

**WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI
UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO
INSTYTUT PRAWA KARNEGO**

Rafał Wasiak

**„KRYMINALISTYCZNO - PRAWNA PROBLEMATYKA
WPROWADZENIA DO UŻYTKU NASOBNYCH KAMER VIDEO
W POLICJI – W UJĘCIU PORÓWNAWCZYM”**

**Rozprawa doktorska
napisana w Katedrze Kryminalistyki
pod opieką naukową
prof. dr hab. Tadeusza Tomaszewskiego**

Warszawa 2019

Wprowadzenie	5
I. LOSOWA PRÓBA KONTROLOWANA JAKO METODA DO BADANIA EFEKTYWNOŚCI NASOBNYCH KAMER VIDEO W POLICJI	16
1. Programy pilotażowe, dotyczące wykorzystywania nasobnych kamer video przez jednostki policji	16
2. Losowa próba kontrolowana	19
II. MECHANIZMY PSYCHOLOGICZNE, KTÓRE MODYFIKUJĄ ZACHOWANIA PODCZAS INTERWENCJI POLICYJNYCH Z UŻYCIEM NASOBNYCH KAMER VIDEO	31
III. BADANIA OPINII OBYWATELI, POLICJANTÓW I PROKURATORÓW NA TEMAT NASOBNYCH KAMER VIDEO W USA, WIELKIEJ BRYTANII I KANADZIE	40
1. Postrzeganie nasobnych kamer video przez obywateli	41
2. Postrzeganie nasobnych kamer video przez policjantów	54
3. Postrzeganie nasobnych kamer video przez prokuratorów	65
IV. ZASADY UŻYTKOWANIA NASOBNYCH KAMER VIDEO PRZEZ POLICJANTÓW SŁUŻBY PATROLOWEJ W EUROPIE ZACHODNIEJ I USA	70
1. Aktywacja i dezaktywacja nasobnych kamer video	72
2. Uznaniowe stosowanie władzy przez policjantów	73
3. Brak uznaniowości podczas rejestracji audio-video kontaktów z obywatelami	78
4. Powiadamianie obywateli o fakcie uruchomienia nasobnej kamery video i nagrywaniu	81
5. Prawo do prywatności a zgromadzenia publiczne.....	82
6. Wykorzystywanie nasobnych kamer video w mieszkaniach i domach prywatnych	84
7. Przechowywanie materiału audio-video	87

8. Przeglądanie nagrań video przez policjantów	88
9. Zabezpieczenie materiału dowodowego w postaci policyjnych nagrań audio-video od strony formalnej	90
10. Czas przechowywania policyjnego materiału audio-video	92
11. Publiczny dostęp do policyjnych nagrań video	93
 V. ROLA FOTOGRAFII I NAGRAŃ VIDEO JAKO MATERIAŁU DOWODOWEGO W SĄDACH USA	100
1. Historyczne początki fotografii i filmu oraz związane z tym doktryny prawne	100
2. Rola nagrań video jako obiektywnego i jednoznacznego w swojej wymowie materiału dowodowego	102
3. Konieczność interpretacji policyjnych zapisów video	110
 VI. NASOBNE KAMERY VIDEO W POLSKIEJ POLICJI	119
1. Chronologia wydarzeń, związanych z wprowadzaniem nasobnych kamer video do użytku w polskiej policji	119
2. Aspekty prawne użytkowania nasobnych kamer video w polskiej policji	124
 VII. BADANIA ANKIETOWE NA TEMAT POSTRZEGANIA NASOBNYCH KAMER VIDEO PRZEZ POLICJANTÓW ORAZ STUDENTÓW Z POLSKI	133
1. Metoda badawcza	133
2. Wyniki. Komenda Miejska Policji w Gorzowie Wielkopolskim. Grupa eksperymentalna	134
3. Wyniki. Komenda Miejska Policji w Gorzowie Wielkopolskim. Grupa Kontrolna	143
4. Wyniki. Oddział Prewencji Policji, KWP Kraków. Grupa Eksperymentalna	152
5. Wyniki. Oddział Prewencji Policji, KWP Kraków. Grupa kontrolna	161
6. Wyniki. Oddział Prewencji Policji, KWP Katowice. Grupa Eksperymentalna	169

7. Wyniki. Oddział Prewencji Policji, KWP Katowice. Grupa kontrolna	179
8. Wyniki. Studenci Wydziału Prawa i Administracji, Uniwersytet Warszawski	187
9. Dyskusja	195
9.1. Komenda Miejska Policji w Gorzowie Wielkopolskim	195
9.2. Oddział Prewencji Policji, KWP Kraków	196
9.3. Oddział Prewencji Policji, KWP Katowice	197
9.4. Studenci z Wydziału Prawa i Administracji, Uniwersytet Warszawski	199
10. Wnioski	200
 VIII. PERSPEKTYWY ROZWOJU TECHNOLOGII NASOBNYCH	
KAMER VIDEO	205
1. Integracja kamer video z modułami do automatycznego rozpoznawania ludzkich twarzy	209
2. Wykorzystanie nasobnych kamer video przez inne służby	212
 IX. ZAKOŃCZENIE	218
 BIBLIOGRAFIA	225
 ZAŁĄCZNIKI	246
• Załącznik nr 1 – Ankieta dla policjantów, grupa eksperymentalna	246
• Załącznik nr 2 – Ankieta dla policjantów, grupa kontrolna	252
• Załącznik nr 3 – Ankieta dla studentów z Wydziału Prawa i Administracji UW	258
• Załącznik nr 4 – Wykaz fotografii	263
• Załącznik nr 5 – Wykaz tabel	264
• Załącznik nr 6 – Wykaz wykresów	265

WPROWADZENIE

Nasobne kamery video (body-worn cameras) to według jednej z powszechnie przyjętych definicji „noszone na ciele, małe kamery video - zwykle przymocowane do munduru policjanta, do hełmu lub okularów – które nagrywają dźwięk i obraz z działań policyjnych takich, jak kontrole drogowe, zatrzymania, przeszukania oraz incydenty krytyczne takie, jak np. użycie broni palnej przez policjanta”.¹

Z kolei „American Civil Liberties Union”, niezależna organizacja pozarządowa typu non-profit, której celem jest ochrona praw obywatelskich, gwarantowanych przez konstytucję Stanów Zjednoczonych Ameryki definiuje nasobne kamery video jako „system do nagrywania, noszony przez policjanta (...) małe kamery o wielkości urządzenia typu pager, które są przypinane do munduru lub noszone na kasku. Służą one do nagrywania dźwięku i obrazu podczas interakcji policjanta z obywatelami”.²

Jednym z najważniejszych argumentów, wysuwanych przez zwolenników wprowadzenia nasobnych kamer video do powszechnego użytku w jednostkach policji jest założenie, że podczas działań i interwencji policyjnych, gdy dochodzi do bezpośredniego kontaktu funkcjonariusza z obywatelem policjanci zaczynają zachowywać się w bardziej odpowiedzialny i profesjonalny sposób, spada liczba interwencji z użyciem siły przez funkcjonariuszy oraz liczba skarg obywateli wobec policjantów.^{3 4 5}

Obywatele wykazują znacznie mniej agresji i skłonności do wulgarnego zachowania, charakteryzują się większą gotowością do współpracy. W rezultacie odradza się i wzrasta poziom zaufania obywateli do policjantów. Wzrasta również prawdopodobieństwo, że więcej osób będzie informować policjantów o przestępstwach.

---

¹ U.S. Department of Justice, *Implementing a body-worn camera program. Recommendations and lessons learned*, Waszyngton 2014, The Office of the Community Oriented Policing Services and Executive Research Forum, s. 1.

² J.Stanley, *Police Body-Mounted Cameras: With Right Policies in Place, a Win for All*, Nowy Jork 2013, ACLU, s. 1.

³ M.White, *Police Officer Body-Worn Cameras. Assessing the Evidence*, Waszyngton 2014, US Department of Justice, Office of Justice Programs, Diagnostic Center.

⁴ U.S. Department of Justice, *A primer on body-worn cameras for law enforcement*, Waszyngton 2012, Office of Justice Programs, National Institute of Justice.

⁵ Duże miasta w USA wypłacają setki milionów dolarów odszkodowań na rzecz obywateli, skarżących władze za brutalne traktowanie, nadużycie siły czy łamanie przepisów prawa przez policjantów z komend miejskich. Dla przykładu miasto Chicago w latach 2003-2014 wypłaciło z tego tytułu 82,5 mln dolarów odszkodowań, Los Angeles w latach 2004-2014 wypłaciło 125 mln dolarów, a Nowy Jork w 2011 roku – 185,6 mln dolarów.

Inne zakładane korzyści, płynące z wprowadzenia do użytku nasobnych kamer video w jednostkach policji to możliwość wykorzystania nowego sprzętu jako skutecznego narzędzia do zbierania materiału dowodowego, wzrost liczby osób, które przyznają się do winy przed rozpoczęciem procesu karnego, więcej aresztowań i wyroków skazujących oraz ogólna oszczędność czasu, polegająca m.in. na skróceniu procedur sądowych czy też ograniczeniu liczby notatek i dokumentów, wypełnianych przez policjantów.⁶ Ponadto nagrania z kamer video mogą służyć do celów szkoleniowych w policji, do oceny służby młodych policjantów albo do korekty nieetycznego, czy też niezgodnego z procedurami zachowania innych funkcjonariuszy.⁷⁸⁹

Pionierem w dziedzinie nasobnych kamer video, wykorzystywanych przez policję była Wielka Brytania. Pierwsze w historii programy pilotażowe, podczas których lokalna jednostka policji samodzielnie testowała wytrzymałość i użyteczność nasobnych kamer video podczas służby patrolowej miały miejsce w latach 2005 i 2006 w mieście Plymouth w południowej Anglii. Zdaniem większości policjantów, korzystających z kamer fakt nagrywania interwencji policyjnych zniechęcał i odstraszał agresywnych młodych ludzi lub osoby pod wpływem alkoholu od złego zachowania, a wielu obywateli, zatrzymanych przez funkcjonariuszy rezygnowało ze skarg pod adresem policji po przejrzeniu materiału video ze swoim udziałem.¹⁰ Opinie funkcjonariuszy, wykorzystujących kamery były na tyle pozytywne, że już w 2007 roku Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Wielkiej Brytanii przeznaczyło 6.000.000 funtów na zakup 2.000 urządzeń tego typu dla 42 jednostek policji.¹¹

Według ogólnokrajowej ankiety, przeprowadzonej przez instytucję Departamentu Sprawiedliwości USA o nazwie „Law Enforcement Management and Administration Statistics“ około 1/3 wszystkich lokalnych jednostek policji w USA wprowadziło już do użytku nasobne kamery video, co przekłada się na tysiące komisariatów i komend.¹²

Wyniki ankiety, przeprowadzonej w 2016 roku podczas sympozjum w Waszyngtonie, gdzie zebrali się szefowie największych komend miejskich i powiatowych policji (biura

---

⁶ M.Goodall, *Guidance for the Police Use of Body-Worn Video Devices*, Londyn 2007, Home Office, Police and Crime Standards Directorate.

⁷ U.S. Department of Justice, *A primer... op.cit.*

⁸ U.S. Department of Justice, *Implementing... op.cit.*

⁹ M.White, *op.cit.*

¹⁰ M.Goodall, *op.cit.*

¹¹ Associated Press, *Britain straps video cameras to police helmets*, 13.07.2007.

¹² L.Merola, C.Lum, C.Koper et al., *Body Worn Cameras and the Courts: A National Survey of State Prosecutors*, Fairfax 2016.

szeryfa) w kraju potwierdzają powszechne zainteresowanie nową technologią w USA (w badaniu uczestniczyło 70 osób):

- ponad 77% jednostek policji było zaangażowanych we wprowadzenie do użytku na swoim terenie nasobnych kamer video,
- blisko 20% jednostek policji deklarowało, że program kamer video jest u nich w pełni operacyjny,
- tylko 4,5 % jednostek policji nie zamierzało wprowadzić w życie programu nasobnych kamer video, przede wszystkim z powodów finansowych.¹³

W ciągu ostatnich kilku lat nastąpił dramatyczny wzrost liczby nasobnych kamer video, wykorzystywanych przez organy ścigania w Stanach Zjednoczonych Ameryki, w Wielkiej Brytanii, we Francji i w kilku innych krajach. Na rynku USA funkcjonuje 38 producentów tego rodzaju sprzętu, którzy oferują 66 typów kamer.¹⁴ Dla przykładu, amerykańska firma „Axon“ (dawny „Taser“) w ramach wielkiej akcji promocyjnej oferuje kamery video typu „Axon Body 2“ do darmowego użytkowania przez 12 miesięcy dla każdego policjanta w każdej jednostce policji w USA, wraz z dodatkowym oprogramowaniem i infrastrukturą, aby magazynować i porządkować nagrany materiał video. Dochodzą do tego bezpłatne szkolenia typu „on-line“ na temat obsługi sprzętu dla wszystkich funkcjonariuszy, którzy będą korzystać ze sprzętu firmy „Axon“.¹⁵

Po raz pierwszy nasobne kamery video zwróciły uwagę amerykańskich środków masowego przekazu, opinii publicznej i środowiska naukowego dzięki Policji Miasta Rialto w Kalifornii (ponad 100 policjantów, 100.000 mieszkańców), która we współpracy z zespołem badawczym Cambridge University w okresie od 13.02.2012 roku do 13.02.2013 roku przeprowadziła pierwszy w historii USA eksperyment zgodnie z regułami losowej próby kontrolowanej (randomized controlled trial), badając przydatność nowych urządzeń podczas służby patrolowej.

---

¹³ Symposium *Body-Worn Cameras: Building a Secure and Manageable Program for Law Enforcement*, Waszyngton 21.01.2016.

¹⁴ V.Hung, S.Babin, J.Coberly, *A Primer on Body Worn Camera Technologies*, John Hopkins University 2016, s. 1,17.

¹⁵ D.Coldewey, *Taser rebrands as Axon and offers free body cameras to any police department*, „TechCrunch.Com“ 05.04.2017 <https://techcrunch.com/2017/04/05/taser-rebrands-as-axon-and-offers-free-body-cameras-to-any-police-department>

Wyniki wskazywały na 60% spadek liczby incydentów z użyciem siły fizycznej przez policjantów z grupy eksperymentalnej (w tym samym czasie w grupie kontrolnej odnotowano dwa razy więcej przypadków użycia siły wobec obywateli podczas interwencji policyjnych) oraz 88% spadek liczby skarg obywateli wobec policjantów z grupy eksperymentalnej w porównaniu z poprzednim, analogicznym okresem roku 2011.¹⁶ Rezultaty eksperymentu doprowadziły do gorących dyskusji wśród naukowców, prawników i dziennikarzy, szczególnie jeśli chodzi o możliwy transfer nowego rozwiązania technologicznego do innych jednostek policji, wzbudzając jednocześnie zainteresowanie opinii publicznej.¹⁷

Kolejne wydarzenie, które odbiło się głośnym echem w amerykańskiej prasie i telewizji to precedensowa decyzja Sądu Rejonowego Miasta Nowy Jork z sierpnia 2013 roku w sprawie „Floyd v. City of New York“, która w istotny sposób wpłynęła na rozpowszechnienie nasobnych kamer video w policji w USA. Sędzia Shira Scheindlin orzekła, że taktyka „stop-and-frisk“ (krótkotrwałe zatrzymanie i obszukanie osób, podejrzanych o posiadanie broni lub innej kontrabandy) stosowana przez Policję Miasta Nowy Jork łamie konstytucyjne prawa mniejszości. Według sądu policjanci stosowali politykę ukrytego profilowania rasowego, zwiększając liczbę zatrzymań w dzielnicach, zamieszkiwanych przez mniejszości rasowe. Funkcjonariusze rutynowo kontrolowali „czarnych i latynosów, którzy nie byliby zatrzymywani, gdyby byli biali“.

Sędzia nakazała, aby wyznaczyć przedstawiciela rządu federalnego, który zaczął nadzorować szeroki proces reform Policji Miasta Nowy Jork, włączając w to wykorzystanie nasobnych kamer video przez policjantów z pierwszej linii.¹⁸ Według jej zaleceń nowojorska policja miała „...przeprowadzić program pilotażowy z wykorzystaniem nowych urządzeń przez funkcjonariuszy służby patrolowej w pięciu wybranych dzielnicach miasta, zgodnie z odpowiednimi procedurami i warunkami, rekomendowanymi przez urzędnika, monitorującego działanie policji miejskiej“.¹⁹ Należy podkreślić, że była to wyjątkowa sytuacja, gdy sąd rozstrzygając sprawę - bierze pod uwagę korzyści, które płyną z zastosowania nowej technologii i decyduje, aby największa jednostka policji

---

¹⁶ B.Ariel, W.Farrar, A.Sutherland, *The Effect of Police Body-Worn Cameras on Use of Force and Citizens Complaints Against the Police: a Randomized Controlled Trial*, „Journal of Quantitative Criminology” 2015, nr 31 (3), s. 509-535.

¹⁷ B.Ariel, *Police Body Cameras in Large Police Departments*, „Journal of Criminal Law and Criminology” 2016, nr 106 (4), s. 729-768.

¹⁸ J.Goldstein, *Judge Rejects New York's Stop-and-Frisk Policy*, The New York Times, 12.08.2013.

¹⁹ S.Scheindlin, *Floyd v. City of New York*, United States District Court, S.D.New York, 959 F.Supp.2d 691 (S.D.N.Y. 2013).

w kraju, licząca 35.000 funkcjonariuszy zaczęła testy nasobnych kamer video w warunkach terenowych.

Ponadto w latach 2014-2015 w Stanach Zjednoczonych Ameryki doszło do kilku tragicznych incydentów z udziałem czarnoskórych obywateli i białych policjantów, które z uwagi na istniejący problem rasowy zostały nagłośnione przez tamtejsze środki masowego przekazu, wzburzyły opinię publiczną i zmusiły polityków do działania w sytuacji, gdy obywatele zaczęli tracić zaufanie do strażników prawa.

W dniu 17.07.2014 roku 43-letni czarnoskóry Eric Garner podczas zatrzymania na wyspie Staten Island przez funkcjonariuszy Policji Miasta Nowy Jork, podejrzewających go o handel papierosami bez akcyzy zaczął stawiać opór. Policjant Daniel Pantaleo chwycił go za szyję i dusząc przewrócił na ziemię, podczas gdy pozostali funkcjonariusze starali się założyć kajdanki. Garner stracił przytomność. Zmarł w szpitalu w godzinę po interwencji policyjnej. Lekarz medycyny sądowej potwierdził, że przyczyną zgonu Garnera było ściskanie i duszenie szyi, przygniecenie klatki piersiowej oraz pozycja leżąca z twarzą do ziemi podczas próby obezwładnienia przez policjantów. Jedna z postronnych osób nagrała szamotaninę Garnera z policjantami za pomocą telefonu komórkowego. Materiał dostał się w ręce dziennikarzy z lokalnych stacji telewizyjnych i został zaprezentowany szerokiej publiczności.

W grudniu 2014 roku ława przysięgłych na podstawie przedstawionych materiałów dowodowych zdecydowała, że policjant Pantaleo nie będzie postawiony w stan oskarżenia. Decyzja ławy przysięgłych spowodowała protesty i manifestacje tysięcy ludzi w Nowym Jorku, Bostonie, Waszyngtonie, Baltimore, San Francisco i wielu innych amerykańskich miastach. Rodzina zmarłego zapowiedziała, że wytoczy pozew sądowy o bezprawne spowodowanie śmierci Erica Garnera przeciwko władzom i policji miasta Nowy Jork oraz kilku policjantom, uczestniczącym w tragicznym incydencie.

W wyniku ugody pozasądowej w lipcu 2015 roku rodzina Erica Garnera otrzymała blisko 6.000.000 dolarów USA zadośćuczynienia.

Niecały miesiąc potem, w dniu 09.08.2014 roku 18-letni czarnoskóry Michael Brown został zastrzelony w trakcie interwencji przez białego policjanta, Darrena Wilsona w miejscowości Ferguson w stanie Missouri. Tragiczne wydarzenie doprowadziło do wybuchu protestów społecznych i zamieszek w mieście, które trwały przez kilka tygodni. Pod koniec listopada 2014 roku ława przysięgłych, opierając się na raportach kryminalistycznych,

zdjęciach z miejsca zdarzenia, zeznaniach świadków i innych materiałach dowodowych zdecydowała, że funkcjonariusz nie będzie postawiony w stan oskarżenia. Decyzja przysięgłych sprowokowała kolejną falę demonstracji, starć z lokalną policją, aktów wandalizmu i kradzieży. Gubernator Stanu Missouri wezwał na pomoc oddziały Gwardii Narodowej, które zaprowadziły w mieście porządek.²⁰ Ponadto rodzina zmarłego Michaela Browna wystąpiła z publicznym apelem do obywateli, aby przyłączyli się do kampanii, której celem będzie wyposażenie wszystkich policjantów, patrolujących ulice amerykańskich miast w nasobne kamery video.²¹

Reakcja polityków na opisane wydarzenia była szybka i znamienna. W grudniu 2014 roku Prezydent Barak Obama zaproponował, aby wyasygnować 75.000.000 dolarów USA z rządowych funduszy federalnych na zakup 50.000 nasobnych kamer video na potrzeby lokalnych jednostek policji. Rząd pokrywał 50% kosztów zakupu nowego sprzętu i przechowywania materiału video.²²

Jak powiedział prof. Marc Blitz, School of Law, Oklahoma City University interwencje policjantów, które zakończyły się śmiercią czarnoskórych obywateli USA sprawiły, że nasobne kamery video stały się centralnym elementem nowych propozycji i zmian, które miały doprowadzić do poprawy relacji między przedstawicielami lokalnych społeczności a policjantami.²³

W dniu 04.04.2015 roku czarnoskóry 50-letni Walter Scott, po rutynowej kontroli drogowej w miejscowości North Charleston, Karolina Południowa został zastrzelony przez białego policjanta Michaela Slagera. Ława przysięgłych postawiła funkcjonariusza w stan oskarżenia po ujawnieniu w środkach masowego przekazu materiału video, nagranych przez naocznego świadka zdarzenia. Policjant strzelał do uciekającego i nieuzbrojonego Scotta w plecy, co stało w jawnej sprzeczności z przygotowanym przez niego raportem policyjnym z tragicznego zdarzenia. Slager, oskarżony o naruszenie praw cywilnych Scotta i utrudnianie działań wymiaru sprawiedliwości przyznał się do winy i został skazany na karę 20 lat więzienia. Zarzut zabójstwa oddalono. W wyniku ugody pozasądowej władze miasta North

---

²⁰ L.Buchanan, F.Fessenden, K.Lai et al., *What Happened in Ferguson ?* „The New York Times“ 10.08.2014.

²¹ J.Sanburn, *The One Battle Michael Brown Family Will Win*, „Time“ 25.11.2014.

²² White House, *Fact Sheet: Strengthening Community Policing*, Press Release, Office of the Press Secretary, Waszyngton, 01.12.2014 <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/12/01/fact-sheet-strengthening-community-policing>

²³ M.J.Blitz, *Police Body-Worn Cameras: Evidentiary Benefits and Privacy Threats*, Waszyngton 2015.

Charleston zgodziły się, aby wypłacić 6.500.000 dolarów USA zadośćuczynienia rodzinie ofiary.

Miesiąc potem, w maju 2015 roku Departament Sprawiedliwości USA ogłosił Pilotażowy Program Partnerski w wysokości 17.000.000 dolarów USA w postaci konkursowych dotacji na zakup nasobnych kamer video przez lokalne jednostki policji oraz 3.000.000 dolarów USA na szkolenia i rozwój narzędzi do oceny skuteczności tej technologii.²⁴

Raport końcowy Prezydenckiej Grupy Zadaniowej ds. Działań Policyjnych w XXI wieku („The President’s Task Force on 21st Century Policing“) z 2015 roku zawierał blisko 60 rekomendacji, w jaki sposób odbudować zaufanie obywateli do policji, nadszarpnięte tragicznymi wypadkami z Nowego Jorku, Ferguson i North Charleston. Nasobne kamery video zostały wskazane jako jedno z ważnych narzędzi, które będzie służyć do realizacji tego celu.²⁵

Według badania ankietowego, przeprowadzonego w październiku 2017 roku w USA przez Instytut im. Charlesa Kocha, który zajmuje się takimi problemami, jak polityka zagraniczna i reforma wymiaru sprawiedliwości połowa respondentów stwierdziła, że w skali całego kraju interakcje policjantów z obywatelami pogarszają się, a tylko 12% uznało, że tego rodzaju relacje poprawiły się.²⁶

Od 2015 roku Biały Dom oraz Departament Sprawiedliwości USA zaczęły zdecydowanie promować ideę wprowadzenia do powszechnego użytku nasobnych kamer video w lokalnych jednostkach policji w kraju. Świadczy o tym m.in. utworzenie programu pomocy federalnej o nazwie „The National Body-Worn Camera Toolkit“, który zapewnił rządowe dotacje w wysokości 40.000.000 milionów dolarów USA dla ponad 175 jednostek policji, szkolenia i pomoc techniczną, co ułatwiało uruchomienie i zarządzanie projektami nasobnych kamer video.²⁷

---

²⁴ U.S. Department of Justice, *Justice Department Announces \$20 Million in Funding to Support Body-Worn Camera Pilot Program*, Press Release, Office of Public Affairs, Waszyngton 01.05.2015, <http://www.justice.gov/opa/pr/justice-department-announces-20-million-fundingsupport-body-worn-camera-pilot-program>

²⁵ President’s Task Force on 21st Century Policing, *Final Report of the President’s Task Force on 21st Century Policing*, Waszyngton 2015, U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services, s. 31-39. <http://elearning-courses.net/iacp/html/webinarResources/170926/FinalReport21stCenturyPolicing.pdf>

²⁶ T.Jacobson, S.Komosinski, *Charles Koch Institute and the Police Foundation Release Police Community Relations Poll*, Charles Koch Institute, Arlington 2017, <https://www.charleskochinstitute.org/news/police-community-relations-poll>

²⁷ M.White, J.Gaub, N.Todak, *Exploring the Potential for Body-Worn Cameras to Reduce Violence in Police-Citizen Encounters*, „Policing: A Journal of Policy and Practice“ 19.01.2017.

Za przykładem Wielkiej Brytanii i USA poszły inne państwa. W 2014 roku Minister Spraw Wewnętrznych Włoch ogłosił, że jednostki policji w Rzymie i Mediolanie będą testowały nasobne kamery video podczas manifestacji, protestów społecznych oraz meczów piłki nożnej o podwyższonym ryzyku.²⁸ Rok później testy objęły jednostki policji w Turynie i Neapolu (służba patrolowa, policja ruchu drogowego).²⁹

W tym samym roku Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Francji zamówiło 4.500 sztuk nasobnych kamer video dla policji. Kamery zaczęły być wykorzystywane na obszarach miejskich o wysokim poziomie przestępczości, w tzw. „priorytetowych strefach bezpieczeństwa”.³⁰ W kwietniu 2016 roku szef francuskiego resortu spraw wewnętrznych zadeklarował, że w przyszłości wszyscy policjanci służby patrolowej będą wyposażeni w kamery video, co poprawi relacje między obywatelami a funkcjonariuszami.³¹

W październiku 2016 roku kamery video były na wyposażeniu policji miejskich w Waszyngtonie, Nowym Orleanie, Denver, Miami Beach, Austin, Dallas, Las Vegas, Orlando, Tampa i San Diego.³² Rada Miasta Los Angeles zatwierdziła plan zakupu w ciągu dwóch najbliższych lat blisko 7.000 nasobnych kamer video, które będą użytkowane przez policjantów służby patrolowej. Policja Miasta Los Angeles użytkuje już prawie 1.000 takich urządzeń.³³

W 2017 roku ponad 22.000 funkcjonariuszy w Policji Metropolitarniej Miasta Londyn zostało wyposażonych w nasobne kamery video.³⁴ W kwietniu 2017 roku Policja Miasta Nowy Jork zaczęła rozprowadzać nowe urządzenia wśród policjantów z pierwszej linii. W początkowej fazie 1.200 sztuk sprzętu otrzymali stróże prawa z 20 rejonów miasta. Władze policji nowojorskiej zamierzają wyposażyć wszystkich policjantów z pierwszej linii w nasobne kamery video do końca 2019 roku.³⁵ W grudniu 2017 roku wszyscy policjanci

---

²⁸ F.Sarzanini, *Body-Worn Cameras for Police*, „Corriere Della Sera” 14.03.2014.

²⁹ J.Raubo, *Nagranie prawdę ci powie, czyli o kamerach na policyjnych mundurach*, InfoSecurity24, 19.04.2018 <http://www.infosecurity24.pl/nagranie-prawde-ci-powie-czyli-o-kamerach-na-policyjnych-mundurach-analiza>

³⁰ France 24, *France orders thousands of body-mounted cameras for police*, 18.08.2014.

³¹ The Local, *France to give all police body cameras to protect public*, 08.04.2016.

³² K.Maury, *Police Body-Worn Camera Policy: Balancing the Tension Between Privacy and Public Access in State Law*, „Notre Dame Law Review” 2016, nr 92 (1), artykuł 11, s. 478-512.

³³ Los Angeles Police Department, *Los Angeles: City Council announced today that it has approved the BWC project to continue as planned by the Los Angeles Police Department*, News Release 24.06.2016.

³⁴ J.Vincent, *22.000 London police to be issued body cameras*, „The Verge” 17.10.2016.

³⁵ New York Police Department, *Body-worn cameras are coming to the NYPD*, NYC.GOV 27.04.2017.

służby patrolowej Policji Miasta Chicago, czyli ponad 7.000 funkcjonariuszy zostało wyposażonych w nowe urządzenia do nagrywania obrazu i dźwięku.³⁶

Policja niemieckiego kraju związkowego Badenia-Wirtembergia zamówiła ostatnio 1.350 nasobnych kamer video. Dostawy sprzętu zaczęły się w początkach 2019 roku.³⁷ Z kolei policjanci służby patrolowej z kraju związkowego Nadrenia Północna-Westfalia w latach 2017-2019 w ramach programu pilotażowego będą testować 200 kamer video.³⁸ W Austrii nasobne kamery video wykorzystują policjanci z Wiednia, Salzburga i kraju związkowego Styria na południu kraju.³⁹

Policja stanu Victoria w Australii w latach 2018-2020 wyposaży wszystkich policjantów z pierwszej linii w 11.000 nasobnych kamer video.⁴⁰ Inne australijskie stany, gdzie funkcjonariusze korzystają z nowego sprzętu to Queensland, Australia Zachodnia i Nowa Południowa Walia.⁴¹

W Stanach Zjednoczonych Ameryki, które wiodą prym w zastosowaniu nowych zdobyczy techniki takich, jak nasobne kamery video w działaniach policyjnych głosy naukowców, dziennikarzy, opinii publicznej i polityków oraz dostęp do subwencji rządowych doprowadziły do tego, że tysiące jednostek policji w USA zaczęło testować sprzęt, adoptować go swoich potrzeb i wprowadzać w życie programy, związane z nasobnymi kamerami video.⁴²

---

³⁶ City of Chicago, Mayor's Press Office, *Body-Worn Cameras Expansion Completed – One Year Ahead of Schedule*, Chicago 10.12.2017, https://www.cityofchicago.org/city/en/depts/mayor/press_room/press_releases/2017/december/body-worn-cameras-expansion-completed--one-year-ahead-of-schedule.html

³⁷ PR NewsWire, *Baden-Wurtemberg is First German State to Fully Deploy Axon Body-Worn Cameras*, 18.10.2018, <https://www.prnewswire.com/news-releases/baden-wurtemberg-is-first-german-state-to-fully-deploy-axon-body-worn-cameras-300730050.html>

³⁸ C.Bleiker, *Police in Germany's most populous state will try out body cams*, „Deutsche Welle” 10.04.2017.

³⁹ Zepcam, *Austrian police uses Zepcam body worn cameras*, 03.03.2016, <http://www.zepcam.nl/news/austrian-police-uses-zepcam-body-worn-cameras.aspx>

⁴⁰ PR NewsWire, *Australia's Victoria Police to Deploy 11.000 Axon Body Cameras backed by Evidence.com*, 13.02.2018, <https://www.prnewswire.com/news-releases/australias-victoria-police-to-deploy-11000-axon-body-cameras-backed-by-evidencecom-300597595.html>

⁴¹ J.Chadwick, *WA Police to get body-worn camera tech*, „ZDNet” 09.08.2018, <https://www.zdnet.com/article/wa-police-to-get-body-worn-camera-tech>

⁴² S.Stoughton, *Police Body-Worn Cameras*, „North Carolina Law Review” 2018, nr 96, s. 1366.

Jak stwierdził prof. Barak Ariel z Institute of Criminology, University of Cambridge nasobne kamery video są obecnie jednymi z najbardziej pożądanymi rozwiązań technologicznych na świecie, jeżeli chodzi o zastosowanie w działaniach policji.⁴³

Należy jednak zaznaczyć, że powody, które doprowadziły do decyzji o zakupie i rozpowszechnieniu tego rodzaju urządzeń w policji w wielu państwach są odmienne. W Stanach Zjednoczonych Ameryki najważniejszym argumentem jest ochrona obywateli przez brutalnością i nadużywaniem władzy ze strony policji oraz odbudowa zaufania opinii publicznej do stróżów prawa. W Wielkiej Brytanii innym istotnym argumentem jest to, że policyjne nagrania video to materiał dowodowy dobrej jakości, który pozwoli aresztować, a następnie oskarżyć osobę podejrzaną.⁴⁴

W Niemczech zasadniczy cel wprowadzenia do użytku nasobnych kamer video w policji to powstrzymanie rosnącej fali agresji i ograniczenie liczby ataków obywateli wobec funkcjonariuszy.⁴⁵ Dla przykładu, w 2015 roku w kraju związkowym Nadrenia-Północna Westfalia blisko 14.000 policjantów z ogólnej liczby 45.000 stróżów prawa zostało zaatakowanych. Był to 3% wzrost w porównaniu z 2014 rokiem. W 497 przypadkach funkcjonariusze zostali ciężko ranni.⁴⁶

W Holandii zakupy nowych urządzeń do rejestracji obrazu i dźwięku dokonywane są w szerszym kontekście przemocy obywateli wobec urzędników publicznych, szczególnie wobec policjantów, kontrolerów biletów w pociągach i tramwajach oraz personelu karetek pogotowia.⁴⁷ Z kolei w Hiszpanii i Francji priorytet to ochrona policjantów przed wulgarnym, agresywnym zachowaniem i atakami obywateli wobec stróżów prawa na obszarach miejskich o wysokim poziomie przestępczości, w tzw. „priorytetowych strefach bezpieczeństwa“, a także poprawa relacji między policją a przedstawicielami lokalnych społeczności.^{48 49}

---

⁴³ B.Ariel, *Increasing cooperation with the police using body worn cameras*, „Police Quarterly“ 2016, nr 9 (3), s. 326-362.

⁴⁴ F.Coudert, D.Butin, D.Le Metayer, *Body-Worn Cameras for Police Accountability: Opportunities and Risks*, „Computer Law & Security Review“ 2015, nr 31, s. 749-762.

⁴⁵ DPA, *German police happy to wear body cameras*, 10.04.2015.

⁴⁶ C.Bleiker, *Police in Germany's most populous state will try out body cams*, „Deutsche Welle“ 10.04.2017.

⁴⁷ T.Timan, *The body-worn camera as a transitional technology*, „Research Paper Series. Tilburg Law School Legal Studies“ 2017, nr 5, s.1.

⁴⁸ F.Coudert, D.Butin, D.Le Metayer, *op.cit.*, s. 749-762.

⁴⁹ *Ibidem*, s. 749-762.

Biorąc pod uwagę rozwój wydarzeń na świecie w zasadzie nie istnieje już pytanie, czy nasobne kamery video będą standardowym wyposażeniem policyjnym.⁵⁰ Wprowadzanie do użytku nowego sprzętu do rejestracji obrazu i dźwięku w jednostkach policji „zaczyna przypominać falę przyływu, której nie można zatrzymać“, a przytłaczające poparcie opinii publicznej i polityków jest odpowiedzią na pytanie, czy policjanci powinni być wyposażeni w kamery. W chwili obecnej w wielu krajach jedyny problem polega na tym, jak szybko policjanci będą mogli otrzymać tego rodzaju sprzęt.⁵¹

Niniejsza praca doktorska prezentuje problemy kryminalistyczne i prawne, związane z wykorzystaniem nasobnych kamer video przez policjantów w Stanach Zjednoczonych Ameryki, w krajach Europy Zachodniej i w Polsce. Przedstawiono m.in. historię wprowadzenia do użytku nowego rozwiązania technologicznego w polskiej policji, włącznie z pierwszymi programami pilotażowymi w wybranych garnizonach w naszym kraju. Ponadto omówiono najważniejsze aspekty prawne użytkowania nasobnych kamer video w świetle unijnego rozporządzenia na temat ochrony danych osobowych RODO⁵² oraz unijnej dyrektywy DODO⁵³, które zostały wdrożone do polskiego porządku prawnego za pośrednictwem ustawy o ochronie danych osobowych, przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości z dnia 14 grudnia 2018 roku.⁵⁴ Zebrano również poglądy policjantów oraz przedstawicieli opinii publicznej, w tym wypadku studentów na temat nowych urządzeń, aby określić możliwe korzyści i zagrożenia, wynikające z zastosowania nasobnych kamer video w polskiej policji.

---

⁵⁰ P.Hermann, R.Weiner, *Issues over police shooting in Ferguson lead push for officers and body cameras*, „Washington Post“ 02.12.2014.

⁵¹ K.Maury *op.cit.* s. 486.

⁵² Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej Nr L119/1 z dnia 04.05.2016 roku, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=PL>

⁵³ Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej Nr L119/89 z dnia 04.05.2016 roku, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016L0680&from=PL>

⁵⁴ Sejm RP, Przebieg procesu legislacyjnego, druk Nr 2989, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=35EDF804B677502AC125833E00510EA0>

ROZDZIAŁ I

LOSOWA PRÓBA KONTROLOWANA JAKO METODA DO BADANIA EFEKTYWNOŚCI NASOBNYCH KAMER VIDEO W POLICJI

1. Programy pilotażowe, dotyczące wykorzystywania nasobnych kamer video przez jednostki policji

Pierwsze w historii programy pilotażowe, podczas których lokalna jednostka policji samodzielnie testowała wytrzymałość i użyteczność nasobnych kamer video w warunkach liniowych, tzn. podczas służby patrolowej miały miejsce w latach 2005 i 2006 w mieście Plymouth w Wielkiej Brytanii (Plymouth Basic Command Unit), które znajduje się w jurysdykcji Policji Terytorialnej Hrabstw Devon i Cornwall. Zdaniem większości policjantów, korzystających z kamer fakt nagrywania interwencji policyjnych zniechęcał i odstraszał agresywnych młodych ludzi lub osoby pod wpływem alkoholu od złego zachowania, a wielu obywateli, zatrzymanych przez funkcjonariuszy rezygnowało ze skarg pod adresem policji po przejrzeniu materiału video ze swoim udziałem.⁵⁵

Opinie funkcjonariuszy, wykorzystujących kamery były na tyle pozytywne, że rok później - w 2007 roku Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Wielkiej Brytanii przeznaczyło 6.000.000 funtów na zakup 2.000 urządzeń tego typu dla 42 jednostek policji.⁵⁶ Szkocka Policja Terytorialna przeprowadziła podobne programy pilotażowe w miastach Paisley (czerwiec 2009 - styczeń 2010) i Aberdeen (styczeń 2010 – sierpień 2010). W Paisley przyjęto zaledwie 2 skargi obywateli wobec policjantów, wykorzystujących nasobne kamery video podczas służby patrolowej, a w Aberdeen 3 skargi – wszystkie zarzuty zostały odrzucone po przejrzeniu nagrań video z interwencji policyjnych.⁵⁷ W lipcu 2013 roku wszyscy policjanci służby patrolowej na wyspie Wight, należącej do archipelagu Wysp Brytyjskich otrzymali 160 nasobnych kamer video.

Po przeanalizowaniu danych statystycznych na rok przed oraz rok po wprowadzeniu do użytku tych urządzeń odnotowano m.in. 36% spadek liczby napaści na policjantów,

---

⁵⁵ M.Goodall, *Guidance for the Police Use of Body-Worn Video Devices*, Londyn 2007, Home Office, Police and Crime Standards Directorate.

⁵⁶ Associated Press, *Britan straps video cameras to police helmets*, 13.07.2007.

⁵⁷ A.Fyfe, *Body Worn Video Projects in Paisley and Aberdeen. Evaluation Report*, Glasgow 2011, ODS Consulting.

27% spadek liczby przypadków naruszenia porządku publicznego oraz 11.5% redukcję liczby skarg obywateli wobec policjantów.⁵⁸

Fotografia nr 1. Policjant z miasta Plymouth w Wielkiej Brytanii, gdzie przeprowadzono pierwsze w historii programy pilotażowe z wykorzystaniem nasobnych kamer video w latach 2005-2006

W 2009 roku pierwsze testy nasobnych kamer video rozpoczęły się w Holandii, a 3 lata później w USA, Kanadzie, Australii w Niemczech i we Włoszech.^{59 60}

Według ogólnokrajowej ankiety, przeprowadzonej w 2013 roku przez „Law Enforcement Management and Administrative Statistics” około 1/3 lokalnych jednostek policji w USA wprowadziło do użytku nasobne kamery video.⁶¹

---

⁵⁸ T.Ellis, T.Jenkins, P.Smith, *Evaluation of the Introduction of Personal Issue Body-Worn Video Cameras (Operation Hyperion) on the Isle of Wight: Final Report to Hampshire Constabulary*, University of Portsmouth 2015.

⁵⁹ F.Sarzanini, *Body-Worn Cameras for Police*, „Corriere Della Sera” 14.03.2014.

⁶⁰ B.Shingler, *Canadian Police Forces Looking to Arm Officers with Cameras*, „The Canadian Press” 20.01.2014.

⁶¹ L.Merola, C.Lum, C.Koper at al., *Body Worn Cameras and the Courts: A National Survey of State Prosecutors*, Fairfax 2016, George Mason University, s. 3.

Należy dodać, że pierwsze programy pilotażowe w polskiej policji, realizowane własnymi siłami miały miejsce w Komendzie Miejskiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim w okresie od października 2015 roku do stycznia 2016 roku (46 policjantów służby patrolowej testowało 10 nasobnych kamer video)⁶² oraz w Oddziale Prewencji Policji w Krakowie podczas Światowych Dni Młodzieży w lipcu 2016 roku (36 policjantów testowało 10 kamer).⁶³ Natomiast Oddział Prewencji Policji w Katowicach od marca 2017 roku wykorzystuje 8 nasobnych kamer video, przede wszystkim podczas zabezpieczeń imprez masowych takich, jak mecze piłki nożnej o podwyższonym ryzyku lub przejazdu kibiców na mecze (policjanci są wyznaczani losowo do korzystania ze sprzętu, jednostka liczy 600 osób).^{64 65}

Programy pilotażowe, dotyczące wykorzystywania nasobnych kamer video przez jednostki policji otworzyły pole do debaty oraz zwiększyły zainteresowanie nową technologią wśród szefów policji, polityków, dziennikarzy i szeroko rozumianej opinii publicznej.

Pilotaże zwykle realizowane były na potrzeby konkretnej jednostki policji i wybranej lokalnej społeczności, a koncentrowały się na próbie rozwiązania barier i problemów natury technicznej oraz operacyjnej, na ocenie możliwości wprowadzenia do użytku kamer na większą skalę, a nie na zbieraniu naukowych dowodów na temat użyteczności tego rodzaju sprzętu, bez wsparcia merytorycznego niezależnych instytucji badawczych czy ośrodków akademickich. Projekty trwały relatywnie krótko, od jednego do kilku miesięcy, bazując przede wszystkim na opiniach użytkowników sprzętu i obywateli oraz analizie i porównaniu policyjnych danych statystycznych w okresie przed i po wprowadzeniu do użytku nasobnych kamer video. Brakowało losowego doboru uczestników, rezygnowano z podziału na grupy eksperymentalną i kontrolną.⁶⁶

---

⁶² nadkom. Wiesław Adamski, Pierwszy Zastępca Komendanta Miejskiego Policji w Gorzowie Wielkopolskim, *Informacja na temat projektu pilotażowego, dotyczącego nasobnych kamer video*, Gorzów Wielkopolski 25.01.2017.

⁶³ mł.insp. Jarosław Nowak, Dowódca Oddziału Prewencji Policji w Krakowie, *Opinia dotycząca kamer nasobnych, używanych do testowania policji*, Kraków 20.12.2016.

⁶⁴ P.Drabek, *Policjanci jeżdżą już na akcje z kamerkami*, „Dziennik Zachodni” 30.05.2017.

⁶⁵ insp. Rafał Stanek, Dowódca Oddziału Prewencji Policji w Katowicach, *Informacje na temat użytkowania nasobnych kamer video przez OPP Katowice*, Katowice 16.11.2017.

⁶⁶ L.Jameel, S.Bunn, *Body-Worn Video in UK Policing*, „Post Brief” 2015, nr 14, Parliamentary Office of Science and Technology, Houses of Parliament.

2. Losowa próba kontrolowana

Z empirycznego punktu widzenia losowa próba kontrolowana (randomized controlled trial - RCT) to najbardziej rzetelna i ścisła metoda badawcza, dająca naukowe argumenty do ręki zwolenników wprowadzenia do użytku nasobnych kamer video w jednostkach policji.⁶⁷

To tzw. „złoty standard badawczy”,⁶⁸ gdzie stosuje się zasadę losowego doboru uczestników do grup eksperymentalnej i kontrolnej (brak kamer video), aby zminimalizować efekt wzajemnego wpływu i przemieszania tak, by istotne różnice między obydwoma grupami mogły być w wyraźny sposób przypisane do założeń i warunków eksperymentalnych, a nie do innych, niekontrolowanych czynników.⁶⁹ Ponadto grupy eksperymentalna i kontrolna muszą być podobne do siebie pod względem wieku, rasy, płci, doświadczenia zawodowego i innych charakterystyk, okres badania jest wystarczająco długi (z reguły 12 miesięcy), a dane statystyczne są zbierane przed rozpoczęciem realizacji projektu, w trakcie oraz po jego zakończeniu. Porównaniem i analizą danych oraz prezentacją wyników końcowych zajmuje się zespół ekspertów z ośrodków akademickich lub badawczych, którzy korzystają z profesjonalnych narzędzi statystycznych do obróbki danych, takich jak np. Statistical Package for Social Sciences (SPSS), czyli oprogramowanie do statystycznej analizy danych, testowania hipotez naukowych, graficznej prezentacji wyników, etc.

Większość dotychczasowych badań empirycznych tego typu koncentrowała się na wpływie nasobnych kamer video na poziom użycia siły fizycznej przez policjantów i liczbę skarg obywateli wobec funkcjonariuszy.⁷⁰

Policja Miasta Rialto w Kalifornii (ponad 100 policjantów, 100.000 mieszkańców) we współpracy z zespołem badawczym Cambridge University w okresie od 13.02.2012 roku do 13.02.2013 roku przeprowadziła pierwszy w historii USA eksperyment zgodnie z regułami losowej próby kontrolowanej. Wyniki badania miały potwierdzić dwie podstawowe hipotezy, według których powinno dojść do spadku liczby skarg obywateli wobec policjantów z grupy eksperymentalnej, a więc tej, która została wyposażona w nasobne kamery video

---

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ A.K.Akobeng, *Understanding randomised controlled trials*, „Archives of Disease in Childhood” 2005, nr 90, s. 840.

⁶⁹ L.Jameel, S.Bunn, *op.cit.*

⁷⁰ S.Goodison, T.Wilson, C.Welford, *Citizen Perceptions of Body-Worn Cameras: A Randomized Controlled Trial. Final Report*, Waszyngton 2017, Police Executive Research Forum.

w porównaniu z grupą kontrolną oraz redukcji interwencji z użyciem siły przez funkcjonariuszy z grupy eksperymentalnej w porównaniu z grupą kontrolną.⁷¹

Grupy eksperymentalna i kontrolna liczyły po 54 policjantów, pełniących codzienną służbę patrolową w mieście. Funkcjonariusze byli losowo dobierani do zespołów patrolowych na poszczególne 12-godzinne zmiany (dzienne, nocne i na tzw. "zakładkę") do grupy eksperymentalnej lub kontrolnej. Nagrywano wszystkie interakcje na linii policjant-obywatel podczas każdej zmiany policyjnej. Do analizy wykorzystano historyczne dane statystyczne z ostatniego roku, poprzedzającego badanie oraz dane, zebrane podczas eksperymentu.

Wyniki wskazywały na 60% spadek liczby incydentów z użyciem siły fizycznej przez policjantów z grupy eksperymentalnej (w tym samym czasie w grupie kontrolnej odnotowano dwa razy więcej przypadków użycia siły wobec obywateli podczas interwencji policyjnych) oraz 88% spadek liczby skarg obywateli wobec policjantów z grupy eksperymentalnej w porównaniu z poprzednim, analogicznym okresem roku 2011.^{72 73}

Eksperyment był szeroko opisywany i komentowany w periodykach naukowych, w specjalistycznej prasie policyjnej oraz w środkach masowego przekazu⁷⁴, otwierając drogę do kolejnych badań tego typu oraz zachęcając lokalne władze samorządowe i szefów wielu jednostek policji do zakupów tego rodzaju sprzętu.

Policja Miasta Mesa w Arizonie (800 policjantów, 485.000 mieszkańców) we współpracy z Arizona State University przeprowadziła kolejny eksperyment, zgodny z zasadami losowej próby kontrolowanej w okresie od 01.11.2013 roku do 01.10.2014 roku.⁷⁵ Grupy eksperymentalna i kontrolna liczyły po 50 policjantów. Wyniki wskazywały na 50 % spadek ogólnej liczby skarg obywatelskich oraz 75% spadek liczby skarg w sprawach o nadużycie siły przez policjantów z grupy eksperymentalnej w porównaniu z poprzednim, analogicznym okresem. W grupie kontrolnej odnotowano 3 razy więcej skarg.

---

⁷¹ W.Farrar, *Operation Candid Camera: Rialto Police Department's Body-Worn Camera Experiment*, „The Police Chief Magazine” 2014, nr 81.

⁷² W.Farrar, B.Ariel, *Self-Awareness to Being Watched and Socially-Desirable Behavior: A Field Experiment on the Effect of Body-Worn Cameras on Police Use of Force*, Waszyngton 2013, Police Foundation.

⁷³ B.Ariel, W.Farrar, A.Sutherland, *The Effect of Police Body-Worn Cameras on Use of Force and Citizens Complaints Against the Police: a Randomized Controlled Trial*, „Journal of Quantitative Criminology” 2015, nr 31 (3), s. 509-535.

⁷⁴ B.Ariel, *Police Body Cameras in Large Police Departments*, „Journal of Criminal Law and Criminology” 2016, nr 106 (4), s. 729-768.

⁷⁵ J.Ready, J.Young, *The Impact of On-Officer Video-Cameras on Police-Citizen Contacts: Findings from a Controlled Experiment in Mesa, Arizona*, „Journal of Experimental Criminology” 2015, nr 11 (3), s. 445-458.

Analiza raportów nt. kontaktów z obywatelami, wypełnianych przez uczestników grupy eksperymentalnej podczas trwania całego badania (zebrano 3.698 raportów) wskazywała, że są oni mniej skłonni do ryzyka, bardziej ostrożni, jeśli chodzi o podejmowanie interwencji policyjnych, ponadto byli bardziej proaktywni tzn. inicjowali znacznie więcej kontaktów z obywatelami, a z drugiej strony wypisywali znacznie więcej mandatów lub wezwań do sądu.⁷⁶

Wyniki losowego badania kontrolowanego, które przeprowadzono w jednej z wybranych komend rejonowych Policji Miasta Phoenix w Arizonie (2.900 policjantów, ogółem 1.600.000 mieszkańców, badany obszar: 115.000 mieszkańców) przy wsparciu ekspertów z miejscowego uniwersytetu stanowego w okresie od 15.04.2014 roku do 12.03.2015 roku potwierdzały rezultaty wcześniejszych projektów naukowych. Grupy eksperymentalna i kontrolna liczyły po 50 policjantów. Odnotowano 44% spadek liczby skarg obywatelskich wobec policjantów z grupy eksperymentalnej. Grupa kontrolna zanotowała wzrost liczby skarg o 10,6%. Ponadto funkcjonariusze z grupy eksperymentalnej byli bardziej proaktywni – o 16% wzrosła średnia dzienna liczba zatrzymań osób podejrzanych.^{77 78}

Kolejny eksperyment tego typu miał miejsce w Policji Miasta Orlando na Florydzie (700 policjantów, 270.000 mieszkańców) przy wsparciu badaczy z University of South Florida w okresie od 01.03.2014 roku do 28.02.2015 roku. Grupy eksperymentalna i kontrolna liczyły odpowiednio po 46 i 43 osoby. Wyniki wskazywały na 56,5% spadek liczby przypadków użycia siły fizycznej oraz ponad 65% spadek liczby skarg obywateli wobec policjantów z grupy eksperymentalnej.⁷⁹

Eksperci z ośrodka badawczo-szkoleniowego o nazwie „Police Executive Research Forum” przeprowadzili losowe badanie kontrolowane w Policji Miasta Arlington w Teksasie (634 policjantów, 390.000 mieszkańców) przy okresie od października 2015 roku do marca

---

⁷⁶ *Ibidem.*

⁷⁷ C.Katz, J.Ready, D.Choate et al., *Evaluating the Impact of Officer Worn Body Cameras in the Phoenix Police Department*, Arizona State University 2014.

⁷⁸ C.Katz, M.Kurtenbach, D.Choate et al., *Phoenix, Arizona, Smart Policing Initiative: Evaluating the Impact of Police Officer Body-Worn Cameras*, Waszyngton 2015, U.S. Department of Justice.

⁷⁹ W.Jennings, M.Lynch, L.Fridell, *Evaluating the Impact of Police Officer Body-Worn Cameras on Response-to-Resistance and Serious External Complaints: Evidence from the Orlando Police Department Experience, Utilizing a Randomized Controlled Experiment*, „Journal of Criminal Justice” 2015, nr 43, s. 480-486.

2016 roku. Grupy eksperymentalna i kontrolna liczyły po 42 osoby. Spadek liczby skarg obywateli wobec funkcjonariuszy z grupy eksperymentalnej wyniósł 38%.⁸⁰

Policja Metropolitarna Las Vegas w stanie Newada (2.600 policjantów, 2.500.000 mieszkańców, łącznie z hrabstwem Clark) od marca 2014 roku do września 2015 roku realizowała badanie typu RCT. Grupy eksperymentalna i kontrolna liczyły po 200 osób. Zanotowano 16,5% spadek liczby skarg obywateli oraz 11,5% spadek liczby przypadków użycia siły fizycznej przez policjantów z grupy eksperymentalnej. Grupa kontrolna odnotowała 1% wzrost liczby przypadków użycia siły oraz 2,5% spadek liczby skarg. Inne korzyści to wymierne oszczędności natury finansowej. Koszty prowadzenia śledztwa w wypadku skargi na funkcjonariusza z Policji Metropolitanej Las Vegas przy wykorzystaniu nagrań z nasobnych kamer video jako materiału dowodowego są o 6.222 dolarów USA niższe, niż w przypadku prowadzenia sprawy w dotychczasowej formie, bez użycia materiału z kamer. Symulacja finansowa wykazała, że w wypadku wykorzystywania nasobnych kamer video przez wszystkich 1.400 policjantów służby patrolowej oszczędności netto w tej jednostce sięgnęłyby kwoty 4.100.000 – 4.400.000 dolarów USA rocznie.⁸¹

Policja Miasta Milwaukee w stanie Wisconsin (1.868 funkcjonariuszy, 600.000 mieszkańców) w okresie od 21.03.2016 roku do 20.12.2016 roku przeprowadziła losową próbę kontrolowaną przy wsparciu ekspertów z organizacji typu think-tank o nazwie „Urban Institute”, która zajmuje się badaniami oraz analizą polityki gospodarczej i społecznej w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Grupy eksperymentalna i kontrolna liczyły po 252 policjantów, pełniących służbę w różnych dzielnicach miasta.

Liczba skarg obywateli wobec policjantów z grupy eksperymentalnej w okresie 9 miesięcy przed rozpoczęciem próby typu RCT sięgała poziomu 11% i spadła do 9% w 9 miesięcy po zakończeniu badania, natomiast liczba skarg i zażaleń wobec funkcjonariuszy z grupy kontrolnej wzrosła z 7,5% w okresie przed-eksperymentalnym do blisko 13% w okresie post-eksperymentalnym. Ponadto funkcjonariusze, wyposażeni

---

⁸⁰ S.Goodison, T.Wilson, C.Wellford, *Citizen Perceptions of Body-Worn Cameras: A Randomized Controlled Trial. Final Report*, Waszyngton 2017, Police Executive Research Forum.

⁸¹ A.Braga, J.Coldren, W.Sousa et al., *The Benefits of Body-Worn Cameras: New Findings from a Randomized Controlled Trial at the Las Vegas Metropolitan Police Department*, Waszyngton 2017, U.S. Department of Justice.

w nasobne kamery video dokonali o 8% mniej zatrzymań, niż ich koledzy z grupy kontrolnej.⁸²

Losowe badania kontrolowane, dotyczące wykorzystania nasobnych kamer video przez policjantów służby patrolowej realizowano również w Wielkiej Brytanii. Lokalna Jednostka Policji Birmingham South, wchodząca w skład Policji Terytorialnej West Midlands we współpracy z Cambridge University przez pół roku, tj. od czerwca do grudnia 2014 roku prowadziła eksperyment naukowy tego typu. Grupy eksperymentalna i kontrolna liczyły po 46 funkcjonariuszy. Nie odnotowano żadnych skarg wobec policjantów z grupy eksperymentalnej podczas, gdy w grupie kontrolnej było 10 takich przypadków. Wyniki wykazały 54% redukcję użycia siły fizycznej przez policjantów z grupy eksperymentalnej podczas interwencji o charakterze konfrontacyjnym. Z kolei funkcjonariusze z grupy kontrolnej używali siły fizycznej dwa razy częściej.^{83 84}

Policja Metropolitarna Miasta Londyn (ponad 32.000 policjantów, blisko 8.800.000 mieszkańców), korzystając ze wsparcia merytorycznego pracowników naukowych College of Policing z Ryton-on-Dunsmore, Coventry w okresie od maja 2014 roku do kwietnia 2015 roku zrealizowała klasterowe losowe badania kontrolowane (cluster randomized controlled trial - CRCT), które z uwagi na dużą próbę badawczą polegały na losowym doborze policyjnych zespołów patrolowych do grup eksperymentalnej i badawczej. Grupa eksperymentalna liczyła 19 zespołów, a grupa kontrolna 29 zespołów patrolowych. Eksperyment objął 10 rejonów miasta Londyn, w każdym z rejonów pracowało 5 zespołów, w tym 2 eksperymentalne i 3 kontrolne. Ogółem w badaniu uczestniczyło 814 policjantów z zespołów eksperymentalnych i 1.246 policjantów z zespołów kontrolnych. Testowano 500 nasobnych kamer video. Odnotowano 33% spadek liczby zarzutów wobec zespołów z grupy eksperymentalnej, szczególnie jeśli idzie o brutalne zachowanie funkcjonariuszy wobec obywateli.⁸⁵

---

⁸² B.Peterson, L.Yu, N.La Vigne et al., *The Milwaukee Police Department's Body-Worn Camera Program. Evaluation Findings and Key Takeaways*, Waszyngton 2018.

⁸³ P.Drover, B.Ariel, *Leading an Experiment in Police Body-Worn Video Cameras*, „International Criminal Justice Review” 2015, nr 25 (1), s. 80-97.

⁸⁴ C.Foulkes, *Body Worn Camera – Update*, West Midlands Office for Policing and Crime, Strategic Policing and Crime Board 06.10.2015, <http://www.westmidlands-pcc.gov.uk/media/376259/09-spcb-06-oct-15-body-worn-cameras.pdf>

⁸⁵ L.Grossmith, C.Owens, W.Finn et al., *Police, Camera, Evidence: London's Cluster Randomised Controlled Trial of Body Worn Video*, Londyn 2015, College of Policing and the Mayor's Office for Policing and Crime.

Inna grupa badawcza⁸⁶ postanowiła zweryfikować na znacznie większą skalę hipotezę, że liczba skarg obywateli wobec policjantów, używających noszonych kamer video podczas służby spada. Siedem różnych jednostek policji przyjęło taki sam protokół eksperymentalny RCT, jak w przypadku Policji Miasta Rialto. Doborem losowym objęto policyjne zmiany służbowe z kamerami lub bez. Łącznie w eksperymencie uczestniczyło 1.847 policjantów. Policjanci ze zmian eksperymentalnych podczas kontaktu z obywatelami informowali ich o fakcie nagrywania interwencji. W ciągu 12 miesięcy poprzedzających eksperyment we wszystkich jednostkach policji zarejestrowano 1.539 skarg obywateli wobec funkcjonariuszy, po zakończeniu badania odnotowano łącznie 113 skarg – spadek wyniósł 93%. Badacze twierdzą, że ludzie zmieniają swoje zachowanie i zaczynają stosować się do norm społecznych mając świadomość, że są obserwowani.⁸⁷ Obecność policjantów, wyposażonych w kamery video i ustna informacja o fakcie nagrywania powodują, że obywatele stają się mniej agresywni, bardziej skłonni do współpracy, z kolei funkcjonariusze zaczynają działać ze zwiększoną odpowiedzialnością i rozważają, czego efektem jest mniej skarg obywatelskich.⁸⁸

Efekt tzw. „odstraszania”⁸⁹ i „wiarygodnego zagrożenia” (credible deterrence threat) lub według innej terminologii efekt „chłodzący”⁹⁰ prowadzą do racjonalnej analizy sytuacji i rozważnego toku myślenia - obywatel bądź policjant zaczynają działać zgodnie z prawem i procedurami.^{91 92} Wiedza o tym, że kamera video nagrywa nasze działania powoduje, że stajemy się świadomi, iż nieakceptowane zachowanie będzie prawdopodobnie zarejestrowane, a przewidywana pewność kary będzie w takiej sytuacji najwyższa.⁹³ Naukowcy starali się także wykazać, że istnieje związek między skłonnością do użycia siły przez policjantów a decyzją o aktywacji kamery video. Podczas jednego z eksperymentów, gdy kamery video były włączane podczas każdego kontaktu policjant - obywatel,

---

⁸⁶ B.Ariel, A.Sutherland, D.Henstock et al., *Contagious Accountability. A Global Multisite Randomized Controlled Trial on the Effect of Police Body-Worn Cameras on Citizens Complaints Against the Police*, „Criminal Justice and Behavior” 2016, nr 20 (10), s.1-24.

⁸⁷ *Ibidem*, s.5.

⁸⁸ *Ibidem*, s.13,15.

⁸⁹ T.Tyler, *Why People Obey the Law: Procedural Justice, Legitimacy, and Compliance*, New Haven 1990, Yale University Press, s. 58.

⁹⁰ B.Ariel, *op.cit.*, s. 754.

⁹¹ B.Ariel, A.Sutherland, D.Henstock et al., *Report: Increases in Police Use of Force in the Presence of Body-Worn Cameras Are Driven by Officer Discretion: a Protocol-Based Subgroup Analysis of Ten Randomized Experiments*, „Journal of Experimental Criminology” 2016, nr 12, s. 455, 462

⁹² C.Kroneberg, I.Heintze, G.Mehlkop, *The interplay of moral norms and instrumental incentives in crime causation*, „Criminology” 2010, nr 48, s. 259–294.

⁹³ W.Farrar, B.Ariel, *Self-Awareness to Being Watched and Socially-Desirable Behavior: A Field Experiment on the Effect of Body-Worn Cameras on Police Use of Force*, Waszyngton 2013, Police Foundation.

a funkcjonariusz miał obowiązek, aby informować o fakcie nagrywania obrazu i dźwięku liczba przypadków użycia siły spadła o 37%.

Z kolei w sytuacjach, gdy kamery były uruchamiane według samodzielnej oceny i uznania policjantów, bez informowania obywateli o rejestracji zdarzenia liczba przypadków użycia siły wzrosła o 71%.^{94 95} Jak zauważył jeden z autorów: „[nasobne kamery video] ... to jedna z najbardziej obiecujących możliwości, jakie pojawiły się w ciągu wielu lat, aby zapewnić odpowiedzialne działanie policji i stosowanie się obywateli do prawa”.⁹⁶ Więcej o hipotetycznych mechanizmach psychologicznych, które prowadzą do modyfikacji zachowania funkcjonariuszy i obywateli podczas interwencji policyjnych z zastosowaniem nasobnych kamer video w następnym rozdziale pracy.

Wyniki losowego badania kontrolowanego, zrealizowanego przez Policję Metropolitarną Miasta Waszyngton (3.800 policjantów, 680.000 mieszkańców) w okresie od czerwca 2015 roku do marca 2017 roku nie wykazały żadnych znaczących statystycznie różnic, jeśli chodzi o poziom skarg obywateli oraz użycie siły fizycznej przez policjantów z rejonów eksperymentalnego i kontrolnego. W tym przypadku nie udowodniono więc, że nasobne kamery video modyfikują zachowania funkcjonariuszy i obywateli. Rozmiar próby badawczej był odpowiednio duży – 2.224 policjantów. Jednak ograniczeniem natury metodologicznej był losowy dobór rejonów działań policyjnych, gdzie kierowano policjantów z kamerami lub bez. Losowy dobór rejonów służby (lub zmian policyjnych), a nie samych funkcjonariuszy może prowadzić do efektu kontaminacji, a więc sytuacji, gdy ci sami policjanci pełnią służbę w rejonach eksperymentalnym (1.189 osób) i kontrolnym (1.035 osób), wzajemnie wpływając na swoje zachowanie.^{97 98}

Innymi wytłumaczeniem wyników eksperymentu może być fakt, że Policja Metropolitarna Miasta Waszyngton to najważniejsza jednostka policji w kraju, wzorowo zarządzana, która przez ostatnie 20 lat przeszła wiele głębokich reform, aby ograniczyć zachowania policjantów, niezgodne z procedurami i etyką. Funkcjonariusze są dobrze

---

⁹⁴ B.Ariel, A.Sutherland, D.Henstock et al., *Report... op.cit.*

⁹⁵ M.White, J.Gaub, N.Todak, *Exploring the Potential for Body-Worn Cameras to Reduce Violence in Police-Citizen Encounters*, „Policing: A Journal of Policy and Practice” 19.01.2017, Oxford University Press, s. 2.

⁹⁶ D.Harris, *Picture This: Body Worn Video Devices as Tools for Ensuring Fourth Amendment Compliance by Police*, „Legal Studies Research Paper Series” 2010, University of Pittsburgh, s. 357.

⁹⁷ D.Yokum, D. A.Ravishankar, A.Coppock, *Evaluating the Effects of Police Body-Worn Cameras: A Randomized Controlled Trial (Working Paper)*, Waszyngton 20.10.2017, The LAB@DC – Executive Office of the Mayor and Executive Office of the Chief of Police, Metropolitan Police Department, s. 4.

⁹⁸ Podobne ograniczenie metodologiczne i ryzyko kontaminacji miało miejsce podczas klasterowego losowego badania kontrolowanego w Policji Metropolitarniej Londynu, s. 9 niniejszego artykułu.

przeszkoleni, zdobyli niezbędne doświadczenie w codziennych kontaktach z mieszkańcami miasta i turystami, odpowiadają za bezpieczeństwo wielu manifestacji i innych imprez masowych w stolicy, ponadto inne czynniki takie, jak np. powszechność kamer monitoringu miejskiego powoduje, że nie należy oczekiwać jakiegoś dramatycznego spadku liczby skarg obywateli lub ograniczenia liczby przypadków użycia siły przez policjantów.⁹⁹

Podobnym przykładem było losowe badanie kontrolowane w Policji Miasta Spotkane, stan Waszyngton (310 policjantów, 200.000 mieszkańców) w okresie od maja do października 2015 roku. Grupy eksperymentalna i kontrolna liczyły odpowiednio po 82 i 67 osób. Nie odnotowano żadnych znaczących zmian statystycznych, jeśli chodzi o liczbę obrażeń fizycznych, odniesionych podczas służby przez funkcjonariuszy z obydwu badanych grup, a spadek liczby przypadków użycia siły przez policjantów z grupy eksperymentalnej wyniósł 8%. Wyniki można tłumaczyć niskim poziomem przestępczości w mieście. W tej jednostce policji, biorąc pod uwagę historyczne dane statystyczne bardzo rzadko dochodziło do użycia siły fizycznej przez funkcjonariuszy wobec obywateli (1 przypadek miesięcznie na 1.000 telefonów z prośbą o interwencję policyjną), policjanci bardzo rzadko odnosili obrażenia na służbie, liczba skarg również była niewielka.¹⁰⁰

Wyniki badania typu RCT w Policji Miasta Milwaukee w stanie Wisconsin (1.868 funkcjonariuszy, 600.000 mieszkańców) w okresie od 21.03.2016 roku do 20.12.2016 roku były zbieżne - nie odnotowano żadnej znaczącej statystycznie różnicy między grupą eksperymentalną a kontrolną (po 252 osób), jeśli chodzi o liczbę incydentów z użyciem siły fizycznej przez policjantów wobec obywateli. Jednym z istotnych powodów takiej sytuacji może być fakt, że w latach 2013-2016 w mieście Milwaukee doszło do poważnego zmniejszenia liczby interwencji policyjnych z użyciem siły fizycznej, m.in. w wyniku reformy organizacyjnej, zmian w systemie szkolenia oraz nowych przepisów, wprowadzonych przez kierownictwo tamtejszej jednostki policji.¹⁰¹

Policja Miasta Boston (2.100 policjantów, 673.000 mieszkańców) we współpracy z Northeastern University przeprowadziła losowe badanie kontrolowane przy okazji programu pilotażowego, który polegał na wprowadzeniu do użytku 100 nasobnych kamer video dla policjantów służby patrolowej w 5 rejonach miasta, a także dla funkcjonariuszy z Zespołu Uderzeniowego ds. Przemocy Wśród Młodzieży (tzw. "Gang Unit"). Badanie trwało 12

---

⁹⁹ D.Yokum,D. A.Ravishankar, A.Coppock, *op.cit.*, s. 4-5

¹⁰⁰ M.White, J.Gaub, N.Todak, *op.cit.*, s. 3-4.

¹⁰¹ B.Peterson, L.Yu, N.La Vigne et al., *op.cit.*

miesiące: od września 2016 do sierpnia 2017 roku. Grupa eksperymentalna liczyła 140, a grupa kontrolna 141 policjantów. Reguła doboru losowego nie zastosowano wobec zespołu, zajmującego się zwalczaniem gangów.

Należy podkreślić, że na rok przed rozpoczęciem projektu badawczego, tj. od września 2015 roku do sierpnia 2016 roku blisko 83% osób z grupy eksperymentalnej oraz ponad 85% osób z grupy kontrolnej nie miało na swoim koncie ani jednej skargi. W tym samym okresie ponad 92% osób z grupy eksperymentalnej oraz 88,6% osób z grupy kontrolnej ani razu nie użyło siły fizycznej podczas interwencji policyjnych.

W trakcie 12 - miesięcznego badania odnotowano zaledwie 17 skarg obywateli na policjantów z grupy eksperymentalnej oraz 29 skarg na policjantów z grupy kontrolnej. Grupa eksperymentalna zarejestrowała tylko 8 przypadków użycia siły fizycznej, a grupa kontrolna 15 przypadków. Nie wykazano żadnych znaczących statystycznie różnic między obydwoma grupami, co można wytłumaczyć małą próbą badawczą oraz niewielką liczbą skarg i przypadków użycia siły fizycznej przez funkcjonariuszy, a także wyraźną poprawą relacji między stróżami prawa a obywatelami w poprzednich latach. W okresie od 2013 roku do 2016 roku liczba skarg obywateli wobec wszystkich policjantów z Bostonu spadła o 44,7%, a liczba przypadków użycia siły fizycznej spadła o blisko 44%.

W takim wypadku trudno oszacować prawdziwy wpływ nasobnych kamer video na zmianę zachowania policji i mieszkańców. Badacze zaznaczają, że są to wstępne wyniki eksperymentu i należy je interpretować z ostrożnością. Niemniej jednak może to sugerować, że w takich jednostkach, jak Policja Metropolitarna Miasta Waszyngton, Policja Miasta Spotkane, Policja Miasta Milwaukee oraz Policja Miasta Boston z uwagi na dobre relacje między policjantami a obywatelami, niski poziom przestępczości i inne czynniki, wpływające na wysoki poziom bezpieczeństwa i porządku publicznego korzyści, wynikające z wprowadzenia do użytku nasobnych kamer video mogą być niewielkie.¹⁰²

Inni badacze, stosując metodę RCT podjęli się próby określenia wpływu nasobnych kamer video na liczbę przypadków użycia siły fizycznej przez policjantów oraz liczbę ataków na funkcjonariuszy w ośmiu większych i mniejszych jednostkach policji. Próba badawcza była jedną z większych w historii – 2.122 policjantów na zmianach eksperymentalnej i kontrolnej. Wyniki badania wykazały pewien wzrost liczby ataków na policjantów, którzy

---

¹⁰² A.Braga, L.Barao, J.McDevitt et al., *The Impact of Body-Worn Cameras on Complaints Against Officers and Officer Use of Force Incident Reports: Preliminary Evaluation Findings*, Boston 2018.

pełnili służbę na zmianach eksperymentalnych podczas zatrzymania osób podejrzanych (196 ataków na 1000 zatrzymań) w porównaniu ze zmianami kontrolnymi (177 ataków na 1000 zatrzymań). Sugerowało to, że nasobne kamery video zwiększały prawdopodobieństwo ataku na funkcjonariuszy podczas służby zmianowej.¹⁰³

Korelacja między tymi zmiennymi jest jednak problematyczna, ponadto jest to jedna z niewielu prac naukowych, prezentujących takie wyniki.¹⁰⁴ Jak przyznają sami autorzy eksperymentu, pojawiły się wątpliwości natury metodologicznej wynikające m.in. z ryzyka kontaminacji¹⁰⁵ oraz ze stosowania różnych definicji „ataku wobec funkcjonariusza policji” oraz „użycia siły” w różnych jednostkach policji, które uczestniczyły w badaniu. W niektórych komendach rozróżniano kategorie ataku słownego i fizycznego na policjanta, a w innych rejestrowano jedynie przypadki ataków fizycznych, z kolei użycie siły definiowano jako każde działanie policjanta po wyczerpaniu środków o charakterze werbalnym (polecenia, rozkazy) albo jako wyłączne użycie środków przymusu fizycznego wobec osoby podejrzanej np. zakucie w kajdanki.¹⁰⁶ Ponadto wypadki większej liczby ataków na funkcjonariuszy miały miejsce w dwóch najmniejszych analizowanych jednostkach policji. Zbyt mała próba badawcza może rzutować w negatywny sposób na wyniki eksperymentu. Usuwając dane z tych dwóch najmniejszych jednostek policji otrzymujemy rezultat neutralny, bez znaczenia metodologicznego.¹⁰⁷

Wyniki losowego badania kontrolowanego, przeprowadzonego przez Lokalną Jednostkę Policji Birmingham South, wchodząca w skład Policji Terytorialnej West Midlands we współpracy z naukowcami z Cambridge University również wykazywały wzrost liczby napaści na funkcjonariuszy z grupy eksperymentalnej (obrażenia odniosło 7 policjantów z grupy eksperymentalnej oraz 2 policjantów z grupy kontrolnej). Z metodologicznego punktu widzenia liczba ataków na funkcjonariuszy była jednak zbyt mała, aby uznać te dane za statystycznie ważne. Ponadto we wszystkich ww. przypadkach „napaść” miała miejsce już po zatrzymaniu osoby podejrzanej, zaatakowani policjanci nie odnieśli żadnych fizycznych obrażeń, które pozostawiłyby ślady na ciele, „atak” opisywano w raportach jako plucie, popychanie, lekkie ciosy pięścią lub lekkie kopnięcia. Inne wyjaśnienie to hipoteza, że

---

¹⁰³ B.Ariel, A.Sutherland, D.Henstock et al., *Wearing Body Cameras Increases Assaults Against Officers and Does Not Reduce Police Use of Force: Results from a Global Multi-Site Experiment*, „European Journal of Criminology” 2016, nr 13 (6), 2016, s. 746.

¹⁰⁴ M.White, J.Gaub, N.Todak, *op.cit.*, s. 4-5.

¹⁰⁵ D.Yokum, D. A.Ravishankar, A.Coppock, *op.cit.*, s. 4.

¹⁰⁶ B.Ariel, A.Sutherland, D.Henstock et al., *Wearing... op.cit.*, s. 749-750.

¹⁰⁷ *Ibidem*, s. 752,753.

policjanci, którzy wykorzystują kamery czują się bezpiecznie i pewnie na służbie, mając materiał dowodowy w postaci nagrań video, dlatego odnotowują więcej „napaści na funkcjonariuszy publicznych”. Sugeruje się również, że używanie nasobnych kamer video w specyficznych sytuacjach prowadzi do wzrostu, a nie do obniżenia napięcia między policjantami a niektórymi agresywnymi podejrzanymi, którzy mogą znajdować się pod wpływem silnych środków odurzających.¹⁰⁸

Eksperyment przeprowadzony przez Policję Miasta Tampa na Florydzie (761 policjantów, 370.000 mieszkańców) z udziałem badaczy z University of South Florida w okresie od marca 2014 roku do lutego 2015 roku to przykład quasi-eksperymentalnego projektu badawczego (quasi-experimental research design - QERD). Grupy eksperymentalna i kontrola liczyły po 60 osób, niemniej jednak zrezygnowano z losowego doboru policjantów do obydwu grup. W takich przypadkach uczestnicy badania mogą być przydzielani do obydwu grup według ustalonych wcześniej reguł, np. zgodnie z porządkiem alfabetycznym. Wyniki wskazywały na 8,4% redukcję liczby przypadków użycia siły fizycznej przez policjantów z grupy eksperymentalnej podczas interwencji wobec osób podejrzanych w ciągu roku po wprowadzeniu do użytku nasobnych kamer video. Definicja „użycia siły fizycznej” w przypadku Policji Miasta Tampa obejmowała bardzo szeroki zakres działań, począwszy od lekkich technik kontroli podejrzanego przy użyciu rąk (chwytywanie, przytrzymywanie, blokowanie stawów), skończywszy na twardych technikach kontroli (uderzenia pięścią, kopnięcia, użycie pałki policyjnej, aerozoli chemicznych, paralizatora, kul gumowych czy broni ostrej).¹⁰⁹

Większość dotychczasowych eksperymentów naukowych koncentrowała się na wąskim zakresie pytań badawczych, dotyczącym przede wszystkim wpływu nasobnych kamer video na poziom użycia siły fizycznej przez policjantów oraz liczbę skarg obywateli wobec funkcjonariuszy służby patrolowej.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ D.Henstock, B.Ariel, *Testing the Effects of Body Worn Video on Police Use of Force During Arrest: A Randomized Controlled Trial*, Oxford 2015, Cambridge University.

¹⁰⁹ W.Jennings, L.Fridell, M.Lynch et al., *A Quasi-Experimental Evaluation of the Effects of Police Body-Worn Cameras (BWCs) on Response-to-Resistance in a Large Metropolitan Police Department*, „Journal Deviant Behavior” 2017, nr 38 (11), s. 1332-1339.

¹¹⁰ S.Goodison, T.Wilson, C.Wellford, *Citizen Perceptions of Body-Worn Cameras: A Randomized Controlled Trial. Final Report*, Waszyngton 2017, Police Executive Research Forum, s. 9.

Brakuje badań na temat wpływu wprowadzenia do użytku nasobnych kamer video np. na gotowość obywateli do wzywania policji, liczbę zatrzymań i aresztowań, liczbę osób postawionych w stan oskarżenia, liczbę wyroków skazujących.¹¹¹

Paradoksalnie, mimo dużej ilości różnego rodzaju informacji na temat nasobnych kamer video w środkach masowego przekazu naukowe dowody, które wspierają twierdzenia za lub przeciw tej technologii są skąpe.^{112 113} Co więcej, tylko mała część projektów badawczych stosowała rzetelne metody naukowe.¹¹⁴ Dotychczas przeprowadzono tylko kilkanaście losowych prób kontrolowanych.¹¹⁵ Ponadto wiele z najbardziej znanych i szeroko komentowanych w prasie naukowej badań typu RCT (6 przypadków) obejmowało małe próby eksperymentalne i kontrolne (około 40-50 osób w każdej z grup). Mała liczebność grup eksperymentalnych i kontrolnych oznacza niską podstawową stopę statystyczną badania, co z kolei ogranicza możliwości analizy badawczej.

Innym czynnikiem, które mogą wpływać na rezultaty eksperymentów, możliwe porównania i wnioski jest liczebność policjantów oraz poziom i rodzaj przestępczości w danym mieście. Skala i różnorodność wyzwań oraz problemy, z jakimi mają do czynienia funkcjonariusze i obywatele z takich miast, jak Londyn (ponad 32.000 policjantów) i Waszyngton (3.800 policjantów) są w wielu aspektach zupełnie inne, niż w mniejszych ośrodkach miejskich takich, jak Rialto w Kalifornii (100 policjantów), Spotkanie w stanie Waszyngton (310 policjantów), Arlington w Teksasie (634 policjantów) czy Mesa w Arizonie (800 policjantów). Badacze dopiero zaczynają rozwijać wiedzę na temat zamierzonych i niezamierzonych efektów tej technologii.¹¹⁶ Niezbędne są dalsze empiryczne badania eksperymentalne, które potwierdziłyby teorie wpływu nasobnych kamer video na nasze zachowanie oraz korzyści, wynikające z wykorzystywania tego rodzaju sprzętu przez policję. Większość argumentów zwolenników i przeciwników tej technologii nie została jeszcze zweryfikowana empirycznie w wystarczający sposób.¹¹⁷

---

¹¹¹ C.Lum, C.Koper, L.Merola et al., *Existing and Ongoing Body Worn Camera Research: Knowledge Gaps and Opportunities*, Report by George Mason University for the Laura and John Arnold Foundation 2015, s. 19.

¹¹² B.Ariel, A.Sutherland, D.Henstock et al., *Contagious ... op.cit.*, s. 2.

¹¹³ D.Henstock, B.Ariel, *op.cit.*, s. 6.

¹¹⁴ *Ibidem*, s. 3.

¹¹⁵ C.Lum, C.Koper, L.Merola et al., *op.cit.*, s. 19-20.

¹¹⁶ C. Lum, *Body-Worn Cameras: Rapid Adoption in a Low-Information Environment ?* „Transnational Criminology Magazine” 2015, George Mason University, str. 6.

¹¹⁷ M.White, *Police Officer Body-Worn Cameras. Assessing the Evidence*, Waszyngton 2014, U.S. Department of Justice, s.10.

ROZDZIAŁ II

MECHANIZMY PSYCHOLOGICZNE, KTÓRE MODYFIKUJĄ ZACHOWANIA PODCZAS INTERWENCJI POLICYJNYCH Z UŻYCIEM NASOBNYCH KAMER VIDEO

Jeden z podstawowych, hipotetycznych mechanizmów psychologicznych, na który powołują się badacze, wyjaśniając wpływ nasobnych kamer video na funkcjonariuszy i obywateli podczas interwencji policyjnych to przekonanie, że ludzie modyfikują swoje zachowania, stosując się do norm społecznych i do poleceń, mając świadomość, że ktoś ich obserwuje.¹¹⁸

To założenie potwierdza kilka eksperymentów naukowych. Dla przykładu, badacze sprawdzali, czy kobiety myją ręce w toaletach publicznych w sytuacjach, gdy były tam same albo gdy pojawiła się inna osoba. Wyniki doświadczenia naukowego wskazywały, że znacznie większa liczba kobiet myła ręce w toaletach wtedy, gdy były obserwowane przez inne osoby.¹¹⁹

Rezultaty innych badań z zakresu psychologii społecznej dowodzą, że ludzie stosują się do zasad i reguł właściwego postępowania nawet w razie słabych sygnałów ostrzegawczych, że ktoś może ich obserwować. Na Uniwersytecie w Newcastle w Wielkiej Brytanii przeprowadzono eksperyment z udziałem studentów z Wydziału Psychologii, którzy mieli wybór, czy zapłacić za kawę lub herbatę w miejscowej kafeterii, wrzucając dobrowolnie pieniądze do skarbonki (tzw. „honesty box“). Taki system płatności za napoje funkcjonował na uczelni już od kilku lat.

Na wysokości oczu osób, biorących udział w eksperymencie umieszczono mały banner, który co tydzień był zmieniany: raz była to para ludzkich oczu, a innym razem kwiaty. Banner ulokowano nad kontuarem, gdzie znajdowała się kawa i herbata oraz inne urządzenia do przygotowania i parzenia napojów, a także cennik. Układ pomieszczenia w zasadzie nie pozwalał żadnej osobie postronnej dostrzec, czy ktoś nie zapłacił za napoje.

---

¹¹⁸ W.Farrar, B.Ariel, *Self-Awareness to Being Watched and Socially-Desirable Behavior: A Field Experiment on the Effect of Body-Worn Cameras on Police Use of Force*, Waszyngton 2013, s. 3.

¹¹⁹ K.Munger, S.Harris, *Effects of an Observer on Handwashing in a Public Restroom*, „Perceptual and Motor Skills” 1989, nr 69, s. 733-734.

Tak więc datki pieniężne były anonimowe, a studenci mogli swobodnie decydować, czy w ogóle i jak dużo płacić. Wyniki badania wykazywały, że studenci płacili średnio blisko trzy razy więcej w tygodniach, gdy nad ladą pojawiał się obraz ludzkich oczu w porównaniu z tygodniami, gdy umieszczano tam obraz kwiatów.

Osoby, biorące udział w eksperymencie nie były obserwowane, jednak system percepcyjny człowieka zawiera komórki nerwowe (neurony), które reagują selektywnie na bodźce takie, jak ludzkie twarze i oczy, tak więc możliwe jest, że wizerunki tego rodzaju wywierały automatyczny, podświadomy wpływ na postrzeganie sytuacji przez studentów i wzmacniały wrażenie, że ktoś może się im przyglądać. Ponadto ludzie starają się dostosować do sygnałów, wskazujących, że konsekwencją niewłaściwego zachowania będzie utrata dobrej opinii o danym człowieku. W tym przypadku obecność subtelnych znaków ostrzegawczych w środowisku eksperymentalnym wywołuje psychologiczną reakcję osoby obserwowanej przez innych, a motyw utrzymania dobrej reputacji wydaje się być wystarczający, aby dążyć do zachowań pożądanых społecznie i do współpracy z innymi.¹²⁰

Wydaje się, że wiedza, iż nasze zachowanie jest obserwowane lub osądzone przez innych wpływa na różne procesy poznawcze: doświadczamy publicznego poczucia samoświadomości¹²¹, stajemy się bardziej skłonni do zachowań społecznie akceptowalnych i mamy znacznie większą potrzebę postępowania zgodnie z zasadami. Robiąc coś złego z moralnego lub społecznego punktu widzenia, przyłapani przez innych jesteśmy świadomi, że takie zachowanie może potencjalnie doprowadzić do negatywnych konsekwencji, a tego osoby racjonalnie myślące starają się unikać.¹²² Ponadto łamiąc reguły właściwego postępowania jesteśmy narażeni na utratę reputacji, poczucie wstydu lub karę.¹²³

Teoria obiektywnej samoświadomości (theory of objective self-awareness)¹²⁴, która prowadzi do zachowań społecznie pożądanых to kolejny mechanizm psychologiczny, który

---

¹²⁰ M.Bateson, D.Nettle, G.Roberts, *Cues of being watched enhance cooperation in a real-world setting*, „Biology Letters” 2006, nr 2, s. 412-414.

¹²¹ W.Gervais, A.Norenzayan, *Like a camera in the sky? Thinking about God increases public self-awareness and socially desirable responding*, „Journal of Experimental Social Psychology” 2012, nr 48 (1), s. 298-302.

¹²² S.Klepper, D.Nagin, *The deterrent effect of perceived certainty and severity of punishment revisited*, „Criminology” 2006, nr 27 (4), s. 721-746.

¹²³ W.Farrar, B.Ariel, *op.cit.*, s. 1-3.

¹²⁴ S.Duval, R.Wicklund, *A theory of objective self-awareness*, Nowy Jork 1972.

wyjaśnia wpływ nasobnych kamer video na funkcjonariuszy i obywateli podczas interwencji policyjnych.¹²⁵

Teoria obiektywnej samoświadomości, stworzona przez psychologów społecznych w latach 70-tych XX wieku bazuje na założeniu, że świadoma uwaga jest istotą ludzkiej samooceny. Koncentrując się na własnym „ja” (ego), definiowanym jako wiedza człowieka o sobie samym doprowadzamy do stanu samoświadomości, który z kolei zapoczątkowuje proces porównywania ego do standardów. Standard to umysłowa reprezentacja właściwego zachowania, postaw i cech charakteru. Wszystkie standardy poprawności razem wzięte definiują, kim jest osoba postępująca w stosowny, pożądany sposób.

Jeżeli dochodzi do rozbieżności między ego a standardami, pojawia się tzw. „afekt negatywny”. Ten budzący awersję stan psychiczny motywuje jednostkę do przywrócenia zgodności i spójności systemu samooceny. Zgodnie z teorią obiektywnej samoświadomości ludzie mogą aktywnie modyfikować swoje zachowania, aby lepiej przystawać do standardów poprawności. Innym rozwiązaniem jest unikanie bodźców lub okoliczności, które prowadzą do skupienia się na własnym „ja”. Metoda uników w istocie kończy proces porównywania ego do standardów, a więc powstrzymuje cały proces samooceny.¹²⁶

Jednym z najważniejszych argumentów, wysuwanych przez zwolenników wprowadzenia nasobnych kamer video do powszechnego użytku w jednostkach policji było założenie, że podczas działań i interwencji policyjnych, gdy dochodzi do bezpośredniego kontaktu funkcjonariusza z obywatelem stróże prawa zaczynają zachowywać się w bardziej odpowiedzialny, transparentny i profesjonalny sposób, spada liczba interwencji z użyciem siły przez funkcjonariuszy, a obywatele wykazują znacznie mniej agresji i skłonności do wulgarnego zachowania, charakteryzują się większą gotowością do współpracy.

Zgodnie z teorią obiektywnej samoświadomości główną przyczyną zmiany zachowania obydwu stron jest „afekt negatywny”, skłaniający ludzi do działań, których celem jest likwidacja dysonansu między własnym „ja” a standardami poprawności. W takiej sytuacji obecność innych osób, a w szczególności strażników prawa, wyposażonych w urządzenia do

---

¹²⁵ W.Farrar, B.Ariel, *op.cit.*, s. 1-3.

¹²⁶ P.Silvia, T.Duval, *Objective Self-Awareness Theory: Recent Progress and Enduring Problems*, “Personality and Social Psychology Review” 2001, nr 5 (3), s. 231.

rejestracji obrazu i dźwięku doprowadza do współpracy, innymi słowy generuje zachowania społecznie pożądane¹²⁷ lub odstrasza od popełnienia przestępstwa.¹²⁸

Kara, która odstrasza i powstrzymuje od popełnienia przestępstwa to jeden z głównych paradygmatów kryminologii klasycznej, której początki sięgają XVIII wieku i są kojarzone z nazwiskami filozofów oraz przedstawicieli tzw. “klasycznej szkoły prawa karnego” takich, jak Cesare Beccaria (1738-1794), Immanuel Kant (1724-1804), Jeremy Bentham (1748-1832), Georg Hegel (1770-1831) i Ludwig Feuerbach (1804-1872).

Zgodnie z głównymi założeniami klasycznej szkoły prawa karnego:

- człowiek posiada wolną wolę i podejmuje świadome, racjonalne decyzje także wówczas, gdy decyduje się na przestępstwo;
- człowiek jest więc odpowiedzialny za swoje czyny i wypadku złamania prawa należy mu się sprawiedliwa kara;
- ludzie działają racjonalnie, starają się unikać przykrości, cierpień i bólu, a więc kara powinna ich odstraszać od popełnienia przestępstwa.¹²⁹

Jeremy Bentham, angielski prawnik, filozof i ekonomista głosił zasadę użyteczności, zgodnie z którą ludzkie działania są oceniane na podstawie ich konsekwencji. Ludzkie zachowania starał się wyjaśniać z perspektywy psychologicznego hedonizmu – zasadniczymi wartościami i tym, co ostatecznie motywuje człowieka do działania są przyjemność i ból. Szczęście to doznawanie przyjemności i brak bólu. Bentham wierzył, że najważniejszy sposób, w jaki wymiar sprawiedliwości przyczynia się do szczęścia i pomyślności członków społeczeństwa to redukcja liczby przestępstw. Czyny przestępcze są przyczyną poważnych szkód i krzywd, co prowadzi do ograniczenia poziomu szczęścia w społeczeństwie. Tak więc, jeżeli kary prowadzą do redukcji liczby przestępstw, tym samym zwiększają ogólny poziom szczęścia.

Celem kary jest to, aby zniechęcać ludzi do popełniania przestępstw. Kara jest skuteczna, gdy działa jako przykład dla innych, czyli odstrasza. Odstraszanie wpływa na proces podejmowania decyzji przez jednostkę ludzką. Racjonalne podejmowanie decyzji polega na

---

¹²⁷ W.Farrar, B.Ariel, *op.cit.*, s.3.

¹²⁸ *Ibidem*, s. 1-3.

¹²⁹ B.Urban, *Represywne i resocjalizacyjne modele ograniczania przestępczości*, „Nauczyciel i Szkoła” 2002, nr 3-4 (16-17), s. 337-339.

porównywaniu możliwej nagrody i ryzyka, kalkulacji zysków i strat (teoria racjonalnego wyboru). Każda osoba stara się maksymalnie zwiększyć przyjemność, a zminimalizować ból. Pomyślność każdego człowieka składa się z dwóch podstawowych elementów – zysków i strat (przyjemności i bólu), a ludzie potrafią porównać ze sobą wielkość nagrody i ryzyka.¹³⁰

Kolejnym ważnym mechanizmem psychologicznym, który stanowi podstawę teoretyczną badań naukowych na temat wpływu nasobnych kamer video na zmianę postępowania funkcjonariuszy i osób podejrzanych podczas interwencji policyjnych jest teoria przymusu psychologicznego niemieckiego filozofa, Ludwiga Fauerbacha, zgodnie z którą człowiek, który ma świadomość, że określone typy zachowań są zagrożone karami kryminalnymi powinien powstrzymać się od popełniania czynów zabronionych.

Zagrożenie karą stanowi przymus psychologiczny dla danej osoby i jednocześnie powstrzymuje ją od popełnienia przestępstwa. Chodzi również o to, aby korzyść płynąca z tego, że jednostka uniknęła kary była większa od tej, jaką uzyskalaby łamiąc prawo. Ponadto istotną wartością przymusu psychologicznego jest to, że jest on adresowany do ogółu, a nie do poszczególnych jednostek. Przymus w takiej postaci nie przekreśla wolności jednostki i daje jej do wyboru dwie drogi postępowania: powstrzymanie się od przestępstwa i uniknięcie kary bądź popełnienie przestępstwa i ściągnięcie na siebie kary.

Orzeczenie i wykonanie kary jest według Feuerbacha jedynie konsekwencją przymusu psychologicznego i jego konkretyzacją. Materializacja kary jest niezbędna dla urealnienia groźby, zawartej w abstrakcyjnych normach prawa karnego. Tak więc teoria przymusu moralnego za główny cel kary uznaje odstraszanie potencjalnych przestępców.¹³¹

Z kolei prof. Gary Becker, amerykański ekonomista i laureat Nagrody Nobla w tej dziedzinie, przedstawiciel kryminologii neoklasycznej w latach 70-tych XX wieku twórczo rozwinął i ożywił teorię racjonalnego wyboru Beckhama. Był to powrót do klasycznego paradygmatu, że przestępcy myślą racjonalnie i sprawdzają, czy korzyści z przestępstwa przeważają nad kosztami takimi, jak prawdopodobieństwo aresztowania, skazania i kary. Zgodnie z ekonomiczną teorią przestępczości, prezentowaną przez prof. Beckera decyzja, aby popełnić przestępstwo jest rezultatem analizy kosztów i zysków, które ludzie podejmują świadomie lub nieświadomie. Przestępcy starają się maksymalizować swój dobrobyt za

---

¹³⁰ J.Bentham, *Wprowadzenie do zasad moralności i prawodawstwa*, tłum. A.Nawroczyński, Warszawa 1958, s. 17-56.

¹³¹ R.Panasiuk, *Feuerbach*. Warszawa 1972.

pomocą nielegalnych środków, zamiast postępować zgodnie z prawem. Jedynym sposobem na zmniejszenie przestępczości jest zwiększenie prawdopodobieństwa kary lub stosowanie surowszych sankcji karnych. Ponadto prawdopodobieństwo kary jest różne dla różnych ludzi. Niektóre jednostki są bardziej przebiegłe i zręczniejsze od innych w ukrywaniu przestępstwa i wymykaniu się policji. Występują także inne różnice, polegające na umiejętnej obronie przed sądem lub zatrudnianiu dobrych prawników.¹³²

Gdy nasobne kamery video są włączone, mogą skutecznie wychwytywać przypadki naruszenia zasad i łamania prawa zarówno przez policjantów, jak i obywateli. Przewidywane prawdopodobieństwo ukarania jest wówczas najwyższe.¹³³ W zasadzie prawdopodobieństwo graniczy z pewnością, że osoba, która złamała prawo lub naruszyła procedury poniesie karę. Jest to efekt tzw. „wiarygodnej odstraszałającej groźby“ (credible deterrence threat). Termin został zaczerpnięty z teorii odstraszania militarnego, która rozwijała się szczególnie dynamicznie w okresie „zimnej wojny“.¹³⁴

W wypadku zastosowania nasobnych kamer video wiarygodna odstraszałająca groźba jest skuteczna wtedy, gdy spełnione są następujące warunki:

- 1) policjant jest wyposażony w nasobną kamerę video podczas pełnienia służby na ulicy;
- 2) kamera jest włączona;
- 3) sprzęt jest wykorzystywany w trakcie interwencji policyjnych wobec obywateli;
- 4) osoby podejrzane są w pełni świadome faktu, że ich reakcje wobec stróżów prawa są zarejestrowane w postaci materiału video.

Niektórzy badawcze utrzymują, że nasobne kamery video powinny być włączone podczas każdej zmiany służbowej, przy okazji każdej interakcji policjanta z obywatelem. Co ważniejsze, każda interwencja policyjna wobec osoby podejrzanej powinna być poprzedzona (tak szybko, jak to jest możliwe z praktycznego punktu widzenia) ustną informacją o fakcie nagrywania materiału video przez funkcjonariusza, obsługującego sprzęt. Ustny komunikat jest dodatkowym, silnym bodźcem, który sprawia, że proces psychologicznego przetwarzania sytuacji - zarówno przez funkcjonariusza, jak i obywatela zmierza w kierunku racjonalnego

---

¹³² G.Becker, *Crime and Punishment: An Economic Approach*, „Journal of Political Economy” 1968, nr 76 (2), s. 169-217.

¹³³ W.Farrar, B.Ariel, *op.cit.*, s. 3.

¹³⁴ R.Jervis, *Rational Deterrence: Theory and Evidence*, „World Politics” 1989, nr 41 (2), s. 183-207.

i rozważnego toku myślenia, stwarzając odpowiednie warunki do tego, aby uruchomić hipotetyczny efekt odstraszający, przypisywany pojawieniu się kamery video.^{135 136}

Fotografia nr 2. Funkcjonariusze niemieckiego kraju związkowego Nadrenia-Palatynat mają na mundurach wyraźne napisy, a także są obowiązani, aby ustnie informować obywateli o fakcie nagrywania interwencji policyjnej.

Bez werbalnego zawiadomienia o nagrywaniu czynności policyjnych potencjalni przestępcy mogą przyjąć, że kamera nie jest uruchomiona i nie rejestruje ich poczynąń, wobec czego groźba zatrzymania lub ryzyko sankcji nie są realne. Tak więc istnieje łańcuch przyczynowo-skutkowy, polegający na tym, że wraz z pojawieniem się noszonej kamery video i werbalnej informacji o fakcie nagrywania całego zdarzenia osoba podejrzana łagodnieje, uspokaja się i jest bardziej skłonna do współpracy, a policjant zaczyna bardziej kontrolować swoje działania i reaguje mniej agresywnie. W efekcie maleje liczba skarg wobec funkcjonariuszy,

¹³⁵ B.Ariel, A.Sutherland, D.Henstock et al., *Report: Increases in Police Use of Force in the Presence of Body-Worn Cameras Are Driven by Officer Discretion: a Protocol-Based Subgroup Analysis of Ten Randomized Experiments*, „Journal of Experimental Criminology“ 2016, nr 12, s. 461-462.

¹³⁶ W.Farrar, B.Ariel, *op.cit.*, s.9-10.

wyposażonych w kamery video.¹³⁷ Obydwie strony postrzegają kamery video jako wiarygodne zagrożenie.

Minister Spraw Wewnętrznych Francji, Bernard Cazeneuve zapowiadając wprowadzenie do powszechnego użytku nasobnych kamer video w policji francuskiej stwierdził, że dzięki nowym urządzeniom pojawi się tzw. „efekt chłodzący“ (chilling effect) lub ujmując to w inny sposób kamery będą pełnić rolę „narzędzia chłodzącego“, które poprawi relacje między obywatelami a policjantami.¹³⁸

Na przykład kamery monitoringu wizyjnego CCTV (closed-circuit television), widoczne na ulicach i osiedlach wielu dużych miast w Europie w znacznie mniejszym stopniu wpływają na modyfikację zachowania sprawców przestępstw, ponieważ poziom pewności, że dana osoba zostanie schwytana jest relatywnie niski. Jeżeli kamery video mają istotnie wpływać na ludzkie zachowanie i sygnalizować, że należy stosować się do norm społecznych lub regulacji prawnych, wtedy dawka sygnału musi być odpowiednio silna.

Ten wymóg przypuszczalnie spełniają nasobne kamery video, wykorzystywane przez funkcjonariuszy służby patrolowej - są widoczne dla obydwu stron podczas interwencji policyjnej i przekazują jasną, bezpośrednią informację: jesteś obserwowany, nagrywany i oczekuje się, że będziesz postępował zgodnie z prawem i zasadami.

Policyjna kamera działa jako neutralne „trzecie oko“, wpływając na psychikę obydwu stron.¹³⁹ Urządzenie działa jak znak ostrzegawczy, można przyjąć, że jest to dodatkowy i obiektywny świadek tego, co się wydarzyło podczas kontaktu policjanta z obywatelem. Obecność kamery ma efekt zapobiegawczy – potencjalni sprawcy są świadomi sytuacji, internalizują możliwe konsekwencje rejestracji ich zachowania i rezygnują z agresywnych posunięć.¹⁴⁰

Podsumowując, należy stwierdzić, że teoria samoświadomości jest ściśle powiązana z teorią odstraszenia w kontekście relacji policjant-obywatel.¹⁴¹ Zdawanie sobie sprawy

---

¹³⁷ B.Ariel, A.Sutherland, D.Henstock, et al. *Contagious Accountability. A Global Multisite Randomized Controlled Trial on the Effect of Police Body-Worn Cameras on Citizens Complaints Against the Police*, „Criminal Justice and Behavior“ 2016, nr 20 (10), s. 12-15.

¹³⁸ The Local, *France to give all police cameras to protect public*, 08.04.2016.

¹³⁹ Ariel,B., Farrar,W., Sutherland,A., *The Effect of Police Body-Worn Cameras on Use of Force and Citizens Complaints Against the Police: a Randomized Controlled Trial*, „Journal of Quantitative Criminology“ 2015, nr 31 (3), s. 518-519.

¹⁴⁰ T.Timan, *The body-worn camera as a transitional technology*, „Research Paper Series. Tilburg Law School Legal Studies“ 2017, nr 5, s. 145.

¹⁴¹ W.Farrar, B.Ariel, *op.cit.*, s. 9-10.

z tego, że ktoś nas obserwuje zniechęca i odstrasza od popełnienia przestępstwa. W grę wchodzi także teoria racjonalnego wyboru, która prowadzi do kalkulacji możliwych zysków i strat przed podjęciem decyzji o złamaniu prawa – w sytuacji, gdy funkcjonariusz wyposażony jest w nasobną kamerę video pojawia się realna obawa, że domniemany przestępca może zostać złapany i ukarany.¹⁴²

Wydaje się, że istnieje wysoka korelacja między świadomością faktu, że wszystkie nasze działania są rejestrowane przy pomocy kamery video, efektem odstraszenia a mniejszą liczbą skarg i mniej agresywnym zachowaniem obywateli podczas kontaktu z policjantami, którzy z kolei podejmują interwencje w przemyślany, odpowiedzialny sposób i są mniej skłonni do użycia siły.^{143 144}

---

¹⁴² T.Tyler, *Why People Obey the Law: Procedural Justice, Legitimacy, and Compliance*, New Haven 1990.

¹⁴³ Ariel,B., Farrar,W., Sutherland,A., *op.cit.*, s. 518-519.

¹⁴⁴ B.Ariel, A.Sutherland, D.Henstock et al., *Contagious... op.cit.*, s. 1-24.

ROZDZIAŁ III

BADANIA OPINII OBYWATELI, POLICJANTÓW I PROKURATORÓW NA TEMAT NASOBNYCH KAMER VIDEO W USA, WIELKIEJ BRYTANII I KANADZIE

Dowody na skuteczność nasobnych kamer video, wykorzystywanych przez policjantów służby patrolowej są ograniczone, a empiryczne badania na ten temat są nadal w stadium początkowym. Względnie mało wiadomo także o opiniach obywateli i funkcjonariuszy policji oraz innych przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości na temat nowej technologii. Istnieje niewiele badań opinii publicznej wykazujących, że nasobne kamery video spełnią pokładane w nich nadzieje – zwiększą transparentność działań policyjnych, sprawią, że zmniejszy się liczba przypadków użycia siły fizycznej przez funkcjonariuszy, poprawią się relacje między obywatelami i policjantami, a w ostatecznym rozrachunku podniesie się poziom obywatelskiego zaufania do policji.¹⁴⁵

Badaniem opinii publicznej zajmuje się socjologia za pomocą różnego rodzaju metod statystycznych, przede wszystkim sondaży, które prezentują poglądy i przekonania wybranej populacji lub grupy społecznej.

Znajomość opinii publicznej wskazuje politykom, sędziom, prokuratorom i szefom policji, jakie są poglądy na temat danego zjawiska i jak duża część społeczeństwa je podziela. Pozwala to kreować długoterminową politykę bezpieczeństwa i porządku publicznego, prezentować nowe strategie walki z przestępczością, czy też decydować o istotnych zmianach organizacyjnych lub zakupach nowego sprzętu na rzecz organów ścigania. Biorąc pod uwagę skromną liczbę badań opinii obywateli, policjantów czy oskarżycieli na temat nasobnych kamer video zastanawia fakt powszechnego wprowadzania do użytku tego rodzaju sprzętu w wielu jednostkach policji w takich państwach, jak Stany Zjednoczone Ameryki, Wielka Brytania i Francja.

---

¹⁴⁵ H.Sousa, T.Miethe, M.Sakiyama, *Inconsistencies in Public Opinion of Body-Worn Cameras on Police: Transparency, Trust, and Improved Police-Citizen Relationships*, „Policing: a Journal of Policy and Practice” 2017, nr 11 (1) s. 2-3.

1. Postrzeganie nasobnych kamer video przez obywateli

Jedno z pierwszych badań opinii obywateli na temat nasobnych kamer video, użytkowanych przez policjantów przeprowadzono w lutym 2010 roku wśród mieszkańców Paisley w zachodniej Szkocji (populacja ponad 74.000), powiat Renfrewshire, po zakończeniu 8-miesięcznego programu pilotażowego, związanego z wprowadzeniem do użytku nowych urządzeń przez szkocką policję (38 kamer). Było to badanie ankietowe typu on-line. 97 respondentów odpowiedziało na pytania drogą elektroniczną:

- 64% ankietowanych było przekonanych, że kamery pomogą zredukować przestępczość i zachowania antyspołeczne w mieście;
- 64% osób było zdania, że wszyscy policjanci powinni nosić kamery video;
- 49% osób czuło się bezpieczniej w wyniku wprowadzenia do użytku nowej technologii.¹⁴⁶

Pomimo małej próby badawczej należy podkreślić, że absolutna większość, czyli więcej, niż połowa ankietowanych wyraziła przekonanie, że zastosowanie przenośnych kamer video w zauważalny sposób wpłynie na obniżenie poziomu przestępczości w mieście, zarazem popierając plany wyposażenia w nowy sprzęt wszystkich funkcjonariuszy z miasta Paisley.

Ponadto blisko połowa mieszkańców stwierdziła, że czuła się bezpieczniej z powodu stosowania nasobnych kamer video przez policję. Ten wynik ma istotną wartość w kontekście wzrostu znaczenia i intensywnego rozwoju badań ankietowych na temat poczucia bezpieczeństwa obywateli i postrzegania przestępczości w wielu krajach świata, począwszy od końca XX wieku.¹⁴⁷ Badania tego rodzaju są o tyle ważne, że w zestawieniu i konfrontacji z oficjalnymi danymi statystycznymi policji pozwalają tworzyć znacznie skuteczniejsze strategie oraz plany zwalczania i zapobiegania przestępczości na danym terenie.

Kolejne badanie przeprowadzone podczas programu pilotażowego, związanego z wprowadzeniem do użytku nasobnych kamer video przez szkocką policję (18 urządzeń) odbyło się w okresie od czerwca do sierpnia 2010 roku wśród mieszkańców Aberdeen w północno-wschodniej Szkocji (populacja 222.500).

---

¹⁴⁶ A.Fyfe, *Body Worn Video Projects in Paisley and Aberdeen. Evaluation Report*, Glasgow 2011.

¹⁴⁷ E.Bogacka, *Problematyka badawcza z zakresu poczucia bezpieczeństwa człowieka w przestrzeni miasta*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica” 2017, nr 27, s.141.

Było to badanie panelowe. Informacje od tej samej grupy obywateli gromadzono cyklicznie, przy użyciu tego samego narzędzia badawczego, jakim była ankieta. W badaniu brało udział 701 respondentów. Wyniki podano pod koniec 2010 roku:

- 76% mieszkańców poparło ideę wykorzystywania nasobnych kamer video przez policję;
- 57% osób było przekonanych, że wykorzystywanie kamer video przez policję sprawi, że ich społeczność będzie bezpieczniejsza;
- 37% ankietowanych czuło się bezpieczniej w wyniku wprowadzenia do użytku nasobnych kamer video.¹⁴⁸

Tak, jak w poprzednim przypadku znakomita większość, czyli ponad $\frac{3}{4}$ respondentów opowiedziało się za wprowadzeniem do użytku w policji nowej technologii. Ponad połowa obywateli uważała, że kamery video wpłyną na poprawę ogólnego poziomu bezpieczeństwa na ich terenie, jednak tylko nieco więcej, niż 1/3 badanych wyrażała osobiste poczucie bezpieczeństwa z tego powodu.

Następne badania ankietowe na temat postrzegania kamer video, wykorzystywanych przez lokalną policję przeprowadzono wśród mieszkańców hrabstw Palm Beach (populacja 1.420.000) oraz Escambia (populacja 300.000) w stanie Floryda, USA. Projekt realizowano pod kierunkiem naukowców z dwóch uczelni - Florida Atlantic University oraz University of West Florida. Mieszkańcy odpowiadali na ankiety telefoniczne w dwóch fazach: od 17.03.2015 do 05.05.2015 oraz od 19.01.2017 do 09.03.2017. Należy dodać, że Policja Miasta West Palm Beach (285 funkcjonariuszy) zaczęła wprowadzać do użytku nowy sprzęt w lipcu 2015 roku, pod koniec tego samego roku w użyciu było już 217 kamer video.

- 87% badanych osób zgadzało się, że nasobne kamery video wpłyną na poprawę zachowania policjantów podczas służby patrolowej;
- 70% ankietowanych uważało, że kamery video wpłyną na poprawę zachowania obywateli wobec policjantów, którzy podejmują interwencje.

W tym wypadku zdecydowana większość badanych osób wyraziła swoje przekonanie, że nowe urządzenia do nagrywania obrazu i dźwięku doprowadzą do pozytywnej zmiany

---

¹⁴⁸ A.Fyfe, *op.cit.*

zachowania zarówno funkcjonariuszy, jak i obywateli. Ponadto większość respondentów zgadzała się ze stwierdzeniami, że użycie nasobnych kamer video zwiększy bezpieczeństwo oraz poprawi zasadność i legalność działań policyjnych, a także wpłynie na lepszą jakość zbieranych materiałów dowodowych.¹⁴⁹

W dniach do 16.02.2015 roku do 20.02.2015 roku zespół badawczy z Elon University w stanie Karolina Północna przeprowadził ankietę telefoniczną, której celem było zebranie opinii obywateli na temat policyjnych kamer video. Na pytania odpowiedziało 867 losowo wybranych dorosłych mieszkańców Karoliny Północnej. Selekcja respondentów odbyła się zgodnie z zasadami doboru grupy reprezentatywnej – wybrano osoby zgodnie ze zróżnicowaniem demograficznym i innymi charakterystykami, w takich samych proporcjach, w jakich występują w całej populacji Stanów Zjednoczonych Ameryki:

- ponad 90% ankietowanych poparło wyposażenie policjantów na służbie w nasobne kamery video;
- 62,6% badanych zgodziło się z opinią, że wszystkie policyjne materiały, zarejestrowane przy użyciu nasobnych kamer video powinny być publicznie dostępne, na żądanie obywateli;
- blisko 30% respondentów uważało, że policja powinna mieć prawo, aby ograniczać dostęp do materiałów, zarejestrowanych przy użyciu nasobnych kamer video.¹⁵⁰

Mieszkańcy stanu niemal jednogłośnie poparli ideę wprowadzenia kamer video do służby policyjnej. Blisko 2/3 osób opowiedziało się za szerokim publicznym dostępem do policyjnych materiałów video, z drugiej strony niemal 1/3 obywateli przyznało policji prawo do reglamentacji tego rodzaju nagrań. Te dwa przeciwstawne stanowiska wiążą się z wieloma nierozstrzygniętymi problemami natury prawnej, które dotyczą egzekwowania prawa dostępu do informacji publicznej, prawa do prywatności oraz ochrony danych osobowych obywateli.

Policja Metropolitarna Miasta Londyn (ponad 32.000 policjantów, blisko 8.800.000 mieszkańców), korzystając ze wsparcia merytorycznego pracowników naukowych College of Policing w okresie od maja 2014 roku do kwietnia 2015 roku zrealizowała klasterowe losowe

---

¹⁴⁹ M.Crow, J.Snyder, V.Crichlow et al., *Community Perceptions of Police Body-Worn Cameras. The Impact of Views on Fairness, Fear, Performance and Privacy*, „Criminal Justice and Behavior” 2017, nr 44 (4), s. 589-610.

¹⁵⁰ K.Fernandez, *Open Government Survey 16.02-20.02.2015*, Elon University.

badanie kontrolowane (cluster randomized controlled trial - CRCT), które z uwagi na dużą próbę badawczą polegało na losowym doborze policyjnych zespołów patrolowych do grup eksperymentalnej i badawczej. Grupa eksperymentalna liczyła 19 zespołów, a grupa kontrolna 29 zespołów patrolowych. Eksperyment objął 10 rejonów miasta Londyn, w każdym z rejonów pracowało 5 zespołów, w tym 2 eksperymentalne i 3 kontrolne. Ogółem w badaniu uczestniczyło 814 policjantów z zespołów eksperymentalnych i 1.246 policjantów z zespołów kontrolnych. Testowano 500 nasobnych kamer video.

Fotografia nr 3. Nasobne kamery video, wykorzystywane przez funkcjonariuszy służby patrolowej Policji Metropolitarniej Miasta Londyn.

Z uwagi na duży zasięg terytorialny badania typu CRCT w Londynie, dużą próbę badawczą oraz znaczną liczbę testowanego sprzętu władze miejskie uznały, że w tym samym okresie należy przeprowadzić badanie opinii mieszkańców stolicy na temat zastosowania nasobnych kamer video przez policjantów. Wykorzystano do tego celu cykliczne Badania Opinii Publicznej (Public Attitude Survey), które rozpoczęły się w 1983 roku. Badania, zlecane co roku przez urzędników miasta Londyn pozwalają określić poziom zaufania oraz stopień zadowolenia mieszkańców z pracy lokalnych policjantów, a także zebrać inne ważne informacje, dzięki którym określone są strategiczne kierunki działania stołecznej policji.

Podczas Badań Opinii Publicznej stosuje się wywiad osobisty (face-to-face interview), realizowany przez ankietera w trakcie bezpośredniego spotkania z respondentem. Ankieter odczytuje wybranej osobie pytania, zawarte w kwestionariuszu i zapisuje odpowiedzi, może również udzielać dodatkowych wyjaśnień na temat celu badania. Mieszkańcy Londynu wybierani są losowo, na podstawie wyselekcjonowanych wcześniej adresów zamieszkania. Co kwartał badanych jest 3.200 londyńczyków (100 wywiadów osobistych w 32 dzielnicach miasta, z wyjątkiem ścisłego centrum, które jest niezależną jednostką administracyjną), co daje roczną próbę 12.800 przebadanych osób.

- 92% mieszkańców zgodziło się z opinią, że policjanci, którzy korzystają z nasobnych kamer video będą w większym stopniu odpowiadać za swoje działania;
- 90% mieszkańców było zdania, że policjanci będą działali w ramach obowiązującego prawa i zgodnie z właściwymi procedurami;
- 87% mieszkańców było przekonanych, że funkcjonariusze będą właściwie wykonywać swoje obowiązki i traktować ludzi uczciwie.¹⁵¹

Przytłaczająca większość badanych była przeświadczona o tym, że nowe rozwiązania technologiczne mogą doprowadzić do modyfikacji zachowania funkcjonariuszy, korzystnego z prawnego, proceduralnego i społecznego punktu widzenia.

Policja Miasta Toronto (5.235 funkcjonariuszy, ponad 2.600.000 mieszkańców) w okresie od 18.05.2015 roku do 31.03.2016 roku zrealizowała program pilotażowy, dotyczący celowości użycia nasobnych kamer video przez policjantów służby patrolowo-interwencyjnej i ruchu drogowego. 85 policjantów testowało nowy sprzęt w wyznaczonych rejonach miasta. W styczniu 2016 roku, pod koniec pilotażu przeprowadzono badanie opinii publicznej przy zastosowaniu metody „door-to-door”. Odpowiednio przeszkoleni ankieterzy złożyli wizyty w domach i mieszkaniach prywatnych w wybranych dzielnicach Toronto - tam, gdzie testowano nowy policyjny sprzęt, aby zebrać poglądy obywateli na ten temat.

Na ankiety odpowiedziało 4.141 mieszkańców, z czego 51% stanowiły kobiety, a 44% mężczyźni (reszta badanych nie podała płci).

---

¹⁵¹ L.Grossmith, C.Owens, W.Finn et al., *Police, camera, evidence: London's cluster randomised controlled trial of Body Worn Video*, Londyn 2015.

- 94% pytaných osób poparło wprowadzenie do użytku w policji nasobnych kamer video;
- 94% ankietowanych było zdania, że dzięki kamerom policjanci będą działali w bardziej odpowiedzialny sposób;
- 85% respondentów było przekonanych, że w wyniku wprowadzenia w życie nowej technologii poprawi się zaufanie opinii publicznej do policji;
- 78% badanych stwierdziło, że dojdzie do redukcji konfrontacyjnego zachowania podczas interakcji między obywatelami a policją;
- 71% ankietowanych uznało, że kamery video pomogą w tym, aby społeczność stała się bezpieczniejsza.¹⁵²

Podobnie, jak w przypadku Londynu absolutna większość mieszkańców Toronto była zdania, że nasobne kamery video wpłyną w cywilizujący sposób na obywateli i policjantów, którzy będą postępować zgodnie z literą prawa i normami etycznymi. Ponadto opinia publiczna będzie gotowa, aby udzielić większego kredytu zaufania stróżom prawa uznając, że działają oni w profesjonalny, bezstronny sposób i potrafią właściwie wykorzystać przyznane im uprawnienia.

Policja Miasta Milwaukee w stanie Wisconsin (1.868 funkcjonariuszy, 600.000 mieszkańców) w okresie od 21.03.2016 roku do 20.12.2016 roku przeprowadziła losową próbę kontrolowaną przy wsparciu ekspertów z organizacji typu think-tank o nazwie „Urban Institute”, która zajmuje się badaniami oraz analizą polityki gospodarczej i społecznej w USA. Przy okazji eksperymentu typu RCT przeprowadzono również kilkietapowe, rozłożone w czasie badania ankietowe na temat postrzegania nasobnych kamer video przez mieszkańców miasta Milwaukee:

- I etap badań w okresie od 06.04.2016 do 09.04.2016 - odpowiedzi na pytania były zbierane elektronicznie z zastosowaniem specjalnej mobilnej aplikacji, próba liczyła 500 osób;
- II etap badań w okresie od 24.08.2017 do 30.09.2017 - ankieta typu on-line, panel badawczy liczył 775 respondentów (w tym czasie wszyscy policjanci służby

---

¹⁵² Toronto Police Service, *Body-Worn Cameras. A report on the findings of the pilot project to test the value and feasibility of body-worn cameras for police officers in Toronto*, Toronto 2016, s. 48-55.

patrolowej, czyli 1.100 osób korzystało z nasobnych kamer video od co najmniej 9 miesięcy);

- III etap badań w okresie od 23.05.2018 do 11.07.2018 - ankieta typu on-line, panel badawczy liczył 752 respondentów (blisko 18 miesięcy po wyposażeniu wszystkich policjantów z pierwszej linii w nowy sprzęt).

Podczas wszystkich etapów sondażu zdecydowana większość ankietowanych osób (od 80% do ponad 85% oddanych głosów) stwierdziła, że nasobne kamery video poprawią relacje między policjantami a przedstawicielami lokalnych społeczności. Ponadto mieszkańcy miasta Milwaukee w przytłaczającej większości (od 85,7% do ponad 92% oddanych głosów) przyznali, że dzięki nowym urządzeniom stróże prawa będą działać w bardziej odpowiedzialny sposób. Co więcej, wiedza i świadomość obywateli na temat nasobnych kamer video, wykorzystywanych przez lokalną policję rosła wraz ze stopniowym wdrażaniem w życie programu. W pierwszej fazie badania (kwiecień 2016) tylko 35,8% respondentów wiedziało, że funkcjonariusze z pierwszej linii korzystają z nowego sprzętu, w drugiej fazie (wrzesień 2017) ta liczba prawie się podwoiła (63,2%), a w trzeciej fazie (czerwiec 2018) było to już $\frac{3}{4}$ ankietowanych osób (blisko 76%).¹⁵³

Międzynarodowy ośrodek badawczo-analityczny o nazwie „YouGov” przeprowadził pierwsze ogólnokrajowe badanie opinii publicznej w Stanach Zjednoczonych Ameryki na temat nasobnych kamer video w 2015 roku. Metodą badawczą był wywiad, próba liczyła 1.000 osób, a eksperyment przeprowadzono w okresie od 27.04.2015 roku do 29.04.2015 roku. Selekcja respondentów odbyła się zgodnie ze zróżnicowaniem demograficznym i innymi charakterystykami populacji Stanów Zjednoczonych Ameryki (grupa reprezentatywna).

- 88% Amerykanów poparło propozycję, aby policjanci nosili na służbie nasobne kamery video.

Tak, jak w przypadku wcześniej opisanych badań poziom akceptacji społecznej dla tej idei był nadzwyczaj wysoki - i to bez względu na różnice polityczne i rasowe w Stanach Zjednoczonych Ameryki (91% Demokratów, 88% Republikanów, 89% osób rasy białej i 84%

---

¹⁵³ D.Lawrence, B.Peterson, P.Thompson, *Community Views of Milwaukee's Police Body-Worn Camera Program. Results From Three Waves of Community Surveys*, Waszyngton 2018.

osób rasy czarnej opowiedziało się za wprowadzeniem do użytku tego rodzaju sprzętu w policji).

- 85% Amerykanów było zdania, że jednostki policji, które magazynują materiał filmowy powinny być obowiązane, aby udostępniać nagrania, dotyczące konkretnych spraw obrońcom i oskarżycielom;
- 51% respondentów uważało, że wszystkie materiały filmowe, zebrane przez policję powinny być udostępnione ogółowi społeczeństwa;
- 28% badanych było przeciwnych powszechnemu dostępowi publicznemu do policyjnych nagrań video.¹⁵⁴

W tym wypadku również pojawia się wyraźny rozdźwięk w poglądach na temat publicznego dostępu do policyjnych materiałów video, mający swoje odzwierciedlenie w zróżnicowanym prawodawstwie stanowym USA. Ponad połowa obywateli Stanów Zjednoczonych Ameryki opowiedziała się za powszechnym prawem wglądu do nagrań filmowych, przetrzymywanych przez policję, blisko 1/3 było przeciwko temu, a prawie 4/5 wskazało na konieczność limitowanego dostępu, ograniczonego do stron procesowych.

Badacze z University of Nevada, Las Vegas przeprowadzili ogólnokrajową ankietę online wśród obywateli USA na temat postrzegania nasobnych kamer video. Odpowiedzi zbierano przez 10 dni w maju 2015 roku. Odpowiedziało 635 osób, z czego 54% stanowili mężczyźni, 87% miało wykształcenie wyższe, 82% osób żyło w miastach poniżej 1 mln mieszkańców, 78% ankietowanych należało do rasy białej, 63% było w wieku 30 i więcej lat, 57% wykazało się zarobkami poniżej 50.000 dolarów rocznie.

- 95% ankietowanych poparło wprowadzenie do użytku nasobnych kamer video w policji stanowej i miejskiej;
- 91% badanych zgodziło się ze stwierdzeniem, że kamery video poprawią transparentność działań policyjnych dzięki dostępności nagranych materiałów audio-video;
- 86% respondentów uważało, że dzięki nasobnym kamerom video policja będzie traktować obywateli z większym szacunkiem;

---

¹⁵⁴ YouGov, *Overwhelming support for police body cameras*, 07.05.2015, <https://today.yougov.com/news/2015/05/07/body-cams>

- 85% uważało, że dzięki nowej technologii poprawi się zbieranie materiałów dowodowych, które dotyczą incydentów o podłożu kryminalnym;
- 80% badanych jest zdania, że nowe urządzenia zredukują liczbę przypadków nadmiernego użycia siły fizycznej przez policjantów;
- 82% ankietowanych było przekonanych, że kamery video ograniczą liczbę innych przypadków niewłaściwego zachowania policjantów;
- 81% respondentów uważało, że dzięki nowej technologii relacje z interakcji policjant-obywatel będą bardziej dokładne;
- 75% badanych było przekonanych, że dzięki nasobnym kamerom video zmniejszy się liczba skarg wobec policjantów;
- 72% ankietowanych stwierdziło, że policjanci powinni być zawsze wyposażeni w kamery video, gdy dochodzi do interakcji z obywatelem;
- 66% uważało, że nasobne kamery video będą pomocne w poprawie relacji policja – obywatel;
- 64% obywateli było zdania, że policja powinna zawsze informować obywateli o tym, że kamera jest aktywowana;
- 63% zgodziło się ze stwierdzeniem, że obywatele nagrani przez funkcjonariuszy powinni mieć dostęp do materiałów audio-video ze swoim udziałem;
- 61% respondentów zgodziło się ze stwierdzeniem, że nowe urządzenia doprowadzą do wzrostu poziomu zaufania obywateli wobec policjantów;
- 49% ankietowanych uważało, że dzięki kamerom video obywatele będą traktowali policjantów z większym szacunkiem;
- 41% badanych zgodziło się ze stwierdzeniem, że świadkowie będą obawiać się, aby współpracować z policją, ponieważ ich relacja ze zdarzenia będzie nagrana;
- 38% badanych było zdania, że ofiary przestępstw będą obawiać się, aby współpracować z policją, ponieważ ich relacja ze zdarzenia będzie nagrana;
- 36% ankietowanych było przekonanych, że kamery video pomogą w zmniejszeniu napięć między policją a mniejszościami rasowymi;
- 31% respondentów uważało, że dziennikarze powinni mieć dostęp do policyjnych nagrań video;
- 26% ankietowanych zgodziło się z opinią, że każdy obywatel powinien mieć dostęp do nagrań video;

- 26% ankietowanych uważało, że policja powinna wyłączać kamery na żądanie świadka lub ofiary przestępstwa;
- 22% badanych było przekonanych, że nasobne kamery video naruszają prawo do prywatności każdej osoby, która znajdzie się w zasięgu obiektywu kamery.

Po raz kolejny w ogólnokrajowym badaniu obywatele USA w przytłaczającej większości poparli ideę wprowadzenia do użytku kamer video w policji. Większość ankietowanych osób wyraziła przekonanie, że nowy sprzęt zmienia w pozytywny sposób zachowanie policjantów oraz obywateli. Wydaje się, że dla amerykańskiej opinii publicznej szczególnie ważne są kwestie, dotyczące publicznego dostępu do policyjnych materiałów filmowych, prawa do prywatności czy też bezpieczeństwa ofiar lub świadków przestępstw gotowych, aby współpracować z policją.¹⁵⁵

Policja Miasta Arlington w stanie Teksas (634 policjantów, 393.000 mieszkańców) zrealizowała losowe badanie kontrolowane w okresie od października 2015 roku do marca 2016 roku. Wśród obywateli, którzy mieli kontakt z policjantami z grupy eksperymentalnej, przeprowadzono ankiety telefoniczne. Zbierano opinie mieszkańców Arlington na temat pracy policjantów, wyposażonych w nasobne kamery video pod kątem działania zgodnego z prawem, profesjonalizmu i poziomu satysfakcji, wynikającego z kontaktu ze stróżami prawa. Zebrano 502 ankiety.

W tym konkretnym przypadku nie odnotowano żadnych różnic między opiniami obywateli na temat pracy policjantów z grup eksperymentalnej i kontrolnej. Ogólnie rzecz ujmując, respondenci mieli pozytywne, bardzo dobre opinie na temat kontaktów z policjantami z miasta Arlington (zwykle oceniali ich na 4 punkty z 5 możliwych do zdobycia). Pokrywa się to z wcześniejszymi ocenami mieszkańców, którzy postrzegali lokalną policję jako profesjonalną i działającą zgodnie z prawem. Stanowisko opinii publicznej na temat pracy policjantów w zasadzie się nie zmieniło. Sugeruje to, że w tym wypadku poglądy obywateli, iż funkcjonariusze działają zgodnie z literą prawa, wypełniają bardzo dobrze swoje obowiązki służbowe, a kontakty z nimi są satysfakcjonujące - są niezależne od faktu używania nasobnych kamer video. Jest mało prawdopodobne, aby doszło

---

¹⁵⁵ H.Sousa, T.Miethe, M.Sakiyama, *Body Worn Cameras on Police: Results from a National Survey of Public Attitudes*, Las Vegas 2015.

tutaj do jakiejś znaczącej modyfikacji zachowania zarówno policjantów, jak i obywateli świadomych, że ich działania mogą być rejestrowane za pomocą kamer video.

Niemniej jednak należy brać pod uwagę fakt, że Policja Miasta Arlington od dłuższego okresu cieszy się bardzo dobrą opinią obywateli. Badacze wskazują, że w takiej sytuacji lokalna policja powinna poszukiwać innych rozwiązań organizacyjnych, aby poprawić swoje notowania w oczach mieszkańców. Badania opinii publicznej, połączone z wprowadzaniem do użytku nasobnych kamer video przez policję należałoby prowadzić w innych miastach, gdzie obywatele mają negatywne zdanie na temat pracy funkcjonariuszy.¹⁵⁶

„Urban Institute”, think-tank z siedzibą w Waszyngtonie we współpracy z California State University rozpoczął projekt badawczy typu RCT pod koniec 2015 roku. Eksperyment trwał 6 miesięcy. 60 policjantów – ochotników zostało losowo przydzielonych do jednej z trzech grup: kontrolnej, grupy eksperymentalnej nr 1 (kontynuowali standardowe działania policyjne, bez konieczności informowania obywateli o nagrywaniu interwencji policyjnych) oraz grupy eksperymentalnej nr 2 (mieli obowiązek, aby informować obywateli o fakcie nagrywania). Przy okazji losowej próby kontrolowanej zbadano poziom oceny policyjnej sprawiedliwości proceduralnej przez obywateli.

Sprawiedliwość proceduralna (procedural justice) to zachowania, związane z uczciwością i transparentnością procesów decyzyjnych. Uczciwe procedury łączą się z legitymizacją władzy. Według jednej z hipotez sprawiedliwość proceduralna przedstawicieli władzy, w tym przypadku policjantów w stosunku do osób, które podlegają ich decyzjom przekłada się na większą akceptację policyjnego autorytetu, a w konsekwencji znajduje odzwierciedlenie w gotowości obywateli do współpracy z policją.¹⁵⁷ Zebrano opinie 384 obywateli, którzy mieli udokumentowany kontakt z jednym z 60 policjantów, uczestniczących w badaniu RCT (w okresie 1-2 tygodni po kontakcie z funkcjonariuszem). Jako metodę badawczą zastosowano ankietę.

---

156 S. Goodison, T. Wilson, C. Wellford, *Citizen Perceptions of Body-Worn Cameras: A Randomized Controlled Trial. Final Report*, Waszyngton 2017.

157 S. Burdziej, *Legitymizacja władzy a sprawiedliwość proceduralna*, „Studia Socjologiczne” 2016, nr 4(223), s. 167-199.

Mierniki sprawiedliwości proceduralnej, wykorzystane w ankiecie:

- a) empatia (zrozumienie dla obywateli);
- b) jakość procesu decyzyjnego (bezstronność policjantów);
- c) jakość traktowania obywateli (szacunek);
- d) informacja, jaką obywatele otrzymują od policjantów.

Odpowiedzi, zebrane przez badaczy wskazywały, że sprawiedliwość proceduralna wpływała w większym stopniu na poczucie satysfakcji obywateli z pracy funkcjonariuszy, niż sam fakt wykorzystywania nasobnych kamer video przez policję. Według opinii ankietowanych korzyści, wynikające ze sprawiedliwości proceduralnej były kilkakrotnie wyższe, niż pozytywne, wynikające z użytkowania kamer video przez policjantów. Wydaje się, że w przypadku wielu jednostek policji zastosowanie rozwiązań organizacyjnych, pozwalających na zwiększenie poziomu sprawiedliwości proceduralnej może mieć w oczach mieszkańców większe znaczenie, niż wprowadzanie nowych rozwiązań technologicznych.

Na uwagę zasługują również inne rezultaty ankiety, przeprowadzonej przez „Urban Institute”:

- 62% ankietowanych nie pamiętało, czy policjanci z grupy eksperymentalnej nr 2 byli wyposażeni w nasobne kamery video;
- 46% respondentów nie pamiętało, czy policjanci z grupy kontrolnej byli wyposażeni w kamery video;
- 31% badanych nie pamiętało, czy policjanci z grupy eksperymentalnej nr 1 byli wyposażeni w kamery video.

Odpowiedzi sugerują, że stres, do którego dochodzi w wielu sytuacjach w wyniku kontaktu z policjantem może prowadzić do słabego zapamiętywania zdarzeń, ludzi i obiektów, takich, jak np. nasobne kamery video. Obywatele w stanie wzmożonego napięcia nerwowego, które jest reakcją na działanie negatywnych bodźców fizycznych lub

psychicznych mogą nie zdawać sobie sprawy z obecności kamer video, a tym samym nie pojawia się czynnik, który powinien modyfikować ich zachowania wobec funkcjonariuszy.¹⁵⁸

Centrum ds. Badań Sondażowych Uniwersytetu Penn State Harrisburg podczas realizacji badania omnibusowego losowo wybranych obywateli stanu Pennsylvania w formie ankiety telefonicznej w okresie od 08.09.2016 do 29.10.2016 zebrało ich opinie na temat nasobnych kamer video, wprowadzanych do użytku przez lokalne jednostki policji. Omnibus to wielotematyczne badanie sondażowe, realizowane zwykle co miesiąc na reprezentatywnej próbie dorosłych mieszkańców wybranego obszaru geograficznego. Na pytania odpowiedziało 579 mieszkańców stanu Pennsylvania.

Ogromna większość badanych (ponad 88%) stwierdziła, że czułaby się bezpieczniej, gdyby policjanci na służbie nosili nasobne kamery video.¹⁵⁹ Ten wynik, podobnie jak rezultaty badań w Wielkiej Brytanii i Kanadzie, omówione na początku rozdziału potwierdza znaczenie i dynamiczny rozwój badań ankietowych na temat poczucia bezpieczeństwa i postrzegania przestępczości przez obywateli, a zarazem dostarcza kolejnego ważnego argumentu za wprowadzaniem i wykorzystywaniem nasobnych kamer video w jednostkach policji.

„The Pew Research Center”, amerykańska organizacja typu think-tank z siedzibą w Waszyngtonie, która realizuje badania opinii publicznej, badania demograficzne oraz analizy medialne na temat aktualnych problemów społecznych w Ameryce i na świecie zdecydowała, aby porównać i zestawić ze sobą poglądy policjantów oraz obywateli na temat nasobnych kamer video, używanych przez stróżów porządku publicznego w USA.

Na uwagę zasługują duże próby badawcze. 7.917 funkcjonariuszy z 54 komend miejskich policji i powiatowych policji (biura szeryfa) z całego kraju wypełniło anonimowe kwestionariusze on-line. Jednostki liczyły od 100 do 3.000 policjantów. Badanie przeprowadzono w okresie od 19.05.2016 do 14.08.2016.

---

¹⁵⁸ D.McClure, N.LaVigne, M.Lynch et al., *How Body Cameras Affect Community Member's Perceptions of Police*, Waszyngton 2017.

¹⁵⁹ J.Gibbs, T.Servinsky, N.Sturges et al., *Pennsylvanians' Perceptions of Police Body-Worn Cameras, Research Brief*, Middletown 2017.

Reprezentatywny, ogólnokrajowy panel losowo wybranych, dorosłych mieszkańców USA (American Trends Panel) wypełnił kwestionariusze on-line lub przesłane pocztą. Na pytania odpowiedziało 4.538 respondentów, z czego 4.195 osób drogą elektroniczną, a 343 osoby drogą pocztową. Badanie przeprowadzono w okresie od 16.08.2016 roku do 12.09.2016 roku.

93% badanych obywateli oraz 66% badanych policjantów poparło wykorzystywanie nasobnych kamer video przez funkcjonariuszy, aby rejestrować interakcje policja – obywatele. Wynik świadczy o zdecydowanej akceptacji nowej technologii i świadomości obydwu grup co do potencjalnych korzyści, wynikających z wprowadzenia do użytku nasobnych kamer video przez policję, polegających m.in. na redukcji napięcia społecznego i konfliktów między stróżami prawa a przedstawicielami lokalnych społeczności.

59% obywateli i blisko dwa razy mniej policjantów (33%) było zdania, że nasobne kamery video spowodują, iż obywatele będą bardziej współpracować z policją. Z kolei odpowiadając na pytanie, będące logicznym zaprzeczeniem poprzedniego aż 56% policjantów i prawie dwa razy mniej obywateli (35%) uznało, że nasobne kamery video nie wpłyną na to, iż obywatele będą bardziej współpracować z policją. Sugeruje to, że stróże prawa są o wiele bardziej konserwatywni i ostrożni w ocenach możliwego wpływu nowej technologii na poprawę współdziałania między policją a lokalnymi społecznościami.

66% obywateli i 50% policjantów było zdania, że funkcjonariusze, noszący kamery video będą działać bardziej odpowiedzialnie i rozważnie. Z kolei 44% policjantów i ponad dwa razy mniej obywateli (27%) stwierdziło, że nasobne kamery video nie wpłyną na bardziej odpowiedzialne i rozważne działania funkcjonariuszy. Potwierdza to wyniki wcześniejszych badań, że obywatele są w większości zdecydowanie bardziej pozytywnie nastawieni do nowej technologii oraz dostrzegają więcej korzyści i realnego wpływu, płynących z użytkowania kamer video, niż policjanci.¹⁶⁰

2. Postrzeganie nasobnych kamer video przez policjantów

Pierwsze opinie funkcjonariuszy na temat nasobnych kamer video zbierano przy okazji projektów badawczych RCT, realizowanych w jednostkach policji, gdzie testowano nowy

---

¹⁶⁰ R.Morin, K.Parker, R.Stepler, *Behind the Badge. Amid protests and calls for reform how police view their jobs, key issues and recent fatal encounters between blacks and police*, Waszyngton 2017, s. 84-85.

sprzęt. Losowy dobór uczestników do grup eksperymentalnej i kontrolnej, podobnych do siebie pod względem wieku, rasy, płci, doświadczenia zawodowego i innych charakterystyk dawał gwarancję badania reprezentatywnego. Metodami badawczymi były z reguły ankieta lub wywiad.

Policja Miasta Orlando na Florydzie (700 policjantów, 270.000 mieszkańców) we współpracy z naukowcami z University of South Florida przeprowadziła eksperyment, zgodny z zasadami losowej próby kontrolowanej w okresie od 01.03.2014 roku do 28.02.2015 roku. Wśród policjantów z grupy eksperymentalnej, a więc tych, którzy zostali wyposażeni w nasobne kamery video (46 osób) przeprowadzono badanie ankietowe, a odpowiedzi na pytania zebrano w czasie 12 miesięcy po zakończeniu badania RCT. 88,5% respondentów stanowili mężczyźni, z czego 85,4% to osoby rasy białej, 10,4% - osoby rasy czarnej, średni wiek ankietowanych - 36,6 lat, a średni okres służby – 6,66 lat.

Odpowiedzi na kwestionariusz ankiety były następujące:

- 84,6% policjantów było zdania, że dzięki nasobnym kamerom video gromadzili więcej materiałów dowodowych;
- 80% funkcjonariuszy stwierdziło, że dzięki kamerom video ograniczyli do minimum liczbę błędów w raportach ze służby patrolowej;
- 79,5% ankietowanych było zdania, że przeglądanie nagrań video po zakończonej interwencji policyjnej pomogło im zidentyfikować działania służbowe, które można poprawić;
- 77% policjantów uznało, że czułoby się komfortowo, nosząc kamery na stałe (ale tylko 18,7% przyznało, że czułoby się bezpiecznie);
- 74,4% policjantów było zdania, że wszyscy funkcjonariusze służby patrolowej powinni być wyposażeni w nasobne kamery video;
- 62,7% zgadza się, że ich jednostka policji powinna wprowadzić do użytku nasobne kamery video wśród wszystkich funkcjonariuszy;
- 69,2% funkcjonariuszy było zdania, że przeglądanie nagrań video po zakończonej interwencji policyjnej pomogło im stać się lepszym policjantem;
- 42,9% respondentów było przekonanych, że stosowanie nowej technologii wpłynęłoby na poprawę zachowania innych policjantów, zgodnie z procedurami;

- 40,7% policjantów było przekonanych, że stosowanie kamer video poprawiłoby zachowanie obywateli (ale tylko 19,8% jest przekonanych, że wtedy poprawi się ich własne zachowanie, a jeszcze mniej – 3,3% zgadza się ze stwierdzeniem, że noszenie tego rodzaju sprzętu zredukowałoby użycie siły fizycznej przez nich samych);
- ponad 40% stwierdziło, że dzięki nasobnym kamerom video dochodzi do deeskalacji konfliktów z obywatelami oraz do zmian zachowania ich kolegów podczas służby;
- 30,8% funkcjonariuszy było przekonanych, że stosowanie kamer video ograniczy liczbę skarg obywatelskich przeciwko nim;
- 29,7% policjantów było zdania, że kamery zwiększą prawdopodobieństwo, iż będą oni postępować zgodnie z regulaminem;
- 25% policjantów zgodziło się ze stwierdzeniem, że wprowadzenie do użytku kamer video bezpośrednio wpłynęło na ich zachowanie podczas służby patrolowej, jak również na postawę obywateli;
- tylko 20% było przekonanych, że stosowanie nowej technologii zredukuje liczbę przypadków użycia siły fizycznej w ich jednostce policji.^{161 162}

Ogromna większość policjantów, czyli około 4/5 ankietowanych dostrzega praktyczne korzyści zawodowe, wynikające z zastosowania kamer video na służbie takie, jak większa liczba i lepsza jakość materiałów dowodowych oraz walory szkoleniowe zarejestrowanych interwencji. Zdecydowana większość funkcjonariuszy (blisko 75%) akceptuje pomysł wyposażenia w nowe urządzenia kolegów z pierwszej linii, którzy mają codzienny kontakt z obywatelami, jednak w przeciwieństwie do szeroko rozumianej opinii publicznej policjanci nie są tak jednoznacznie przekonani co do wpływu kamer na zmianę swojego zachowania podczas pełnienia służby patrolowej na ulicach miast. Tylko 1/5 respondentów w mundurach wyraziło przeświadczenie, że dzięki wykorzystaniu nowej technologii poprawi się ich własne zachowanie oraz dojdzie do ograniczenia użycia siły fizycznej w ich jednostce podczas interwencji policyjnych, a zaledwie 3,3% przyznało, że używając kamer video oni sami rzadziej sięgali by po rozwiązania siłowe.

¹⁶¹ W.Jennings, L.Fridell, M.Lynch, *Cops and Cameras: Officer Perceptions of the Use of Body-Worn Cameras in Law Enforcement*, „Journal of Criminal Justice” 2014, nr 42, s. 549-556.

¹⁶² W.Jennings, M.Lynch, L.Fridell, *Evaluating the Impact of Police Officer Body-Worn Cameras on Response-to-Resistance and Serious External Complaints: Evidence from the Orlando Police Department Experience, Utilizing a Randomized Controlled Experiment*, „Journal of Criminal Justice” 2015, nr 43, s. 480-486.

Kolejne badanie ankietowane przy okazji losowej próby kontrolowanej zrealizowano w Policji Miasta Phoenix w Arizonie (2.900 policjantów, 1.600.000 mieszkańców). Badanie typu RCT, przy wsparciu miejscowego uniwersytetu przeprowadzono w okresie od 15.04.2014 do 12.03.2015. Policjanci służby patrolowej z grupy eksperymentalnej (50 osób) po zakończeniu całego projektu badawczego podzielili się swoimi opiniami na temat nowych urządzeń:

- 58,8% ankietowanych funkcjonariuszy stwierdziło, że nasobne kamery video zapewniają dokładniejszą relację z incydentu;
- 52,9% respondentów uważało, że jakość materiału dowodowego w formie nagrań video jest lepsza;
- 28,6% było zdania, że obywatele mają więcej szacunku dla policjantów;
- 25,7% było przekonanych, że obecność kamer powodowała, iż obywatele byli bardziej skłonni do współpracy;
- 11,8% policjantów oświadczyło, że osoby podejrzane stawiały mniejszy opór podczas zatrzymania.¹⁶³

Policjanci w pierwszej kolejności dostrzegają i doceniają konkretne, wymierne korzyści wynikające ze stosowania nowego sprzętu i mające bezpośrednie przełożenie na efekty ich pracy. Ponad połowa badanych wskazała na większą dokładność, a tym samym lepszą jakość materiału dowodowego w formie zapisu video. Z drugiej strony funkcjonariusze zdają się nie pokładać tak wielkich nadziei, jak obywatele we wpływ nowych rozwiązań technologicznych na modyfikację zachowania obydwu stron. Tylko nieco ponad ¼ strażników prawa stwierdziła, że z powodu obecności kamer video obywatele okazywali więcej szacunku wobec policjantów i byli bardziej skłonni do współdziałania. Mniejszość funkcjonariuszy (11,8%) oświadczyła, że osoby podejrzane stawiały mniejszy opór w trakcie zatrzymania. W takich sytuacjach liczba przypadków użycia siły fizycznej przez policjantów nie została ograniczona.

Ponadto wśród badanych funkcjonariuszy pojawiły się obawy, że materiał audio-video może być wykorzystany przeciwko nim przez przełożonych, koncentrujących się na wyłapywaniu drobnych uchybień proceduralnych, które nie wyszłyby na światło dzienne,

---

¹⁶³ C.Katz, J.Ready, D.Choate et al., *Evaluating the Impact of Officer Worn Body Cameras in the Phoenix Police Department*, Phoenix 2014, s. 23.

gdyby nie kamery video.¹⁶⁴ Inne uwagi negatywne, związane z możliwym wprowadzeniem nasobnych kamer video do codziennego użytku w jednostce policji to więcej czasu spędzanego na papierkowej robocie.¹⁶⁵

W marcu 2016 wśród funkcjonariuszy Policji Miasta Toronto w Kanadzie, którzy przez rok testowali nasobne kamery video rozesłano drogą elektroniczną ankiety. Na pytania odpowiedziało 60 funkcjonariuszy:

- 93% ankietowanych było przekonanych, że poświęcają więcej czasu na czynności administracyjne z powodu nasobnych kamer video;
- 90% badanych stwierdziło, że nasobne kamery video będą pomocne w odpowiedzi na skargi obywateli wobec policjantów;
- 71% pytanych osób było zdania, że kamery video zmieniają sposób interakcji funkcjonariuszy z obywatelami;
- 63% ankietowanych uznało, że obywatele będą czuli się bardziej komfortowo, rozmawiając z funkcjonariuszami, wyposażonymi w nowy sprzęt;
- 62% respondentów było zdania, że kamery video sprawią, że obywatele będą mniej konfrontacyjnie nastawieni wobec funkcjonariuszy;
- 58% pytanych osób poparło ideę wyposażenia wszystkich funkcjonariuszy służby patrolowej w nowe urządzenia;
- 48% ankietowanych zgadzało się ze stwierdzeniem, że kamery video będą odstraszały od napaści na policjantów;
- 35% respondentów uznało, że kamery video poprawią zaufanie opinii publicznej do policjantów.¹⁶⁶

Kanadyjscy policjanci z pierwszej linii, podobnie jak ich koledzy z USA zwracali szczególną uwagę na praktyczne aspekty wykorzystania nowego sprzętu w służbie. Zdecydowana większość badanych wskazywała na takie zalety urządzeń do rejestracji obrazu i dźwięku jak szybkie rozstrzygnięcie skarg obywateli wobec stróżów prawa oraz większy poziom bezpieczeństwa podczas interwencji policyjnych, który przejawiał mniejszym poziomem agresji obywateli, a w ostatecznym efekcie poprawą wzajemnych relacji między obydwoma stronami. Blisko połowa ankietowanych była zdania, że kamery skutecznie zniechęcą osoby

---

¹⁶⁴ C.Katz, M.Kurtenbach, *Deploying Officer Body-Worn Cameras in Phoenix*, Waszyngton 2014.

¹⁶⁵ C.Katz, J.Ready, D.Choate et al., *op.cit.*, s. 41.

¹⁶⁶ Toronto Police Service, *op.cit.* s. 25-47.

podejrzane do fizycznego ataku wobec policjantów. Z drugiej strony gros funkcjonariuszy z grupy eksperymentalnej wskazał na możliwe negatywne skutki, wynikające z praktycznego zastosowania nowej technologii, a mianowicie konieczność spędzania dłuższego czasu na biurokratycznej, papierkowej robocie kosztem służby w terenie.

W lipcu 2013 roku wszyscy policjanci służby patrolowej na wyspie Wight, należącej do archipelagu Wysp Brytyjskich otrzymali 160 nasobnych kamer video. Aby zbadać nastawienie funkcjonariuszy do tego nowego rozwiązania technicznego wykorzystano ankietę on-line. Badanie przeprowadzono w grudniu 2013 roku i w styczniu 2014 roku. Na pytania odpowiedziało 135 funkcjonariuszy:

- 97,3% ankietowanych osób zgadzało się ze stwierdzeniem, że nasobne kamery video pomogą w zbieraniu materiału dowodowego;
- 94,6% respondentów było przekonanych, że sprzęt zwiększy prawdopodobieństwo skazania osób podejrzanych;
- 93,9% policjantów uważało, że kamery video pomogą w identyfikacji przestępców;
- 94,3% badanych było przeświadczonych, że wykorzystywanie kamer video na służbie doprowadzi do redukcji skarg wobec policjantów;
- 89,7% uważało, że kamery video wpłyną na poprawę dyscypliny;
- 85,4% ankietowanych było zdania, że wszyscy funkcjonariusze policji powinni używać nasobnych kamer video, będąc na służbie;
- tylko 55,2% ankietowanych było zdania, że nowa technologia doprowadzi do ograniczenia ataków na funkcjonariuszy (faktycznie w rok po wprowadzeniu do użytku kamer liczba napaści na policjantów spadła o 36%).¹⁶⁷

Policjanci brytyjscy, podobnie jak ich koledzy ze Stanów Zjednoczonych Ameryki rozpatrywali zalety nowych urządzeń do rejestracji obrazu i dźwięku przede wszystkim z praktycznego punktu widzenia. Niemal wszystkie badane osoby wyraziły przekonanie, że kamery video będą użyteczne przy zbieraniu materiału dowodowego lepszej jakości, dzięki czemu więcej osób podejrzanych zostanie skazanych, więcej przestępców będzie rozpoznanych, poprawi się dyscyplina pracy i zmniejszy liczba skarg obywateli wobec policjantów. Ponad 4/5 respondentów poparło ideę wprowadzenia do użytku nasobnych

---

¹⁶⁷ T.Ellis, T.Jenkins, P.Smith, *Evaluation of the Introduction of Personal Issue Body-Worn Video Cameras (Operation Hyperion) on the Isle of Wight: Final Report to Hampshire Constabulary*, Portsmouth 2015.

kamer video wśród policjantów służby patrolowej. Z drugiej strony ponad połowa ankietowanych stwierdziła, że nowy sprzęt doprowadzi do redukcji liczby ataków na stróżów porządku publicznego, co wydaje się wynikiem umiarkowanie optymistycznym w porównaniu z wcześniejszymi opiniami funkcjonariuszy, w przytłaczającej większości pozytywnymi (ponad 90% głosów).

Policja Terytorialna Hrabstwa Essex w Wielkiej Brytanii we współpracy z College of Policing, instytucją koordynującą programy edukacyjne i szkoleniowe dla jednostek policji z Anglii i Walii w okresie od 17.01.2014 roku do 16.05.2014 roku przeprowadziła eksperyment z zastosowaniem losowej próby kontrolnej, aby potwierdzić hipotezę badawczą, że policjanci wyposażeni w nasobne kamery video mogą być bardziej skuteczni, jeśli idzie o liczbę przypadków przemocy domowej, zarejestrowanych jako przestępstwa, które kończą się zatrzymaniami, oskarżeniami o charakterze kryminalnym oraz aresztami, a w efekcie wczesnym przyznaniem się do winy osoby podejrzanego lub wyrokiem skazującym w sądzie.

Grupa eksperymentalna składała się z 70 losowo wybranych policjantów, którzy odpowiadali na telefoniczne wezwania i prośby o interwencje w razie incydentów przemocy domowej. Podczas wywiadu, przeprowadzonego po zakończeniu badania typu RCT z 15 osobami z grupy eksperymentalnej, którą określano także mianem „grupy interwencyjnej” zebrano opinie funkcjonariuszy na temat skuteczności kamer video w zapobieganiu i walce z przemocą domową.

50% policjantów było przekonanych, że w wyniku wykorzystania nagranych przez nich materiału filmowego dojdzie do skazania osoby winnej przemocy domowej. Ponadto uważali oni, że materiał dowodowy w formie nagrań audio-video pozwoli oficerom śledczym i sędziom prowadzić dalej sprawę przemocy domowej nawet wtedy, gdy ofiary zmieniają zdanie i wycofują swoje zeznania. Badane osoby były zdania, że materiały audio-video są bardziej szczegółowe, niż pisemne raporty i jest to materiał dowodowy lepszej jakości, ponieważ pokazuje zniszczenia w mieszkaniach i obrażenia, jakie odniosły ofiary, prezentuje zachowanie i stan emocjonalny ofiar oraz osób podejrzanych. Policjanci byli przeświadczeni, że nasobne kamery video powodowały, iż działali z większą odpowiedzialnością i bardziej zwracali uwagę na własne zachowanie. Respondenci wskazywali również na pojawiające się problemy techniczne, związane z użytkowaniem sprzętu takie, jak zła jakość nagrań przy słabym oświetleniu, ujęcia pod złym kątem, trudności z włączaniem i wyłączaniem sprzętu.

W niektórych przypadkach kamery okazywały się tak niewygodne w użyciu, że po prostu je wyłączano.¹⁶⁸

Podczas kolejnego badania typu RCT, przeprowadzonego w okresie od czerwca do grudnia 2014 roku przez Policję Terytorialną Hrabstwa West Midlands w miastach Wolverhampton i Birmingham w Wielkiej Brytanii przy wsparciu Cambridge University odnotowano niechęć i opór wielu policjantów wobec nowej technologii. Wielu funkcjonariuszy z grupy eksperymentalnej nie chciało używać nasobnych kamer video podczas interwencji policyjnych, celowo nie włączało urządzeń. Badacze proponowali, aby zmienić negatywne nastawienie policjantów z pierwszej linii przez odpowiednie szkolenia i edukację w tym zakresie, a także przez aktywne wsparcie przełożonych podczas wprowadzania do użytku nowego sprzętu w jednostce policji oraz selektywne działania dyscyplinarne.¹⁶⁹ Ten rodzaj kontestacji może wynikać z negatywnych atrybutów kultury policyjnej, opisywanych przez socjologów takich, jak np. konserwatyzm i generalna niechęć do zmian organizacyjnych, stronnictwo, uprzedzenia i podejrzliwość.¹⁷⁰ Innymi słowy zdarza się, że policjanci mogą odrzucać propozycje nowych rozwiązań technologicznych.¹⁷¹

Tylko jedno z badań ankietowych na temat postrzegania nasobnych kamer video przeprowadzono wśród szefów 27 lokalnych jednostek policji i agencji federalnych z hrabstwa Sunshine w stanie Floryda, USA w marcu 2015 roku. 24 ankiety zostały wypełnione w całości i zwrócone badaczom. Opinie policyjnych przełożonych były następujące:

- 62,5% zwierzchników nie wierzyło, że kamery video naruszają prawo do prywatności policjantów;
- blisko 60% szefów było przekonanych, że przedstawiciele środków masowego przekazu będą wykorzystywali materiały audio-video, aby postawić w trudnym położeniu albo oskarżyć policję;

---

¹⁶⁸ C.Owens, D.Mann, R.McKenna, *The Essex Body Worn Video Trial. The Impact of Body Worn Video on Criminal Justice Outcomes of Domestic Abuse Incidents*, Londyn 2014.

¹⁶⁹ P.Drover, B.Ariel, *Leading an Experiment in Police Body-Worn Video Cameras*, „International Criminal Justice Review” 2015, nr 25 (1), s. 80-97.

¹⁷⁰ S.McCartney, R.Parent, R., *Ethics in Law Enforcement*, Victoria 2015, s. 124.

¹⁷¹ W.Orlikowski, D.Gash, *Technological frames: making sense of information technology in organizations*, "ACM Transactions on Information Systems" 1994, nr 12 (2), s. 174-207.

- równy podział opinii ankietowanych - po 41,7% głosów w kwestii, czy kamery video naruszają prawo do prywatności obywateli;
- 54% respondentów uważało, że nasobne kamery video ograniczą liczbę nieuzasadnionych skarg obywateli wobec policjantów;
- 54,1% dowódców policyjnych było przekonanych, że urządzenia będą pomocne w zbieraniu materiałów dowodowych wysokiej jakości;
- 50% ankietowanych było zdania, że wykorzystywanie nowej technologii w rezultacie doprowadzi do wzrostu liczby przypadków przyznania się do winy osób, oskarżonych o popełnienie przestępstwa;
- 50% ankietowanych było przekonanych, że wykorzystywanie kamer video doprowadzi do poprawy zachowania obywateli podczas kontaktów z policją;
- 50% badanych popierało wprowadzenie do użytku nasobnych kamer video we własnych jednostkach, 1/3 respondentów była przeciwko;
- taka sama, równa liczba respondentów zgadza się, jak i nie zgadza ze stwierdzeniem, że nowe urządzenia będą pomagać policjantom służby patrolowej podczas wykonywania obowiązków służbowych;
- równy podział opinii osób ankietowanych na temat tego, czy kamery video mogą rozpraszać policjantów i zakłócać ich zdolność do właściwej reakcji w sytuacjach kryzysowych;
- 50% badanych osób było zdania, że obsługa, konserwacja i utrzymanie sprzętu będzie zabierać czas, potrzebny na wypełnianie normalnych obowiązków służbowych;
- 47,8% respondentów zgodziło się ze stwierdzeniem, że kamery video wpłyną na decyzje policjantów, czy użyć siły fizycznej podczas interakcji z obywatelami (54,2% badanych było zdania, że nasobne kamery video spowodują, że policjanci będą bardziej niechętni, aby stosować konieczną siłę fizyczną podczas interwencji policyjnych);
- 45,9% respondentów było przekonanych, że obecność kamer video sprawi, iż obywatele i świadkowie będą mniej chętni, aby rozmawiać z policjantami;
- 43,5% badanych było zdania, że nasobne kamery video doprowadzą do poprawy opinii obywateli na temat zasadności i legalności działań policji;

- 40% przełożonych było przekonanych, że nowe urządzenia będą powodować więcej stresu wśród policjantów, którzy je użytkują, tyle samo badanych nie wierzyło, że nowa technologia ułatwi służbę policyjną.¹⁷²

Ogólnie rzecz ujmując, większość szefów lokalnych jednostek policji i agencji federalnych popiera pomysł wykorzystywania nasobnych kamer video przez policjantów służby patrolowej, koncentrując się przede wszystkim - podobnie jak policjanci z pierwszej linii - na pragmatycznych aspektach nowej technologii. Połowa respondentów uważała, że nasobne kamery video zredukują liczbę skarg obywateli wobec funkcjonariuszy służby patrolowej, że policyjne nagrania video to materiał dowodowy wysokiej jakości, że wzrośnie liczba osób oskarżonych o popełnienie przestępstwa, które przyznają się do winy, a policjanci będą mniej skłonni, aby stosować siłę fizyczną podczas interwencji.

Niemniej jednak wśród policyjnej kadry kierowniczej pojawiło się wiele opinii krytycznych na temat kamer video. 40% badanych osób uznało, że nowy sprzęt powodować będzie więcej stresu wśród użytkowników, blisko 46% wyraziło obawę, że obywatele i świadkowie będą mniej chętni, aby rozmawiać z policjantami, połowa ankietowanych była przekonana, że obsługa i serwis urządzeń będzie zabierać czas, przeznaczony na realizację innych ważnych zadań, wreszcie blisko 60% szefów było przeświadczone, że dziennikarze będą wykorzystywali materiały audio-video w taki sposób, aby postawić w trudnym położeniu albo oskarżyć policję.

Ponadto doszło do równego podziału poglądów ankietowanych osób, jeśli chodzi o zagrożenie prawa do prywatności obywateli, wynikające z powszechnego wprowadzania do użytku nasobnych kamer video. Tak, jak wspomniano już wcześniej, przeciwstawne opinie szefów policji na ten temat przypominają stanowisko opinii publicznej, które wiąże się z wieloma sprzecznościami natury prawnej, dotyczącymi z jednej strony prawa dostępu do informacji publicznej, a z drugiej prawa do zachowania prywatności oraz ochrony danych osobowych obywateli.

Na uwagę zasługuje również badanie opinii policjantów różnych specjalności na temat zastosowania nasobnych kamer video w Policji Miasta Spotkane w stanie Waszyngton (ponad

---

¹⁷² J.Smykla, M.Crow, V.Crichlow et al., *Police Body-Worn Cameras: Perceptions of Law Enforcement Leadership*, „American Journal of Criminal Justice” 2016, nr 41 (3), s. 424-443.

213.000 mieszkańców, 310 policjantów) oraz w Policji Miasta Tempe w stanie Arizona (blisko 176.000 mieszkańców, ponad 330 policjantów). Jako metodę badawczą zastosowano zogniskowany wywiad grupowy. Grupy fokusowe składały się z policjantów ruchu drogowego, przewodników psów policyjnych, funkcjonariuszy z zespołów antyterrorystycznych, jednostek konnych i rowerowych, oficerów dochodzeniowo-śledczych, oficerów z grup do zwalczania gangów i negocjatorów policyjnych.

Na potrzeby tego konkretnego projektu stworzono mini-grupy badawcze, które składały się od 3 do 6 osób wraz z 1-2 moderatorami w każdym z zespołów. Badanie przeprowadzono w październiku i listopadzie 2016 roku.

Respondenci uważali, że policyjne nagrania video stanowią dobrą dokumentację wykroczeń i przestępstw, popełnianych przez obywateli, a nasobne kamery video mogą być szczególnie użyteczne podczas rejestracji przeszukań mieszkań i domów prywatnych lub przeszukań samochodów przez psy policyjne. Ponadto kamery video pozwalają dokumentować problematyczne lub agresywne zachowanie tłumu, a nagrania mogą stanowić wartościowy materiał szkoleniowy dla policjantów.

Pojawiły się także obawy co do niewłaściwego wykorzystania materiału filmowego, co w przyszłości mogłoby poważnie utrudnić operacje policyjne. Wielu funkcjonariuszy było zdania, że z powodu publicznego dostępu do policyjnych nagrań przestępcy będą mogli zapoznać się z taktyką działań zespołów antyterrorystycznych, przewodników psów policyjnych, itp. Ponadto spotkania z informatorami, uwiecznione przez kamerę video mogłyby być w przyszłości udostępnione szerszej publiczności, a w konsekwencji bezpieczeństwo osób, współpracujących z policją mogłoby być zagrożone.

Co więcej, publiczny dostęp do nagrań video, prezentujących agresywne działania policyjne - mimo, że uzasadnione i legalne - może doprowadzić do znacznego pogorszenia relacji między policją a lokalną społecznością (np. dynamiczne wejście antyterrorystów do pomieszczenia, gdzie przebywają niebezpieczni przestępcy).¹⁷³

---

¹⁷³ J.Gaub, N.Todak, M.White, *Beyond Patrol. Exploring the Perceptions of Police Body-Worn Cameras among Officers in Specialized Units*, Phoenix 2017, s. 7-9, 11-12.

W tym przypadku, podobnie jak we wcześniejszych badaniach na temat postrzegania nasobnych kamer video przez policjantów respondenci koncentrowali się przede wszystkim na pozytywnych i negatywnych aspektach zastosowania sprzętu, które mogą mieć bezpośrednie, praktyczne przełożenie na ich codzienną służbę, dodatkowo oceniając przydatność nowych rozwiązań technologicznych przez pryzmat ich specjalistycznej wiedzy i doświadczenia zawodowego.

3. Postrzeganie nasobnych kamer video przez prokuratorów

Badania opinii sędziów i prokuratorów na temat kamer video, wykorzystywanych przez policję w zasadzie nie istnieją mimo, że przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania odgrywają kluczową rolę m.in. w selekcji i doborze materiału dowodowego, który będzie obciążał osobę oskarżoną czy też podczas oceny i dopuszczenia zgromadzonych dowodów rzeczowych, koniecznych do rozstrzygnięcia sprawy takich, jak policyjne nagrania video.

Jedynе badanie w tym zakresie zrealizowano w George Mason University, Fairfax w stanie Wirginia, USA rozprawdzając ankietę wśród losowo wybranych prokuratorów stanowych z całego kraju (1.005 osób). Kwestionariusze ankiet były wysyłane pocztą, z opcją odpowiedzi drogą elektroniczną. 321 prokuratorów odpowiedziało na pytania. Okres wysyłania i zbierania ankiet trwał od początku marca do końca lipca 2016 roku.

- blisko 2/3 prokuratorów wykorzystuje materiał dowodowy w postaci policyjnych nagrań z nasobnych kamer video;
- blisko 80% ankietowanych uważało, że prokuratorzy z ich biura popierają wykorzystywanie nasobnych kamer video;
- blisko 67% ankietowanych wskazało, że najbardziej niepokoi ich możliwość, że ława przysięgłych w przypadku braku materiału video może zacząć kwestionować zeznania policjantów, świadków lub ofiar przestępstw;
- 65,8% respondentów było przekonanych, że nagrania z nasobnych kamer video poprawią ich ogólne możliwości jako oskarżycieli w sprawach sądowych;
- 62,3% ankietowanych było zdania, że w wyniku wykorzystania nasobnych kamer video zwiększy się liczba wyroków skazujących;

- blisko 60% prokuratorów wskazało, że najbardziej niepokoją ich problemy, związane z edytowaniem nagranych materiałów i usuwaniem danych takich, jak tożsamość osób;
- 58,3% ankietowanych zgodziło się z opinią, że materiał dowodowy w postaci policyjnych nagrań video zwiększy liczbę przypadków przyznania się do winy i ugód sądowych;
- 56,2% prokuratorów było zdania, że materiał audio-video sprawi, iż rozwiązanie sprawy będzie dla nich trudniejsze i bardziej uciążliwe;
- 45,9% prokuratorów było zdania, że wprowadzenie do użytku kamer video zwiększy poziom zaufania obywateli wobec policjantów;
- 44,6% ankietowanych prokuratorów stwierdziło, że kamery video mogą doprowadzić do zwiększenia obaw opinii publicznej co do zachowania prawa do prywatności lub ochrony „wrażliwych” danych osobowych, zapisanych na nagraniu video;
- 44,5% prokuratorów wskazywało, że ich biura muszą samodzielnie edytować materiał audio-video, otrzymany od policji;
- 44,4% ankietowanych było zdania, że materiał dowodowy w postaci nagrań doprowadzi do powstania pewnych niewielkich różnic między policyjnymi raportami z incydentu a materiałem video, co może być potem wykorzystane przez obronę;
- 42,3 % prokuratorów stwierdziło, że nowa technologia doprowadzi do tego, iż policjanci wykażą więcej szacunku wobec obywateli;
- 27,1% ankietowanych było zdania, że wprowadzenie do użytku kamer video doprowadzi do tego, że obywatele wykażą więcej szacunku wobec policjantów.¹⁷⁴

Większość badanych prokuratorów stanowych zdecydowanie popiera wykorzystywanie policyjnych nagrań video w charakterze materiału dowodowego i sama stosuje to w praktyce. Respondenci są przeświadczeni, że policyjne materiały audio-video poprawią ich możliwości jako oskarżycieli, zwiększy się liczba wyroków skazujących oraz liczba przypadków przyznania się do winy i ugód sądowych. Ponadto oskarżyciele są zdania, że dzięki zastosowaniu nasobnych kamer video wzrośnie poziom zaufania obywateli do policjantów, którzy odnosić się będą do przedstawicieli lokalnych społeczności z większym szacunkiem.

Prokuratorzy wyrazili też wiele obaw, dotyczących m.in. stanowiska ławy przysięgłych, która może uznać policyjny materiał video za decydujący, jeśli chodzi o rozstrzygnięcie co do

---

¹⁷⁴ L.Merola, C.Lum, C.Koper et al., *Body Worn Cameras and the Courts: A National Survey of State Prosecutors*, Fairfax 2016.

winy lub braku winy oskarżonego, zapominając o innych okolicznościach sprawy i bagatelizując innego rodzaju dowody. Zapis z kamer video nie powinien być traktowany jako absolutne lub nadrzędne wobec innych źródło dowodowe.¹⁷⁵ Z drugiej strony przysięgli powinni opierać się sugestii, że brak zapisu video w jakikolwiek sposób osłabia wartość konwencjonalnych materiałów dowodowych, zaprezentowanych w danej sprawie.¹⁷⁶

Respondenci niepokoją się, że rozbieżności między raportami policjantów, zeznaniami świadków a nagraniami z nasobnych kamer video mogą sprawić, że argumenty oskarżyciela zostaną poddane w wątpliwość, a rozwiązanie sprawy będzie trudniejsze. Ponadto ankietowane osoby wskazywały na problemy techniczne, wiążące się odpowiednim edytowaniem materiału video i wynikające stąd możliwe problemy z zachowaniem prawa do prywatności i ochrony danych osobowych.

Reasumując, ogromna większość obywateli w Stanach Zjednoczonych Ameryki, w Wielkiej Brytanii i Kanadzie opowiada się za wprowadzeniem do powszechnego użytku nasobnych kamer video wśród policjantów służby patrolowej opierając się na przeświadczeniu, że wpłynie to na spadek przestępczości, zmieni się zachowanie stróżów prawa, którzy będą postępować zgodnie z prawem i procedurami oraz stosować znacznie mniej siły fizycznej podczas interwencji, a w efekcie poprawią się relacje na linii: policja – lokalne społeczności i wzrośnie poziom obywatelskiego zaufania do funkcjonariuszy.

Policjanci w większości również popierają pomysł wyposażenia w kamery video wszystkich funkcjonariuszy z pierwszej linii, jakkolwiek odsetek pozytywnych opinii na ten temat jest znacznie mniejszy, stróże prawa nie podzielają powszechnego mniemania obywateli co do znaczącego, pozytywnego wpływu nowych urządzeń na modyfikację zachowania obydwu stron podczas interwencji policyjnych, które będzie bardziej cywilizowane, pozbawione wzajemnej nieufności i agresji. Ponadto policjanci zwracają znacznie większą uwagę na praktyczne aspekty zastosowania kamer video w codziennej służbie takie, jak jakość materiału dowodowego, większa liczba przypadków postawienia osób podejrzanych w stan oskarżenia, redukcja skarg obywateli wobec funkcjonariuszy, itp.

---

¹⁷⁵ F.Coudert, D.Butin, D.Le Metayer, *Body-Worn Cameras for Police Accountability: Opportunities and Risks*, „Computer Law & Security Review” 2015, nr 31, s. 761.

¹⁷⁶ Home Office, *Guidance for the police use of body-worn video devices*, Londyn 2007, s.7.

Stróże prawa wskazują także na wiele problemów i usterek technicznych, związanych z użytkowaniem nowego sprzętu.

Niemniej jednak należy podkreślić, że opinia publiczna oraz policjanci mają podobne, pozytywne zdanie co do wykorzystywania nasobnych kamer video przez funkcjonariuszy służby patrolowej. W tej kwestii w obydwu grupach respondentów panuje konsensus.¹⁷⁷

Podobnie, jak w przypadku badań empirycznych takich, jak eksperymenty typu RCT liczba badań opinii publicznej oraz policjantów na temat nasobnych kamer video w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie i Wielkiej Brytanii jest niewielka. Dotychczas przeprowadzono zaledwie 14 sondaży obywateli w tej kwestii, z czego tylko 2 prace badawcze w USA miały reprezentatywny, ogólnokrajowy charakter.

Jedynie w 9 przypadkach zbadano poglądy policjantów na temat nowych urządzeń do rejestracji obrazu i dźwięku, z czego jedno badanie dotyczyło szefów lokalnych jednostek policji, a drugie policjantów różnych specjalności (jednostki antyterrorystyczne, ruchu drogowego, konne i rowerowe, przewodnicy psów policyjnych, oficerowie dochodzeniowo-śledczy, funkcjonariusze z grup do zwalczania gangów i negocjatorów policyjnych).

Tylko jedna praca badawcza dotyczyła prokuratorów. Nigdy jeszcze nie przeprowadzono żadnej analizy stanowiska sędziów w sprawie nasobnych kamer video, mimo pierwszoplanowej roli tych funkcjonariuszy publicznych, jaką odgrywają podczas postępowania sądowego. Konieczne są kolejne badania opinii publicznej oraz przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania, a także innych wybranych grup społecznych, aby rozpoznać rzeczywiste poglądy i zapatrywania na rolę, wpływ i skuteczność nasobnych kamer video w działaniach policyjnych.

W naszym kraju nie prowadzono dotychczas żadnych badań opinii publicznej, policjantów, prokuratorów czy sędziów na temat wykorzystywania nasobnych kamer video przez funkcjonariuszy policji podczas codziennej służby na ulicach polskich miast. Autor przeprowadził pierwsze badania ankietowe w tej kwestii wśród policjantów z Komendy Miejskiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim oraz Oddziałów Prewencji w Krakowie

---

¹⁷⁷ D.Harris, *Picture This: Body Worn Video Devices as Tools for Ensuring Fourth Amendment Compliance by Police*, „Legal Studies Research Paper Series, University of Pittsburgh” 2010.

i Katowicach, gdzie realizowano pierwsze programy pilotażowe w historii polskiej policji i testowano nowe urządzenia. Opinie polskich policjantów z ww. jednostek na temat nasobnych kamer video zostaną zaprezentowane w jednym z kolejnych rozdziałów pracy doktorskiej.

ROZDZIAŁ IV

ZASADY UŻYTKOWANIA NASOBNYCH KAMER VIDEO PRZEZ POLICJANTÓW SŁUŻBY PATROLOWEJ W EUROPIE ZACHODNIEJ I USA

Nasobne kamery video wchodzą do masowego użytku w jednostkach policji w Wielkiej Brytanii,¹⁷⁸ we Francji¹⁷⁹ i w Stanach Zjednoczonych Ameryki¹⁸⁰. Według ostatnich badań 88 komend miejskich policji z największych aglomeracji USA realizowało programy pilotażowe, związane z wprowadzeniem do użytku nasobnych kamer, na co dzień korzysta z urządzeń lub też planuje w najbliższej przyszłości zakupić tego rodzaju sprzęt na potrzeby policjantów służby patrolowej.¹⁸¹ W Stanach Zjednoczonych Ameryki poparcie dla nowej technologii jest powszechne i to bez względu na wyznawane poglądy polityczne i społeczne obywateli, czy też przynależność rasową.¹⁸² Według ogólnokrajowego badania opinii publicznej w USA, opracowanego przez międzynarodowy ośrodek badawczo-analityczny „YouGov” 88% Amerykanów popiera propozycję, aby policjanci nosili na służbie nasobne kamery video. 91% Demokratów, 88% Republikanów, 89% białych i 84% czarnych opowiada się za wprowadzeniem do użytku tej technologii w policji.¹⁸³

Tezy, dotyczące skuteczności nasobnych kamer video powinny zostać zweryfikowane za pomocą odpowiedniej liczby projektów badawczych z zastosowaniem rzetelnych, naukowych metod^{184 185}. Powodzenie zależy również od szczegółowych rozwiązań organizacyjno - prawnych, które pozwolą na sprawne wprowadzenie w życie tej technologii.

---

¹⁷⁸ J. Vincent, *22.000 London Police to be Issued Body Cameras*, „The Verge” 17.10.2016.

¹⁷⁹ France 24, *France Orders Thousands of Body-Mounted Cameras for Police*, 18.08.2014.

¹⁸⁰ NYC.GOV, *Body-worn cameras are coming to the NYPD*, 27.04.2017, New York Police Department.

¹⁸¹ M.D.Fan, *Justice Visualized: Courts and the Body Camera Revolution*, „UC Davis Law Review” 2017, nr (50)3, University of California, s. 931.

¹⁸² M.D.Fan, *Justice...*, s. 926.

¹⁸³ YouGov, *Overwhelming support for police body cameras*, <https://today.yougov.com/news/2015/05/07/body-cams/>

¹⁸⁴ B.Ariel, A.Sutherland, D.Henstock et al., *Contagious Accountability. A Global Multisite Randomized Controlled Trial on the Effect of Police Body-Worn Cameras on Citizens Complaints Against the Police*, „Criminal Justice and Behavior” 2016, nr 20 (10), s. 2.

¹⁸⁵ D.Henstock, B.Ariel, *Testing the Effects of Body Worn Video on Police Use of Force During Arrest: A Randomized Controlled Trial*, Oxford 2015, Cambridge University, s. 6.

Innymi słowy jednostki policji muszą stworzyć odpowiednie zasady postępowania, które dotyczyć będą tego wszystkiego, co wiąże się z praktycznym zastosowaniem sprzętu w codziennej służbie.¹⁸⁶

Profesor James Willis z George Mason University, USA wskazuje na pilną potrzebę wnikliwych badań na temat efektów wprowadzania do użytku nasobnych kamer video w jednostkach policji w całym kraju. Jego zdaniem należy zbadać, w jaki sposób kamery zmieniają istniejące struktury organizacyjne i zaproponować procedury, które pozwolą w maksymalny sposób wykorzystać możliwości nowej technologii.¹⁸⁷

Podobnego zdania jest zrzeszenie organizacji, zajmujących się ochroną praw człowieka i obywatela w USA o nazwie „Leadership Conference on Civil and Human Rights“, które wskazuje na konieczność określenia jasnych zasad operacyjnych nagrywania za pomocą nasobnych kamer video, przechowywania i dostępu do policyjnych materiałów.¹⁸⁸

Konieczność wypracowania zasad użytkowania nasobnych kamer video przez policjantów związana jest również z możliwością pojawienia się wielu problemów natury prawnej, które mogą dotyczyć egzekwowania prawa dostępu do informacji publicznej, prawa do prywatności oraz ochrony danych osobowych obywateli.¹⁸⁹ Chodzi m.in. o jasno określone reguły, kogo i w jakich sytuacjach nagrywać, w jaki sposób przerzucać materiał video z policyjnych kamer do urzędów, które służą do przechowywania danych, jak długo magazynować i jak zabezpieczać nagrania przed ingerencją z zewnątrz lub przed usunięciem, jak autoryzować dostęp i upubliczniać zarejestrowane zdarzenia.

Wewnętrzne regulaminy i rozkazy powinny odnosić się również do szkolenia policjantów na temat budowy i obsługi urządzeń, opcji taktycznych zastosowania nasobnych kamer video podczas codziennej służby oraz konsekwencji administracyjno-prawnych.¹⁹⁰

---

¹⁸⁶ H.Wasserman, *Moral Panics and Body-Worn Cameras*, „Washington University Law Review“ 2015, nr 92 (3), s. 830-843.

¹⁸⁷ C.Lum, *Body-Worn Cameras: Rapid Adoption in a Low-Information Environment ?* „Transnational Criminology“ 2015, George Mason University, s. 6-10.

¹⁸⁸ Leadership Conference on Civil and Human Rights, *Civil Rights Principles on Body-Worn Cameras*, Waszyngton 2015, <https://civilrights.org/civil-rights-privacy-and-media-rights-groups-release-principles-for-law-enforcement-body-worn-cameras>

¹⁸⁹ V.Hung, S.Babin, J.Coberly, *A Primer on Body Worn Camera Technologies*, Waszyngton 2016, U.S. Department of Justice, s. 7, 9.

¹⁹⁰ M.Goodall, *Guidance for the Police Use of Body-Worn Video Devices*, Londyn 2007, Home Office, s. 17.

Pojawiają się także uzasadnione postulaty, aby w imię właściwej komunikacji społecznej i działań typu „public relations“ odpowiednio wcześniej rozpowszechniać wśród obywateli informacje na temat planów wprowadzenia do użytku nowej technologii za pośrednictwem radia i telewizji, mediów społecznościowych, kampanii billboard’owych, etc. Informacje powinny trafić również do lokalnych władz samorządowych i miejskich, do prokuratur i sądów.^{191 192 193} Budowanie dobrych relacji z otoczeniem i kształtowanie pozytywnego wizerunku policji należałoby więc włączyć do standardowych procedur postępowania, rozważając zakup kamer dla funkcjonariuszy i dalsze posunięcia organizacyjne w tym zakresie.

1. Aktywacja i dezaktywacja nasobnych kamer video

Pierwsze wskazówki na temat użytkowania nasobnych kamer video przez jednostki policji zostały opublikowane przez ministerstwo spraw wewnętrznych Wielkiej Brytanii w oparciu o doświadczenia i wnioski, wynikające z pionierskiego programu pilotażowego, który odbył się w mieście Plymouth w latach 2005 i 2006 (Plymouth Basic Command Unit), jurysdykcja Policji Terytorialnej Hrabstw Devon i Cornwall. Lokalna jednostka policji samodzielnie testowała wytrzymałość i użyteczność nasobnych kamer video w warunkach liniowych, tzn. podczas służby patrolowej.¹⁹⁴

Zgodnie z zaleceniami brytyjskiego Home Office z 2007 roku policjanci służby patrolowej, podejmując interwencje decydują według własnego uznania i oceny sytuacji, kiedy włączać i wyłączać nasobne kamery video. Funkcjonariusze są obowiązani, aby nagrać własny komentarz kiedy, gdzie i dlaczego uruchamiają sprzęt bądź wyjaśnić powody, dlaczego z tego rezygnują. Ponadto wskazane jest, aby dodawali swoje uwagi i spostrzeżenia w czasie działań policyjnych, gdy kamera pracuje (np. wyczuwalny zapach marihuany, zapach alkoholu, opis zachowania osób, znajdujących się poza zasięgiem obiektywu kamery, itp.).^{195 196 197}

---

¹⁹¹ V.Hung, S.Babin, J.Coberly, *op.cit.*, s. 7, 9.

¹⁹² M.Goodall, *op.cit.*, s. 9, 10.

¹⁹³ Office of the Privacy Commission of Canada, *Guidance for the Use of Body-Worn Cameras by Law Enforcement Authorities*, Quebec 2015.

¹⁹⁴ M.Goodall, *op.cit.*, s. 12.

¹⁹⁵ Satter,R., *UK Straps Cameras to Bobbies' Helmets*, Associated Press, 13.07.2007.

¹⁹⁶ M.Goodall, *op.cit.*, s. 9, 10, 13, 14.

¹⁹⁷ C.Foulkes, *Body Worn Camera – Update*, 06.10.2015, West Midlands Office for Policing and Crime, Strategic Policing and Crime Board.

Wyraźnie określone są sytuacje i miejsca, w których nie należy nagrywać, np. przeszukania osobiste i intymne, mieszkania i domy prywatne (z wyjątkiem interwencji w sprawach, dotyczących przemocy domowej). Nagrywanie ofiar przestępstw seksualnych możliwe jest tylko po uzyskaniu zgody ofiary.¹⁹⁸

2. Uznaniowe stosowanie władzy przez policjantów

W kontekście brytyjskich rozwiązań proceduralnych należy wspomnieć o „uznaniowym modelu stosowania władzy”¹⁹⁹ przez funkcjonariuszy policji.

George Kelling, jeden z autorów kryminologicznej „teorii wybitych okien”, która zapoczątkowała pro-społeczne działania policyjne typu „community policing” w większych miastach USA w latach 80-tych i 90-tych XX wieku podkreślał złożoność służby policyjnej i znaczenie uznaniowego stosowania władzy jako podstawy funkcjonowania policji.²⁰⁰

Uznaniowość decyzji, czy też władza dyskrecyjna (discretionary power) pozwala na pewną dozę elastyczności w egzekwowaniu prawa. Dobrym przykładem definicji władzy dyskrecyjnej jest fragment regulaminu służby policyjnej z Nowej Południowej Walii z 1990 roku: „Policjanci muszą zachować bezstronność, wykonując obowiązki służbowe. Wymagane jest, aby rzetelnie i sumiennie sprawowali powierzone im funkcje, z drugiej strony powinni korzystać z możliwości łagodniejszego stosowania prawa i uznaniowości, zajmując się drobnymi wykroczeniami, popełnionymi w sposób niezamierzony, z powodu ignoracji albo bez złych intencji przez godnych szacunku i praworządnych obywateli. Pouczenie lub ostrzeżenie jest wszystkim, czego potrzeba w wielu sytuacjach”.²⁰¹

Wielu badaczy zgadza się ze stanowiskiem, że władza dyskrecyjna jest koniecznym i uzasadnionym prawnie aspektem policyjnej służby z kilku podstawowych powodów:

- żaden ustawodawca nie stworzył dotychczas kompleksowego zbioru praw, który obejmowałby wszystkie zachowania kryminalne, a wyraźnie wykluczał z tej sfery wszystkie inne działania;
- istnieją wadliwe lub przestarzałe przepisy prawne;

---

¹⁹⁸ *Ibidem*, s. 23.

¹⁹⁹ M.D.Fan, *Justice...*, s. 931.

²⁰⁰ G.Kelling, *Broken Windows and Police Discretion*, Waszyngton 1999, U.S. Department of Justice, s. 6.

²⁰¹ Policja Nowej Południowej Walii, *Police Service Regulation*, 1990, s. 7.

- ograniczone środki i możliwości powodują, że niemożliwe jest egzekwowanie wszystkich zapisów prawa wobec wszystkich sprawców;
- ściśle i dokładne wykonywanie prawa byłoby zbyt represyjne i w rezultacie nie do przyjęcia.²⁰²

„College of Policing“, centralny ośrodek szkoleniowo-edukacyjny dla jednostek policji w Anglii i Walii w 2014 roku potwierdził wcześniejsze rządowe dyrektywy orzekając, że decyzja o tym, czy nagrywać lub nie nagrywać należy do użytkowników sprzętu, a więc policjantów, którzy nie mogą bezkrytycznie rejestrować całego przebiegu służby. Jednakże powinni oni utrzymywać incydenty w każdej sytuacji, gdy powołują się na swoje uprawnienia policyjne.²⁰³

W Stanach Zjednoczonych Ameryki 19 stanowych ciał ustawodawczych wprowadziło regulacje prawne, dotyczące zasad używania noszonych kamer video przez policjantów (np. stan Illinois, „Law Enforcement Officer-Worn Body Camera Act“, 2015).²⁰⁴ Z kolei 44 jednostki policji w największych miastach USA wprowadziły własne zasady użytkowania noszonych kamer video w codziennej służbie patrolowej. Policyjne regulaminy stosują się do zapisów ustaw stanowych na ten temat i z reguły są dostępne publicznie na oficjalnych stronach internetowych komend miejskich dla wszystkich zainteresowanych osób.²⁰⁵

Dominujące podejście to polityka, polegająca na uruchamianiu kamer podczas określonych interwencji policyjnych, ale nie w sposób ciągły przez cały czas trwania służby.²⁰⁶

Tak więc większość jednostek policji w USA daje funkcjonariuszom pewną swobodę, jeśli chodzi o decyzje, kiedy włączać kamery, a kiedy nie. Jednak w takich wypadkach policjanci narażają się na zarzuty, że unieruchomili urządzenie, aby ukryć swoje niewłaściwe lub niezgodne z prawem zachowanie. Aby uniknąć takiego scenariusza, jednostki policji

²⁰² S.Bronitt, P.Stenning, *Understanding discretion in modern policing*, „Criminal Law Journal“ 2011, nr 319 (35), s. 323-324.

²⁰³ College of Policing, *Body-Worn Video*, Ryton-on-Dunsmore 2014, s. 23.

²⁰⁴ K.Maury, *Police Body-Worn Camera Policy: Balancing the Tension Between Privacy and Public Access in State Law*, „Notre Dame Law Review“ 2016, nr 92 (1), artykuł 11, s. 503.

²⁰⁵ M.D.Fan, *Justice...*, s. 930.

²⁰⁶ K.Maury, *op.cit.*, s. 495.

powinny opracować pisemne procedury wyraźnie określające, w jakich okolicznościach sprzęt ma pracować, a w jakich policjant uznaniowo decyduje, kiedy go wyłączyć.²⁰⁷

Należy podkreślić, że większość komend miejskich policji w dużych aglomeracjach USA (34 jednostki) wybiera tzw. „ograniczony uznaniony model stosowania władzy“ (limited discretion model) co oznacza, że funkcjonariusze są obowiązani nagrywać określone działania policyjne, ale mają pozostawioną swobodę decyzji w pozostałych przypadkach.²⁰⁸

Według Departmentu Sprawiedliwości USA policjant powinien aktywować nasobną kamerę video, odpowiadając na telefoniczne wezwanie o pomoc lub podczas innych działań policyjnych takich, jak np. kontrola drogowa, zatrzymanie, przeszukanie, przesłuchanie, pościg. Podobnie, jak w Wielkiej Brytanii funkcjonariusz może w niektórych przypadkach wyłączyć urządzenie, musi jednak podać przyczyny takiej decyzji na piśmie lub nagrać wyjaśnienie sytuacji, korzystając z kamery.²⁰⁹

W praktyce zdecydowana większość dużych jednostek policji miejskiej w USA nakazuje rejestrować takie działania policyjne, jak: kontrole drogowe, przeszukania, zatrzymania, aresztowania, pościgi samochodowe lub piesze, interwencje w wyniku odpowiedzi na telefoniczne wezwanie o pomoc, interakcje policjant-obywatel, które eskalują i stają się antagonistyczne (np. Las Vegas Metropolitan Police Department²¹⁰), użycie siły fizycznej przez funkcjonariuszy, transport osób zatrzymanych i aresztantów, egzekwowanie prawa w przypadku wykroczeń czy drobnych przestępstw.²¹¹

Rekomendacje amerykańskiej organizacji typu think-tank o nazwie „The Constitution Project“, której celem jest budowanie porozumienia w kluczowych kwestiach konstytucyjnych i prawnych są zbliżone do stanowiska, prezentowanego przez Department Sprawiedliwości USA. Kamera powinna być włączona, gdy policja podejmuje działania w odpowiedzi na telefoniczne wezwanie o pomoc lub gdy istnieje konieczność egzekwowania prawa (np. zdarzenia, podczas których doszło do użycia siły fizycznej przez policjantów, zatrzymania, aresztowania, przeszukania, skargi na funkcjonariuszy). Sprzęt należy wyłączać

---

²⁰⁷ J.Macari, *Body-Worn Cameras: Concerns and Considerations*, 2015, North Carolina Conference of District Attorneys 2015, s. 5.

²⁰⁸ M.D.Fan, *Justice...*, s. 931.

²⁰⁹ V.Hung, S.Babin, J.Coherly, *op.cit.*, s. 13.

²¹⁰ A.Mateescu, A.Rosenblat, D.Boyd, *Police Body-Worn Cameras*, Nowy Jork 2015, Data & Society Research Institute, s. 12.

²¹¹ M.D.Fan, *Justice...*, s. 932.

na żądanie ofiar przemocy domowej lub przestępstw seksualnych, informatorów bądź świadków, którzy obawiają się odwetu ze strony podejrzanych.²¹²

Z kolei „American Civil Liberties Union”, niezależna organizacja pozarządowa typu non-profit, której celem jest ochrona praw obywatelskich, gwarantowanych przez konstytucję Stanów Zjednoczonych Ameryki wskazuje, że policjanci powinni aktywować kamery, gdy podejmują działania w odpowiedzi na telefoniczne wezwanie o pomoc lub gdy zaczyna się kontakt na linii funkcjonariusz – obywatel, wynikający z konieczności egzekwowania prawa lub czynności śledczych, z wyjątkiem sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia policjanta, gdy względy bezpieczeństwa powodują, że aktywacja kamery jest niemożliwa. Funkcjonariusz powinien ponownie uruchomić kamerę przy pierwszej nadarzającej się ku temu okazji. Przed wejściem do mieszkania lub domu prywatnego bez nakazu przeszukania albo gdy okoliczności nie wymagają natychmiastowego działania policjant ma obowiązek uzyskania zgody właściciela na rozpoczęcie filmowania. Ofiary przestępstw oraz osoby, które chcą anonimowo podać informacje na temat przestępstwa także mają być pytane o zgodę na nagrywanie.²¹³

Zdaniem „American Civil Liberties Union” nasobne kamery video w zasadzie powinny być użytkowane przez umundurowanych funkcjonariuszy policji w oznakowanych radiowozach. Wyjątki od tej reguły stanowić mogą policjanci po cywilnemu, którzy realizują działania antyterrorystyczne lub inne zaplanowane operacje, gdzie dojdzie do użycia siły.²¹⁴

„Police Executive Research Forum“, organizacja zrzeszająca szefów największych jednostek policji miejskiej, powiatowej i stanowej zaleca, aby nasobne kamery video włączać tylko w czasie specyficznych rodzajów interakcji z obywatelami takich, jak odpowiedź na telefoniczne wezwanie o pomoc, kontrola drogowa, zatrzymanie, aresztowanie, przeszukanie, przesłuchanie, pościg. W innych przypadkach w grę wchodzi uznanie decyzje policjantów, kiedy włączać i wyłączać urządzenia. W ten sposób minimalizowane są szkody co do prawa do zachowania prywatności. Co więcej, sami policjanci mają prawo do prywatności podczas

---

²¹² Constitution Project, Guidelines for the Use of Body-Worn Cameras by Law Enforcement, Waszyngton 2016, s. 21.

²¹³ American Civil Liberties Union, A Model Act for Regulating the Use of Wearable Body Cameras by Law Enforcement, Waszyngton 2017, s. 1.

²¹⁴ J.Stanley, Police Body-Mounted Cameras: With Right Policies in Place, a Win for All, Nowy Jork 2013, ACLU, s. 4, 5.

wykonywania obowiązków zawodowych tak, jak inne osoby²¹⁵ i nie powinni utrzymywać całego przebiegu swojej służby.²¹⁶

Zdarza się, że wielu policjantów zapomina, aby aktywować noszone kamery video wtedy, gdy powinni to uczynić, np. podczas użycia służbowej broni palnej lub czyni to z rozmysłem, aby zatuzszować postępowanie niezgodne z prawem lub przepisami. Brak odpowiednich sankcji dyscyplinarnych wobec funkcjonariuszy, którzy nie będą działali zgodnie z zasadami użycia sprzętu spowoduje, że wszelkie rozkazy i regulacje w tym zakresie staną się bezużyteczne.²¹⁷ Ponadto wiele lokalnych jednostek policji nie precyzuje żadnych jasnych konsekwencji za złamanie procedur użytkowania noszonych kamer video. Co więcej, takie zasady mogą być swobodnie korygowane, z tendencją do różnic w zależności od jednostki i wymagają stałego egzekwowania przez przełożonych.²¹⁸

„Police Executive Research Forum“ oraz amerykański think-tank „The Constitution Project“ opowiadają się za wprowadzeniem do policyjnych regulaminów jasnych zapisów, aby karać dyscyplinarnie funkcjonariuszy, którzy łamią rozkazy i rezygnują z rejestracji zdarzeń wtedy, gdy było to konieczne.^{219 220} Dla przykładu, kierownictwo Policji Miasta Nowy Jork zdecydowało się wprowadzić odpowiednie sankcje do wewnętrznego rozporządzenia, dotyczącego użytkowania noszonych kamer video przez policjantów służby patrolowej.²²¹ Do egzekwowania ścisłych procedur dyscyplinarnych, związanych z naruszeniem tych zasad wzywa również zrzeszenie organizacji do spraw praw człowieka i obywatela „Leadership Conference on Civil and Human Rights“.²²²

---

²¹⁵ M.J.Blitz, *Police Body-Worn Cameras: Evidentiary Benefits and Privacy Threats*, Waszyngton 2015, American Constitution Society for Law and Policy, Issue Brief, s. 16, 17.

²¹⁶ Constitution Project, *op.cit.*, s. 18.

²¹⁷ R.Meyer, *Body Cameras Are Betraying Their Promise*, „The Atlantic“ 30.09.2016.

²¹⁸ American Civil Liberties Union Foundation of Massachusetts, *No Tape, No Testimony. How Courts Can Ensure the Responsible Use of Body Cameras*, Berkely 2016, s. 10.

²¹⁹ M.J.Blitz, *op.cit.*, s. 17.

²²⁰ Constitution Project, *op.cit.*, s. 20.

²²¹ M.Peters, P.Eure, *Body-Worn Cameras in New York City: An Assessment of NYPD's Pilot Program and Recommendations to Promote Accountability*, New York City Department of Investigation, OIG-NYPD 2015.

²²² Leadership Conference on Civil and Human Rights, *Civil Rights Principles on Body-Worn Cameras*, Waszyngton 2015, <https://civilrights.org/civil-rights-privacy-and-media-rights-groups-release-principles-for-law-enforcement-body-worn-cameras>

3. Brak uznaniowości podczas rejestracji audio-video kontaktów z obywatelami

W przeciwieństwie do pewnej swobody decyzyjnej policjantów, którzy wykorzystują nasobne kamery video podczas codziennej służby stoi zasada, aby nagrywać każdą interakcję funkcjonariusza z obywatelem. Aktywacja kamery powinna być absolutną rutyną i obowiązkiem w przypadku każdego kontaktu i każdej interwencji policyjnej – kontroli osobistej, kontroli drogowej, zatrzymania, przeszukania samochodu lub domu, przeszukania osobistego, itp.^{223 224 225}

Stowarzyszenie Prokuratorów Okręgowych Karoliny Północnej postuluje, aby rejestrować każdą interakcję policjanta z obywatelem oraz wszystkie interwencje funkcjonariuszy, odpowiadających na telefoniczne wezwanie o pomoc. Wylączyć kamery można tylko wtedy, gdy policjanci mają przerwę, nie wykonują oficjalnych obowiązków służbowych lub gdy konieczne jest skorzystanie z toalety. Środowisko prokuratorskie argumentuje, że funkcjonariusze stosując się do tego rodzaju procedur unikną zarzutu selektywnego nagrywania zdarzeń, aby ukryć zachowania niegodne z prawem lub regulaminem.²²⁶

Większe lub mniejsze ograniczenie władzy dyskrecyjnej nawiązuje do systemu prawa karnego w wielu krajach europejskich, który odwołuje się do zasady legalizmu prawnego. W myśl tej doktryny „... wiarygodna wiadomość o popełnieniu przestępstwa jest racją, warunkującą w sposób konieczny wszczęcie i przeprowadzenie postępowania; w myśl zasady oportunistu zaś - jest ona jedynie warunkiem niezbędnym, lecz bynajmniej niewystarczającym (...) gdyż wymagany jest jeszcze warunek drugi, w postaci uznania społecznej celowości przeprowadzenia postępowania karnego”.²²⁷

Międzynarodowe Stowarzyszenie Szefów Policji („International Association of Chiefs of Police“) oraz koalicja organizacji, zajmujących się ochroną praw obywatela i człowieka w USA o nazwie „Leadership Conference on Civil and Human Rights“ również zalecają, aby nagrywać wszystkie interakcje z obywatelami, jakkolwiek z pewnymi wyjątkami, o których decydować mają policjanci.

---

²²³ D.Harris, Picture This: Body Worn Video Devices as Tools for Ensuring Fourth Amendment Compliance by Police, „Legal Studies Research Paper Series“ University of Pittsburgh 2010, s. 365.

²²⁴ B.Ariel, *Increasing cooperation with the police using body worn cameras*, „Police Quarterly“ 2016, nr 19 (3), s. 326-362.

²²⁵ D.Harris, op.cit., s. 11.

²²⁶ J.Macari, *Body-Worn Cameras: Concerns and Considerations*, North Carolina Conference of District Attorneys 2015.

²²⁷ M.Cieślak, *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, Warszawa 1984, s. 291.

Chodzi o następujące odstępstwa od reguły:

- ofiary przestępstw seksualnych;
- wrażliwe, intymne obszary ludzkiego ciała, wystawione na widok publiczny;
- miejsca, co do których obywatele mają uzasadnione oczekiwanie do zachowania prywatności, np. mieszkania i domy prywatne;
- sytuacje, gdy obywatele nie chcą występować w charakterze świadków.²²⁸

Reasumując, należy stwierdzić, że tylko niewielka liczba jednostek policji w dużych miastach USA (8 komend) decyduje się na tzw. „wysoce ograniczony model uznaniowego stosowania władzy“ (highly limited discretion model) co oznacza, że funkcjonariusze muszą włączać kamery podczas wszystkich kontaktów z obywatelami, gdy w grę wchodzi egzekwowanie prawa chyba, że pojawią się sytuacje wyjątkowe.²²⁹

Wśród ustawodawców stanowych i w jednostkach policji w USA panuje ogólne porozumienie co do tego, że sytuacje wyjątkowe, gdy nie należy nagrywać, biorąc pod uwagę prawo obywateli do zachowania prywatności to:

- przesłuchania dzieci, ofiar przestępstw seksualnych i przemocy domowej oraz innych brutalnych przestępstw;
- rozmowy z informatorami, z agentami pod przykryciem;
- zdarzenia w mieszkaniach prywatnych, chyba, że funkcjonariusze dysponują nakazem przeszukania, uzyskano zgodę właściciela lub gdy sytuacja wymaga natychmiastowego działania;²³⁰
- przeszukania osobiste i intymne;²³¹
- incydenty, podczas których policjanci mają do czynienia z nagimi osobami;
- incydenty, dotyczące nieletnich;
- kontakty obrońcy z klientem;

---

²²⁸ A.Mateescu, A.Rosenblat, D.Boyd, *op.cit.*, s. 11.

²²⁹ M.D.Fan, *Justice...*, s. 932.

²³⁰ D.Harris, *op.cit.*, s. 365.

²³¹ M.J.Blitz, *op.cit.*, s. 23.

- szpitale, a także okoliczności wskazujące na stan zdrowia fizycznego lub psychicznego obywateli (informacje o stanie zdrowia są chronione, obowiązuje tajemnica lekarska);²³²
- wnętrza toalet, aresztów i więzień;²³³
- sytuacje, podczas których prezentowane są poglądy religijne;
- codzienne, rutynowe kontakty z obywatelami.²³⁴

Eksperti, którzy zajmują się prawami człowieka wskazują na słabą ochronę prawa do prywatności ofiar i świadków przestępstw w USA, ponieważ zgodnie z obecnie obowiązującymi procedurami takie osoby muszą z własnej inicjatywy zażądać od policjantów, aby przerwali rejestrację zdarzenia za pomocą kamery video albo – to druga opcja - decyduje o tym wyłącznie funkcjonariusz, na zasadzie uznaniowości. Prawnicy postulują, aby odwrócić kolejność – to policjant powinien jako pierwszy zapytać ofiarę lub świadka przestępstwa, czy ma przerwać lub kontynuować nagrywanie, to funkcjonariusz ma ze swojej strony zadbać o to, aby uzyskać zgodę obywateli na rejestrację takich sytuacji, jak przesłuchania ofiar lub świadków przestępstw, interwencje w mieszkaniach i domach prywatnych, rozmowy z informatorami.^{235 236}

Na podstawie analizy zasad użytkowania nasobnych kamer video, przeprowadzonej w 129 jednostkach policji amerykańskiej, które w latach 2015 i 2016 korzystały z subwencji Departamentu Sprawiedliwości USA na zakup odpowiedniego sprzętu i oprogramowania można wyciągnąć następujące wnioski:

- wszystkie komendy policji w USA nakazują, aby w pewnych określonych sytuacjach aktywować urządzenia, a w innych tego zakazują;
- żadna jednostka nie pozostawia policjantom pełnej uznaniowości co do tego, kiedy włączać, a kiedy wyłączać kamery video;

²³² V.Hung, S.Babin, J.Coberly, *A Primer on Body Worn Camera Technologies*, Waszyngton 2016, U.S. Department of Justice, s. 41.

²³³ S.Pierson, *The Police Body Cameras and Privacy in Washington State*, University of Washington 27.08.2018.

²³⁴ J.Macari, *op.cit.*

²³⁵ K.Maury, *op.cit.*, s. 503.

²³⁶ M.D.Fan, *Privacy, Public Disclosure, Police Body Cameras: Policy Splits*, „Alabama Law Review“ 2016, nr 68(2), s. 438, 441.

- stosowanie władzy dyskrecjonalnej jest bardziej powszechne w wypadku decyzji o dezaktywacji kamer, niż ich aktywacji.²³⁷

4. Powiadamianie obywateli o fakcie uruchomienia nasobnej kamery video i nagrywaniu

Kilka amerykańskich organizacji pozarządowych, zajmujących się ochroną praw człowieka i obywatela („American Civil Liberties Union”, „Leadership Conference on Civil and Human Rights”), instytucje typu think-tank („The Constitution Project”) oraz stowarzyszenia policyjne takie, jak „Police Executive Research Forum” podkreślają, że policjanci powinni informować obywateli o fakcie nagrywania obrazu i dźwięku ustnie albo prezentując widoczne, graficzne oznaczenia na kamerze lub na umundurowaniu.^{238 239 240 241} Na przykład jeden z rozkazów operacyjnych Policji Miasta Nowy Jork wyraźnie wskazuje na obowiązek informowania obywateli o aktywacji kamery video, gdy jest to możliwe z praktycznego punktu widzenia i zgodne z zasadami bezpieczeństwa policjanta.^{242 243}

Podobny nakaz istnieje w policji francuskiej oraz w niektórych niemieckich krajach związkowych (np. Nadrenia-Palatynat).²⁴⁴

W praktyce działań policyjnych w USA sytuacja wygląda inaczej. Na 129 jednostek policji amerykańskiej, które wprowadziły do użytku nasobne kamery video mniej, niż 20% wymaga od policjantów służby patrolowej, aby informować obywateli o fakcie nagrywania. Około 40% jednostek rekomenduje takie rozwiązanie, jakkolwiek nie jest to postępowanie obligatoryjne.²⁴⁵

²³⁷ M.White, M.Flippin, C.Katz, Key Trends in Body-Worn Camera Policy and Practice: A Two-Year Policy Analysis of US Department of Justice-Funded Law Enforcement Agencies, Waszyngton 2017, s. 5-17.

²³⁸ J.Stanley, op.cit., s. 4, 5.

²³⁹ D.Harris, op.cit., s. 12.

²⁴⁰ B.Ariel, *Increasing cooperation with the police using body worn cameras*, „Police Quarterly” 2016, nr 19 (3), s. 326-362.

²⁴¹ Constitution Project, op.cit. s. 12.

²⁴² M.Peters, P.Eure, *Body-Worn Cameras in New York City: An Assessment of NYPD’s Pilot Program and Recommendations to Promote Accountability*, lipiec 2015, New York City Department of Investigation, OIG-NYPD.

²⁴³ Policja Miasta Nowy Jork, Rozkaz Operacyjny Nr 48 z dnia 12.02.2014 roku (na podstawie pilotażowego programu użytkowania nasobnych kamer video przez policjantów służby patrolowej), s. 3.

²⁴⁴ F.Coudert, D.Butin, D.Le Metayer, *Body-Worn Cameras for Police Accountability: Opportunities and Risks*, „Computer Law & Security Review” 2015, nr 31, s. 749-762.

²⁴⁵ M.White, M.Flippin, C.Katz, op.cit. s. 5-17.

5. Prawo do prywatności a zgromadzenia publiczne

W kontekście Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela, 1948 (art. 18, 19, 20),²⁴⁶ Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, 1953 (art. 9, 10, 11)²⁴⁷ oraz Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, 1966 (art. 18, 19, 21)²⁴⁸ zachowanie prawa do prywatności i anonimowości jest kluczowe, jeśli idzie o przebywanie obywateli w miejscach publicznych, od rozmów na ulicach po udział w zgromadzeniach takich, jak demonstracje, protesty, ceremonie religijne lub wizyty w ośrodkach do walki z uzależnieniami, w klinikach płodności, itp. Obserwacja życia publicznego przez instytucje rządowe grozi ryzykiem prześladowania wybranych grup społecznych, może odstraszać obywateli od udziału w manifestacjach czy pikietach, zniechęcać do swobodnego wyrażania swoich opinii. Istnieją obawy, że bez odpowiednich zabezpieczeń proceduralnych nasobne kamery video mogą być użyte przez policję jako narzędzie do inwigilacji obywateli.²⁴⁹

Łącząc nasobne kamery video z technologią oznaczania, czyli dopasowywania zdjęć do określonych osób lub automatycznego rozpoznawania ludzkich twarzy agencje rządowe mogłyby na podstawie nagrań video katalogować każdą osobę, która bierze udział w manifestacjach, spotkaniach związków zawodowych, uroczystościach religijnych, etc.²⁵⁰

Centrum ds. Demokracji i Technologii obawia się tego rodzaju fuzji technologicznych i przestrzega przed scenariuszem, zgodnie z którym serwery, gdzie magazynowane są policyjne materiały video mogłyby być przeszukiwane przez systemy do automatycznego rozpoznawania ludzkich twarzy lub tablic rejestracyjnych, aby identyfikować i rejestrować osoby, uczestniczące w wiecach politycznych, manifestacjach i protestach.²⁵¹ „The Constitution Project“ proponuje, aby w takich wypadkach konieczna była autoryzacja sądowa.²⁵²

---

²⁴⁶ Zgromadzenie Ogólne ONZ, Rezolucja nr 217 A z dnia 10.12.1948 roku.

²⁴⁷ Council of Europe Treaty Series nr 005 z dnia 03.09.1953 roku.

²⁴⁸ Zgromadzenie Ogólne ONZ, Rezolucja nr 2200A (XXI) z dnia 16.12.1996 roku.

²⁴⁹ Constitution Project, *op.cit.*, s. 15-16.

²⁵⁰ *Ibidem.*, s. 17.

²⁵¹ A.Rosenblat, D.Boyd, *Police Body-Worn Cameras*, Nowy Jork luty 2015, Data & Society Research Institute, s. 22, 23, 24.

²⁵² Constitution Project, *op.cit.* s. 16-17.

Duża część amerykańskich prokuratorów stanowych podziela stanowisko organizacji pozarządowych. Zgodnie z wynikami ogólnokrajowej ankiety, przeprowadzonej w 2016 roku przez badaczy z George Mason University 44% oskarżycieli uważa, że kamery video mogą doprowadzić do zwiększenia obaw opinii publicznej co do zachowania prawa do prywatności lub właściwej ochrony „wrażliwych” danych osobowych, zarejestrowanych przez policjantów.²⁵³

Jak wskazuje dotychczasowa pragmatyka, większość jednostek policji w USA (71%) nie wykorzystuje nasobnych kamer video podczas demonstracji i innych zgromadzeń publicznych ani też nie uwzględnia takiej możliwości w wewnętrznych procedurach i regulaminach. Mniej, niż 20% agencji policyjnych wymaga, aby rejestrować wiece, protesty i manifestacje.²⁵⁴

Z kolei w Belgii nasobne kamery video są używane przez policjantów czasowo, za zgodą przełożonych tylko w wypadku dużych skupisk ludzkich, w takich miejscach, jak ulice, parki, stadiony sportowe, festiwale muzyczne. Natomiast wykorzystywanie takiego sprzętu podczas codziennej służby patrolowej jest zakazane i traktowane jako niezgodne z prawem, jako inwigilacja obywateli (belgijscy ustawodawcy pracują obecnie nad zmianami w tym zakresie).²⁵⁵

„Office of the Privacy Commissioner of Canada“, agenda rządowa, która udziela informacji i pomocy prawnej w zakresie ochrony danych osobowych i prawa do zachowania prywatności opowiada się wprost za możliwie jak najkrótszym czasem działania nasobnych kamer video, wykorzystywanych przez policjantów podczas służby argumentując, że wtedy zebranych będzie odpowiednio mniej informacji prywatnych, a ryzyko, że dane osobiste zostaną użyte w niewłaściwym celu takim, jak np. inwigilacja obywateli w miejscach publicznych - będzie mniejsze.²⁵⁶

---

²⁵³ L.Merola, C.Lum, C.Koper et al., *Body Worn Cameras and the Courts: A National Survey of State Prosecutors*, Fairfax 2016, George Mason University.

²⁵⁴ M.White, M.Flippin, C.Katz, *op.cit.* s. 5-17.

²⁵⁵ F.Coudert, D.Butin, D.Le Metayer, *op.cit.*, s. 749-762.

²⁵⁶ Office of the Privacy Commissioner of Canada, *Guidance for the Use of Body-Worn Cameras by Law Enforcement Authorities*, Quebec 2015.

6. Wykorzystywanie nasobnych kamer video w mieszkaniach i domach prywatnych

Na wyjątkową uwagę zasługują policyjne procedury, związane z zastosowaniem nasobnych kamer video w mieszkaniach i domach prywatnych. W świetle zapisów Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela, 1948 (art.12),²⁵⁷ Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, 1953 (art.8)²⁵⁸ oraz Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, 1966 (art.17)²⁵⁹ życie prywatne, rodzinne i domowe każdego obywatela podlega szczególnej ochronie prawnej. Niemniej jednak rozwiązania prawne i procedury policyjne w Wielkiej Brytanii są w tym względzie mniej restrykcyjne, niż w Stanach Zjednoczonych Ameryki i Europie.

Brytyjscy policjanci, zajmujący się problemem przemocy domowej w 2006 roku, w ramach programu o nazwie „Domestic Violence Enforcement Campaign“ nosili nasobne kamery video i nagrywali incydenty, do jakich dochodziło w mieszkaniach lub domach prywatnych. Według raportu brytyjskiego ministerstwa spraw wewnętrznych zabezpieczono materiał dowodowy dobrej jakości, pokazując bezpośredni wpływ emocjonalny danego incydentu na ofiary przemocy domowej, zniszczenia w domu, agresywne zachowanie i język osób oskarżonych o przemoc domową, itp.²⁶⁰

„College of Policing“, centralny ośrodek szkoleniowo-edukacyjny dla jednostek policji w Anglii i Walii rekomenduje, aby w normalnych okolicznościach nie używać nasobnych kamer video w mieszkaniach i domach prywatnych. Jednakże, gdy użytkownik tego sprzętu jest obecny w mieszkaniu podczas incydentu i jest tam z poważnego policyjnego powodu, to ma prawo nagrywać przy użyciu kamery tak samo, jak nagrywałby każdy inny incydent.

Jeżeli osoby, przebywające w mieszkaniu sprzeciwia się nagrywaniu w chwili, gdy zdarzenie ma miejsce lub gdy istnieje podejrzenie o popełnienie czynu o naturze kryminalnej, policjanci powinni kontynuować rejestrację video wyjaśniając, dlaczego to robią:

- doszło do incydentu, który wymaga interwencji policji;
- obecność funkcjonariusza jest konieczna, aby zapobiec awanturze lub chronić zdrowie innych osób;

²⁵⁷ Zgromadzenie Ogólne ONZ, Rezolucja nr 217 A z dnia 10.12.1948 roku.

²⁵⁸ Council of Europe Treaty Series nr 005 z dnia 03.09.1953 roku.

²⁵⁹ Zgromadzenie Ogólne ONZ, Rezolucja nr 2200A (XXI) z dnia 16.12.1996 roku.

²⁶⁰ Home Office, *Lessons learned from the Domestic Violence Enforcement Campaigns 2006*, Londyn 2006.

- w interesie wszystkich stron leży, aby zabezpieczyć najlepszy możliwy materiał dowodowy, świadczący o popełnieniu przestępstwa, a nagranie video jest bardziej precyzyjne i lepszej jakości, niż notatka policyjna;
- kontynuacja nagrania video zabezpieczy interes stron konfliktu i pozwoli na dokładną, autentyczną rejestrację oświadczeń, złożonych przez każdą ze stron;
- incydent może się powtórzyć w najbliższej przyszłości;
- kontynuacja nagrywania będzie chronić policjantów przez możliwymi zarzutami i skargami którejs ze stron pod ich adresem.^{261 262}

Materiał dowodowy tego typu może być traktowany jako pierwsze zeznanie ofiary, może być pomocny podczas oskarżenia, jeśli ofiara nie jest gotowa, aby zeznawać, zmienia swoją wersję incydentu lub w inny sposób nie wspiera oskarżyciela w trakcie procesu.^{263 264}

Ponadto nagranie video może uzasadnić decyzję o aresztowaniu sprawcy, a w wypadku, gdy ofiara lub świadkowie nie są chętni, aby złożyć zeznania – może być użyteczne, aby zdecydować czy procedować dalej, bez wsparcia ofiary czy świadków.²⁶⁵ Policyjne nagrania video mogą służyć do rejestracji wypadków przemocy domowej takich, jak podejrzenie pobicia, zniszczenie mienia lub incydenty, które odnoszą się do działania pod kontrolą i przymusem. Materiał video stanowi obiektywny i dokładny dowód walki lub innego rodzaju zajścia na miejscu zdarzenia oraz – jak wspomniano wcześniej - prezentuje stan emocjonalny ofiary i innych członków rodziny albo pozostałych świadków.

Nagrania video mogą także stanowić dowód zachowania sprawcy i języka, jakim się posługuje, świadczyć o jego przestępczym zachowaniu takim, jak dalsze znęcanie się nad ofiarą, potwierdzić, że były problemy, aby powstrzymać jego wrogie działania. W takich przypadkach może to w znaczący sposób wzmocnić argumentację oskarżyciela, wskazując na prawdziwy rozmiar winy sprawcy przemocy domowej.²⁶⁶

Zebrano także pozytywne opinie brytyjskich prokuratorów, jeśli idzie o materiał dowodowy w postaci nagrań video w sprawach sądowych, dotyczących przemocy domowej. Zdaniem oskarżycieli policyjny materiał video to przekonujący dowód, który pokazuje

²⁶¹ College of Policing, *op.cit.*, s. 14, 15.

²⁶² *Ibidem.*, s. 18, 19.

²⁶³ Home Office, *op.cit.*, s. 12.

²⁶⁴ M.Goodall, *op.cit.* s. 15.

²⁶⁵ College of Policing, *op.cit.*, s. 20.

²⁶⁶ *Ibidem.*, s. 20.

agresywne zachowanie osoby oskarżonej oraz położenie i stan ofiar podczas całego zdarzenia.²⁶⁷

W Stanach Zjednoczonych Ameryki podobne podejście prawne jest sporadyczne i stosowane tylko przez nieliczne jednostki policji. Komenda Miejska Policji w San Diego w regulaminach i materiałach szkoleniowych wskazuje na fakt, że ofiary przemocy domowej często odwołują wcześniejsze oświadczenia, w wielu przypadkach już następnego dnia rano. Niektóre z ofiar posuwają się do tego, aby zeznawać, że to policjant sfabrykował ich oświadczenie. Ofiary mogą także blokować kontakt swoich dzieci ze śledczymi, z sądem, aby nie można było uzyskać od nich żadnych informacji. Z tych powodów, zgodnie z procedurą Nr 1.49 z dnia 08.07.2015 roku w San Diego należy nagrywać ofiary przemocy domowej, gdy doszło do wypadków duszenia, ataku z użyciem niebezpiecznego narzędzia oraz innych incydentów, które wymagają hospitalizacji.

Policjanci powinni także rejestrować oświadczenia dzieci – ofiar przemocy domowej, ponieważ są one świadkami w tego typu sprawach.²⁶⁸

Należy jednak pamiętać, że Departament Sprawiedliwości USA określa zaledwie kilka sytuacji, w których policjanci mogą używać kamer video w mieszkaniach lub domach prywatnych - jeżeli dysponują nakazem przeszukania, odpowiadają na telefoniczne wezwanie o pomoc lub otrzymali zgodę właściciela nieruchomości.²⁶⁹ Jest to reguła, obowiązująca w zdecydowanej większości amerykańskich jednostek policji.

„Police Executive Research Forum“ oraz „American Civil Liberties Union” zgadzają się ze stanowiskiem Departamentu Sprawiedliwości USA dodając, że w normalnych okolicznościach, podczas rutynowych działań funkcjonariusze przed wejściem na nieruchomość prywatną powinni zapytać właściciela o zgodę na uruchomienie sprzętu.^{270 271}

Podobne rozwiązania proceduralne są stosowane we Francji i Hiszpanii, gdzie wstęp do mieszkania lub na posesję prywatną z urządzeniami do rejestracji obrazu i dźwięku jest

---

²⁶⁷ *Ibidem.*, s. 32.

²⁶⁸ M.D.Fan, *op.cit.*, s. 441.

²⁶⁹ V.Hung, S.Babin, J.Coherly, *op.cit.*

²⁷⁰ J.Stanley, *op.cit.*, s. 6.

²⁷¹ A.Mateescu, A.Rosenblat, D.Boyd, *op.cit.*, s. 40.

możliwy tylko z nakazem przeszukania lub po uzyskaniu wcześniejszej aprobaty właściciela.²⁷²

7. Przechowywanie materiału audio-video

Po zakończeniu każdej zmiany służbowej materiał video, nagrany przez funkcjonariuszy jest przetrzymywany na policyjne serwery lub trafia do tzw. „chmury internetowej”, która służy do przechowywania różnego rodzaju danych, w tym filmów i zdjęć. Najpoważniejsze koszty, związane z użytkowaniem nasobnych kamer video wiążą się z opłatami za magazynowanie nagranych materiałów na bezpiecznych serwerach²⁷³, w wyniku czego duża liczba jednostek policji amerykańskiej rozważa obecnie możliwość, aby skorzystać z usługi przetrzymywania materiału video w „chmurze internetowej”.

Dla przykładu, koszt uruchomienia i utrzymania przez 5 lat systemu, obejmującego 350 kamer w Policji Miasta Nowy Orlean w stanie Louisiana do 1.200.000 dolarów USA, z czego większość wydatków to przechowywanie danych.²⁷⁴

Departament Sprawiedliwości USA postuluje, aby szefowie jednostek policji zadbali o jasno określone procedury, odnoszące się do firm zewnętrznych, które zajmują się składowaniem materiału video w „chmurze”. W takim wypadku właścicielem nagrań musi być wyłącznie policja, dostęp do nagrań i ich wykorzystanie leży tylko w gestii organów ścigania,²⁷⁵ a materiał w „chmurze” powinien mieć formę zaszyfrowaną.²⁷⁶

Międzynarodowe Stowarzyszenie Szefów Policji wypracowało zestaw reguł, które pozwalają chronić interesy instytucji państwowych w wypadku składowania materiału video w „chmurze internetowej”:

- policja zachowuje prawo własności do wszystkich swoich danych;
- firma, oferująca usługi w „chmurze” nie może przeglądać danych ani dzielić się nimi bez zgody danej jednostki policji, aby utrzymać poufność informacji;

---

²⁷² F.Coudert, D.Butin, D.Le Metayer, *op.cit.*, s. 749-762.

²⁷³ V.Hung, S.Babin, J.Coberly, *op.cit.* s. 32.

²⁷⁴ U.S. Department of Justice, *Implementing a body-worn camera program. Recommendations and lessons learned*, Waszyngton 2015, s. 32.

²⁷⁵ V.Hung, S.Babin, J.Coberly, *op.cit.*, s. 32-33.

²⁷⁶ J.Stanley, *op.cit.*, s. 8.

- dane policyjne muszą być odpowiednio zabezpieczone (zaszyfrowane), oddzielone od innych danych komercyjnych;
- stała kontrola lub audyt policyjny wobec firmy, która świadczy tego rodzaju usługi.²⁷⁷

„American Civil Liberties Union” przypomina, aby zadbać o odpowiednie zabezpieczenia technologiczne tak, by nikt niepowołany nie mógł zniszczyć albo w inny sposób zmienić formy nagrania. Każde wejście do systemu magazynującego dane musi być odnotowane i zapamiętane, bez możliwości usuwania historii zapisów wejść upoważnionych osób.²⁷⁸

8. Przeglądanie nagrań video przez policjantów

Policjanci zwykle są zobowiązani, aby po zakończeniu każdej zmiany służbowej napisać raport na temat incydentów, w których brali udział. Raport są ważną częścią składową materiału dowodowego podczas dalszych procedur sądowych lub śledztw wewnętrznych.

Prawie wszystkie jednostki policji amerykańskiej, które w latach 2015 i 2016 wprowadziły do użytku nasobne kamery video zezwalają policjantom przeglądać materiał filmowy podczas pisania raportów ze służby. Ponad 90% agencji policyjnych w USA pozwala funkcjonariuszom przejrzeć ich własny materiał filmowy przed przygotowaniem pisemnego oświadczenia ze zdarzenia wyjątkowego, w którym uczestniczyli.^{279 280 281 282}

W innych przypadkach policjanci mają prawo zapoznać się z materiałem filmowym już po napisaniu wstępnego raportu ze służby,²⁸³ a także przed wystąpieniem w sądzie w charakterze świadka²⁸⁴.

W 33 na 40 największych jednostek policji miejskiej w USA, gdzie użytkowane są nasobne kamery video funkcjonariusze mogą zapoznać się z nagraniami w każdym czasie,

²⁷⁷ A.Mateescu, A.Rosenblat, D.Boyd, *op.cit.* s. 18-20.

²⁷⁸ J.Stanley, *op.cit.*, s. 8.

²⁷⁹ M.White, M.Flippin, C.Katz, *op.cit.*, s. 15-17.

²⁸⁰ *Ibidem*, s. 17.

²⁸¹ K.Maury, *op.cit.*, s. 503.

²⁸² M.Goodall, *op.cit.*, s. 16.

²⁸³ Constitution Project, *op.cit.* 17-18.

²⁸⁴ J.Stanley, *op.cit.* s. 8.

w tym przed napisaniem raportu z incydentu. Policja Miasta Los Angeles wymaga, aby wszyscy policjanci służby patrolowej przeglądali nagrania przed rozpoczęciem pisanie raportów ze zdarzeń.²⁸⁵

Zgodnie z rozkazem operacyjnym Policji Miasta Nowy Jork Nr 48 z dnia 12.02.2014 roku funkcjonariusz może przeglądać swoje własne nagrania przed składaniem zeznań w sądzie lub przed spotkaniem z przedstawicielami innych służb śledczych w sprawie skarg pod jego adresem.²⁸⁶

Prawie wszystkie jednostki policji w USA pozwalają, aby przełożeni przeglądali materiały filmowe w celach administracyjnych takich, jak śledztwa w sprawie skarg obywateli oraz użycie siły fizycznej przez policjantów. Ponadto prawie wszystkie agencje policyjne upoważniły przełożonych, aby przeglądali nagrania w celu sprawdzenia, czy policjanci z pierwszej linii stosują się do zasad i procedur, związanych z użytkowaniem kamer video.²⁸⁷ W zależności od jednostki policji takie kontrole materiałów video są obowiązkowe i wyrywkowe lub rekomendowane, ale uznaniowe.²⁸⁸

„Police Executive Research Forum“ oraz Międzynarodowe Stowarzyszenie Szefów Policji rekomendują, aby policyjni przełożeni mogli zapoznać się z materiałem audio-video w wypadku, gdy złożono skargę na funkcjonariusza, istnieje podejrzenie, że podwładny dopuszcza się przemocy słownej albo fizycznej wobec obywateli oraz wtedy, gdy należy wybrać odpowiedni materiał szkoleniowy.²⁸⁹

Odmienne stanowisko prezentuje „Leadership Conference on Civil and Human Rights“, która jest przeciwna powszechnej praktyce, pozwalającej policjantom z pierwszej linii na niekontrolowane przeglądanie nagrań z interwencji. W zamian proponowana jest zasada tzw. „czystego raportowania“ (clean reporting), czyli prosty, 2-etapowy proces;

krok 1 – policjanci piszą wstępny raport z incydentu przed przejrzeniem jakichkolwiek nagrań video,

---

²⁸⁵ H.Yu, M.Bogen, *op.cit.*

²⁸⁶ Policja Miasta Nowy Jork, *Rozkaz Operacyjny Nr 48 z dnia 12.02.2014 roku* (na podstawie pilotażowego programu użytkowania nasobnych kamer video przez policjantów służby patrolowej), s. 5.

²⁸⁷ M.White, M.Flippin, C.Katz, *op.cit.* s. 5-17.

²⁸⁸ S.Stoughton, *Police Body-Worn Cameras*, „North Carolina Law Review” 2018, nr 96, s.1417.

²⁸⁹ A.Mateescu, A.Rosenblat, D.Boyd, *op.cit.*, s. 18.

krok 2 – policjanci po napisaniu raportu wstępnego mogą przejrzeć dostępne materiały filmowe, aby przygotować raport uzupełniający.

Działania tego rodzaju zabezpieczają niezależną wartość dowodową raportu, ponieważ funkcjonariusze muszą wyjaśnić – z ich punktu widzenia - co widzieli i co zrobili, bazując na własnej pamięci. Perspektywa kamery video jest często inna, ujęta w pewne wąskie granice przestrzenne, ograniczona przez kąt nachylenia obiektywu i inne czynniki. Pisemny raport z incydentu, uzupełniony o dodatkowe szczegóły z nagrań video zapewnia właściwy, pełny kontekst tego, co się stało i pozwala wyjaśnić jakiegokolwiek różnice między obydwoma wersjami. Raport wstępny i uzupełniający razem wzięte przedstawiają najbardziej wierną i wyczerpującą relację ze zdarzenia. Zasada „czystego raportowania“ powinna być w przyszłości przyjęta przez wszystkie jednostki policji w wypadku wszystkich bez wyjątku incydentów z udziałem policji i obywateli. W praktyce tylko nieliczne jednostki policji miejskiej w Stanach Zjednoczonych Ameryki stosują takie reguły postępowania. Przykładem może być Atlanta i San Francisco.²⁹⁰

9. Zabezpieczenie materiału dowodowego w postaci policyjnych nagrań audio-video od strony formalnej

W ramach prawa do rzetelnego procesu sądowego materiał dowodowy, jakim są nagrania video musi być odpowiednio zabezpieczony i spełniać wszystkie wymogi formalne, aby dopuścić go w sądzie. Aby utrzymać tzw. „łańcuch dowodowy“ (chain of custody) materiał audio-video przechowywany w serwerze lub w „chmurze internetowej“ powinien być chroniony hasłem tak, aby nikt niepowołany nie miał dostępu do nagrań, aby jedynie władze administracyjne miały możliwość usuwania obrazów po zgraniu na media typu WORM (Write-Once, Read-Many) do celów dowodowych lub do dłuższego magazynowania.²⁹¹ Tak więc nagranie z interwencji policyjnej (np. zatrzymanie, aresztowanie) powinno być skopiowane z wewnętrznej pamięci twardej (internal hard drive) na dysk-matkę (media typu WORM, czyli CD-ROM lub DVD), który powinien być odpowiednio zapieczętowany

---

²⁹⁰ H.Yu, M.Bogen, *op.cit.*

²⁹¹ M.Goodall, *op.cit.* s. 17.

i zabezpieczony jako dowód rzeczowy w sądzie. Dodatkowa kopia trafia do oficerów śledczych.^{292 293}

„The Constitution Project“ zaleca, aby postępować zgodnie z następującymi zasadami w celu zachowania „łańcucha dowodowego“:

- nagrany przez policjanta materiał video powinien być bezpiecznie przerzucony do policyjnego serwera lub „chmury internetowej“ po zakończeniu każdej zmiany służbowej (rozwiązaniem może być stacja dokująca, która pozwala na jednoczesne ładowanie akumulatorów kamer i automatyczny zrzut nagrań do serwera, bez możliwości jakiegokolwiek ingerencji ze strony funkcjonariusza, który kończy służbę i zdaje sprzęt);²⁹⁴
- ograniczony i rejestrowany dostęp policjantów do materiałów video, automatyczne zaznaczenie każdego wejścia do systemu;
- zabezpieczenie przed edytowaniem i usuwaniem materiałów video przez osoby niepowołane lub hakerów;
- system audytu wewnętrznego, jeśli chodzi o sposób przetrzymywania danych.²⁹⁵

Ze względów praktycznych format nagrań video powinien być w powszechnie stosowanym standardzie tak, aby np. obrońcy mogli przeglądać materiał bez problemów natury technicznej, przy zastosowaniu ogólnie dostępnego oprogramowania komputerowego.²⁹⁶

---

²⁹² *Ibidem*, s. 13, 14, 23.

²⁹³ Policja Miasta Nowy Jork, *Rozkaz Operacyjny Nr 48 z dnia 12.02.2014 roku* (na podstawie pilotażowego programu użytkowania nasobnych kamer video przez policjantów służby patrolowej), s. 3.

²⁹⁴ E.Gurdus, *Taser International, now Axon, to offer free body cameras for every US police officer*, CNBC, 05.04.2017.

²⁹⁵ Constitution Project, *op.cit.* s. 18-20.

²⁹⁶ M.Goodall, *op.cit.*, s. 9-11.

10. Czas przechowywania policyjnego materiału audio-video

Jeśli chodzi o czas przetrzymywania nagrań video w jednostkach policji, to w wypadku policji brytyjskiej materiał bez wartości dowodowej jest usuwany po 31 dniach (kierowanie ruchem drogowym, pomoc kierowcom uszkodzonych pojazdów, itp.).²⁹⁷

Departament Sprawiedliwości USA²⁹⁸, prokuratorzy okręgowi, stowarzyszenia policyjne takie, jak „Police Executive Research Forum“ oraz niezależne ośrodki doradcze takie, jak „The Constitution Project“ uznają, że optymalny okres przechowywania materiału, zaklasyfikowanego jako niedowodowy to 30-60 dni.^{299 300 301} Z kolei „American Civil Liberties Union” określa maksymalny czas magazynowania nagrań bez wartości dowodowej na 180 dni przypominając, że po wyznaczonym terminie materiał powinien być usunięty.³⁰²

Video o wartości dowodowej, a więc przestępstwa, zatrzymania, aresztowania, użycie siły fizycznej przez policjanta, incydenty, w wyniku których zarejestrowano skargę wobec funkcjonariusza, mandaty za wykroczenia w ruchu drogowym muszą być przetrzymywane od kilku miesięcy do co najmniej kilku lat.³⁰⁴

Na przykład Policja Miasta Las Vegas przechowuje materiał dowodowy w formie elektronicznej w takich sprawach, jak zabójstwo przez 7 lat, mandat za wykroczenie – 1 rok, użycie siły fizycznej podczas interwencji – 90 dni.³⁰⁵ Po zakończeniu sprawy sądowej i zamknięciu śledztwa video jest ostatecznie usuwane.³⁰⁶

Brytyjski resort spraw wewnętrznych dodaje, że nagrania z mieszkań prywatnych powinny być usunięte tak szybko, jak to możliwe z praktycznego punktu widzenia, jeśli brak jest związku z oskarżeniem lub ze śledztwem w sprawie karnej. Jednakże w razie powtarzających się przypadków przemocy domowej konieczne może być przetrzymywanie

---

²⁹⁷ *Ibidem*, s. 9, 10, 32.

²⁹⁸ V.Hung, S.Babin, J.Coberly, *op.cit.*, s. 32-33.

²⁹⁹ M.J.Blitz, *op.cit.*, s. 17.

³⁰⁰ J.Macari, *op.cit.*

³⁰¹ Constitution Project, *op.cit.* s. 20-22.

³⁰² American Civil Liberties Union, *A Model Act for Regulating the Use of Wearable Body Cameras by Law Enforcement*, Waszyngton 2017.

³⁰³ J.Stanley, *op.cit.*, s. 6-7.

³⁰⁴ J.Macari, *op.cit.*

³⁰⁵ A.Mateescu, A.Rosenblat, D.Boyd, *op.cit.*, s. 16.

³⁰⁶ M.J.Blitz, *op.cit.*, s. 17.

materiału audio-video przez dłuższy czas, aby chronić ofiary i ich dzieci lub aby zapewnić odpowiednie dowody podczas sprawy sądowej.³⁰⁷

11. Publiczny dostęp do policyjnych nagrań video

Federalna Ustawa o Wolności Informacji (Freedom of Information Act) z 1966 roku³⁰⁸ wraz z nowelizacją z 1996 roku na temat danych elektronicznych³⁰⁹ określa zasady dostępu do informacji rządowych w USA. Ustawa pozwala na publiczne ujawnienie wielu rodzajów dokumentów urzędowych, jednak w wyjątkowych sytuacjach możliwa jest odmowa prawa dostępu do informacji publicznej. W szczególności chodzi o:

- dokumenty osobiste lub medyczne, których ujawnienie oznaczałoby bezpodstawne naruszenie prawa do prywatności;
- informacje zebrane na potrzeby organów ścigania, których ujawnienie mogłoby:
  - a) kolidować z toczącym się śledztwem lub innym postępowaniem,³¹⁰
  - b) pozbawić obywatela prawa do uczciwego procesu lub bezstronnego wyroku sądowego,
  - c) stanowić nieuzasadnione naruszenie prawa do prywatności obywatela,
  - d) ujawnić tożsamość tajnych informatorów policji,
  - e) ujawnić techniki i procedury, stosowane podczas śledztwa lub oskarżenia, co skutkowałoby obejściem prawa,
  - f) zagrozić życiu lub bezpieczeństwu fizycznemu obywatela.³¹¹

Wszystkie władze stanowe USA mają własne ustawy o wolności informacji, zbliżone do rozwiązań federalnych, z pewnymi różnicami w szczegółowych zapisach. 18 stanowych ciał ustawodawczych wprowadziło w życie regulacje prawne, dotyczące zasad dostępu publicznego do materiału video, zgromadzonego przez policję.³¹² 12 stanów USA doprowadziło do ustanowienia prawa, które ogranicza publiczny dostęp do policyjnych nagrań video, a 12 kolejnych rozważa przyjęcie podobnych ustaw.³¹³ Z kolei 5 stanów

---

³⁰⁷ M.Goodall, *op.cit.*, s. 15.

³⁰⁸ United States Congress, 5 U.S.C. § 552.

³⁰⁹ United State Congress, 110 Stat. 3048, Public Law 104-231, 02.10.1996.

³¹⁰ U.S. Department of Justice, *A Primer on Body-Worn Cameras for Law Enforcement*, Waszyngton wrzesień 2012, Office of Justice Programs, National Institute of Justice, s. 33, 34.

³¹¹ United States Congress, 5 U.S.C. § 552.

³¹² K.Maury, *op.cit.*, s. 503.

³¹³ Constitution Project, *op.cit.*, s. 22.

przyjęło rozwiązania prawne, które radykalnie ograniczają publiczny dostęp do policyjnych danych, stosując zasadę szerokich wyłączeń z prawa do wolności informacji.

Pozostałe stanowe ciała ustawodawcze zrzekły się zadania wypracowania reguł dostępu do materiałów rządowych na rzecz policji (np. stan Nevada).³¹⁴

Zdaniem wielu prawników zbyt restrykcyjne podejście do ustawy o wolności informacji jest sprzeczne z podstawową ideą wprowadzenia w życie nasobnych kamer video w jednostkach policji – z zachowaniem transparentności działań policyjnych i odbudowywaniem zaufania obywateli wobec tej formacji.³¹⁵ Na przykład sytuacje, gdy władze bez wyraźnego powodu zwlekają z publiczną prezentacją kontrowersyjnego materiału filmowego mogą prowadzić do spekulacji dziennikarzy i obywateli na temat tego, co istotnie zostało nagrane w trakcie interwencji policyjnej oraz podejrzeń o tuszowanie błędów lub działań funkcjonariuszy, niezgodnych z prawem.³¹⁶

Brytyjska Ustawa o Wolności Informacji z 2000 roku, dotycząca publicznego prawa dostępu do informacji pod kontrolą rządu w wyjątkowych sytuacjach również przewiduje wyłączenia. Chodzi o:

- informacje na potrzeby śledztw i innych postępowań, prowadzonych przez władze publiczne;
- informacje, które mogą zaszkodzić policji (kwestie zapobiegania przestępczości, skuteczne administrowanie);
- informacje, które mogą zagrozić zdrowiu fizycznemu lub psychicznemu obywatela lub narazić na szwank jego bezpieczeństwo.³¹⁷

Zagadnienie prawne, jak utrzymać równowagę między prawem do prywatności, zachowaniem bezpieczeństwa fizycznego i psychicznego obywateli a obowiązkiem realizacji publicznego prawa dostępu do informacji rządowych nie jest rozstrzygnięte. Wśród teoretyków i praktyków prawa nie ma w tej sprawie jednoznacznego stanowiska.³¹⁸ Ścierają się dwie przeciwstawne koncepcje.

---

³¹⁴ M.D.Fan, *op.cit.*, s. 400-401.

³¹⁵ *Ibidem.*, s. 433.

³¹⁶ D.Lawrence, B.Peterson, P.Thompson, *Community Views of Milwaukee's Police Body-Worn Camera Program. Results From Three Waves of Community Surveys*, Waszyngton 2018, s. 2,10.

³¹⁷ Parliament of the United Kingdom, 2000 c.36, 30.11.2000.

³¹⁸ M.D.Fan, *op.cit.*, s. 400.

„Leadership Conference on Civil and Human Rights“ apeluje o to, aby materiał filmowy był dostępny publicznie w imię jawności i odpowiedzialności działań policyjnych (z zachowaniem ochrony prawa do prywatności). W zakresie minimalnym dostęp powinien dotyczyć:

- materiałów filmowych, związanych z użyciem siły fizycznej przez funkcjonariuszy (na żądanie opinii publicznej i dziennikarzy);
- materiałów filmowych na żądanie każdej nagranej osoby, która chce złożyć skargę na policjantów;
- materiałów filmowych dla osób oskarżonych w sprawach kryminalnych;
- materiałów filmowych dla najbliższych krewnych każdej osoby, której śmierć łączy się ze zdarzeniami, zarejestrowanymi przez nasobną kamerę video.³¹⁹

Amerykański think-tank „The Constitution Project“, który zabiera głos w kluczowych kwestiach konstytucyjnych i prawnych wskazuje, że każda nagrana osoba powinna mieć prawo do przejrzenia materiałów video z incydentu, w którym uczestniczyła. Co więcej, materiał video, nagrany przez policję powinien być dostępny dla osób trzecich i dziennikarzy, jeżeli leży to w interesie publicznym (niemniej jednak obrazy powinny być odpowiednio edytowane, aby ukryć tożsamość osób, usunąć ujęcia z mieszkań i domów prywatnych).³²⁰

Ustawa o wolności informacji stanu Minnesota także przewiduje sytuacje, gdy możliwy jest szeroki dostęp do policyjnych nagrań w imię interesu publicznego, gdy „...konieczna jest promocja bezpieczeństwa publicznego, aby zdementować pogłoski i plotki lub aby uśmierzyć niepokój opinii publicznej“.³²¹

Według „American Civil Liberties Union“ osoby, które zostały nagrane przez policjantów przy użyciu nasobnych kamer video powinny mieć dostęp do tego rodzaju materiału i robić kopie tak długo, jak długo jest on przetrzymywany przez policję. To samo dotyczy osób trzecich (pod warunkiem, że obywatel, znajdujący się na nagraniu udzieli im na to zgody) lub obrońców w sprawach kryminalnych, którzy chcą zapoznać się z materiałem dowodowym.

---

³¹⁹ Leadership Conference on Civil and Human Rights, *Civil Rights Principles on Body-Worn Cameras*, Waszyngton 2015, <https://civilrights.org/civil-rights-privacy-and-media-rights-groups-release-principles-for-law-enforcement-body-worn-cameras>

³²⁰ Constitution Project, *op.cit.*, s. 20-22.

³²¹ M.D.Fan, *op.cit.*, s. 414, 415.

Jednak, co najistotniejsze, organizacja postuluje obowiązkową edycję nagrań video, aby ukryć tożsamość osób, w imię ochrony prawa do prywatności.³²²

W podobnym duchu wypowiada się koalicja organizacji, zajmujących się ochroną praw obywatela i człowieka w USA o nazwie „Leadership Conference on Civil and Human Rights“, która uznaje, że policyjne materiały video powinny być dostępne dla obywateli, jednak przy zachowaniu odpowiedniej ochrony praw świadków i ofiar, odpowiednio edytowane.³²³ „The Constitution Project“ oraz „Center for Democracy and Technology“ rekomendują, aby generalnie policja nie udostępniała nagrań video z udziałem obywateli bez odpowiedniej redakcji obrazu tak, aby zachować prawo do prywatności chyba, że osoba uwieczniona na nagraniu udzieli zgody na rozpowszechnianie.³²⁴

W myśl odmiennej filozofii należy zachować prymat prawa do prywatności nad prawem dostępu do informacji państwowych, z wyjątkiem sytuacji, gdy tożsamość osób została ukryta lub gdy uzyskano zgodę na publiczne ujawnienie nagrań. W zasadzie należy ograniczyć dostęp do materiału video zarówno dla obywateli, którzy zostali zfilmowani, jak i dla uprawnionych przedstawicieli władz, którzy mogliby przeglądać zarejestrowany materiał jedynie na miejscu, czyli w danej jednostce policji.

Postulowane jest również radykalne ograniczenie dostępu dla osób trzecich, przedstawicieli środków masowego przekazu lub organizacji społecznych, pozarządowych. Jednym z najistotniejszych argumentów, przytaczanych dla uzasadnienia tego stanowiska jest obawa, że uszczerbek na prywatności nigdy nie będzie odzyskany w wypadku, gdy nagrania, prezentujące zawstydzające, intymne momenty ludzkiego życia, bolesne doświadczenia ofiar lub świadków przestępstw znajdują się w serwisach społecznościowych, na publicznie dostępnych stronach internetowych takich, jak YouTube.^{325 326 327}

Badania opinii publicznej w USA, opracowane przez międzynarodowy ośrodek badawczo-analityczny „YouGov“ wskazują na zbliżone stanowisko Amerykanów w tej

---

³²² J.Stanley, *op.cit.*, s. 7.

³²³ A.Mateescu, A.Rosenblat, D.Boyd, *op.cit.*, s. 19.

³²⁴ M.J.Blitz, *op.cit.*, s. 18.

³²⁵ K.Maury, *op.cit.*, s. 503.

³²⁶ M.D.Fan, *op.cit.*, s. 946.

³²⁷ J.Macari, *op.cit.*

sprawie. Tylko niewielka większość (51%) uważa, że policyjny materiał video powinien być dostępny ogółowi społeczeństwa, a 28% badanych jest przeciwnego zdania.³²⁸

Władze powinny utrzymywać kontrolę nad publicznym dostępem do policyjnych materiałów, aby zapobiegać szerokiemu rozpowszechnianiu obrazów video przez obywateli oraz respektować toczące się śledztwa policyjne i sprawy sądowe.

W tym celu administracja rządowa mogłaby stworzyć i uruchomić prawne mechanizmy prowadzenia polityki dostępu do danych państwowych dla obywateli, dziennikarzy i organizacji społecznych, które polegałyby m.in. na konieczności składania wniosków do sądu o uzyskanie odpowiedniego nakazu w takich sprawach. Po wydaniu nakazu sądowego policja musiałaby zająć się edycją nagrań, aby ukryć tożsamość osób wszędzie tam, gdzie jest to możliwe. Ostatecznie wszystkie policyjne materiały audio-video powinny być upublicznione po zakończeniu śledztwa lub postępowania sądowego w imię jawności działań instytucji rządowych.³²⁹

Przykłady ograniczeń w prawie wolności informacji w wybranych stanach USA:

- Północna Karolina – nagrania są udostępniane tylko dla osób, które zostały zarejestrowane podczas działań policyjnych lub dla pełnomocników tych osób;
- Teksas – nagrania są udostępniane tylko w wypadku, gdy materiał jest wykorzystywany przez prokuratora jako dowód w sprawie kryminalnej;
- Illinois – dostęp tylko do ściśle określonego materiału video, który dotyczy skarg na policjantów, użycia broni palnej i siły fizycznej przez funkcjonariuszy, zatrzymania, aresztowania oraz incydentów, który zakończyły się śmiercią lub obrażeniami ciała, dodatkowo wymagana jest zgoda ofiar lub świadków przestępstw;
- Północna Dakota – wyłączenie z dostępu publicznego wszystkich materiałów video, zarejestrowanych przez policję w miejscach prywatnych;
- Connecticut – wyłączenie z dostępu publicznego takich sytuacji, jak:
  - komunikacja z innymi policjantami chyba, że dany funkcjonariusz wykonuje obowiązki służbowe,
  - kontakty z informatorami i agentami pod przykryciem,
  - policjant ma przerwę lub zajmuje się innymi osobistymi czynnościami,
  - osoba poddana jest leczeniu medycznemu lub psychiatrycznemu,

---

³²⁸ YouGov, *op.cit.*

³²⁹ K.Maury, *op.cit.*, s. 502.

- wszystkie osoby, które przebywają w szpitalach lub w innych ośrodkach medycznych z wyjątkiem osoby podejrzanej,
- ośrodki psychiatryczne,
- miejsca, gdzie znajdują się ofiary przemocy domowej lub napaści seksualnej,
- ofiary zabójstw i wypadków drogowych, ofiary samobójstw.³³⁰

Zdaniem przedstawicieli organów ścigania z powodu szerokiego publicznego dostępu do policyjnych nagrań video przestępcy mogą zapoznać się z taktyką działań grup antyterrorystycznych. Ponadto nagrania video, prezentujące agresywne działania policyjne – mimo, że uzasadnione i legalne – mogą prowadzić do znacznego pogorszenia relacji lokalnych społeczności z policją (np. dynamiczne wejście antyterrorystów do pomieszczenia, gdzie przebywają niebezpieczni przestępcy).³³¹

Innym argumentem, który przemawia za ograniczeniem dostępu do informacji, magazynowych w jednostkach policji są wysokie koszty administracyjne, związane z odpowiedziami na żądania obywateli lub dziennikarzy, aby upubliczniać nagrania video zgodnie z Ustawą o Wolności Informacji. W grę wchodzi dziesiątki i setki godzin pracy funkcjonariuszy, ponieważ należy dokonać analizy prawnej wniosków, wygospodarować czas na przejrzanie i selekcję materiału video, przeprowadzić elektroniczną edycję nagrań, etc.

Praktycznym rozwiązaniem, które pozwoliłoby ograniczyć ilość materiałów video, przetrzymywanych przez policję (oprócz sytuacji wyjątkowych, wskazanych w Ustawie o Wolności Informacji i omawianych wcześniej) może być krótki czas magazynowania nagrań, które nie stanowią materiału dowodowego, rezygnacja z rejestracji wszystkich interakcji policjant – obywatel podczas służby lub zgoda na uznaniowe decyzje policjantów, kiedy aktywować, a kiedy dezaktywować kamerę.^{332 333 334}

---

³³⁰ M.D.Fan, *op.cit.*, s. 414, 415.

³³¹ J.Gaub, N.Todak, M.White, *Beyond Patrol. Exploring the Perceptions of Police Body-Worn Cameras among Officers in Specialized Units*, Arizona State University 2017, s. 9, 11-12.

³³² V.Hung, S.Babin, J.Coberly, *op.cit.*, s. 33-34.

³³³ M.D.Fan, *op.cit.*, s. 403.

³³⁴ *Ibidem*, s. 433.

Podobne stanowisko prezentuje „The Constitution Project“ proponując dodatkowo, aby ustalić opłaty za redakcję materiałów audio-video oraz czas oczekiwania na realizację wniosków o dostęp do informacji rządowej.³³⁵

W ostatecznym rozrachunku to niezależny, niezawisły sąd może podjąć decyzję i nakazać, aby upublicznić określony materiał audio-ideo, biorąc pod uwagę „konieczny interes toczącej się sprawy“, jednakże nie zapominając przy tym o możliwych szkodach, jakie mogą zostać wyrządzone osobom, które znalazły się na nagraniu i których prawo do prywatności może zostać naruszone.³³⁶

Podsumowując, dostęp obywateli do materiałów audio-video, nagranych i przechowywanych przez policję wpływa na transparentność i odpowiedzialność działań tej instytucji, która musi postępować zgodnie z przepisami prawa i procedurami, jednak z drugiej strony może to ograniczać prawo obywateli do zachowania prywatności. Odpowiednie policyjne regulaminy i zarządzenia, związane z wykorzystywaniem nasobnych kamer video, które uwzględniać będą skuteczność i pożytek służby, prawo dostępu do informacji publicznej oraz prawo do prywatności i ochrony danych osobowych pozwolą w przyszłości uniknąć wielu problemów natury prawnej i zachować równowagę interesów.³³⁷

Jednym ze sposobów na utrzymanie stabilnego układu tych dwóch przeciwstawnych wartości może być postępowanie zgodnie z regułą, by aktywować nasobne kamery video, gdy w grę wchodzi troska o jawność działań policyjnych, a dezaktywować wtedy, gdy chodzi o ochronę prawa do prywatności obywateli.³³⁸

---

³³⁵ *Ibidem*, s. 403.

³³⁶ M.D.Fan, *op.cit.*, s. 417.

³³⁷ Constitution Project, *op.cit.*, s. 21.

³³⁸ M.D.Fan, *op.cit.*, s. 423.

ROZDZIAŁ V

ROLA FOTOGRAFII I NAGRAŃ VIDEO JAKO MATERIAŁU DOWODOWEGO

W SĄDACH USA

Stany Zjednoczone Ameryki były jednym z pierwszych państw, w których zaczęto wykorzystywać fotografie i materiały filmowe jako dowody w postępowaniach cywilnych i karnych.

Precedensowe wyroki amerykańskich sądów w XIX i XX wieku, odwołujące się do pionierskich, nowych technik rejestracji obrazu stanowiły podstawę wydawania decyzji w podobnych sprawach w przyszłości. Ponadto problem wykorzystywania policyjnych nagrań video jako materiałów dowodowych przez amerykańskie sądy jest szczegółowo opisywany i analizowany w specjalistycznych czasopismach prawnych, komentowany w tamtejszych środkach masowego przekazu i wzbudza duże zainteresowanie opinii publicznej USA. Z tych powodów niniejszy rozdział pracy doktorskiej odwołuje się do sytuacji w tym kraju.

1. Historyczne początki fotografii i filmu oraz związane z tym doktryny prawne

Louis-Jacques Daguerre wynalazł fotografię w 1839 roku. W latach 1839-1850 dominowała technika dagerotypów, do której używano srebra i miedzianych płytek, rzadko wykorzystywana w amerykańskich sądach. Wraz z wprowadzeniem do użytku w początkach lat 50-tych XIX wieku fotografii papierowych tego typu materiały dowodowe zaczęły powoli trafiać do sądów. W latach 70-tych XIX wieku fotografie były już często wykorzystywane w sprawach cywilnych, np. podczas rozstrzygania sporów o teren oraz w sprawach karnych, gdzie zdjęcia służyły do identyfikacji oskarżonego lub ofiary albo do prezentacji miejsca przestępstwa.³³⁹

W 1888 roku na rynek weszły proste w obsłudze aparaty fotograficzne marki Kodak Eastman, które zapoczątkowały okres masowego dostępu do fotografii. W tym samym roku Francuz Louis Le Prince opatentował pierwszą na świecie kamerę. Pierwszą ręczną kamerę

---

³³⁹ J.Mnookin, *The Image of Truth: Photographic Evidence and the Power of Analogy*, „Yale Journal of Law & the Humanities“ 1998, nr 10 (1), s.14

filmową o napędzie automatycznym skonstruował w 1908 roku polski wynalazca i konstruktor Kazimierz Prószyński.³⁴⁰

Od połowy lat 80-tych XIX wieku w USA, zgodnie z obowiązującą wtedy doktryną prawną fotografia jako materiał dowodowy traktowana była, przez analogię – podobnie, jak rysunki, portrety, mapy, modele i diagramy. Była to wizualna pomoc, z której świadek mógł skorzystać, aby zilustrować swoje zeznania. Zdjęcia traktowane były jedynie jako tzw. „dowód ilustrujący” (illustrative evidence), a więc wspomagający świadka w wyjaśnianiu jego stanowiska. Ponadto fotografie były akceptowane przez sąd jako część zeznań świadka tylko wtedy, gdy osobiście potwierdzał on autentyczność obrazów i weryfikował, czy rzeczywiście prezentowały one wydarzenia we właściwy sposób.³⁴¹

Niemniej jednak, jak twierdzi francuski teoretyk literatury, pisarz i filozof Roland Barthes fotografia od początków swojego istnienia postrzegana była przez opinię publiczną, prawników i sędziów jako dowód o wyjątkowej sile przekonywania, opartej zarówno na jakości obrazów, jak i na mechanicznej obiektywności kamery.³⁴²

Oliver Wendell Holmes, jeden z XIX-wiecznych amerykańskich dziennikarzy, którzy pisali o wynalazkach i zdobyczach ówczesnej techniki określił fotografię jako „lustro z pamięcią, nieskończenie wierne i precyzyjne”.³⁴³ Poglądy te podzielało wielu prawników i sędziów. Jeden z adwokatów, występujący w 1889 roku w sprawie sądowej „Verran v. Baird” stwierdził, że „... fotografia to coś więcej, niż tylko kopia; to facsimile, doskonała rejestracja faktów, nie poddana uprzedzeniom ani stronniczości, ani ułomnej ludzkiej pamięci”.³⁴⁴

Na przełomie XIX i XX wieku fotografia stała się rutynowym narzędziem dowodowym, wykorzystywanym w amerykańskich sądach.³⁴⁵

W XX wieku w Stanach Zjednoczonych Ameryki wypracowano nową doktrynę prawną, dotyczącą fotografii i filmów jako materiału dowodowego w sądach. Zgodnie z teorią „milczącego świadka” (silent witness) zdjęcie albo materiał filmowy mogą być dopuszczone jako istotny materiał dowodowy, który mówi sam za siebie mimo, że żaden świadek nie

---

³⁴⁰ Brian Coe, *The Birth of Photography*, Londyn 1976.

³⁴¹ J.Mnookin, *op.cit.*, s.43-44.

³⁴² R.Barthes, *Camera Lucida: Reflections of Photography*, Nowy Jork 2010.

³⁴³ O.W.Holmes, *The Stereoscope and Stereograph*, „The Atlantic Monthly” czerwiec 1859, s.3.

³⁴⁴ *Verran v. Baird*, 1889, Supreme Judicial Court Records, Social Law Library, Boston, Massachusetts, plaintiff's brief, trial records.

³⁴⁵ J.Mnookin, *op.cit.*, s.4.

potwierdził jego autentyczności. Innymi słowy jest to metoda uwierzytelniania i dopuszczania w sądzie takich dowodów, jak fotografie lub nagrania filmowe bez konieczności weryfikowania oryginalności lub dokładności zarejestrowanych obrazów przez świadków, pod warunkiem, że sam proces produkcji tych materiałów był odpowiednio dokładny, wiarygodny i sprawdzony przez biegłych sądowych.^{346 347}

Zdaniem prof. Jennifer Mnookin, University of California School of Law fotografia oraz film od swoich początków były traktowane jako ważny dowód, zapewniający bezpośredni dostęp do rzeczy lub wydarzeń, które opisują. Obraz jako świadectwo był bardziej wiarygodny, niż naoczny świadek, który był człowiekiem, a więc istotą omylną. Ponadto obraz reprezentował prawdę przez mechaniczną szczerść kamery, wolną od ludzkiego subiektywizmu, interwencji i manipulacji. Prof. Mnookin zauważa, że fotografia i film - zmniejszając dystans między obrazem a obiektem - pozwalały nam obserwować rzeczywistość naszymi własnymi oczami.³⁴⁸ Susan Sonntag, amerykańska pisarka, filozof, filmowiec i krytyk społeczny w jednym ze swoich esejów napisała, że „... fotografia dostarcza dowodów. Coś, o czym słyszymy, ale w to wątpimy, wydaje się udowodnione, gdy pokazana zostaje fotografia.”³⁴⁹

2. Rola nagrań video jako obiektywnego i jednoznacznego w swojej wymowie materiału dowodowego

Wykorzystywanie fotografii i filmów stało się rutynową techniką dowodową w amerykańskich sądach w XX i XXI wieku, a materiał dowodowy w formie obrazów odegrał kluczową rolę w kilku słynnych sprawach sądowych ostatnich lat takich, jak np. pobicie Rodney'a Kinga przez funkcjonariuszy Policji Miasta Los Angeles w 1991 roku, nagrane przy pomocy kamery video przez przypadkowego świadka oraz proces O.J.Simpsona, oskarżonego w 1994 roku o zabicie swojej byłej żony, Nicole Brown i jej partnera.

---

³⁴⁶ *United States v. Harris*, 2001, 55, M.J. 433; *United States v. McMahon*, 2008.

³⁴⁷ N.Pike, *When Discretion to Record Becomes Assertive: Body Camera Footage as Hearsay*, „Vanderbilt Journal of Entertainment & Technology” 2018, nr 20(4), s. 1265-1266.

³⁴⁸ J.Mnookin, *op.cit.*, s. 18–19.

³⁴⁹ S.Sontag, *On photography*, Londyn 1979, s.5.

Decyzja Sądu Najwyższego USA z dnia 30.04.2007 roku w sprawie pozwu sądowego przeciwko policjantowi, który podczas pościgu świadomie i z rozmysłem najechał na auto, które nie zatrzymało się do kontroli drogowej to najważniejszy precedens prawny w najnowszej historii sądownictwa Stanów Zjednoczonych Ameryki, który dotyczy wykorzystania zapisu video jako materiału dowodowego.³⁵⁰

W wyniku kraksy kierowca, który uciekał stracił panowanie nad kierownicą, zjechał z drogi na pobocze i odniósł ciężkie obrażenia – został dotknięty tzw. „porażeniem czterokończynowym“, czyli całkowitym paraliżem ciała od szyi w dół.

Zdaniem Sądu Najwyższego decyzja policjanta, aby zakończyć niebezpieczny pościg samochodowy była uzasadniona, ponieważ kierowca, który nie reagował na wezwania do zatrzymania się powodował śmiertelne zagrożenie dla życia i zdrowia innych użytkowników drogi nawet w wypadku, gdy sam uciekinier mógł być narażony na poważne obrażenia lub śmierć. Zdecydowana większość sędziów poparła uzasadnienie tej decyzji (8 głosów za, 1 przeciwko).

Sędzia Antonin Scalia przedstawił opinię większości, powołując się na doktrynę prawną „milczącego świadka“ i stwierdził, że „sąd pozwolił, aby obrazy mówiły same za siebie“, a uzasadniając wyrok wyjaśnił m.in. że „taśma video jasno, wyraźnie pokazuje, że uciekający stanowił rzeczywiste i bezpośrednie zagrożenie dla życia pieszych oraz innych kierowców i policjantów, którzy brali udział w pościgu“.³⁵¹

Należy podkreślić, że Sąd Najwyższy zgodził się na prezentację policyjnego materiału video jako jednego z kluczowych dowodów w rozstrzyganej sprawie mimo, że akta zawierały również materiały dowodowe innego rodzaju, co było wyjątkową i rzadko spotykaną sytuacją w dotychczasowej praktyce prawnej tej instytucji. Decyzja większości sędziów, w wyniku której odrzucono pozew, w efekcie odstępując od rozprawy sądowej z udziałem ławy przysięgłych (tzw. „summary judgement“) oparta była w zasadzie tylko na materiale dowodowym video, nagrany podczas pościgu z kamery, zamontowanej na tablicy rozdzielczej policyjnego radiozowu.³⁵² Materiał filmowy w tej sprawie stanowił swego rodzaju argument koronny dla sędziów.

---

³⁵⁰ N.Mezey, *The Image Cannot Speak for Itself: Film, Summary Judgement, and Visual Literacy*, „Valparaiso University Law Review“ 2013, nr 48(1), s. 22.

³⁵¹ *Scott v. Harris*, United States Supreme Court, , 550 U.S. 372, 2007, No 05-1631, decyzja z dnia 30.04.2007.

³⁵² N.Mezey, *op.cit.*, s. 26.

Ponadto po raz pierwszy w historii nakazano, aby policyjne nagranie video z pościgu umieścić na stronie internetowej Sądu Najwyższego USA po to, aby zapewnić obywatelom swobodny dostęp do nagrania video i możliwość samodzielnej oceny wydarzenia.³⁵³

Decyzja Sądu Najwyższego w sprawie „Scott v. Harris” potwierdzała praktykę wielu sądów niższej instancji, które zaczynały rutynowo uznawać materiał dowodowy w formie nagrań video jako rozstrzygający w sprawie.³⁵⁴

Prof. Howard Wasserman z Florida International University College of Law oraz prof. Jessica Silbey z Northeastern University School of Law twierdzą, że zapis video zaczyna być coraz powszechniej faworyzowany przez sędziów, ponieważ uznają oni, że materiał filmowy w obiektywny, bezstronny i transparentny sposób przedstawia rzeczywistość. Jest to dowód, który pokazuje to, co wydarzyło się w realnym świecie. W zasadzie można przyjąć, że video z powodzeniem zastępuje relacje naocznego świadka powodując, że jego zeznania i ich potwierdzenie nie są konieczne. Ponadto znaczenie nagrań video jest jednoznaczne i oczywiste dla oglądających.^{355 356}

Prof. Marc Blitz z Oklahoma City University School of Law uważa, że nagranie video z wielu przyczyn może stanowić o wiele solidniejszą bazę do dalszego śledztwa, niż zeznanie naocznego świadka. Zeznanie naocznego świadka jest ograniczone z powodu psychologicznych granic ludzkiej uwagi. Ludzie nie są w stanie świadomie skupić się i zapamiętać tego wszystkiego, co się dzieje przed ich oczami. Zwykle koncentrują się na tych elementach akcji, które są dla nich znaczące lub w jakiś inny sposób ważne.

Ponadto w wyniku krzyżowego ognia pytań może okazać się, że pamięć świadka lub jego odbiór wydarzeń wykazują pewne braki. Sędziowie i przysięgli wiedzą, że świadkowie mogą kłamać lub błędnie odtwarzać z pamięci wypadki i incydenty szczególnie wtedy, gdy krzyżowe badanie świadka ujawni jego zakłopotanie, obnaży niekonsekwencje albo luki w pamięci.

---

³⁵³ *Ibidem*, s.1.

³⁵⁴ *Ibidem.*, s.3.

³⁵⁵ H.Wasserman, *Video evidence and summary judgement. The procedure of „Scott v. Harris”*, „Judicature” 2008, nr 91 (4), s. 180.

³⁵⁶ J.Silbey, *Filmmaking in the Precinct House and the Genre of Documentary Film*, „Suffolk University Law School Faculty Publications” 2005, nr 8 (16), s. 111,127.

Prof. Blitz utrzymuje, że stronniczość jest wbudowana w zeznania naocznego świadka w znacznie większym stopniu, niż w wypadku zapisu video. Oczywiście, materiał filmowy jest daleki od wszechstronnego zarejestrowania tego, co się wydarzyło, ale z drugiej strony jest o wiele mniej wypaczony przez emocje lub osobiste relacje, niż w przypadku ludzkiej pamięci.³⁵⁷

Co więcej, naukowe dowody wskazują, że sytuacje stresowe w negatywny sposób wpływają na ludzką pamięć.³⁵⁸ Prof. Sven-Åke Christianson z Uniwersytetu w Sztokholmie wykazał, że odpowiadając na stres, rozpraszamy uwagę i ograniczamy nasze możliwości analizy oraz zapamiętywania wydarzeń.³⁵⁹

Ppłk. Clark Geis i David Blake z „California Training Institute“ przypominają, że podczas stresu często pojawia się tzw. „widzenie peryferyjne“ (tunelowe), czyli dochodzi do ograniczenia pola widzenia człowieka, co przypomina spoglądanie przez wąski otwór lub z głębi tunelu. Dodatkowo może występować tzw. „selektywna uwaga widzenia“, która polega na wstrzymaniu sakkadowych ruchów gałek ocznych. Sakkady to seria mimowolnych ruchów gałek ocznych, które występują przy przenoszeniu wzroku z obiektu na obiekt (skanowanie terenu z szybkością około 3 razy na 1 sekundę). W wypadku „selektywnej uwagi widzenia“ ludzkie oko będzie koncentrować się na jednym, wybranym i ważnym z jakiegoś powodu obiekcie, ignorując inne elementy otoczenia w polu widzenia. Innymi słowy policjanci lub świadkowie pod wpływem wstrząsu lub dużego napięcia emocjonalnego mogą nie dostrzegać lub nie zapamiętywać zignorowanych fragmentów otoczenia. Ponadto kortyzol, naturalny hormon steroidowy wytwarzany przez organizm podczas silnego stresu może mieć istotny ujemny wpływ na ludzką pamięć. Zachowane informacje będą fragmentaryczne lub – jak w niektórych przypadkach – w ogóle nie dojdzie do zapamiętania określonego zdarzenia.³⁶⁰

Prof. Seth Stoughton, University of South Carolina School of Law twierdzi, że kamera video pod wieloma względami jest doskonalszym i precyzyjniejszym mechanizmem, niż ludzkie oko, ponieważ rejestruje więcej obiektów i informacji w zasięgu obiektywu, niż

---

³⁵⁷ M.Blitz, *Police Body-Worn Cameras: Evidentiary Benefits and Privacy Threats*, Waszyngton 2015, s. 2.

³⁵⁸ K.A.Deffenbacher et al., *A Meta- Analytic Review of the Effects of High Stress on Eyewitness Memory*, „Law & Human Behavior“ 2004, nr 28, s. 687, 699.

³⁵⁹ S.Christianson, *Emotional Stress and Eyewitness Memory: A Critical Review*, „Psychological Bulletin“ 1992, nr 112, s. 284-304.

³⁶⁰ C.Geis, D.Blake, *Efficacy of Police Body Cameras for Evidentiary Purposes: Fact or Fallacy ?* „The Police Chief Magazine“, maj 2015, s. 2-7.

człowiek, który zwykle koncentruje wzrok na jednej z wielu rzeczy.³⁶¹ Ponadto pole widzenia człowieka w normalnych warunkach to 55-60 stopni, a pole widzenia nasobnych kamer video jest znacznie szersze i wynosi od 95 do 170 stopni. Normalna linia widzenia piechura podczas marszu to około 10 stopni w dół od pozycji horyzontalnej. Oznacza to, że obiekty w okolicach stóp, daleko na prawo i lewo oraz ponad głowę znajdują się w peryferyjnym polu ludzkiego widzenia ze względu na słabą możliwość dostrzeżenia szczegółów.³⁶²

Inny precedens prawny, który z uwagi na jego znaczenie należy w tym miejscu przypomnieć to decyzja Sądu Najwyższego Kanady z dnia 12.12.1996 roku w sprawie „Her Majesty The Queen v. Alexander Nikolovski“. Nikolovski został oskarżony o napad rabunkowy na mały sklep spożywczy. Sprzedawca, który był ofiarą napadu nie był w stanie rozpoznać napastnika po okazaniu mu kilkunastu fotografii podejrzanych osób przez policję ani po obejrzeniu nagrania ze sklepowej kamery video, który to materiał dowodowy w trakcie rozprawy sądowej przedstawił prokurator. Sędzia procesowy ocenił, że zapis video był bardzo dobrej jakości, a rabuś, uzbrojony w nóż pojawił się w obiektywie kamery wystarczająco długo, aby go rozpoznać. Sędzia orzekł, że człowiek, który dokonał rabunku i został zarejestrowany na taśmie video to ta sama osoba, która zasiada na ławie oskarżonych i uznał ją za winną.

Sąd Apelacyjny orzekł z kolei, że skazanie oskarżonego jest nieuzasadnione i nie jest on winny ponieważ sąd pierwszej instancji, wydając wyrok w sprawie nie powinien polegać wyłącznie na materiale dowodowym w postaci nagrań video.

Ostatecznie Sąd Najwyższy zgodził się z odwołaniem od decyzji Sądu Apelacyjnego - sędzia procesowy nie popełnił błędu uznając oskarżonego za winnego rozboju, ponieważ zarejestrowany materiał jest znakomitej jakości i przedstawia oskarżonego przez znaczący okres czasu. Nie ma konieczności, aby potwierdzać nagranie, nie ma też dużego znaczenia fakt, że sprzedawca nie był w stanie rozpoznać oskarżonego. Napastnik, grożący sprzedawcy nożem sugeruje, że ofiara napadu przede wszystkim obawiała się i troszczyła o własne życie, a instynkt samozachowawczy był ważniejszy, niż zapamiętanie twarzy rabusia.

---

³⁶¹ S.Stoughton, *Understanding the Practical Aspects of Interpreting Video Footage*, Waszyngton 2016, <http://bwctta.com/resources /commentary/view-interpreting-bwc-video-footage>

³⁶² C.Geis, D.Blake, *op.cit.*, s. 2-7.

Sąd Najwyższy Kanady docenił ważność i użyteczność taśm video podczas rozpraw sądowych argumentując, że ten rodzaj materiału dowodowego może z taką samą pewnością i skutecznością służyć do ustalenia winy, jak i braku winy. Kamera dokładnie i wiernie wszystko rejestruje, dlatego zapisu video można użyć jako jedynej podstawy do identyfikacji oskarżonego jako sprawcy przestępstwa. Nagranie video staje się dopuszczalnym i znaczącym dowodem po wcześniejszym ustaleniu, że nie doszło do żadnych poprawek i modyfikacji materiału filmowego, który wiernie opisuje miejsce przestępstwa. Co ważniejsze, zdaniem Sądu Najwyższego nagranie video jest nie tylko dowodem rzeczowym, ale może być traktowane jako dowód z zeznania świadka.³⁶³

Zdaniem „American Civil Liberties Union“, w wypadku braku policyjnego materiału video sędziowie i przysięgli muszą polegać na relacjach świadków, które – jak wspomniano wcześniej - mogą być błędne, sfabrykowane lub może ich po prostu nie być. Co więcej, jeżeli istnieją wzajemnie sprzeczne zeznania na temat incydentu z udziałem policjanta i obywatela wtedy decyzja sądu lub ławy przysięgłych, aby opowiedzieć się po jednej ze stron może prowadzić do oskarżeń, że rozstrzygnięcie takie było podjęte na podstawie pozycji zawodowej lub statusu materialnego świadka, a nie w oparciu o fakty. ACLU przestrzega, że w wypadku braku policyjnych nagrań video pojawia się ryzyko, że werdykt sądu w sprawach konfliktowych między policją a obywatelami rozstrzygnięty na korzyść stróżów prawa może być postrzegany przez opinię publiczną jako niesprawiedliwy lub bezprawny.³⁶⁴

Przykładem rosnącego znaczenia zapisów filmowych jako materiałów dowodowych w Stanach Zjednoczonych Ameryki jest ogólnokrajowy trend, aby rejestrować na taśmie video przesłuchania osób tymczasowo zatrzymanych (tzw. „custodial interrogation“). Dotychczas około 238 miast i hrabstw w USA wprowadziło prawny obowiązek nagrywania przesłuchań osób tymczasowo zatrzymanych, włączając w to m.in. Los Angeles, San Francisco, Miami i Houston. Stany Alaska, Arkansas, Illinois, Indiana, Maine, Minnesota, New Jersey, Teksas oraz Dystrykt Kolumbii wprowadziły za pomocą ustawy lub prawa precedensowego obowiązek elektronicznego nagrywania audio-video przesłuchań zatrzymanych obywateli. Zdaniem ustawodawców celem takich regulacji jest ochrona konstytucyjnych praw osób oskarżonych, obrona przed taktyką policyjnego przymuszania do zeznań, obiektywna rejestracja oświadczeń takich, jak dobrowolne przyznanie się do winy

---

³⁶³ *Her Majesty The Queen v. Alexander Nikolovski* (R. c. Nikolovski) 1996, 3 R.C.S.

³⁶⁴ American Civil Liberties Union Foundation of Massachusetts, University of California, Berkeley, *No Tape, No Testimony. How Courts Can Ensure the Responsible Use of Body Cameras*, 2016, s.5.

(tzw. „voluntary inculpatory statement“), zagwarantowanie praw oskarżonych do uczciwego procesu sądowego (tzw. „due process“) oraz przekonanie opinii publicznej o skutecznym działaniu wymiaru sprawiedliwości.³⁶⁵

Na przykład sądy w stanach Arkansas, Alaska, Indiana i Minnesota wprowadziły środki prawne, które pozwalają na całkowite odrzucenie materiału dowodowego w postaci zeznań osób tymczasowo zatrzymanych, które nie zostały zarejestrowane przy pomocy kamery video. W stanie Minnesota „... jeżeli policjanci nie stosują się do wymogów nagrywania, każde zeznanie osoby podejrzanej podczas przesłuchania może być wycofane w trakcie procesu. Ponadto wymagane jest odrzucenie każdego zeznania, które uzyskano z naruszeniem zasad rejestracji materiału video, jeżeli to naruszenie jest poważne“.

W stanie Utah „... dowód w postaci zeznania oskarżonego, który był przesłuchiwany w czasie tymczasowego zatrzymania nie będzie dopuszczony przez sąd w sprawach, dotyczących poważnych przestępstw (tzw. „felony“, czyli zagrożenie karą powyżej 1 roku więzienia – przyp. aut.) chyba, że zeznanie zostało zarejestrowane przy pomocy urządzeń video i jest dostępne w trakcie procesu“.³⁶⁶

Z kolei w Karolinie Południowej policjanci mają obowiązek rejestracji video podczas kontroli drogowej osób, podejrzewanych o jazdę pod wpływem alkoholu lub narkotyków. Nagrywanie powinno zacząć się, jak tylko włączone zostaną światła policyjnego radiowozu, zapis video należy kontynuować podczas testów trzeźwości na miejscu zatrzymania (tzw. „field sobriety tests“) oraz w czasie informowania o prawach, przysługujących osobie podejrzanej (tzw. „Miranda Warning“). Jeżeli policjant nie nagrał tego rodzaju kontroli drogowej przy użyciu kamery video i nie podał odpowiedniego usprawiedliwienia, wówczas sądy konsekwentnie odrzucają takie zarzuty.³⁶⁷

Prof. Jessica Silbey z Northeastern University School of Law wyjaśnia teoretyczne podstawy regulacji prawnych, na mocy których funkcjonariusze mają obowiązek nagrywania przesłuchań osób tymczasowo zatrzymanych lub innych czynności, podejmowanych wobec obywateli podczas interwencji policyjnych. Jej zdaniem sędziowie i ławnicy, którzy oglądają film stają się świadkami wydarzeń, związanych z zatrzymaniem, przesłuchaniem i zeznaniami podejrzanej osoby. Okoliczności przesłuchania przedstawione są

---

³⁶⁵ J.Silbey, *op.cit.*, s. 110, 116.

³⁶⁶ American Civil Liberties Union Foundation of Massachusetts, *op.cit.*, s.12.

³⁶⁷ *Ibidem*, s.12,13.

w transparentny, obiektywny i uczciwy sposób. Dobrowolne zeznania osoby zatrzymanej oznaczają, że mówi ona prawdę, a obserwując zachowanie osoby zatrzymanej, zarejestrowane przy pomocy sprzętu video możemy również poznać jej prawdziwe zamiary i intencje.³⁶⁸

Zgodnie z aktualnie obowiązującą doktryną prawną w USA materiał filmowy to autentyczna, kompletna i dokładna relacja z przesłuchania osoby tymczasowo zatrzymanej.³⁶⁹ Należy dodać, że zgodnie z zasadą kompletności (tzw. „rule of completeness”) sąd dopuszcza materiał dowodowy w formie zarejestrowanego przesłuchania pod warunkiem, że nie brakuje żadnej z części nagrania video, aby zapobiec sytuacji, w której sędziowie lub przysięgli mogliby zostać wprowadzani w błąd w wypadku, gdy fragmenty zeznania są wyrwane z szerszego kontekstu.³⁷⁰ Zasada kompletności wyklucza sytuacje, gdy funkcjonariusze decydują, które fragmenty przesłuchania będą zarejestrowane, a które nie. Policjanci nie mają możliwości selekcji fragmentów zeznań z całości nagranych materiałów filmowych, a tym samym wyboru kontekstu rozmowy osoby, prowadzącej śledztwo z podejrzanym.³⁷¹

„American Civil Liberties Union“, uznając priorytetowe znaczenie zapisu filmowego jako dowodu w trakcie procesu sądowego idzie o krok dalej i proponuje, aby sądy wtedy, gdy jest to możliwe, z własnej inicjatywy nakłaniały do nagrywania czynności policyjnych z udziałem obywateli, używając do tego celu narzędzi prawnych w ich dyspozycji takich, jak instrukcje dla ławy przysięgłych (tzw. „jury instruction”). Sąd przekazuje instrukcje dla przysięgłych pod koniec procesu, po zakończeniu prezentacji wszystkich materiałów dowodowych i po ostatnich wystąpieniach oskarżyciela i obrońcy. Sędzia informuje przysięgłych o przepisach prawnych, które odnoszą się do faktów w danej sprawie oraz o sposobie, w jaki ława przysięgłych powinna obradować.

ACLU wskazuje, że instrukcje dla ławy przysięgłych mogą polegać na wyciąganiu konsekwencji natury dowodowej. Gdyby okazało się, że policja bez powodu zaniedbała swoje obowiązki i nie dopilnowała, aby zarejestrować lub zachować nagranie video z interwencji policyjnej ława przysięgłych, kierując się wskazówkami sędziego mogłaby zdewaluować zeznania funkcjonariusza i założyć, że taki materiał filmowy, gdyby istniał – przemawiałby

---

³⁶⁸ J.Silbey, *op.cit.*, s.124, 126, 127, 128, 133.

³⁶⁹ H.R.1119, 2005 Leg. Reg. Sess. Fla. 2005 oraz 2005 FL H.B. 1119 Westlaw.

³⁷⁰ Federal Rules of Evidence, art.106 oraz *Beech Aircraft Corp. v. Rainey*, 488 U.S. 153, 172 n.14, 1998 oraz *State v. Ayer*, 834 A.2d 277, 293, N.H. 2003.

³⁷¹ M.Pelt, *Do police body cameras protect the public ?* „Silicon Angle“ 14.09.2015
<https://siliconangle.com/blog/2015/09/14/do-police-body-cameras-protect-the-public>

na korzyść obywatela. Co więcej, gdyby przysięgli dowiedzieli się, że doszło do działania w złej wierze, czyli umyślnego zniszczenia nagrań, aby pozbawić obronę istotnych informacji wówczas powinni oni, zdaniem ACLU - w ogóle pominąć i odrzucić zeznania policjanta.

ACLU idzie o krok dalej i poddaje w wątpliwość znaczenie dowodów osobowych zadając pytanie, czy w wypadku braku materiału dowodowego w postaci nagrań video rzeczywiście możliwe jest, aby ustalić, co się wydarzyło i kto, jeśli ktokolwiek – był winny. W takich okolicznościach stwierdzenie, czy policja podejmując określone czynności wobec obywatela działała zgodnie z prawem i procedurami, czy też nie może zależeć od tego, czy wszyscy świadkowie zdarzenia jeszcze żyją, czy właściwie zapamiętali i opisali incydent, czy sędziowie oraz ława przysięgłych są w stanie ustalić, który ze świadków podaje pełny i dokładny opis zdarzenia. Działacze ACLU dowodzą, że w takich okolicznościach, bez filmowego materiału dowodowego sprawiedliwość zbyt często pozostawiona jest przypadkowi.³⁷²

3. Konieczność interpretacji policyjnych zapisów video

W drugiej połowie XIX wieku rozumieniem fotografii rządziły dwa konkurujące ze sobą paradygmaty. Jeden podkreślał jej zdolność do bezpośredniego, obiektywnego i precyzyjnego odwzorowania natury („lustro z pamięcią“ Olivera W.Holmesa³⁷³), podczas gdy drugi wskazywał, że jest to ludzka reprezentacja rzeczywistości. Z tej drugiej perspektywy fotografia była postrzegana jako materiał dowodowy, który może wprowadzać w błąd.³⁷⁴

W 1869 roku nowojorska prasa szeroko komentowała rozprawę wstępną („preliminary hearing“) fotografa Williama Mumlera, aresztowanego i orkarszonego o oszustwo.³⁷⁵ Prokurator zarzucał fotografowi, że sprzedawał dla zysku zdjęcia, które przedstawiały postaci z innego świata, duchowe wizerunki osób zmarłych, podczas gdy w istocie było to oszustwo i manipulacja. Oskarżyciel oraz inni zawodowi fotografowie, którzy występowali w roli świadków prezentowali i wyjaśniali wiele mechanicznych metod i procesów, dzięki którym można było sporządzić podobne zdjęcia „istot z innego wymiaru“.³⁷⁶ Ostatecznie sędzia odrzucił akt oskarżenia wobec Williama Mumlera uznając, że prokurator nie był w stanie

³⁷² American Civil Liberties Union Foundation of Massachusetts, *op.cit.*, s.2,3.

³⁷³ O.W.Holmes, *op.cit.*, s.3.

³⁷⁴ J.Mnookin, *op.cit.*, s.4.

³⁷⁵ Court of Special Sessions, New York City 1869.

³⁷⁶ N.Y. Daily Tribune, *Spiritualism in Court*, 24.04.1869, s. 4 oraz 29.04.1869, s. 2.

udowodnić oszustwa, jednak od czasu tej głośnej rozprawy wśród sędziów i adwokatów zaczęły pojawiać się wątpliwości, czy fotografia jest jednoznaczna w swojej wymowie i czy nie istnieje niebezpieczeństwo, że może być instrumentem służącym iluzji i manipulacji.³⁷⁷

W 1881 roku sędzia, prowadzący jedną ze spraw wyraził opinię części swojego środowiska stwierdzając, że „... portret lub fotografia mogą się mylić tak, jak świadek. Jest to słabość, charakterystyczna dla ludzkiego świadectwa”.³⁷⁸ Oznaczało to, że materiał dowodowy w formie obrazu, tak jak ustne zeznania świadka ma pewne ograniczenia.

Prof. G.Daniel Lassiter z Ohio University wraz ze współpracownikami przeprowadził serię badań na temat przesłuchań osób tymczasowo zatrzymanych, które zostały zarejestrowane przy użyciu kamery video. W trakcie przesłuchania jedna z kamer była skierowana tylko i wyłącznie na osobę podejrzaną, inna tylko na przesłuchującego policjanta, a jeszcze inne koncentrowały się w równym stopniu na przesłuchiwanym i przesłuchującym. Osoby zaproszone do udziału w eksperymencie po obejrzeniu materiału filmowego, na którym uwieczniono przyznanie się do winy podejrzanego interpretowały zapis video w różny sposób, w zależności od ustawienia i punktu widzenia kamery – raz jako zeznanie względnie swobodne, innym razem jako względnie wymuszone.³⁷⁹

Prof. Lassiter i inni twierdzą, że przesłuchania osób tymczasowo zatrzymanych są filmowane przez policję w określony, rutynowy sposób. Zazwyczaj kamera video jest usytuowana za przesłuchującym i zwrócona w jednym, określonym kierunku, tj. w stronę tego, kto odpowiada na pytania. Osoby, którzy przeglądają takie nagranie (sędzia, członkowie ławy przysięgłych) będą interpretować przyznanie się do winy podejrzanego jako swobodne i nieprzymuszone. Lassiter i inni uważają, że ocena nagranego zeznania może być znacząco zmieniona przez reorientację perspektywy obiektywu kamery video.

Zdaniem badaczy, aby uzyskać obiektywny zapis przesłuchania, kamerę należy kierować zarówno w stronę osoby podejrzanego, jak i w stronę policjanta, zadającego pytania. Wynika z tego, że perspektywa i kąt nachylenia obiektywu kamery video, a także kadrowanie mogą wpływać na uwagę wzrokową odbiorców, a w efekcie na ich ocenę materiału filmowego.³⁸⁰

---

³⁷⁷ J.Mnookin, *op.cit.*, s.41

³⁷⁸ *Cowley v. People*, 1881, 83 N.Y., s. 478-479.

³⁷⁹ G.D.Lassister, A.A.Irvine, *Videotaped Confessions: The Impact of Camera Point of View on Judgments of Coersion*, „Journal of Applied Social Psychology”, 1986,16, s. 268-276.

³⁸⁰ Lassiter,G.D. et al., *Videotaped Confessions: Is Guilt in the Eye of the Camera ?* „Advances in Experimental Social Psychology”, 2001, 33, s.189.

Jest to zjawisko, określane przez psychologów poznawczych jako tzw. „iluzoryczny związek przyczynowy“ (illusory causation).³⁸¹

Iluzoryczny związek przyczynowy jest ściśle powiązany z tzw. „błędem perspektywy kamery“ (camera perspective bias), który odnosi się do tendencji naszego mózgu, aby wyolbrzymiać przypadkowe znaczenie jakiegoś obiektu tylko dlatego, że jest on bardziej widoczny w obiektywie kamery, niż inne przedmioty lub postaci.

Jak twierdzi prof. Stoughton, obraz z nasobnej kamery video, zamontowanej np. na klatce piersiowej sprawia, że osoby, do których zbliżył się policjant wyglądają na wyższe i masywniej zbudowane, niż są w rzeczywistości. Zapis video tego rodzaju może sugerować, że interwencja, w której uczestniczył funkcjonariusz miała dramatyczny, groźny charakter, dodatkowo cechując się dużym ładunkiem emocjonalnym. Prof. Stoughton definiuje takie zjawisko jako tzw. „pozorną intensywność“ (deceptive intensity).

Co więcej, tzw. „odruch przedsionkowo-oczny“ stabilizuje obiekty w siatkówce oka powodując, że mimo ruchów ciała i głowy obrazy nie oscylują. Przypomina to pracę żyroskopu. Natomiast obraz, zarejestrowany przez policyjną kamerę, zamontowaną np. na okularach jest przesadzony i przerysowany z powodu ruchów głowy, bez żadnej kompensacji drgań i wstrząsów.³⁸²

W takiej sytuacji osoby, przeglądające policyjne nagrania video przyjmują perspektywę głównego aktora, czyli policjanta co może wpłynąć na ostateczną ocenę motywów jego działania, czyli tzw. „atrybutywny osąd intencjonalności“ (attributional judgement of intentionality) i doprowadzić do mylnego przeświadczenia, że funkcjonariusz znajdował się w niebezpieczeństwie.³⁸³

W ostatecznym efekcie opisane zjawiska mogą prowadzić do tzw. „błędu poznawczego“ (cognitive bias) wśród osób, które oceniają wartość materiału dowodowego w postaci policyjnego zapisu video, a więc prokuratorów, obrońców, członków ławy przysięgłych lub sędziów. Błąd poznawczy jest definiowany w naukach społecznych jako ogólne określenie zaburzenia racjonalności osądu, które może czasami prowadzić do

---

³⁸¹ G.D.Lassiter, A.A.Irvine, *op.cit.*, s. 268-276.

³⁸² S.Stoughton, *op.cit.*

³⁸³ B.Turner, E.Caruso, M.Dilich, N.Roese, *Body camera footage leads to lower judgements of intent that dash camera footage*, „Proceedings of the National Academy of Sciences of the U.S.A.” 07.01.2019, Waszyngton, s. 1-4.

zniekształconej percepcji rzeczywistości, niewłaściwej oceny sytuacji lub błędnej interpretacji wydarzeń.

Prof. Silbey, prezentując historię i rozwój filmu dokumentalnego na świecie opisała techniki montażu i manipulowania kamerą takie, jak np. zmiana perspektywy, kąta nastawienia i szerokości widzenia kamery. Jej zdaniem reżyser lub dokumentalista filmowy dokonują ciągłych i nieuniknionych wyborów tematyki, ludzi, punktów widzenia, kadrów, zestawień dźwiękowych, wypowiedzanych słów, itp. Według prof. Silbey film zawsze prezentuje pewien określony punkt widzenia i jak każda forma figuratywna musi być interpretowany. Film to także pewna historia do opowiedzenia, gdzie istnieje początek, konflikt i rozwiązanie, a sceny oraz ujęcia są zaplanowane i zaaranżowane.³⁸⁴ Podobne reguły dotyczą nagrywania przesłuchań osób tymczasowo zatrzymanych w jednostkach policji i późniejszego przeglądania tych materiałów przez sędziów i ławę przysięgłych. Oglądający mogą interpretować obrazy w różny sposób w zależności od tego, czy nagrania video pochodzą od policji, dziennikarzy, przypadkowych świadków wydarzenia czy też od obywatela, wobec którego podjęto interwencję policyjną. Prof. Silbey przypomina, że zawsze istnieje filmowiec, którego osobista perspektywa, a nie innych osób – zostaje uchwycona przez kamerę.³⁸⁵

Badacze z Uniwersytetu Yale przeprowadzili eksperyment, bazując na policyjnym materiale filmowym, wykorzystanym przez Sąd Najwyższy USA podczas rozpatrywania sprawy „Scott v. Harris“. Nagranie z kamery z policyjnego radiowozu zostało pokazane zróżnicowanej demograficznie grupie 1.350 obywateli USA. Większość badanych zgodziła się z decyzją sędziów.

Jednak mniejszość oglądając video była przekonana, że to policjant stanowił zagrożenie dla innych kierowców podczas pościgu. Byli to głównie obywatele rasy czarnej, pracownicy o niskich zarobkach, mieszkańcy północno-wschodnich stanów USA, liberałowie i demokraci.

Wyniki eksperymentu wskazują, że różne osoby potrafią interpretować ten sam materiał filmowy w różny sposób.³⁸⁶ Interpretacje zarejestrowanych przez kamerę video zdarzeń mogą być różne u różnych ludzi, ponieważ ten proces jest przepuszczany przez filtr,

---

³⁸⁴ J.Silbey, *op.cit.*, s. 144-151.

³⁸⁵ *Ibidem*, s. 147.

³⁸⁶ D.Kahan, D.Hoffman, D.Braman, *Whose eyes are you going to believe? Scott v. Harris and the perils of cognitive illiberalism*, „Harvard Law Review“ 2009, nr 122(3), s. 8-18.

jakim jest sposób postrzegania świata, status materialny i pozycja społeczna oraz inne doświadczenia życiowe odbiorców.³⁸⁷

Zdaniem prof. Justina Ready i prof. Jacoba Younga z Arizona State University w świetle wyników tych badań poddany zostaje w wątpliwość jeden z mitów na temat nowej technologii, a mianowicie przeświadczenie, że materiał dowodowy w postaci policyjnych nagrań video jest całkowicie obiektywny i wolny od interpretacji.³⁸⁸ Prof. Naomi Mezey z Georgetown University dodaje, że obrazy same w sobie nie mogą determinować ich odbioru przez wielu oglądających, których percepcja jest zawsze kształtowana przez indywidualne doświadczenia życiowe i związane z tym pozycje interpretacyjne.³⁸⁹

Prof. Marc Blitz z Oklahoma City University School of Law przestrzega, że policyjne nagrania video w o wiele większym stopniu, niż zeznania świadków mogą dawać sędziom i przysięgłym iluzję obiektywności.³⁹⁰

Prof. Stoughton tłumaczy, że materiał video to psychologiczny ekwiwalent okularów. Za pośrednictwem soczewek okularów odbieramy informacje o świecie zewnętrznym, nie zdając sobie sprawy, że je nosimy ani tego, w jaki sposób szkła optyczne wpływają na naszą interpretację rzeczywistości.³⁹¹ Zdaniem prof. Silbey kolejny z mitów, który dotyczy materiałów filmowych polega na tym, że oglądający wierzy, iż zamienia się w naocznego świadka realnych wydarzeń, dzięki czemu w pełni rozumie ich prawdziwe znaczenie i wymowę.³⁹²

David Bakardjiev z Arizona State University i prof. Naomi Mezey z Georgetown University zaznaczają, że policyjny materiał video prezentuje dokładny przebieg rozmów między stronami konfliktu, poziom ludzkich emocji, język ciała, rodzaj obrażeń fizycznych i inne szczegóły konfrontacji między policją a obywatelami. Niemniej jednak sędziowie i członkowie ławy przysięgłych przeglądając nagrania video powinni mieć świadomość, że

---

³⁸⁷ M.Fan, *Justice Visualized: Courts and the Body Camera Revolution*, „UC Davis Law Review” 2017, nr (50)3, s. 952.

³⁸⁸ J.Ready, J.Young, *Three Myths about Police Body Cams*, „Slate” 02.09.2014, http://www.slate.com/articles/technology/future_tense/2014/09/ferguson_body_cams_myths_about_police_body_worn_recorders.html?via=gdpr-consent

³⁸⁹ N.Mezey, *op.cit.*, s.23.

³⁹⁰ M.Blitz, *op.cit.*, s. 2.

³⁹¹ S.Stoughton, *op.cit.*

³⁹² J.Silbey, *op.cit.*, s.111,127.

tylko w pośredni sposób stają się świadkami takiego incydentu, ponieważ obserwują wydarzenia wyłącznie z punktu widzenia funkcjonariusza.^{393 394}

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Wielkiej Brytanii w poradniku na temat wprowadzania do użytku i wykorzystywania nasobnych kamer video przez policję podkreśla, że sprawą kluczową jest to, aby szersze wykorzystywanie materiału dowodowego w postaci policyjnych nagrań video nie miało prymatu wobec innych dowodów rzeczowych i osobowych takich, jak oświadczenia funkcjonariuszy lub relacje świadków. Policjanci, prokuratorzy i sędziowie powinni opierać się sugestii, że brak materiału filmowego w jakikolwiek sposób osłabia wartość konwencjonalnych materiałów dowodowych, zaprezentowanych w danej sprawie.³⁹⁵

Dla przykładu, jest niezwykle ważne, aby policjanci, prokuratorzy, sędziowie i członkowie ławy przysięgłych nie postrzegali nagrań z nasobnej kamery video jako ostatecznego dowodu na to, co faktycznie wydarzyło się podczas incydentu przemocy domowej lub napaści seksualnej. Takie nagrania nie powinny zastąpić drobiazgowego i wszechstronnego śledztwa, które bierze pod uwagę wszystkie wcześniejsze raporty policyjne, pisemne oświadczenia ofiar i świadków, dowody fizyczne takie, jak fotografie, poszarpana odzież, zniszczone przedmioty wraz z monitoringiem działań sprawcy, aby wykryć stosowaną przez niego taktykę zastraszania bądź przymusu przed rozpoczęciem procesu sądowego.³⁹⁶

Podobnego zdania jest prof. Mezey, która uważa, że policyjne zapisy video są jednym ze środków, który służy do zbierania precyzyjnych informacji lub dowodów, ale nie powinien on zastępować tradycyjnych, pisemnych raportów funkcjonariuszy i innych wyjaśnień.³⁹⁷ Fanny Coudert z University of Leuven, Denis Butin z Technische Universität Darmstadt oraz Daniel Le Métayer z Université de Lyon przestrzegają, aby nie polegać na nagraniach z nasobnych kamer video jako absolutnych i jedynych źródłach dowodowych w związku z incydentami, w których uczestniczyli policjanci i obywatele.³⁹⁸

---

³⁹³ D.Bakardjiev, *Officer Body-Worn Cameras – Capturing Objective Evidence with Quality Technology and Focused Policies*, „Jurimetrics” 2015, nr 56, s. 82.

³⁹⁴ N.Mezey, *op.cit.*, s. 26.

³⁹⁵ Home Office, *Guidance for the police use of body-worn video devices*, Londyn 2007, s. 7.

³⁹⁶ S.Murphy, *op.cit.*, s.10.

³⁹⁷ D.Bakardjiev, *op.cit.*, s.102.

³⁹⁸ F.Coudert, D.Butin, D.Le Metayer, *Body-Worn Cameras for Police Accountability: Opportunities and Risks*, „Computer Law & Security Review” 2015, nr 31, s. 761.

Z kolei prof. Wasserman przyznaje, że policyjne materiały video mają dużą wartość dowodową w poszukiwaniu prawdy, jednak nie tak istotną, aby zdominować sądy lub ławę przysięgłych podczas narad. To bardzo ważny materiał dowodowy, jakkolwiek zdarza się, że nie jest w pełni obiektywny, jednoznaczny i niepodważalny.³⁹⁹

Harlan Yu i Miranda Bogen z organizacji typu non-profit o nazwie „Upturn“ z siedzibą w Waszyngtonie, która zajmuje się problematyką nowych technologii i sprawiedliwości społecznej podzielają opinię, że nagrania video nie są ani bardziej obiektywne ani bardziej wiarygodne, niż materiały dowodowe innego rodzaju. Autorzy przypominają, że policyjny zapis video pokazuje incydent tylko z jednej, określonej perspektywy, może być ograniczony przez kąt nachylenia i pole widzenia kamery, a także inne czynniki psychologiczne, o których wspomniano wcześniej.⁴⁰⁰

Prof. Mary Fan z University of Washington School of Law uważa, że różnego rodzaju materiały dowodowe powinno się oceniać równą miarą i nie należy absolutyzować znaczenia policyjnych nagrań video. Jej zdaniem materiał filmowy jest iluzją dosłownego i autentycznego opisu – jest to jedynie zapis tego, w jaki sposób kamera „widziała“ pewien wycinek czasu i przestrzeni. Kamera nie jest w stanie uchwycić całej prawdy o incydencie lub nawet części o istotnym znaczeniu dla sprawy.⁴⁰¹

Prof. Howard Wasserman i prof. Mezey postulują, aby materiały filmowe poddawać interpretacyjnej dyskusji i krytycznie oceniać w taki sam sposób, jak wszystkie inne dowody rzeczowe i osobowe.^{402 403} Sądy i uczestnicy rozprawy sądowej w wielu wypadkach nie posiadają odpowiedniego przygotowania i odpowiedniej wiedzy, brak im umiejętności krytycznego odczytywania obrazów video (tzw. „visual literacy“), co pozwoliłoby na właściwą analizę dokumentacji filmowej. Z tego powodu sędziowie lub członkowie ławy przysięgłych mogą często podchodzić bezkrytycznie do prezentowanych nagrań video.⁴⁰⁴

---

³⁹⁹ H. Wasserman, *Orwell's Vision: Video and the Future of Civil Rights Enforcement*, „Maryland Law Review” 2009, nr 68(3), article 5, s. 661.

⁴⁰⁰ H. Yu, M. Bogen, *The Illusion of Accuracy. How Body-Worn Camera Footage Can Distort Evidence*, Waszyngton 2017, <https://www.teamupturn.org/reports/2017/the-illusion-of-accuracy>

⁴⁰¹ M. Fan, *op.cit.*, s. 947.

⁴⁰² H. Wasserman, *Video evidence... op.cit.*, s. 182.

⁴⁰³ N. Mezey, *op.cit.*, s. 7.

⁴⁰⁴ *Ibidem*, s. 7.

W czasach, gdy obrazy zyskują coraz bardziej na znaczeniu, przesuwając się z peryferii rozważań prawnych i stając się w wielu przypadkach głównym materiałem dowodowym w sprawie sędziowie, prawnicy, a także przedstawiciele środków masowego przekazu muszą być lepiej przygotowani i bardziej biegli w ocenie ich znaczenia.⁴⁰⁵

Prof. Silbey podziela to stanowisko, przypominając, że video jako forma figuratywna musi być interpretowane, a specyficzny język i sposób budowania filmowych znaczeń powinny być wyjaśnione.⁴⁰⁶ W takiej sytuacji nie wolno zapominać, że możliwość alternatywnych perspektyw widzenia i odbioru zaprezentowanego materiału dowodowego w formie policyjnego nagrania wideo wynika z funkcji kamery jako medium, które rejestruje rzeczywistość w charakterystyczny dla siebie sposób (pozycja i kąt nachylenia urządzenia, ramy przestrzenne nagranych materiałów, etc.), wpływu środowiska, w którym dochodzi do kontaktu z obrazami (np. sala sądowa jako kontekst prezentowanych materiałów video) oraz warunków społecznych i doświadczenia życiowego, które kształtuje odbiór wizualny sędziów i innych uczestników rozprawy.⁴⁰⁷

Reasumując, w epoce społeczeństwa masowego i informacyjnego, zdominowanego przez rozwój środków masowego przekazu oraz wytwarzanie, gromadzenie i obieg informacji w sieci Internet obraz zaczyna przeważać nad słowem pisanym i mówionym.⁴⁰⁸

Komunikacja wizualna (ilustracja, fotografia, infografika, video, animacja) staje się najważniejszą formą przekazywania i odbioru informacji między ludźmi w globalnej sieci internetowej.⁴⁰⁹

Rozwój nowych technologii takich, jak elektroniczne urządzenia mobilne, które pozwalają na przetwarzanie, odbieranie oraz wysyłanie danych bez konieczności utrzymywania przewodowego połączenia z siecią (palmtop, tablet, smartfon, notebook) powoduje, że w zasadzie wszyscy mogą rejestrować przebieg większości interwencji policyjnych wobec obywateli, do których dochodzi na ulicach miast lub w innych miejscach publicznych.

.....

---

⁴⁰⁵ *Ibidem*, s. 15-16.

⁴⁰⁶ J.Silbey, *Judges as Film Critics: New Approaches to Filmic Evidence*, „University of Michigan Journal of Law Reform” 2004, nr 37, s. 534.

⁴⁰⁷ N.Mezey, *op.cit.*, s. 13.

⁴⁰⁸ M.Golka, *Czym jest społeczeństwo informacyjne ?* „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2005, rok LXVII, zeszyt 4, s. 254.

⁴⁰⁹ K.L.Smith, et al., *Handbook of Visual Communication: Theory, Methods, and Media*, Londyn 2005, s.123.

Jak zauważył prof. Blitz, wraz z rozpowszechnianiem się urządzeń mobilnych rośnie liczba nagrań video, dotyczących kontaktów między policją a obywatelami. Wzrasta również ilość spraw sądowych, których ośrodkiem staje się materiał dowodowy w postaci zapisu video. Dokumentacja filmowa zyskuje na znaczeniu i coraz częściej staje się osią współczesnego sporu sądowego.⁴¹⁰

Wydaje się zrozumiałe, że w czasach „kultury obrazu”⁴¹¹ sędziowie i członkowie ławy przysięgłych w Stanach Zjednoczonych Ameryki zaczynają coraz częściej traktować policyjne nagrania video jako priorytetowy materiał dowodowy zgodnie z aktualnie obowiązującą doktryną prawną, że jest to autentyczna, kompletna i dokładna relacja z interwencji lub przesłuchania osoby tymczasowo zatrzymanej. Sędziowie zaczynają rutynowo uznawać filmowy materiał dowodowy za rozstrzygający w wielu sprawach karnych przyjmując, że jest to obiektywne, bezstronne i nie budzące wątpliwości przedstawienie rzeczywistości.

Z drugiej strony sąd i ława przysięgłych nie powinni zapominać, że materiał dowodowy w formie nagrań video ma pewne ograniczenia. Mogą oni uniknąć ryzyka błędu poznawczego przy ocenie tego rodzaju dowodów zdobywając wiedzę oraz umiejętności krytycznej oceny i interpretacji obrazów.

Ponadto powinni oni w staranny i wyważony sposób oceniać i analizować wszystkie inne istotne dowody rzeczowe i osobowe w sprawie (przedmioty, odciski linii papilarnych, DNA, zeznania świadków, wyjaśnienia oskarżonego, opinie biegłych, etc.), aby uniknąć podejrzeń lub zarzutów o stronniczość, uprzedzenia i wydawanie niesprawiedliwych wyroków.

.....

---

⁴¹⁰ H.Wasserman, *Orwell's Vision...*, op.cit., s. 601-602.

⁴¹¹ M.Szpunar, *Kultura obrazu a ikonosfera Internetu*, „Studia Medioznawcze” 2008, nr 3, s. 105.

ROZDZIAŁ VI

NASOBNE KAMERY VIDEO W POLSKIEJ POLICJI

1. Chronologia wydarzeń, związanych z wprowadzaniem nasobnych kamer video do użytku w polskiej policji

W marcu 2014 roku ówczesny Komendant Główny Policji, nadinsp. Marek Działoszyński zapowiedział, że w przyszłości policja będzie rejestrować interwencje za pomocą nasobnych kamer video. Nagrania video miały pomagać funkcjonariuszom w sytuacjach spornych, gdy są oskarżani przez obywateli o przekraczanie swoich uprawnień, nieuzasadnione stosowanie siły itp.⁴¹²

Pierwsze programy pilotażowe w polskiej policji z zastosowaniem nasobnych kamer video, realizowane własnymi siłami miały miejsce w Komendzie Miejskiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim w okresie od października 2015 roku do stycznia 2016 roku (46 policjantów służby patrolowej testowało 10 nasobnych kamer)⁴¹³ oraz w Oddziale Prewencji Policji w Krakowie podczas Światowych Dni Młodzieży w lipcu 2016 roku (36 policjantów testowało 10 kamer).⁴¹⁴

Natomiast Oddział Prewencji Policji w Katowicach od marca 2017 roku zaczął regularnie wykorzystywać 8 nasobnych kamer video, przede wszystkim podczas zabezpieczeń imprez masowych takich, jak mecze piłki nożnej o podwyższonym ryzyku lub przejazdu kibiców na rozgrywki futbolowe do innego miasta. W Katowicach policjanci są wyznaczani losowo, na zasadzie rotacji do korzystania ze sprzętu.⁴¹⁵

---

⁴¹² Polska Agencja Prasowa, *Policja chce rejestrować wszystkie interwencje za pomocą kamer na mundurach*, 26.03.2014.

⁴¹³ nadkom. Wiesław Adamski, Pierwszy Zastępca Komendanta Miejskiego Policji w Gorzowie Wielkopolskim, *Informacja na temat projektu pilotażowego, dotyczącego nasobnych kamer video*, Gorzów Wielkopolski, 25.01.2017.

⁴¹⁴ mł.insp. Jarosław Nowak, Dowódca Oddziału Prewencji Policji w Krakowie, *Opinia dotycząca kamer nasobnych, użyczonych do testowania policji*, Kraków 20.12.2016.

⁴¹⁵ P.Drabek, *Policjanci jeżdżą już na akcje z kamerkami*, „Dziennik Zachodni” 30.05.2017.

Fotografia nr 4. Nasobne kamery video typu „Axon Flex“, testowane przez policjantów z Komendy Miejskiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim na przełomie lat 2015 i 2016.

W grudniu 2016 roku Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji podczas sejmowej prezentacji „Programu Modernizacji Służb Mundurowych na lata 2017-2020“ ogłosił, że policjanci wkrótce zaczną nosić na mundurach kamery video, które będą rejestrować ich interwencje wobec obywateli. Jego zdaniem takie narzędzie pozwoli szybko rozstrzygać zatargi i sporne sytuacje pomiędzy obywatelami a policjantami.⁴¹⁶

W kwietniu 2017 roku Komendant Główny Policji, nadinsp. Jarosław Szymczyk poinformował, że w ramach rządowej ustawy modernizacyjnej policja otrzyma 6.000.000.000 złotych, które zostaną przeznaczone na podwyżki płac dla policjantów, dodatkowe inwestycje i nowy sprzęt taki, jak m.in. samochody, śmigłowce, drony oraz nasobne kamery video do rejestracji przebiegu interwencji policyjnych.⁴¹⁷

Reportaż w sprawie śmierci Igora Stachowiaka, wyemitowany w maju 2017 roku przez stację telewizyjną TVN24 nadał sprawie duży rozgłos i zapoczątkował ożywioną,

⁴¹⁶ TVP Info, *Błaszczak w Sejmie: na mundurach policjantów będą kamery*, 01.12.2016.

⁴¹⁷ G.Zawadka, *Policja tylko dla uczciwych*, Rzeczpospolita 13.04.2017

ogólnopolską debatę medialną na temat działań policji.⁴¹⁸ Rok wcześniej, w dniu 15 maja 2016 roku na wrocławskim rynku policjanci zatrzymali 25-letniego Igora Stachowiaka podejrzewając, że jest osobą poszukiwaną i przewieźli go do Komisariatu Policji Wrocław-Stare Miasto. Igor Stachowiak, skuty kajdankami, wyprowadzony z pokoju przesłuchań do toalety, leżąc na podłodze był kilkakrotnie rażony paralizatorem i ostatecznie zmarł w komisariacie. Biegli medycyny sądowej orzekli, że przyczyną śmierci była obecność w ciele denata amfetaminy, tramadolu i innych substancji odurzających, uciskanie szyi przez policjantów w trakcie obezwładniania oraz kilkukrotne użycie paralizatora.

Po śmierci Igora Stachowiaka pod Komisariatem Policji Wrocław-Stare Miasto doszło do zamieszek i manifestacji. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji odwołał ze stanowisk Komendantów Wojewódzkiego i Miejskiego Policji we Wrocławiu oraz ich Zastępców. Pięciu policjantów, którzy brali udział w zatrzymaniu Igora Stachowiaka zostało wydalonych ze służby.⁴¹⁹

Miesiąc później, w czerwcu 2017 roku w środkach masowego przekazu pojawiły się pierwsze zapowiedzi szybkiego zakupu nasobnych kamer video na potrzeby policjantów służby patrolowej i ruchu drogowego. W Polsce podobnie, jak w kilka lat wcześniej w Stanach Zjednoczonych Ameryki była to reakcja polityków na brutalne działania policji, które zakończyły się śmiercią zatrzymanych osób.⁴²⁰

Pod koniec października 2017 roku Komenda Główna Policji zakończyła przetarg na zakup 180 nasobnych kamer video, a w grudniu tego samego roku rozpoczął się 6-miesięczny program pilotażowy, w którym uczestniczyli policjanci z Komendy Stołecznej Policji w Warszawie oraz Komend Wojewódzkich Policji z Białegostoku i Wrocławia.⁴²¹ Każda z jednostek policji otrzymała po 60 nasobnych kamer video do testowania. Funkcjonariusze z wydziałów patrolowo-interwencyjnych oraz ruchu drogowego mogli rejestrować wszystkie interwencje policyjne w miejscach publicznych (zgodnie z art.15 pkt. 5a ustawy o policji), a przed podjęciem działań mieli obowiązek poinformować obywateli o fakcie nagrywania.

---

⁴¹⁸ W.Bojanowski, *Śmierć w komisariacie. Reportaż SuperWizjera*, „TVN24” 20.05.2017
<http://www.tvn24.pl/superwizjer-w-tvn24,149,m/smierc-igora-stachowiaka-w-komisariacie-zobacz-reportaz-superwizjera,741647.html>

⁴¹⁹ *Ibidem*.

⁴²⁰ T.Nyczka, *Policja z kamerą na mundurze*, „Gazeta Wyborcza” 01.06.2017.

⁴²¹ P.Słowik, *Policjanci dostaną kamery. Na razie tylko do testów*, „Dziennik Gazeta Prawna” 29.06.2017.

Policjanci samodzielnie decydowali, kiedy podczas interwencji należy włączyć kamerę video.⁴²² Należy dodać, że w czasie programu pilotażowego, zgodnie z obowiązującymi wtedy przepisami funkcjonariusze nie mogli rejestrować obrazu i dźwięku w mieszkaniach i domach prywatnych. Materiały dowodowe video były przechowywane przez 12 miesięcy, a nagrania video bez wartości dowodowej przez 30 dni, po czym były usuwane z policyjnych serwerów.⁴²³

Zapisany materiał video zawierał takie dane, jak identyfikator kamery i policjanta oraz data i czas rejestracji. Użytkownicy mogli oznaczać nagrania jako „dowód” w trakcie pracy urządzenia, przez naciśnięcie specjalnego przycisku na kamerze, a także podczas przeglądania zebranego materiału filmowego. Nagrania były szyfrowane, a zabezpieczonych plików z obrazem i dźwiękiem nie można było odtworzyć na komputerze bez dedykowanego oprogramowania. Tylko upoważniony administrator mógł edytować lub kasować materiał video. Osoby uprawnione otrzymywały elektroniczny klucz dostępu, a wszystkie operacje w systemie były rejestrowane.⁴²⁴

Nowym sprzętem zainteresowały się inne służby. W październiku 2017 roku Straż Miejska Miasta Stołecznego Warszawy zakupiła 300 nasobnych kamer video. Urządzenia mają ułatwić gromadzenie materiału dowodowego, zapewnić przejrzystość działań strażników miejskich oraz chronić ich przez fałszywymi oskarżeniami ze strony osób, wobec których podjęto interwencje.⁴²⁵

W maju 2018 roku zakończył się program pilotażowy w jednostkach policji w Warszawie, Białymstoku i Wrocławiu.⁴²⁶ Policja zebrała kilkadziesiąt tysięcy nagrań video. Okazało się, że materiały filmowe były znacznie częściej dowodem zniewag i napaści wobec policjantów, niż niewłaściwego zachowania funkcjonariuszy. Dla przykładu, w województwie podlaskim policjanci wykonali 21.000 nagrań video.

---

⁴²² WPolityce.Pl, *Kamery na policyjnych mundurach wkrótce staną się normą*, Zieliński: *W tym roku funkcjonariusze dostaną ponad 2110 takich urządzeń*, 26.07.2018, <https://wpolityce.pl/polityka/405471-kamery-na-policyjnych-mundurach-wkrotce-stana-sie-norma>

⁴²³ A.Chyliński, A.Krawczyńska, *Kamery nasobne, czyli policyjne GoPro*, „Policja 997” kwiecień 2018, nr 4(157), s. 18-19.

⁴²⁴ Główny Sztab Policji, Komenda Główna Policji, *Instrukcja użytkowania kamery nasobnej Systemu Rejestracji Audio-Video*, Warszawa 2017, s. 4-6.

⁴²⁵ T.Żółciak, *Straż Miejska z kamerami*, „Dziennik Gazeta Prawna” 22.08.2017.

⁴²⁶ T.Żółciak, *Kamery uspokajają obywateli i chronią funkcjonariuszy przed pomówieniami*, Dziennik Gazeta Polska 24.05.2018.

We Wrocławiu i Warszawie skala była większa, ale jeszcze nie podano liczby wszystkich zarejestrowanych materiałów. Ogólnie zabezpieczono ponad 2.000 nagrań video jako materiał dowodowy w sprawie. W Białymstoku zebrano 408 dowodów filmowych, z czego ponad połowa dotyczyła wykroczeń, a 179 przestępstw.⁴²⁷

W lipcu 2018 roku Wiceminister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Jarosław Zieliński zapowiedział, że ponad 2.000 nasobnych kamer video, zakupionych ze środków Programu Modernizacji Policji trafi wkrótce do rąk policjantów w całym kraju. Minister podkreślił, że podczas programu pilotażowego, dzięki rejestracji działań funkcjonariuszy przy pomocy kamer video zmniejszyła się liczba kontrowersji i dyskusji na temat interwencji policyjnych, a działania stróżów prawa stały się bardziej przejrzyste. Odnotowano zdecydowanie mniej skarg na policjantów, np. w Komendzie Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu nie było żadnych zażaleń wobec funkcjonariuszy, którzy testowali nowe urządzenia. Minister zapewnił, że w przyszłości kupowane będą kolejne partie sprzętu, jeśli będzie się nadal sprawdzał.⁴²⁸

Komendant Główny Policji, gen.insp. Jarosław Szymczyk potwierdził, że w latach 2018 - 2019 do policjantów trafi co najmniej 2.110 nasobnych kamer video. Według słów szefa polskiej policji wszystkie garnizony w kraju otrzymają nowe urządzenia.⁴²⁹ Szacuje się, że wraz z kosztami przechowywania nagrań video w pierwszym roku nowe rozwiązanie technologiczne może pochłonąć około 15.000.000 złotych oraz 40.000.000 - 60.000.000 złotych w latach następnych.⁴³⁰

W grudniu 2018 roku zakończyło się policyjne postępowanie przetargowe w tej sprawie, które wygrała amerykańska firma „Axon“, oferując nasobne kamery video typu „Axon Body“. Zgodnie z planami w 2019 roku sprzęt trafi do 31 jednostek polskiej policji we wszystkich województwach. 1.191 kamer video otrzymają policjanci ruchu drogowego, a 919 kamer funkcjonariusze służby patrolowej. Dla przykładu, Wydział Ruchu Drogowego KMP Łódź otrzyma 178 sztuk nowego sprzętu, a Wydział Patrolowo-Interwencyjny w tym samym

---

⁴²⁷ G.Zawadka, *Kamery na mundurach policjantów już działają*, „Rzeczpospolita” 29.04.2018.

⁴²⁸ Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Ponad dwa tysiące kamer osobistych trafi do policjantów*, 26.07.2018

⁴²⁹ Informacyjny Serwis Policyjny, *Ponad dwa tysiące kamer osobistych trafi do policjantów*, Warszawa 26.07.2018 (sprawozdanie z konferencji prasowej kierownictwa MSWiA oraz polskiej policji), <http://www.isp.policja.pl/isp/aktualnosci/13350,Ponad-dwa-tysiacze-kamer-osobistych-trafi-do-policjantow.html>

⁴³⁰ P.Słownik, *Policjanci dostaną kamery. Na razie tylko do testów*, Dziennik Gazeta Prawna 29.06.2017

garnizonie 115 urządzeń. Mniej liczebne jednostki dostaną odpowiednio mniej sprzętu, np. Komenda Rejonowa Policji Warszawa IV będzie dysponowała tylko 14 nasobnymi kamerami video. Koszt zakupu urządzeń wraz z komputerami i odpowiednim oprogramowaniem do katalogowania i wyszukiwania materiału video, przeszkoleniem użytkowników oraz 2-letnim okresem serwisowania wyniesie około 15.000.000 złotych. Każdy policjant będzie miał przypisaną kamerę video do osobistego użytku. Zarejestrowany materiał filmowy będzie przechowywany na służbowych serwerach w komendach policji. Ponadto każde nagranie będzie zawierać takie dane, jak identyfikator służbowy policjanta i kamery oraz data i czas zapisu video.⁴³¹

Rzecznik Praw Człowieka oczekuje, że nowe urządzenia zostaną wkrótce wprowadzone we wszystkich jednostkach policji w kraju i będzie to obowiązujący standard w polskiej policji.⁴³²

2. Aspekty prawne użytkowania nasobnych kamer video w polskiej policji

Polskie prawo do stycznia 2019 roku zezwalało na stosowanie policyjnych kamer video wyłącznie w miejscach publicznych. Zgodnie z Konstytucją RP organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa (art.7), a ograniczenia praw i wolności obywatelskich mogą być ustanawiane tylko na drodze ustawy (art.31, ust.3). Oznacza to, że korzystanie przez państwo z narzędzi nadzoru, które ingerują w prywatność obywateli powinno odbywać się jedynie na podstawie aktu prawnego tej rangi.⁴³³ Tak więc, aby uzyskać możliwość rejestracji obrazu i dźwięku przy pomocy policyjnej kamery video w mieszkaniach i domach prywatnych, np. w wypadku przemocy domowej należało zmienić zapisy ustawy o policji.

25 maja 2018 roku w Polsce weszło w życie Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 2016/679 z dnia 27.04.2016 w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), tzw. „unijne

---

⁴³¹ Główny Sztab Policji KGP, *Informacje nt. procedury przetargowej, dotyczącej zakupu nasobnych kamer video na potrzeby polskiej policji*, Warszawa, 20.11.2018.

⁴³² A.Bodnar, *Kamery chronią przed przemocą*, Rzeczpospolita 24.08.2017.

⁴³³ M.Szumańska, W.Klicki, J.Niklas et al., *Zabawki wielkiego brata*, Warszawa 2016, s. 61.

rozporządzenie na temat ochrony danych osobowych RODO⁴³⁴, a w kraju zaczęły obowiązywać nowe przepisy w tym zakresie.

Dodatkowo, na podstawie Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady UE Nr 2016/680 z dnia 27.04.2016 w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych (tzw. „unijna dyrektywa policyjna DODO”)⁴³⁵ Polska podobnie, jak inne kraje Unii Europejskiej jest zobowiązana, aby wdrożyć w życie przepisy, dotyczące przetwarzania danych osobowych przez organy ścigania.⁴³⁶

Unijne rozporządzenie na temat ochrony danych osobowych RODO oraz unijna dyrektywa policyjna DODO w sposób kompleksowy i spójny porządkują ww. zagadnienia, wprowadzając jednolite zasady i normy prawne we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej m.in. w związku z szybkim tempem zmian technologicznych, które powodują wzrost ilości przetwarzanych danych.

Ponadto unijna dyrektywa policyjna DODO uwzględnia różnorodność i odmienność krajowych regulacji prawnych w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości (na przykład w Polsce istnieje rozróżnienie czynów karalnych na przestępstwa i wykroczenia) oraz ustala zasady bezpiecznej wymiany policyjnych danych osobowych między krajami członkowskimi UE a państwami trzecimi.

Przepisy unijnej dyrektywy policyjnej DODO miały zostać transponowane do krajowego porządku prawnego w maju 2018 roku, jednak nastąpiło to z opóźnieniem dopiero w styczniu 2019 roku. W okresie przejściowym, aby nie powstała luka w zakresie podstawy prawnej przetwarzania danych osobowych, częściowo pozostawiono jako obowiązującą ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 roku o ochronie danych osobowych. Część przepisów ww. ustawy zachowała moc w odniesieniu do przetwarzania danych osobowych w celu rozpoznawania, zapobiegania, wykrywania i zwalczania czynów zabronionych, prowadzenia postępowań

---

⁴³⁴ Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej Nr L119/1 z dnia 04.05.2016 roku, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=PL>

⁴³⁵ Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej Nr L119/89 z dnia 04.05.2016 roku, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016L0680&from=PL>

⁴³⁶ Infosecurity24, *Rząd przyjął projekt ustawy, wdrażającej unijną dyrektywę policyjną (DODO)*, 29.08.2018, <https://www.infosecurity24.pl/rzad-przyjal-projekt-ustawy-wdrazajacej-unijna-dyrektywe-policyjna-dodo>

w sprawach, dotyczących tych czynów oraz wykonywania orzeczeń w nich wydanych, kar porządkowych i środków przymusu w zakresie określonym w przepisach, stanowiących podstawę działania służb i organów uprawnionych do realizacji zadań w tym zakresie.

Ostatecznie w lipcu 2018 roku Rada Ministrów przyjęła projekt ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości⁴³⁷, który w kompleksowy sposób miał wdrożyć do polskiego porządku prawnego rozwiązania, zawarte w unijnej dyrektywie policyjnej DODO. Projekt ustawy określał dopuszczalne cele, zakres przedmiotowy i podmiotowy oraz podawał definicję przetwarzania danych osobowych, a także wskazywał konkretne regulacje w zakresie zasad przetwarzania danych osobowych oraz praw osób, których dane dotyczą, określał zadania i wymogi, stawiane przed administratorem, podmiotem przetwarzającym oraz inspektorem ochrony danych osobowych.⁴³⁸

W październiku 2018 roku rządowy projekt ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości wpłynął do Sejmu. Posłowie i senatorzy przyjęli ustawę w grudniu tego samego roku, a Prezydent podpisał ten akt prawny w dniu 8 stycznia 2019 roku.⁴³⁹

Ustawa z dnia 14.12.2018 roku o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości wprowadza do obiegu podstawowe i ważne z prawnego punktu widzenia definicje takie, jak „administrator danych osobowych“ (art.4, pkt.1), „dane biometryczne“ (art.4, pkt.2) i „dane genetyczne“ (art.4. pkt.4), „przetwarzanie danych“, etc.⁴⁴⁰

Przetwarzanie danych to operacja lub zestaw operacji, wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany takich, jak: zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie, pobieranie, przeglądanie,

---

⁴³⁷ Rządowe Centrum Legislacji Nr UC 116, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12310605>

⁴³⁸ Infosecurity24, *Rząd przyjął projekt ustawy, wdrażającej unijną dyrektywę policyjną (DODO)*, 29.08.2018, <https://www.infosecurity24.pl/rzad-przyjal-projekt-ustawy-wdrazajacej-unijna-dyrektywe-policyjna-dodo>

⁴³⁹ Sejm RP, *Przebieg procesu legislacyjnego, druk Nr 2989*,

<http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=35EDF804B677502AC125833E00510EA0>

⁴⁴⁰ Ustawa z dnia 14.12.2018 roku o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, s. 3-6.

wykorzystywanie, ujawnianie przez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie lub łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie (art. 4 pkt.15).⁴⁴¹

Zabezpieczeniem danych osobowych zajmuje się „inspektor ochrony danych“, wyznaczony przez administratora. Inspektor pomaga administratorowi w monitorowaniu wewnętrznego przestrzegania przepisów, przyjętych na podstawie unijnej dyrektywy policyjnej DODO, pomaga również pracownikom przetwarzającym dane osobowe, dostarczając im informacji i porad na temat przestrzegania zasad i obowiązków w zakresie ochrony danych (art.46.1).⁴⁴²

Warto dodać, że jednym z obowiązków administratora jest ochrona i przetwarzanie danych osobowych za pomocą odpowiednich metod i środków technicznych takich, jak np. szyfrowanie imion i nazwisk, aby nie można było ustalić, do kogo należą dane (art.32.1).⁴⁴³ Zabiegi tego rodzaju zostały zdefiniowane jako „pseudonimizacja“ (art.4, pkt.16).⁴⁴⁴

Ustawa wskazuje także zadania organu nadzorczego, jakim jest Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych. Chodzi m.in. o monitorowanie i egzekwowanie stosowania przepisów tego aktu prawnego, rozpatrywanie skarg osób, których dane osobowe są przetwarzane niezgodnie z prawem oraz prowadzenie postępowań w tym zakresie, a także kontrolę przetwarzania danych osobowych (art. 5, pkt. 1-8).

Co istotne, w toku kontroli pracownicy Urzędu Ochrony Danych Osobowych mają prawo wglądu do zbiorów danych, które podlegają inspekcji oraz do innych dokumentów, które mają związek z wykonywanym przez nich zadaniem służbowym (art. 7). Prezes Urzędu może w drodze decyzji administracyjnej nakazać, aby m.in. usunąć uchybienia, uzupełnić, uaktualnić, sprostować lub udostępnić dane osobowe albo odpowiednio je zabezpieczyć, a wreszcie usunąć dane w przypadku naruszenia przepisów (art. 8, pkt. 2).⁴⁴⁵

---

⁴⁴¹ *Ibidem*, s. 5.

⁴⁴² *Ibidem*, s. 27.

⁴⁴³ *Ibidem*, s. 18.

⁴⁴⁴ *Ibidem*, s. 5.

⁴⁴⁵ *Ibidem*, s. 6-8.

Ustawa wyraźnie wskazuje, że niedopuszczalne jest przetwarzanie danych osobowych ujawniających pochodzenie rasowe, etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne i światopoglądowe, przynależność do związków zawodowych oraz przetwarzanie danych genetycznych, danych biometrycznych w celu jednoznacznej identyfikacji osoby fizycznej, danych dotyczących zdrowia, seksualności i orientacji seksualnej osoby fizycznej, zwanych dalej „danymi wrażliwymi” (art.14.1).⁴⁴⁶

Osobie, której dane dotyczą, przysługuje na jej wniosek prawo do uzyskania od administratora informacji, czy jej dane są przetwarzane (art. 22, pkt.4), a także prawo dostępu do takich danych osobowych (art. 23.1).⁴⁴⁷ W wypadku danych w postaci nagrania video, zarejestrowanego w trakcie interwencji policyjnej administrator musi zadbać o to, aby ukryć tożsamość osób postronnych, które znalazły się przypadkowo w obiektywie kamery edytując w odpowiedni sposób materiał filmowy (np. zamazując wizerunki ludzi).

Komunikacja prowadzona przez administratora z osobą, której dane dotyczą jest co do zasady wolna od opłat. Jeżeli jednak żądania osoby, której dane dotyczą, są nieuzasadnione i powtarzają się administrator może „pobrać rozsądną opłatę“, uwzględniając koszty udzielenia informacji lub odmówić podjęcia działań w związku z konkretnym żądaniem (art.30, pkt.4).⁴⁴⁸

Transpozycja unijnej dyrektywy policyjnej DODO do polskiego prawa wymagała również dokonania odpowiednich zmian w przepisach ustrojowych właściwych organów w zakresie zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych oraz wykonywania kar, a także zmian w innych przepisach, odnoszących się do udostępniania danych osobowych tym organom.

Chodzi o takie instytucje, jak Policja, Straż Graniczna, Żandarmeria Wojskowa, Służba Ochrony Państwa, Służba Więzienna, a także Centralne Biuro Antykorupcyjne oraz cywilne i wojskowe służby wywiadowcze i kontrwywiadowcze.⁴⁴⁹

---

⁴⁴⁶ *Ibidem*, s. 9-10.

⁴⁴⁷ *Ibidem*, s. 13.

⁴⁴⁸ *Ibidem*, s. 12-16.

⁴⁴⁹ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, s. 32.

Wszystkie zmiany zapisów ustawy o policji z dnia 6 kwietnia 1990 roku⁴⁵⁰ znalazły się w art.58 ustawy o ochronie danych osobowych, przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości z dnia 14 grudnia 2018 roku.

W myśl nowych zapisów ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku policja jest uprawniona do przetwarzania informacji, w tym danych osobowych (art.20, ust.1) w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości (art.20, ust.1a) z wykorzystaniem odpowiednich środków technicznych, m.in. nasobnych kamer video (art.20, ust.1b), w zakresie niezbędnym do realizacji zadań ustawowych lub wykonywania uprawnień, związanych z prowadzeniem postępowań administracyjnych, realizacją czynności administracyjno-porządkowych oraz innych czynności, do przeprowadzania których stróże prawa są uprawnieni na podstawie ustaw (art.20, ust.1c).⁴⁵¹

Należy przypomnieć, że zgodnie z wcześniejszymi zapisami ustawy o policji funkcjonariusze mieli prawo do rejestracji obrazu i dźwięku jedynie w miejscach publicznych (art.15, ust.1, pkt.5a). Zgodnie z założeniami resortu spraw wewnętrznych po zmianie prawa możliwe jest nagrywanie działań policyjnych przy pomocy nasobnych kamer video w miejscach niepublicznych wyłącznie w 3 przypadkach:

- interwencje domowe,
- operacje antyterrorystyczne,
- przewóz osób zatrzymanych w radiowozach.⁴⁵²

Postulaty Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji znalazły odzwierciedlenie w zmienionym art.15, ust.1 ustawy o policji, gdzie po pkt.5a dodano pkt.5b w brzmieniu:

„pkt.5b) obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu lub dźwięku w trakcie interwencji w miejscach innych, niż publiczne, podczas prowadzenia działań kontrterrorystycznych oraz wspierania działań jednostek organizacyjnych Policji przez służbę kontrterrorystyczną w warunkach szczególnego zagrożenia lub wymagających użycia

---

⁴⁵⁰ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji (Dz. U. z 2017 r. poz. 2067, z późn. zm)

⁴⁵¹ Ustawa z dnia 14 grudnia 2018 roku ... *op.cit.*, s. 37-38.

⁴⁵² Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *op.cit.*

specjalistycznych sił i środków oraz specjalistycznej taktyki działań, a także w policyjnych środkach transportu.”⁴⁵³

Do ustawy o policji wprowadzono również definicję „interwencji policyjnej” jako konieczne uzupełnienie zmienionego art.15, ust.1, pkt.5b.

W art.15 po ust.7b dodano ust.7c w brzmieniu:

„ust.7c. Użyte w pkt.5b określenie interwencja oznacza włączenie się policjanta lub policjantów w tok zdarzenia, mogącego naruszać normy prawne i podjęcie działań zmierzających do ustalenia charakteru, rodzaju i okoliczności powstałego zdarzenia oraz przedsięwzięć, ukierunkowanych na przywrócenie naruszonego porządku prawnego.”⁴⁵⁴

Należy podkreślić, że w dotychczasowej ustawie o policji nie było definicji, czym jest podstawowa forma działań organizacyjnych policji, czyli interwencja. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, wprowadzając ww. określenie do ustawy opierało się na akcie normatywnym niższego szczebla, jakim jest Zarządzenie Nr 23 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 września 2014 roku w sprawie metod i form przygotowania i realizacji działań Policji w związku ze zdarzeniami kryzysowymi (par.2, ust.1, pkt.12).⁴⁵⁵

Zmieniono także art.15 ustawy o policji, określając maksymalny okres przechowywania policyjnych materiałów filmowych video bez wartości dowodowej na służbowych serwerach. Po art.15a dodano art.15b w brzmieniu:

„art.15b) Informacje uzyskane podczas realizacji czynności, o których mowa w art.15, ust.1, pkt.5a i 5b, w tym dane osobowe niezawierające dowodów, pozwalających na wszczęcie postępowania karnego albo postępowania w sprawach o wykroczenia, postępowania dyscyplinarnego lub mogących być wykorzystanymi w postępowaniu w ramach czynności wyjaśniających albo dowodów mających znaczenie dla toczących się takich postępowań,

---

⁴⁵³ Ustawa z dnia 14.12.2018 roku ...*op.cit.*, s. 36

⁴⁵⁴ *Ibidem*, s. 36.

⁴⁵⁵ „pkt.12) interwencja – niezwłoczne włączenie się policjanta lub policjantów w tok zdarzenia będącego przestępstwem, wykroczeniem, zagrożeniem lub innym faktem istotnym dla stanu porządku i bezpieczeństwa publicznego, zmierzające do ustalenia charakteru, rodzaju i okoliczności powstałego zdarzenia oraz przedsięwzięć ukierunkowanych na przywrócenie naruszonego porządku i bezpieczeństwa publicznego” (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji z dnia 25.09.2014 roku, poz.65, s.2).

Policja przechowuje przez okres co najmniej 30 dni, nie dłużej jednak, niż 60 dni od dnia zarejestrowania, a następnie je niszczy⁴⁵⁶. Taki zapis daje gwarancje, że gromadzone dane nie będą zbyt długo i bez potrzeby przetwarzane przez policję.⁴⁵⁷

Funkcjonariusze ruchu drogowego oraz służby patrolowo-interwencyjnej, wyposażeni w nasobne kamery video zgodnie z nowymi zapisami ustawy o policji będą starali się informować obywateli o fakcie rejestracji obrazu i dźwięku podczas interwencji policyjnej na zasadach fakultatywnych, w zależności od sytuacji, w jakiej się znajdują. Na przykład w wypadku pościgu za przestępcą lub bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia taki komunikat nie będzie potrzebny.

Po art.15b dodano art.15c w następującym brzmieniu:

„art.15c) W przypadkach, o których mowa w art.15, ust.1, pkt.5b, z wyłączeniem działań kontrterrorystycznych oraz wspierania działań jednostek organizacyjnych policji przez służbę kontrterrorystyczną w warunkach szczególnego zagrożenia lub wymagających użycia specjalistycznych sił i środków oraz specjalistycznej taktyki działań, funkcjonariusz policji w miarę możliwości uprzedza osobę, wobec której podejmuje czynności, o rejestrowaniu obrazu lub dźwięku.”⁴⁵⁸

Administratorami danych osobowych, w tym materiału video, zarejestrowanego podczas interwencji funkcjonariuszy są Komendant Główny Policji, Komendant Centralnego Biura Śledczego Policji, Komendant Biura Spraw Wewnętrznych Policji, Dyrektor Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji oraz komendanci wojewódzcy (stołeczny), powiatowi, miejscy i rejonowi policji, Komendant-Rektor Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie oraz szefowie innych szkół policyjnych (art.20, ust.1f).⁴⁵⁹

Ustawa o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości z dnia 14.12.2018 roku daje policji podstawy prawne do wprowadzenia do użytku nasobnych kamer video w codziennej służbie, wprowadzając m.in. pojęcie „przetwarzania danych” przez organy ścigania, a także znacząco poszerza zakres

⁴⁵⁶ Ustawa z dnia 14.12.2018 roku ...*op.cit.*, s. 36-37.

⁴⁵⁷ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy ... *op.cit.*, s. 34.

⁴⁵⁸ Ustawa z dnia 14.12.2018 roku ...*op.cit.*, s. 37.

⁴⁵⁹ *Ibidem*, s. 39.

uprawnień funkcjonariuszy, dając im możliwość rejestracji obrazu i dźwięku w domach i mieszkaniach prywatnych w wypadku przemocy domowej, podczas operacji antyterrorystycznych oraz w trakcie przewozu osób zatrzymanych w radiowozach.

Z drugiej strony ustawa jasno i wyraźnie wskazuje, że nie wolno magazynować ani wykorzystywać nagrań video, które ujawniają pochodzenie rasowe i etniczne, poglądy polityczne obywateli, ich przekonania religijne i światopoglądowe oraz stan zdrowia i orientację seksualną, a także przynależność do związków zawodowych (art.14.1).⁴⁶⁰

Opisane zmiany ustawowe pociągną za sobą konieczność korekty przepisów wykonawczych takich, jak nowe rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych i administracji, które określi szczegółowe zasady użytkowania nasobnych kamer video przez policjantów ruchu drogowego i służby patrolowo-interwencyjnej, czyli odpowie na zasadnicze pytania takie, jak: kogo i w jakich sytuacjach nagrywać, kiedy aktywować i dezaktywować urządzenia, jak długo magazynować materiał video o wartości dowodowej, jak zabezpieczać nagrania przed ingerencją z zewnątrz lub przed usunięciem, jak autoryzować dostęp i upubliczniać zarejestrowane zdarzenia, etc. (art.15. ust.2.).⁴⁶¹

Należy podkreślić, że tylko jasno i precyzyjnie określone reguły postępowania funkcjonariuszy, korzystających z nasobnych kamer video w codziennej służbie pozwolą uniknąć zarzutów obrońców praw człowieka o naruszenie prawa do zachowania prywatności i innych wolności obywatelskich, a wartość nagrań video, prezentowanych przez policję w sądzie jako materiał dowodowy nie będzie kwestionowana przez obrońców.

---

⁴⁶⁰ *Ibidem*, s. 9-10.

⁴⁶¹ *Ibidem*, s. 37.

ROZDZIAŁ VII

BADANIA ANKIETOWE NA TEMAT POSTRZEGANIA NASOBNYCH KAMER VIDEO PRZEZ POLICJANTÓW ORAZ STUDENTÓW Z POLSKI

1. Metoda badawcza

Celem badania było zebranie poglądów policjantów i przedstawicieli opinii publicznej, w tym wypadku studentów na temat nasobnych kamer video oraz ustalenie możliwych korzyści dla funkcjonariuszy i obywateli, wynikających z wprowadzenia do użytku nowej technologii w jednostkach polskiej policji.

Uczestnikami badań byli policjanci z Komendy Miejskiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim, z Oddziałów Prewencji Policji w Krakowie i Katowicach, gdzie testowano nasobne kamery video oraz studenci z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Funkcjonariuszy policji podzielono na grupę eksperymentalną (osoby, które wykorzystywały nowy sprzęt podczas służby) oraz grupę kontrolną. Autor uzyskał zgodę Komendanta Głównego Policji oraz władz Katedry Kryminalistyki, Wydział Prawa i Administracji UW na przeprowadzenie eksperymentów w wybranych jednostkach organizacyjnych polskiej policji oraz wśród studentów.

Jako metodę badawczą wybrano ankietę, a do zbierania informacji od respondentów wykorzystano wystandaryzowany kwestionariusz ankiety, który przekazano do uzupełnienia osobom badanym. Ankieta była rozdawana, anonimowa i jednorazowa.

Przy zadawaniu pytań posłużono się dwubiegunową, interwałową skalą Likerta, aby uzyskać odpowiedź na temat stopnia akceptacji nasobnych kamer video przez respondentów. Skala składała się z kafeterii, liczącej 5 odpowiedzi ułożonych w porządku od stopnia całkowitej akceptacji do stopnia całkowitego odrzucenia. Badany miał za zadanie określić, w jakiej mierze zgadzał się z danym twierdzeniem.

Warianty odpowiedzi, opisane na skali:

5. – zdecydowanie zgadzam się

4. – zgadzam się

3. – nie mam zdania w tej sprawie
2. – nie zgadzam się
1. – zdecydowanie nie zgadzam się.

Metryczka znalazła się na końcu ankiety i zawierała takie informacje, jak płeć, wiek, wykształcenie oraz lata służby w policji badanych funkcjonariuszy oraz płeć i wiek studentów.

2. Wyniki. Komenda Miejska Policji w Gorzowie Wielkopolskim. Grupa eksperymentalna

Komenda Miejska Policji w Gorzowie Wielkopolskim liczy 449 policjantów, z czego 75 funkcjonariuszy zajmuje się służbą patrolową. W okresie od października 2015 roku do stycznia 2016 roku 46 losowo dobranych funkcjonariuszy (8 kobiet, 38 mężczyzn) testowało nasobne kamery video w ramach programu pilotażowego. Sprzęt wykorzystywano podczas pełnienia służby patrolowej oraz w trakcie interwencji policyjnych na terenie miasta Gorzów Wielkopolski (ponad 122.000 mieszkańców).

Policjanci używali 10 kamer typu „Axon Flex” oraz „Axon Body” na wszystkich zmianach służbowych w dzień i w nocy. Każda zmiana służbowa trwała 8 lub 12 godzin. Sprzęt nie był przypisany do jednego użytkownika. Funkcjonariusze pod koniec każdej zmiany przekazywali kamery na zasadzie rotacji kolegom, którzy przejmowali ich obowiązki. Wyznaczone osoby odbyły krótkie, 1-dniowe szkolenia na temat obsługi technicznej i zasad użytkowania kamer⁴⁶²

Kwestionariusze ankiety rozdano i po wypełnieniu przez badane osoby zebrano w dniu 19.01.2017 roku, zarówno w grupie eksperymentalnej, jak i kontrolnej. Grupa eksperymentalna KMP Gorzów Wielkopolski liczyła 20 osób, z czego 17 osób stanowili mężczyźni, a 3 osoby kobiety.

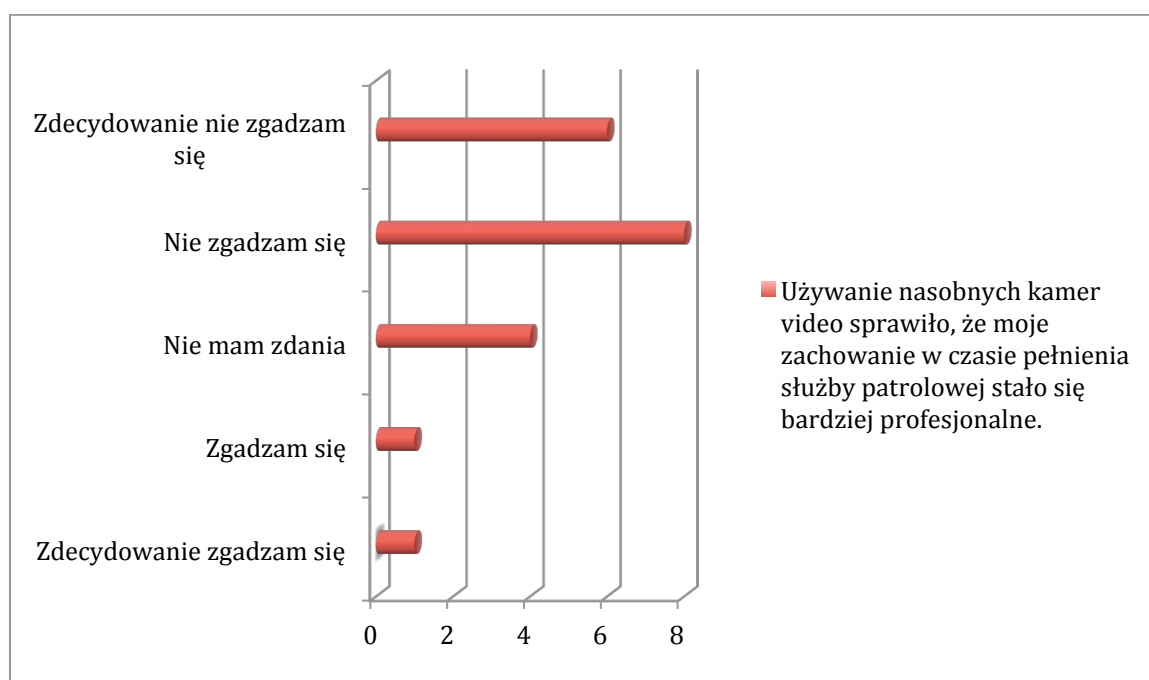
⁴⁶² nadkom. Wiesław Adamski, Pierwszy Zastępca Komendanta Miejskiego Policji w Gorzowie Wielkopolskim, *Informacja na temat projektu pilotażowego, dotyczącego nasobnych kamer video*, Gorzów Wielkopolski, 25.01.2017.

Płeć:	Liczba osób	Udział procentowy
M	17	85 %
K	3	15 %
Wiek:		
19-29 lat	4	20 %
30-39 lat	14	70 %
40-49 lat	2	10 %
50-59 lat	-	-
60 lat i więcej	-	-
Wykształcenie:		
podstawowe	-	-
zasadnicze zawodowe	-	-
średnie i pomaturalne	7	35 %
licencjat i wyższe	13	65 %
Lata służby w policji:		
do 4 lat	10	50 %
od 5 do 9 lat	6	30 %
od 10 do 19 lat	4	20 %
od 20 do 24 lat	-	-
od 25 do 30 lat	-	-
30 lat i więcej	-	-

Tabela 1. Charakterystyka demograficzna respondentów. Komenda Miejska Policji w Gorzowie Wielkopolskim. Grupa eksperymentalna.

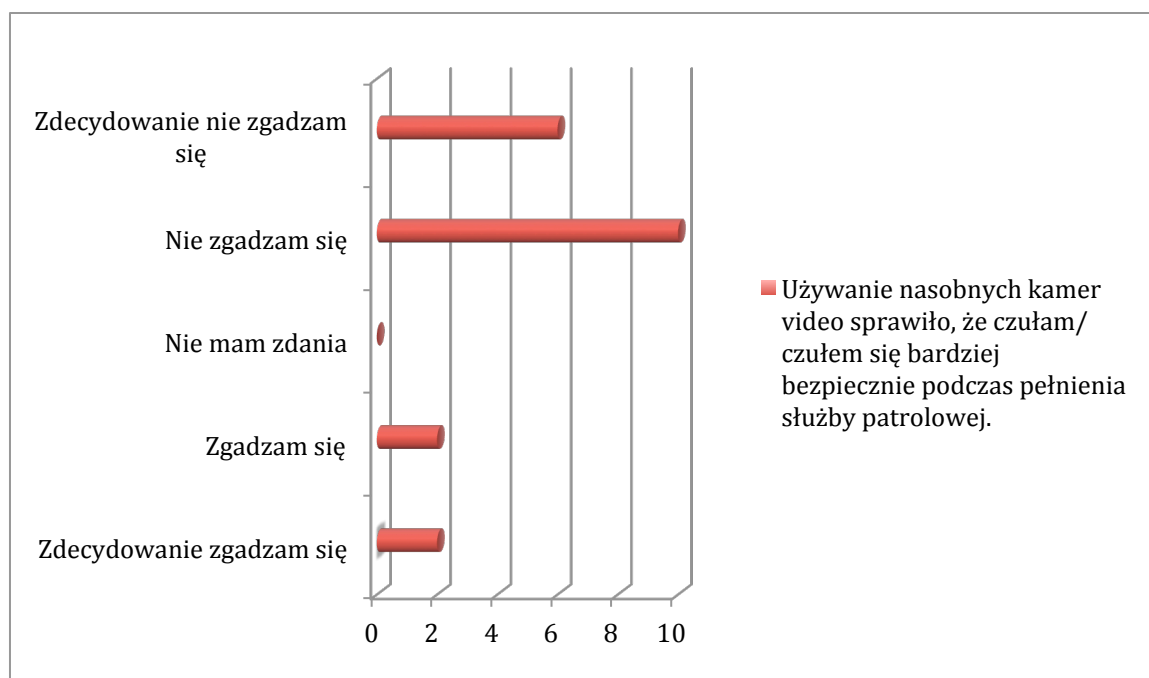
Przygniatającą większość respondentów w grupie eksperymentalnej stanowili mężczyźni (85%), zdecydowana większość (70%) to osoby w wieku 30-39 lat, a duża grupa to młodzi ludzie wieku 19-29 lat (20%). Większość, czyli 2/3 badanych miało tytuł licencjata lub zdobyło pełne wykształcenie wyższe. Połowa ankietowanych dopiero zaczynała karierę zawodową w policji (do 4 lat służby), a blisko 1/3 badanych osób miała dopiero niewielki staż pracy (od 5 do 9 lat).

Zestaw pytań Nr 1.

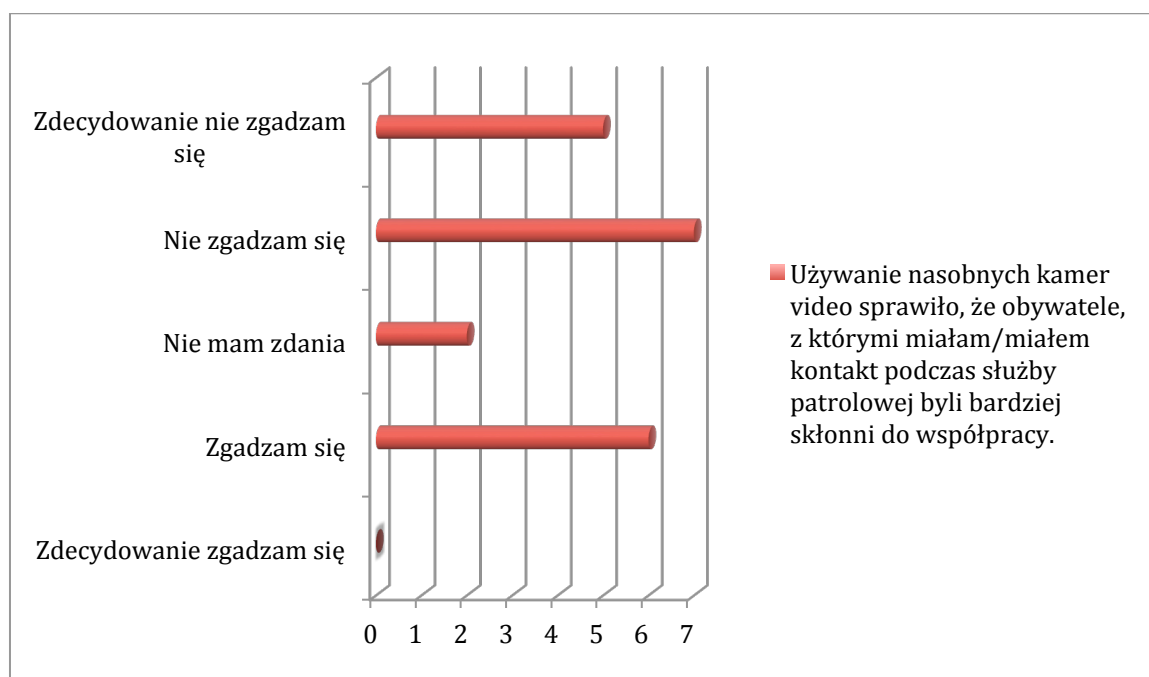

Zdecydowana większość respondentów (70%) nie zgodziła się ze stwierdzeniem, że nasobne kamery video wpłynęły na to, że ich zachowanie w trakcie pełnienia służby patrolowej stało się bardziej profesjonalne. Tylko mniejszość (10%) była przekonana, że zabierając kamery na służbę działają bardziej kompetentnie. 20% policjantów nie miało zdania w tej sprawie.

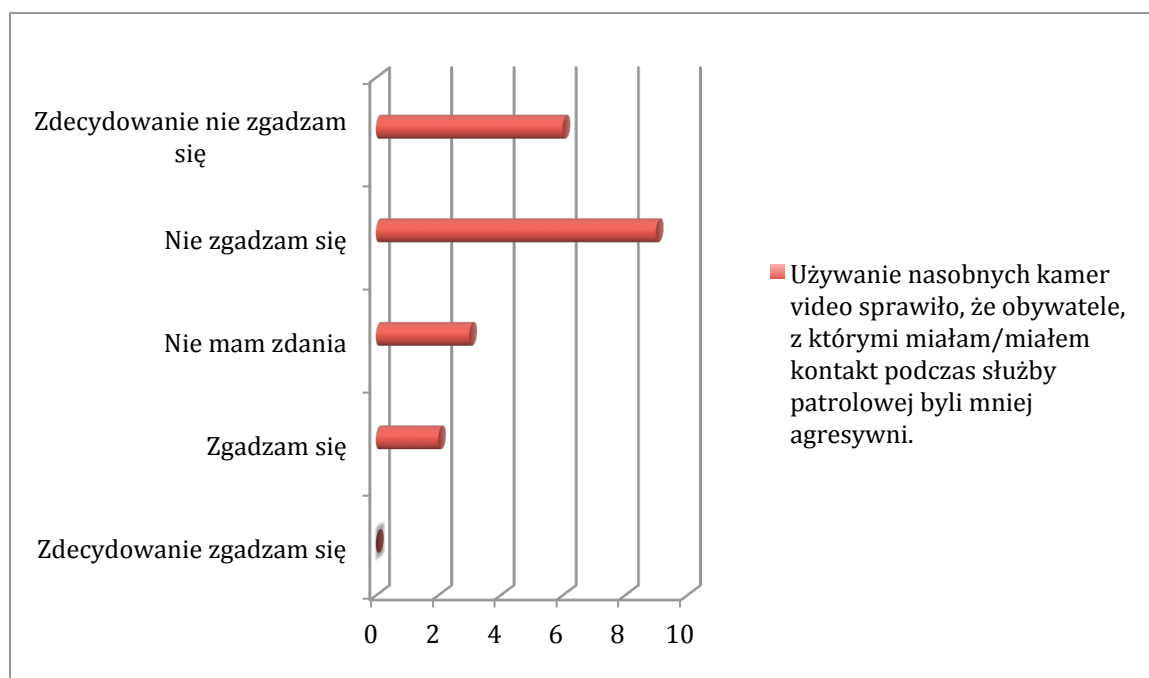

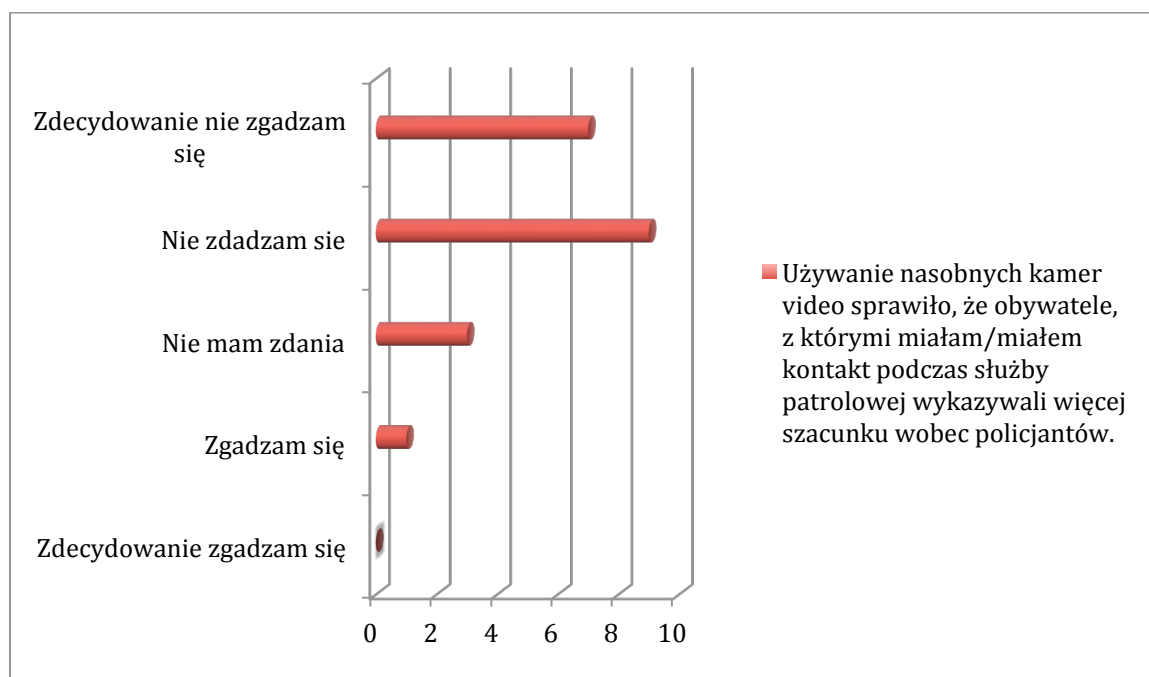
Zdecydowana większość ankietowanych (80%) nie miała większego poczucia bezpieczeństwa, zabierając ze sobą na służbę patrolową nasobne kamery video. Tylko 20% respondentów czuło się w takiej sytuacji bezpieczniej.

Większość pytaných osób (60%) stwierdziła, że mimo stosowania nowych urządzeń do rejestracji obrazu i dźwięku obywatele, z którymi policjanci mieli kontakt podczas służby patrolowej nie byli bardziej skłonni do współpracy. Z kolei 30% badanych potwierdziło, że obywatele wykazują większą gotowość do współdziałania ze stróżami prawa. 10% badanych nie miało zdania w tej kwestii.

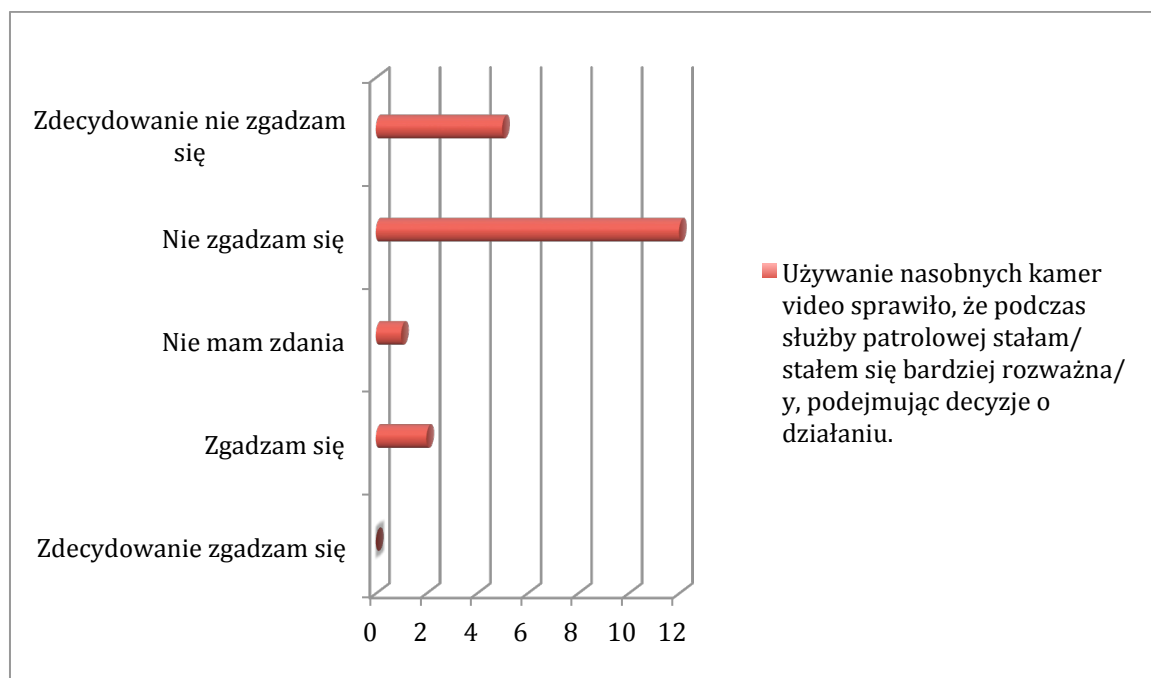

Zaledwie 10% respondentów uznało, że dzięki wykorzystaniu nasobnych kamer video obywatele, z którymi funkcjonariusze mieli kontakt na służbie patrolowej stali się mniej agresywni. Zdecydowana większość (75%) nie zgodziła się z tym stwierdzeniem, a 15% nie miało zdania w tej sprawie.

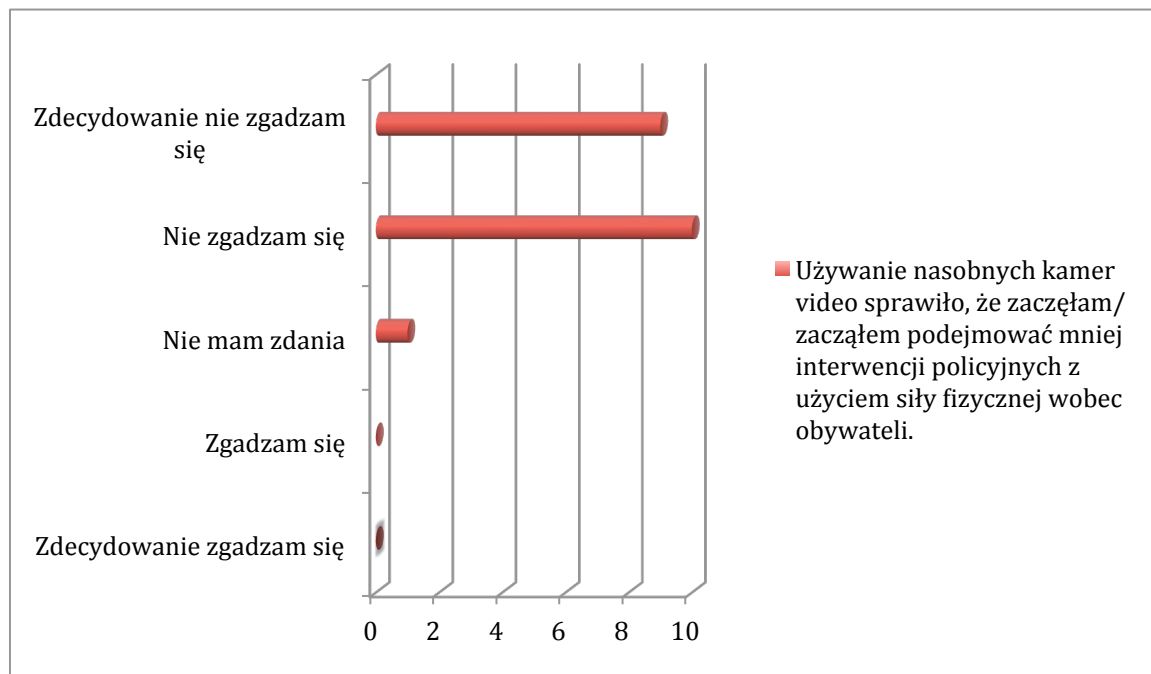

Tylko 5% ankietowanych uznało, że dzięki wykorzystaniu kamer video na służbie patrolowej obywatele wykazywali więcej szacunku wobec policjantów. 4/5 ankietowanych osób nie zgodziło się z tym stwierdzeniem. 15% nie miało zdania na ten temat.

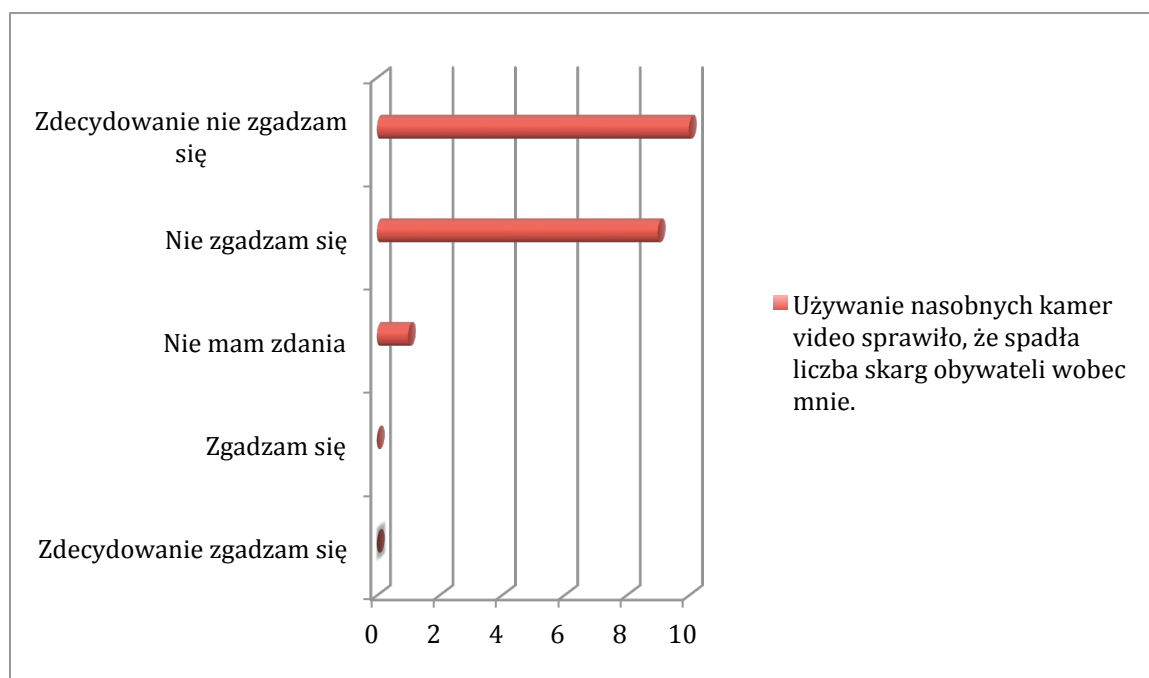
Zestaw pytań Nr 2.

Po raz kolejny tylko mniejszość policjantów (10%) uznała, że korzystając z kamer video podczas służby patrolowej byli bardziej rozważni, podejmując decyzje o działaniu. Przeważająca większość (85%) nie zgodziła się z tym stwierdzeniem. 5% nie miało zdania.

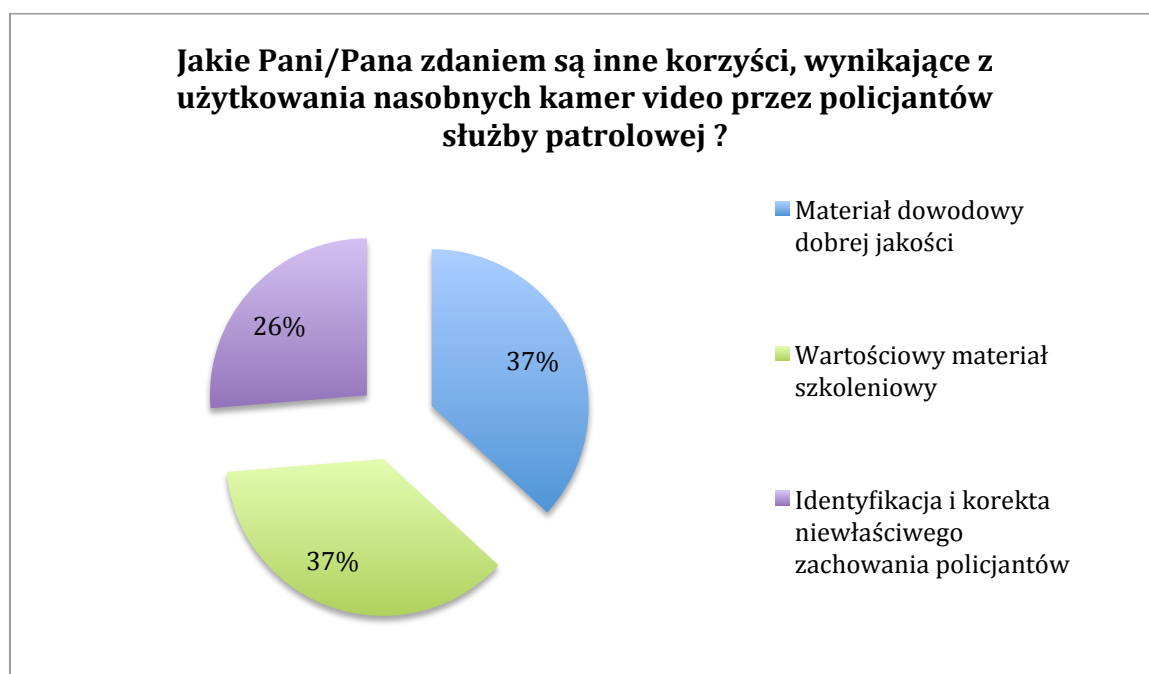

Przytłaczająca większość respondentów (95%) odrzuciła założenie, że dzięki użytkowaniu nasobnych kamer video policjanci zaczną podejmować mniej interwencji z użyciem siły fizycznej wobec obywateli. Tylko 5% badanych nie miało zdania w tej sprawie. Nikt z grupy eksperymentalnej nie poparł tego stwierdzenia.

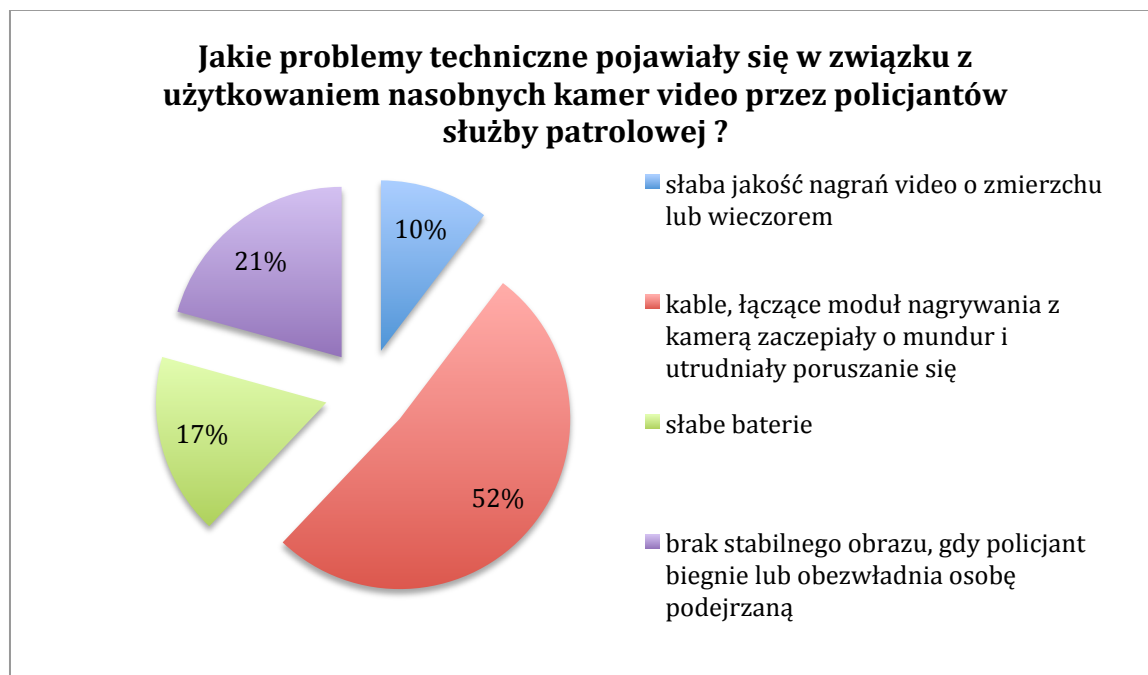

Przytłaczająca większość respondentów (95%) nie zgodziła się ze stwierdzeniem, że dzięki zastosowaniu nowego sprzętu spadła liczba skarg obywateli wobec funkcjonariuszy. Tylko 5% ankietowanych nie wyraziło swojego zdania w tej kwestii. Nikt z grupy eksperymentalnej nie poparł tej opinii.

Zestaw pytań Nr 3.

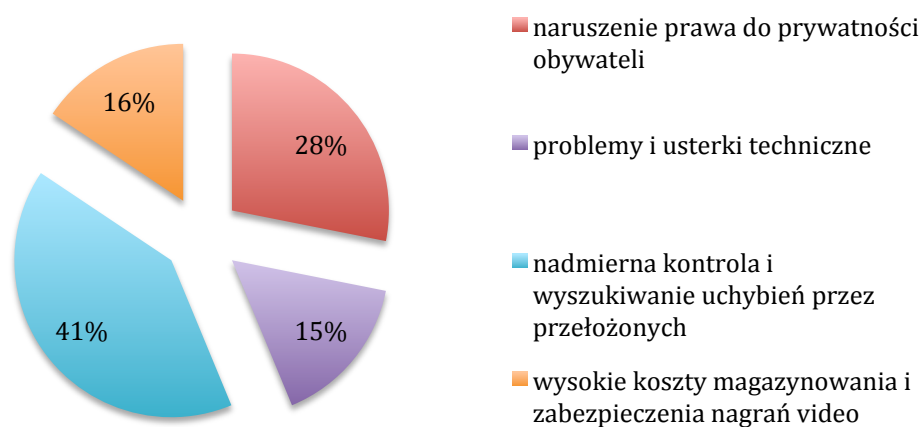

Zdaniem dużej grupy respondentów (37%) nagrania video stanowią materiał dowodowy dobrej jakości, który pozwoli aresztować, a następnie postawić w stan oskarżenia osobę podejrzaną. Inna duża grupa o tej samej liczbie badanych osób (37%) uznała, że wybrane nagrania video stanowią wartościowy materiał szkoleniowy np. dla funkcjonariuszy, rozpoczynających służbę w policji. Z kolei 26% ankietowanych zgodziło się ze stwierdzeniem, że materiał video będzie służyć do identyfikacji i korekty niewłaściwego zachowania niektórych policjantów.

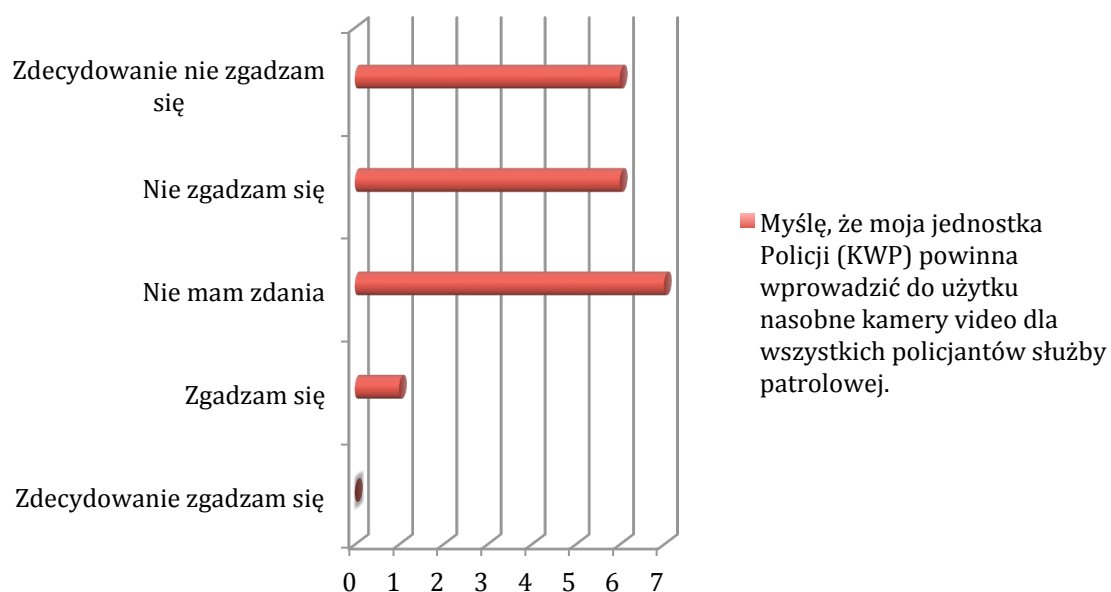

Ponad połowa osób z grupy eksperymentalnej orzekła, że najpoważniejszym problemem technicznym, która pojawiał się w związku z użytkowaniem nasobnych kamer video w codziennej służbie patrolowej był fakt, że kable, łączące moduł nagrywania z kamerą video (urządzenie typu Axon Flex) zaczepiały o mundur i utrudniały poruszanie się. Z kolei 21% badanych uznało za największą bolączkę techniczną brak stabilnego obrazu video w sytuacji, gdy policjant biegł lub starał się obezwładnić osobę podejrzaną, stawiającą czynny opór. Pozostałe uwagi krytyczne dotyczyły słabych baterii, które wytrzymywały tylko kilka godzin ciągłej pracy (17%) oraz słabej jakości nagrań video przy słabym świetle, np. o zmierzchu lub wieczorem (10%).

Jakie Pani/Pana zdaniem są ujemne strony, wynikające z użytkowania nasobnych kamer video przez policjantów służby patrolowej ?

Respondenci najbardziej obawiali się, że wprowadzenie do użytku nowej technologii doprowadzi do nadmiernej kontroli zachowania policjantów z pierwszej linii i wyszukiwania nawet drobnych uchybień proceduralnych przez przełożonych (41%). Inną ujemną stroną, wynikającą z użytkowania kamer video i wskazaną przez ankietowanych było naruszenie prawa do prywatności obywateli, dotyczące życia prywatnego, rodzinnego, naruszenia miru domowego (28%). Inne negatywy, na które zwrócono uwagę to wysokie koszty magazynowania i zabezpieczenia nagrań video w danej jednostce policji (16%) oraz problemy i usterki techniczne (15%).

Większość respondentów (60%) nie zgodziła się z postulatem, aby wprowadzić do użytku nasobne kamery video wśród wszystkich funkcjonariuszy służby patrolowej na terenie Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim. Duża część badanych osób wstrzymała się od głosu (35%) uznając zapewne, że ostatecznie zadecydują o tym przełożeni najwyższego, wojewódzkiego szczebla. Załedwie 5% ankietowanych poparło pomysł wyposażenia policjantów z pierwszej linii w nowy sprzęt na terenie całego województwa lubuskiego.

Ostatnie pytanie było otwarte i dawało respondentom możliwość swobodnej odpowiedzi na piśmie. Policjanci z grupy eksperymentalnej mieli podać główne powody, dla których sprzeciwiają się wprowadzeniu do użytku nasobnych kamer video wśród wszystkich funkcjonariuszy służby patrolowej w ich województwie. Istotnym argumentem przeciwko była obawa przez nadmierną kontrolą ze strony przełożonych, którzy będą wykorzystywać materiał video do karania policjantów (3 opinie). Innym ważnym argumentem były wysokie koszty zakupu i codziennego użytkowania sprzętu oraz fakt, że inne wyposażenie jest bardziej potrzebne, niż kamery nasobne (2 opinie). Policjanci krytykowali również zasady użytkowania urządzeń na służbie („bzdurne przepisy”). Kamera video musiała być włączona przez całą zmianę służbową, a to była ich zdaniem niewłaściwa reguła (2 opinie). Narzekano także na problemy techniczne, takie jak słaba jakość nagrań video przy słabym świetle, o zmierzchu lub wieczorem, słabe baterie, które wystarczają tylko na kilka godzin ciągłej pracy oraz kable, zaczepiające o mundur, utrudniające poruszanie się lub bieg (po 1 opinii).

3. Wyniki. Komenda Miejska Policji w Gorzowie Wielkopolskim. Grupa kontrolna

Grupa kontrolna KMP Gorzów Wielkopolski liczyła 20 osób, z czego 15 osób stanowili mężczyźni, a 5 osób kobiety.

Płeć:	Liczba osób	Udział procentowy
M	15	75%
K	5	25%
Wiek:		
19-29 lat	6	30%

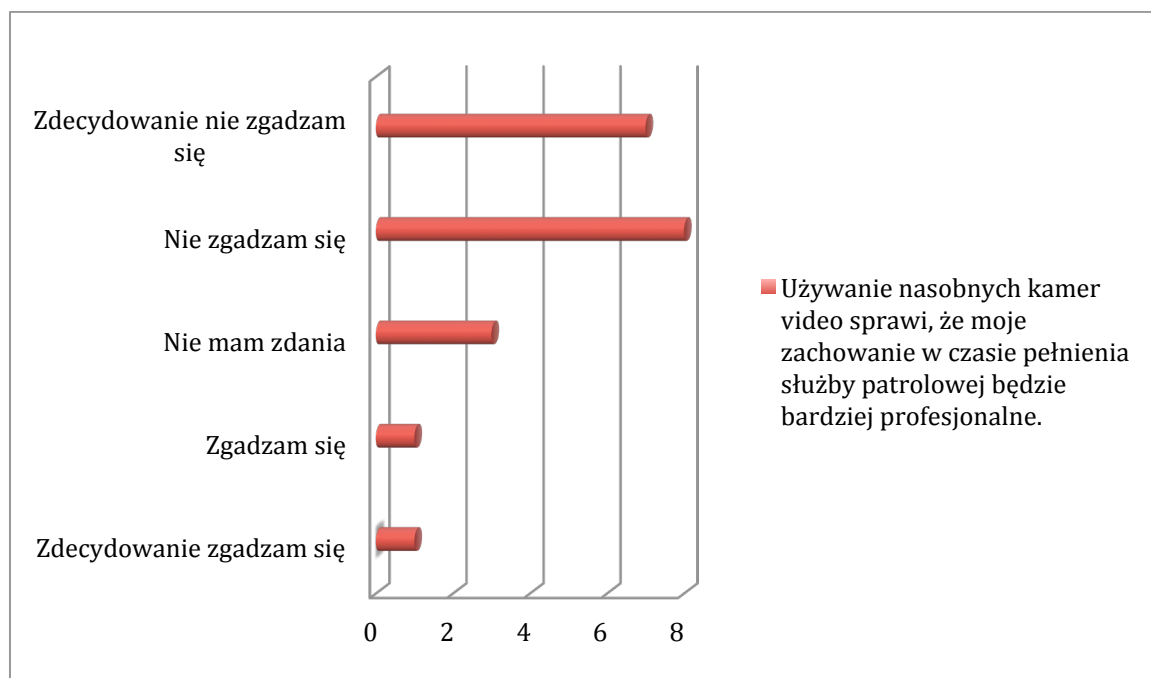
30-39 lat	9	45%
40-49 lat	4	20%
50-59 lat	1	5%
60 lat i więcej	-	-
Wykształcenie:		
podstawowe	-	-
zasadnicze zawodowe	1	5%
średnie i pomaturalne	11	55%
licencjat i wyższe	8	40%
Lata służby w policji:		
do 4 lat	9	45%
od 5 do 9 lat	5	25%
od 10 do 19 lat	5	25%
od 20 do 24 lat	1	5%
od 25 do 30 lat	-	-
30 lat i więcej	-	-

Tabela 2. Charakterystyka demograficzna respondentów. Komenda Miejska Policji w Gorzowie Wielkopolskim. Grupa kontrolna.

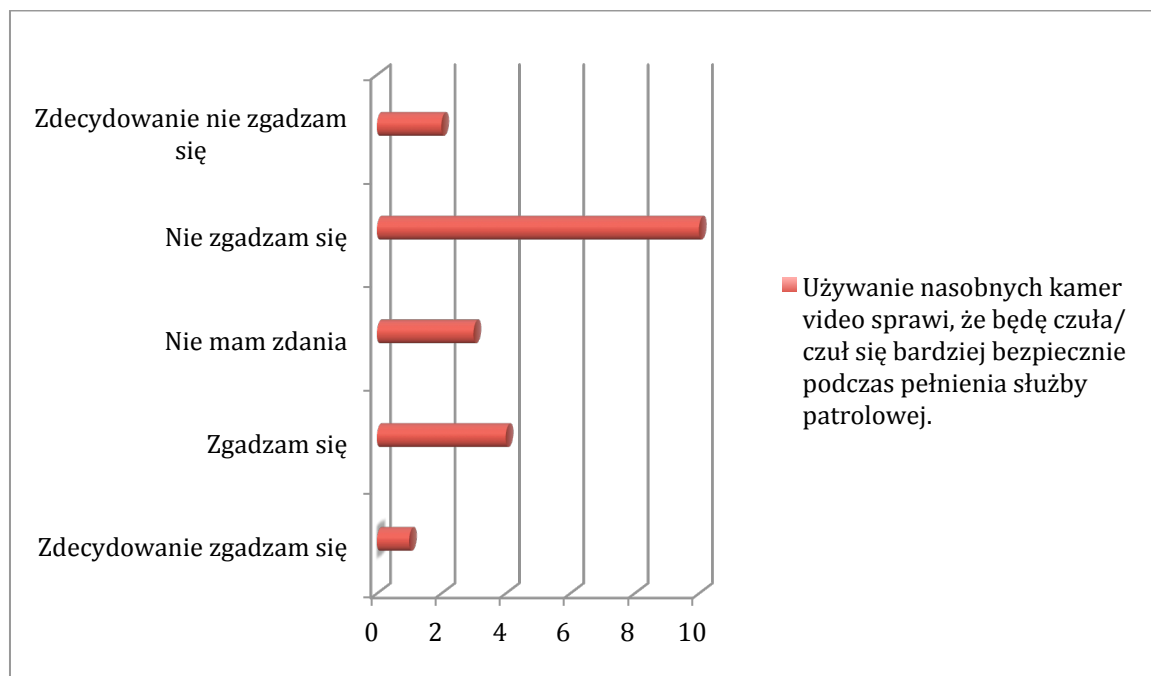
Zdecydowaną większość respondentów w grupie kontrolnej stanowili mężczyźni (75%), największa grupa (45%) to osoby w wieku 30-39 lat, kolejna duża grupa to młodzi ludzie w wieku 19-29 lat (30%). Ponad połowa badanych (55%) miała wykształcenie średnie i pomaturalne, a 40% ankietowanych miało tytuł licencjata lub zdobyło pełne wykształcenie wyższe. Najwięcej respondentów (45%) dopiero zaczynało karierę w policji (do 4 lat służby), natomiast pozostałe dwie grupy (po 25% każda) legitymowały się stażem zawodowym od 5 do 9 lat oraz od 10 do 19 lat.

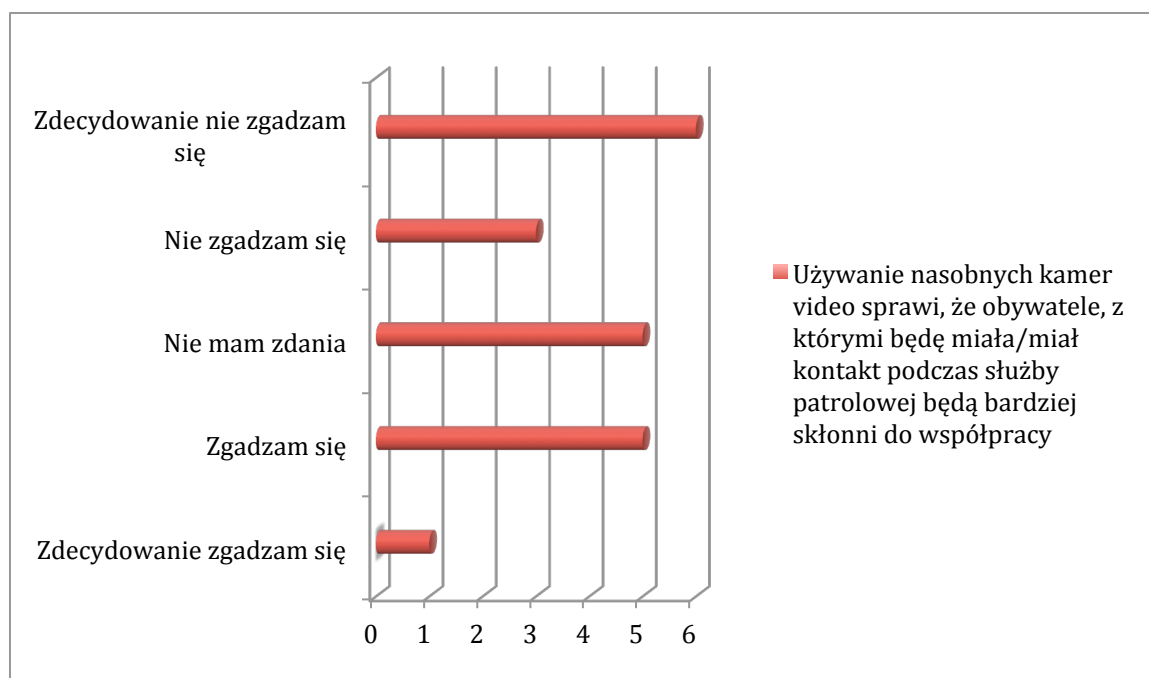
Zestaw pytań Nr 1.

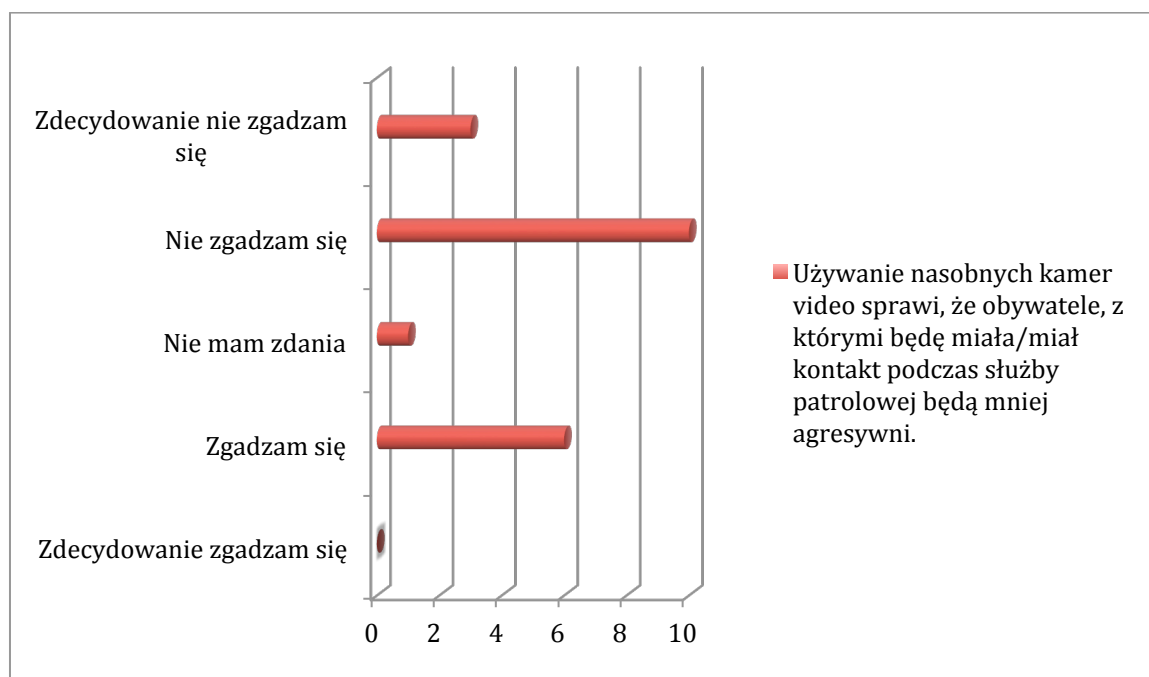
Przeważająca większość, czyli $\frac{3}{4}$ respondentów nie zgodziło się ze stwierdzeniem, że w wyniku użycia nasobnych kamer video zachowanie policjantów w trakcie pełnionej służby stanie się bardziej profesjonalne. Tylko 10% badanych uznało, że wpłynie to na większy profesjonalizm funkcjonariuszy. 15% ankietowanych nie miało zdanie w tej sprawie.

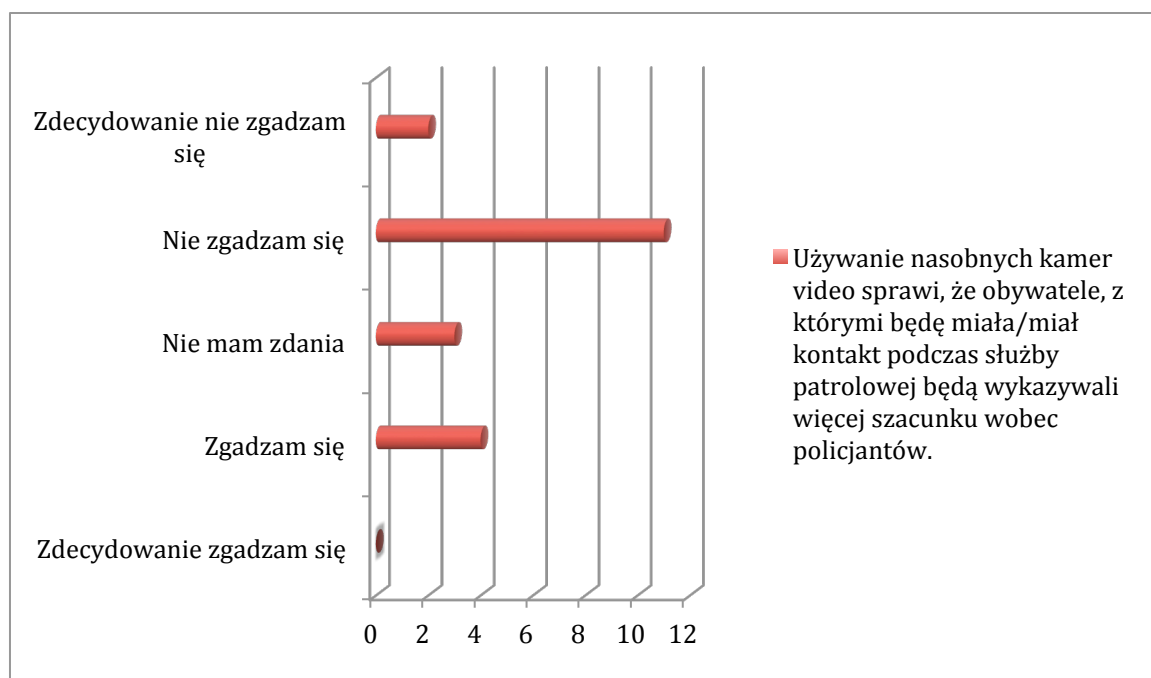
Większość respondentów (60%) nie zgodziła się z poglądem, że policjanci będą czuli się bezpiecznie podczas pełnienia służby patrolowej, wyposażeni w kamery video. Mniejszość, czyli $\frac{1}{4}$ badanych poparła takie twierdzenie, a 15% nie miało zdania w tej kwestii.

30% pytaných zgodziło się z twierdzeniem, że obywatele będą bardziej skłonni do współpracy podczas kontaktu z policjantami, wyposażonymi w nasobne kamery video, podczas gdy 45% było przeciwnego zdania. Duży odsetek badanych osób nie miał żadnej opinii na ten temat (25%).

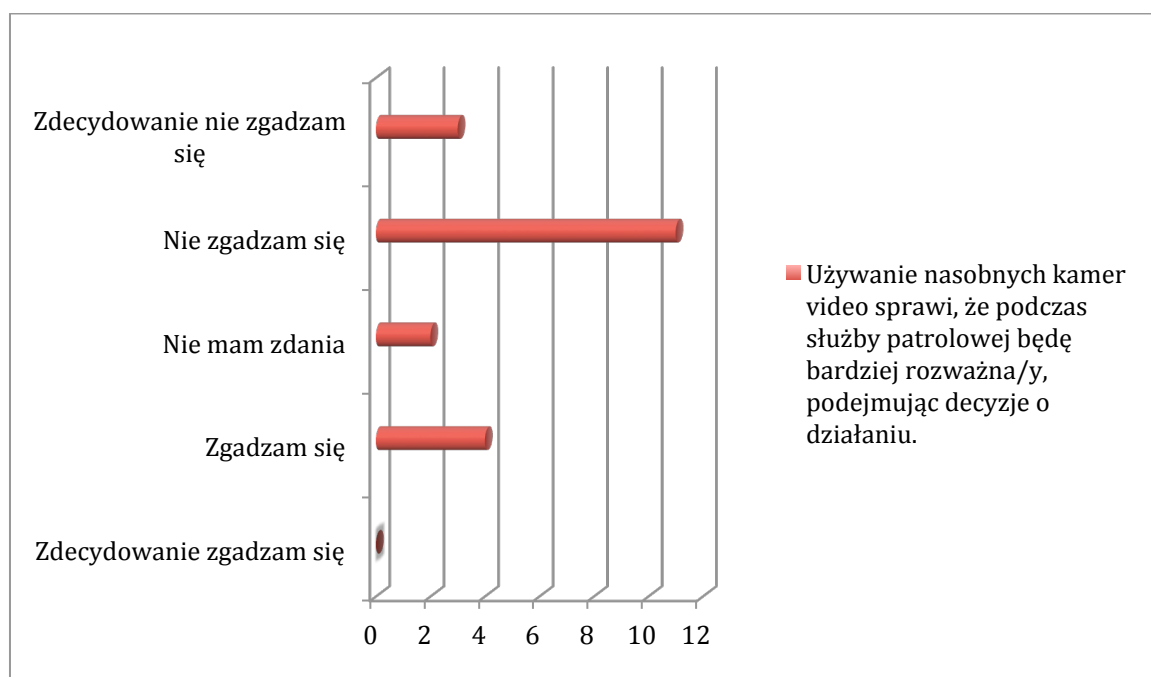

Mniejszość respondentów (30%) przyznało, że obywatele będą mniej agresywni podczas kontaktu z policjantami służby patrolowej, zaopatrzonymi w nasobne kamery video, natomiast większość, czyli w tym wypadku 2/3 ankietowanych nie zgodziło się z tym poglądem. Tylko 5% osób nie miało zdania w tej kwestii.

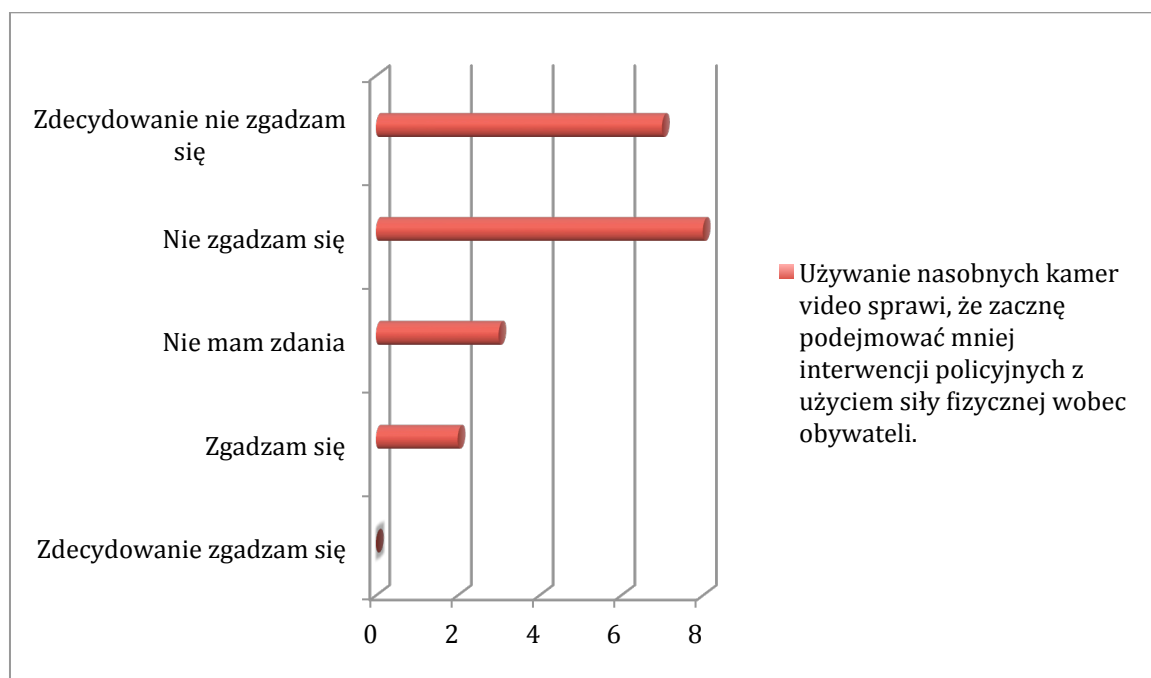
Mniejszość respondentów (20%) przyznała, że obywatele będą wykazywali więcej szacunku wobec policjantów z pierwszej linii, używających kamer video, natomiast większość, czyli 2/3 badanych osób nie zgodziło się z taką opinią. 15% nie wyraziło żadnego stanowiska w tej sprawie.

Zestaw pytań Nr 2.

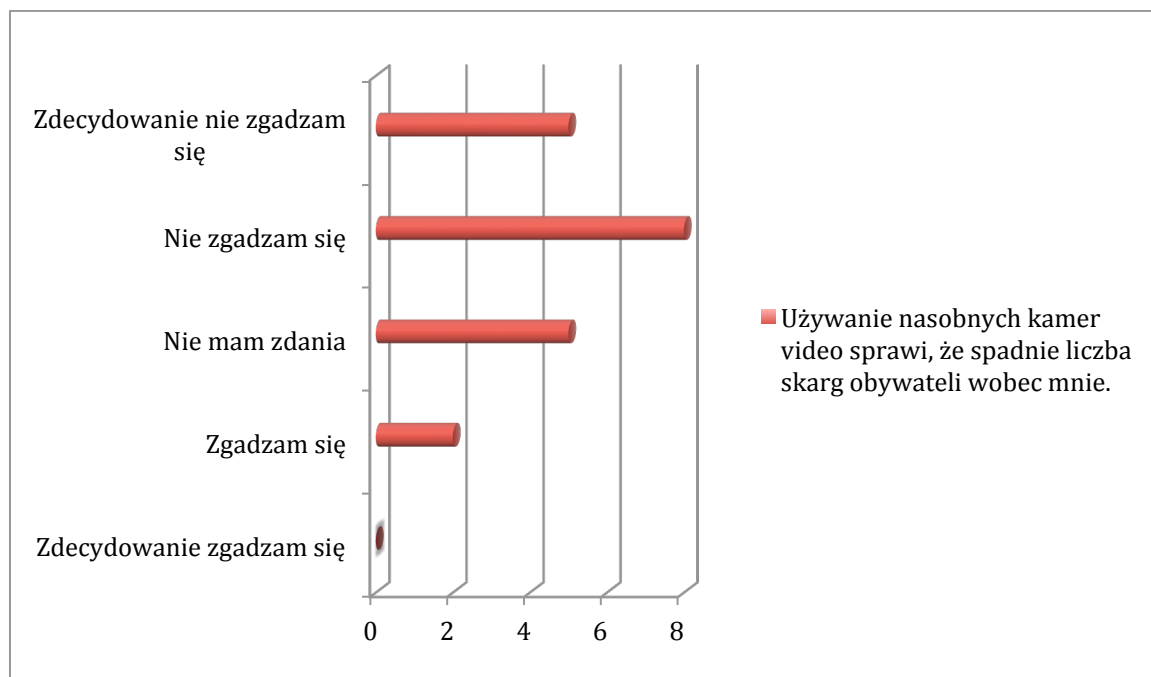

Zaledwie 10% respondentów uznało, że wyposażeni w nowe urządzenia będą bardziej rozważni, podejmując decyzję o działaniu podczas służby patrolowej. Przeważająca

większość, czyli 70% ankietowanych osób była przeciwnego zdania. 10% badanych nie miało zdania na ten temat.

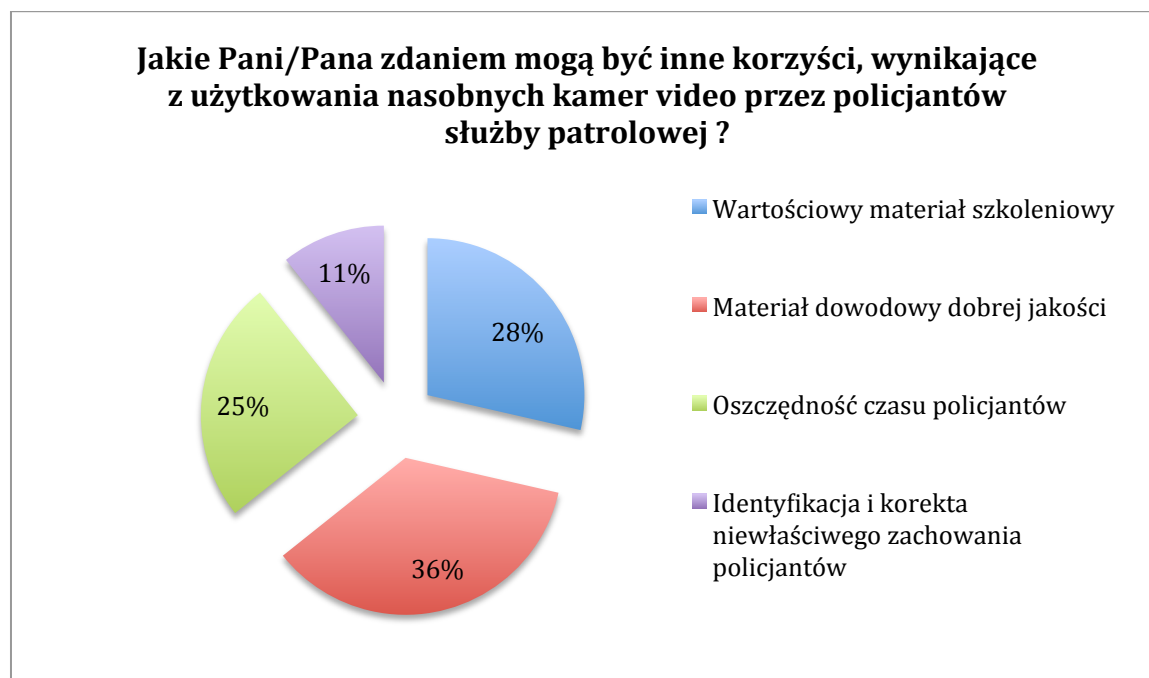
Tylko 10% respondentów przyjęło, że wyposażeni w kamery video będą podejmować mniej interwencji z użyciem siły fizycznej wobec obywateli. Przeważająca większość, czyli $\frac{3}{4}$ badanych nie zgodziła się z tym stwierdzeniem, a 15% nie wyraziło żadnej opinii w tej kwestii.

Jedynie 10% respondentów było przekonanych, że w wyniku używania nowego sprzętu do rejestracji obrazu i dźwięku spadnie liczba skarg obywateli wobec nich. Większość (65%)

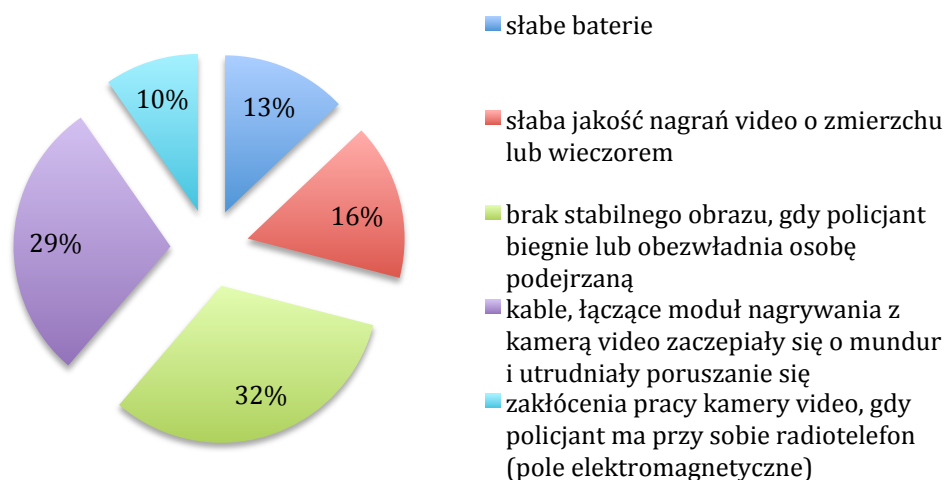
była przeciwnego zdania, a duża grupa (1/4 badanych) nie miała wyraziła żadnego stanowiska w tej sprawie.

Zestaw pytań Nr 3.

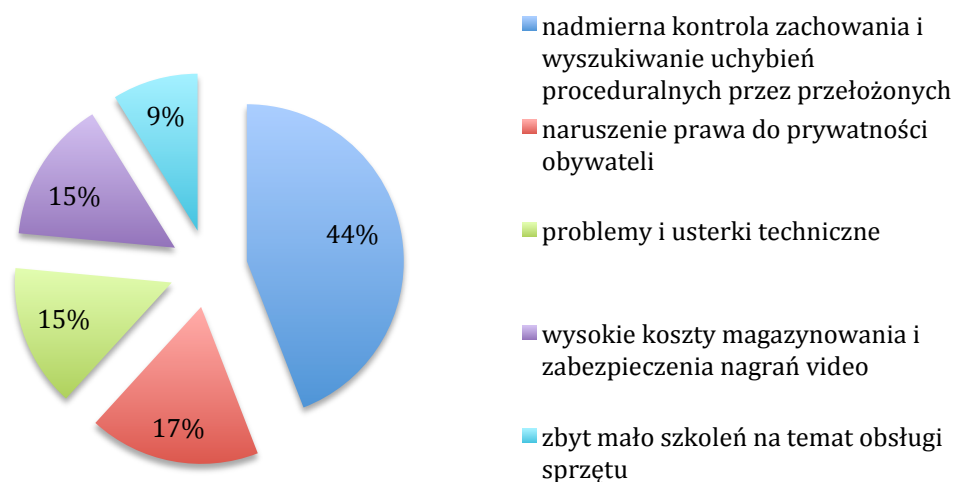
36% ankietowanych osób uznało, że jedną z najważniejszych korzyści, wynikających z użytkowania kamer video przez policjantów służby patrolowej będzie materiał dowodowy dobrej jakości, który pozwoli aresztować, a potem oskarżyć osobę podejrzaną. Inne ważne argumenty, które przemawiały za wprowadzeniem do użytku nowych urządzeń to fakt, że wybrane nagrania video mogłyby stanowić wartościowy materiał szkoleniowy, np. dla młodych funkcjonariuszy, rozpoczynających dopiero służbę w policji (28%) oraz szansa na to, że policjanci będą spędzali mniej czasu na wypełnianiu protokołów czy pisaniu notatek służbowych na temat interwencji, podjętych w trakcie służby patrolowej (25%).

Jakie problemy techniczne mogą pojawiać się w związku z użytkowaniem nasobnych kamer video przez policjantów służby patrolowej ?

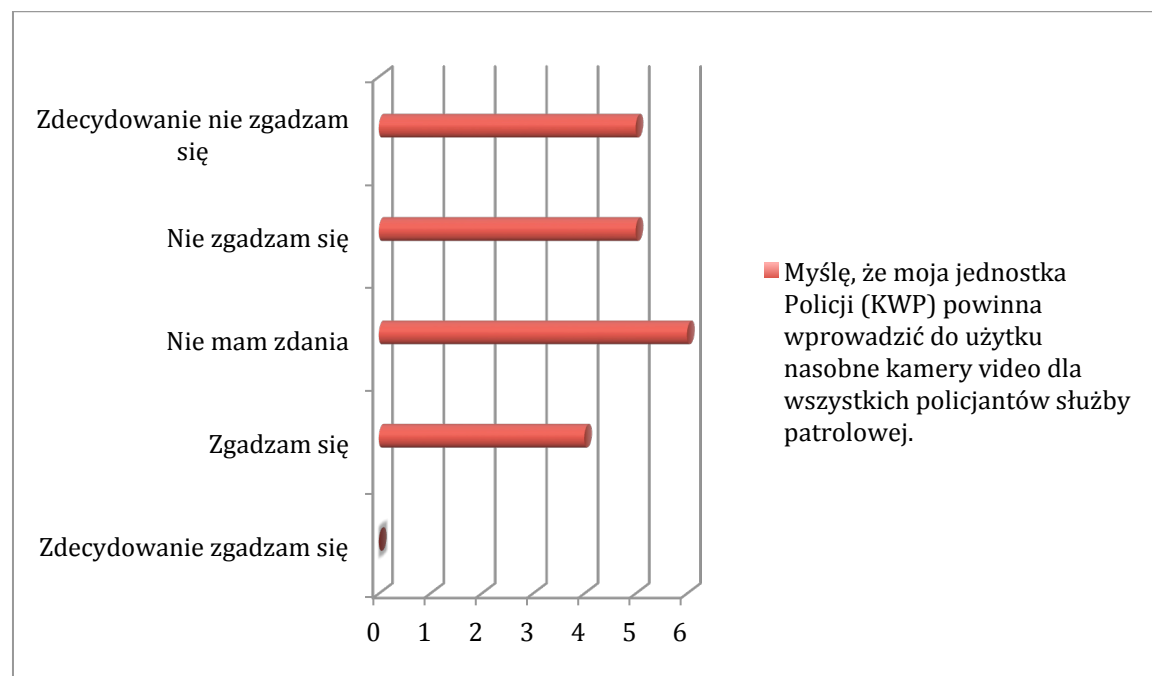

Jednym z najczęściej wskazywanych problemów technicznych, który może pojawić się w związku z wykorzystywaniem kamer video przez policjantów z pierwszej linii był brak stabilnego obrazu w sytuacji, gdy funkcjonariusz biegnie lub stara się obezwładnić osobę podejrzaną, która stawia czynny opór (32%). Istotną bolączką techniczną były także kable, łączące moduł do nagrywania z kamerą video, które zaczepiały o mundur i utrudniały poruszanie się (29%). Ponadto zwracano uwagę na słabą jakość nagrań video przy słabym świetle, np. o zmierzchu lub wieczorem (16%) oraz słabe baterie, które wystarczają tylko na kilka godzin ciągłej pracy.

Jakie Pani/Pana zdaniem są ujemne strony, wynikające z użytkowania nasobnych kamer video przez policjantów służby patrolowej ?

Największa grupa respondentów (44%) obawiała się, że dojdzie do nadmiernej kontroli zachowania policjantów i wyszukiwania nawet drobnych uchybień proceduralnych przez zwierzchników. Inne ujemne strony nowej technologii, na które wskazywały badane osoby (17%) to naruszenie prawa do prywatności obywateli (życie prywatne i rodzinne, mir domowy), wysokie koszty magazynowania i zabezpieczenia nagrań video w jednostkach policji (15%) oraz problemy i usterki techniczne (15%).

Połowa respondentów nie zgodziła się z postulatem, aby wprowadzić do użytku nasobne kamery video wśród wszystkich funkcjonariuszy służby patrolowej na terenie Komendy

Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim. Duża część badanych osób (30%) nie wyraziła żadnej opinii na ten temat prawdopodobnie zakładając, że decyzja w tej sprawie leży w rękach szefów policji wojewódzkiej. Mniejszość (20%) poparła ideę wyposażenia w nowe urządzenia wszystkich policjantów z pierwszej linii na terenie województwa lubuskiego.

Żadna z ankietowanych osób z grupy kontrolnej nie odpowiedziała na pytanie otwarte i nie podała powodów, dla których nie zgadza się na wyposażenie w nasobne kamery video wszystkich policjantów służby patrolowej na terenie Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim.

4. Wyniki. Oddział Prewencji Policji, KWP Kraków. Grupa eksperymentalna

Oddział Prewencji Policji w Krakowie liczy ponad 400 funkcjonariuszy. W ramach programu pilotażowego w okresie od lipca do grudnia 2016 roku 36 losowo dobranych policjantów testowało nasobne kamery video.

Sprzęt był wykorzystywany podczas zabezpieczania imprez masowych takich, jak np. Światowe Dni Młodzieży w Krakowie w dniach 25.07.2016 – 31.07.2016, mecze piłki nożnej, a także podczas służby patrolowej i interwencji policyjnych na terenie Krakowa (ponad 765.000 mieszkańców), Wieliczki (22.500 mieszkańców) i Chrzanowa (37.000 mieszkańców). Każda zmiana służbowa trwała 8 lub 12 godzin, zarówno w dzień jak i w nocy.

Policjanci korzystali z 26 kamer typu „Axon Body 2” oraz 10 kamer typu „Axon Flex”. Wyznaczone osoby odbyły krótkie, 1-dniowe szkolenia na temat obsługi technicznej i zasad użytkowania kamer. Ponadto 3 innych pracowników zostało przeszkolonych w zakresie transferu i magazynowania nagranych materiałów video na twardych dyskach.⁴⁶³

Kwestionariusze ankiety rozdano i po wypełnieniu przez badane osoby zebrano w dniu 26.01.2017 roku, zarówno w grupie eksperymentalnej, jak i kontrolnej.

Grupa eksperymentalna Oddziału Prewencji Policji, KWP Kraków liczyła 36 osób, wszyscy byli mężczyznami.

---

⁴⁶³ mł.insp. Jarosław Nowak, Dowódca Oddziału Prewencji Policji w Krakowie, *Opinia dotycząca kamer nasobnych, użyczonych do testowania policji*, Kraków 20.12.2016.

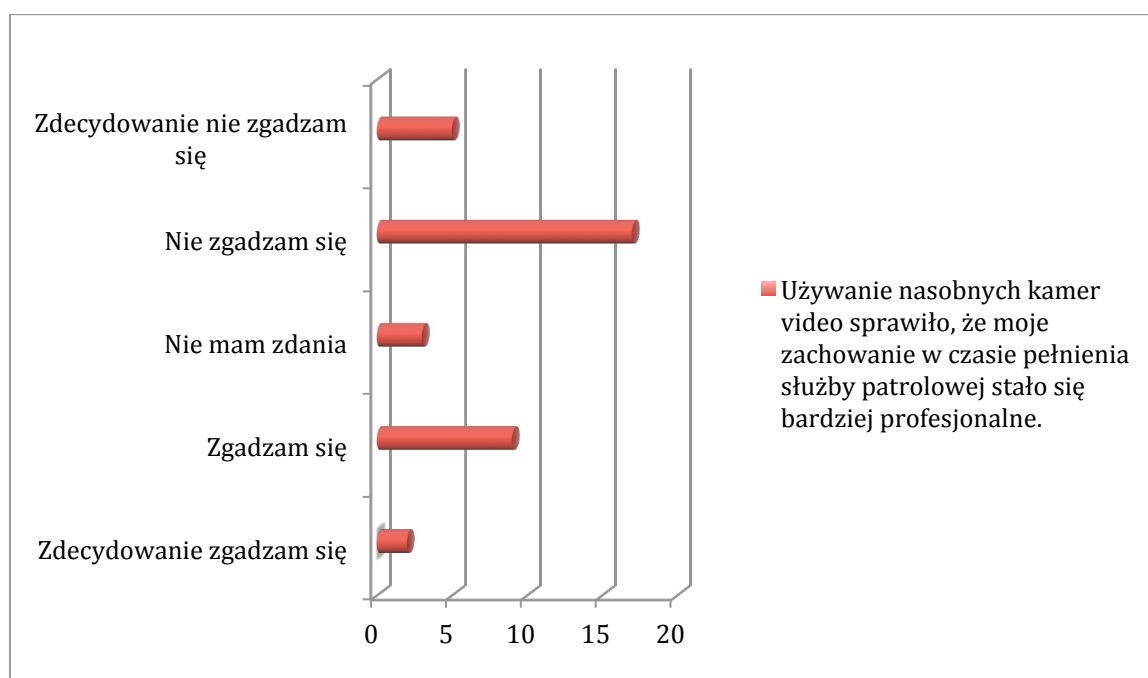
Płeć:	Liczba osób	Udział procentowy
M	36	100%
K	-	-
Wiek:		
19-29 lat	22	61,1%
30-39 lat	10	27,7%
40-49 lat	4	11,2%
50-59 lat	-	-
60 lat i więcej	-	-
Wykształcenie:		
podstawowe	-	-
zasadnicze zawodowe	-	-
średnie i pomaturalne	19	52,8%
licencjat i wyższe	17	47,2%
Lata służby w policji:		
do 4 lat	17	47,2%
od 5 do 9 lat	12	33,3%
od 10 do 19 lat	6	16,7%
od 20 do 24 lat	1	2,8%
od 25 do 30 lat	-	-
30 lat i więcej	-	-

Tabela 3. Charakterystyka demograficzna respondentów. Oddział Prewencji Policji, KWP Kraków. Grupa eksperymentalna.

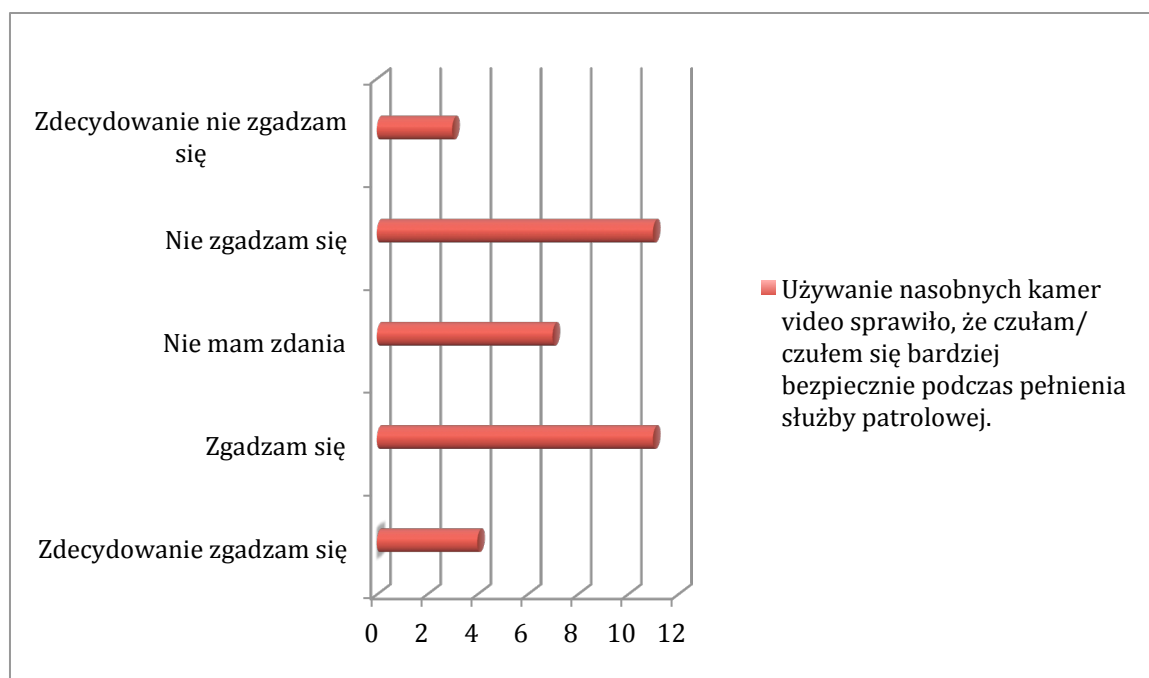
Wszyscy respondenci w grupie eksperymentalnej to mężczyźni, z których zdecydowana większość (ponad 61%) to młodzi ludzie w wieku 19-29 lat z niewielkim stażem zawodowym w policji. Ponad 47% z nich dopiero zaczęło karierę zawodową, a ponad 33% legitymuje się stażem pracy od 5 do 9 lat. Z uwagi na specyficzny, trudny charakter służby oraz wewnętrzne reguły do oddziałów prewencji policji trafiają młodzi funkcjonariusze, przede wszystkim mężczyźni, którzy zakończyli szkolenie podstawowe i zaczynają karierę zawodową w policji. Do głównych zadań oddziałów prewencji policji należy ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas zgromadzeń i imprez masowych takich, jak np. mecze piłki nożnej, przywracanie porządku publicznego w wypadku zbiorowego naruszenia prawa, działania w wypadku stanów nadzwyczajnych, katastrof i klęsk żywiołowych oraz zwykła służba patrolowa. Z reguły po 2-3 latach funkcjonariusze z oddziałów prewencji starają się o przeniesienie do innych jednostek policji.

Ponad połowa ankietowanych osób z grupy eksperymentalnej (52,8%) miała wykształcenie średnie i pomaturalne, a 47,2% miało tytuł licencjacki lub magisterski.

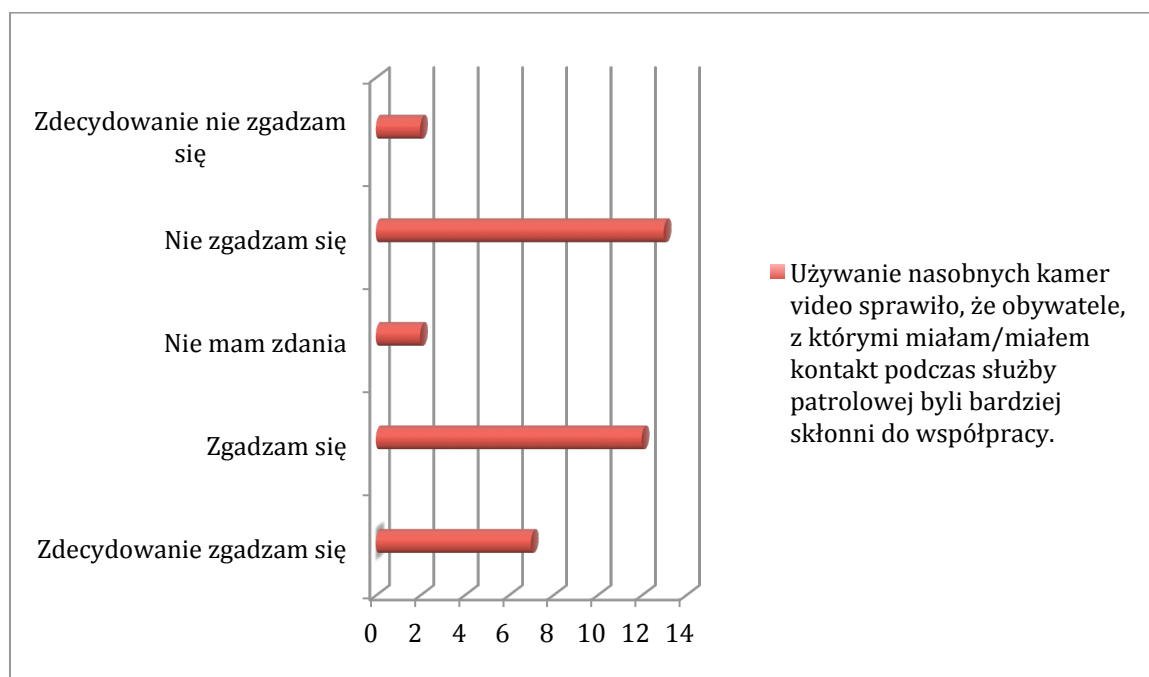
Zestaw pytań Nr 1

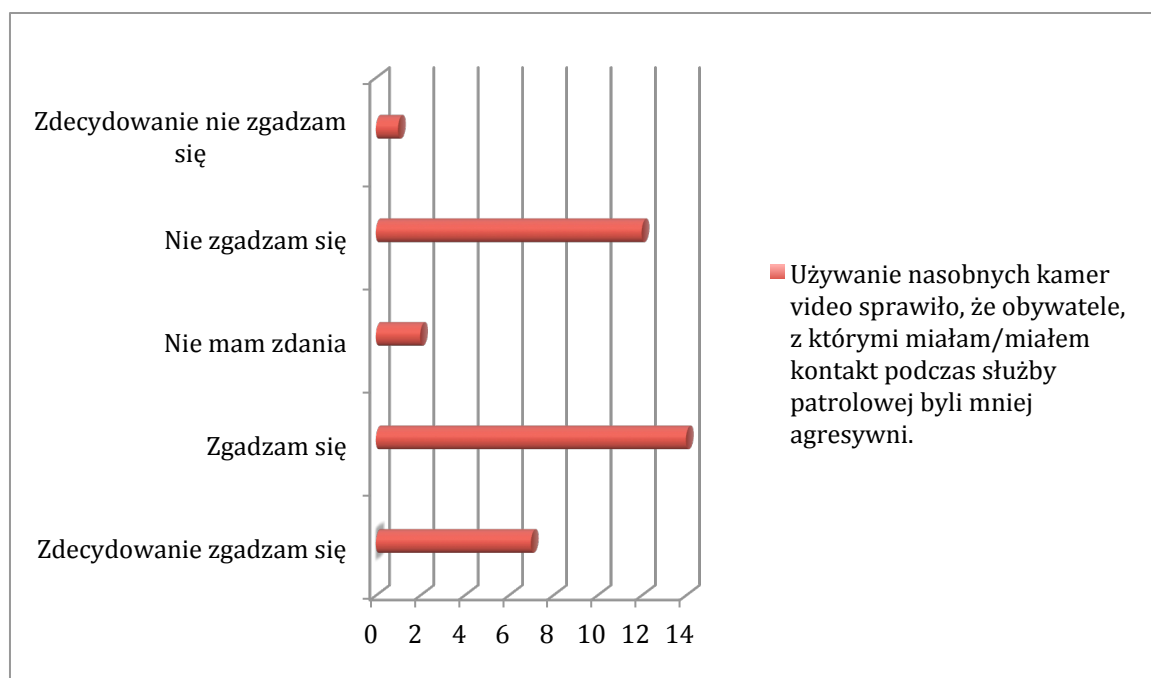
Większość respondentów (61%) nie zgodziło się z założeniem, że z powodu nasobnych kamer video ich zachowanie podczas służby patrolowej było bardziej profesjonalne. Ponad 30% ankietowanych przyznało, że użytkując na służbie kamery video działali bardziej kompetentnie, a 8,5% badanych wstrzymało się od opinii.

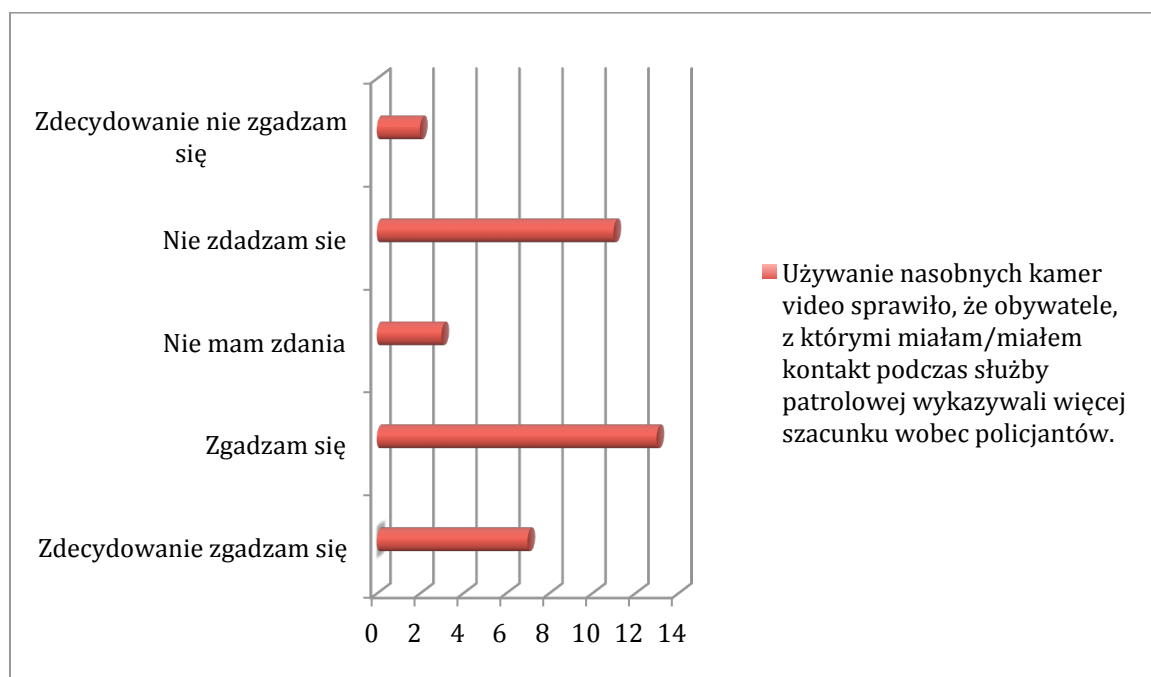
Duża grupa ankietowanych osób (41,6%) czuła się bardziej bezpiecznie i pewnie podczas pełnienia służby patrolowej, wyposażona w urządzenia do rejestracji obrazu i dźwięku, natomiast 38,8% badanych było przeciwnego zdania. Blisko 20% nie miało zdania w tej kwestii.

Ponad połowa respondentów (52,7%) uznała, że w wyniku użytkowania kamer video w trakcie służby patrolowej obywatele, z którymi miano kontakt byli bardziej chętni do współpracy, a ponad 41% badanych osób była przeciwnego zdania. Tylko 5,7% ankietowanych nie wyraziło żadnej opinii w tej sprawie.

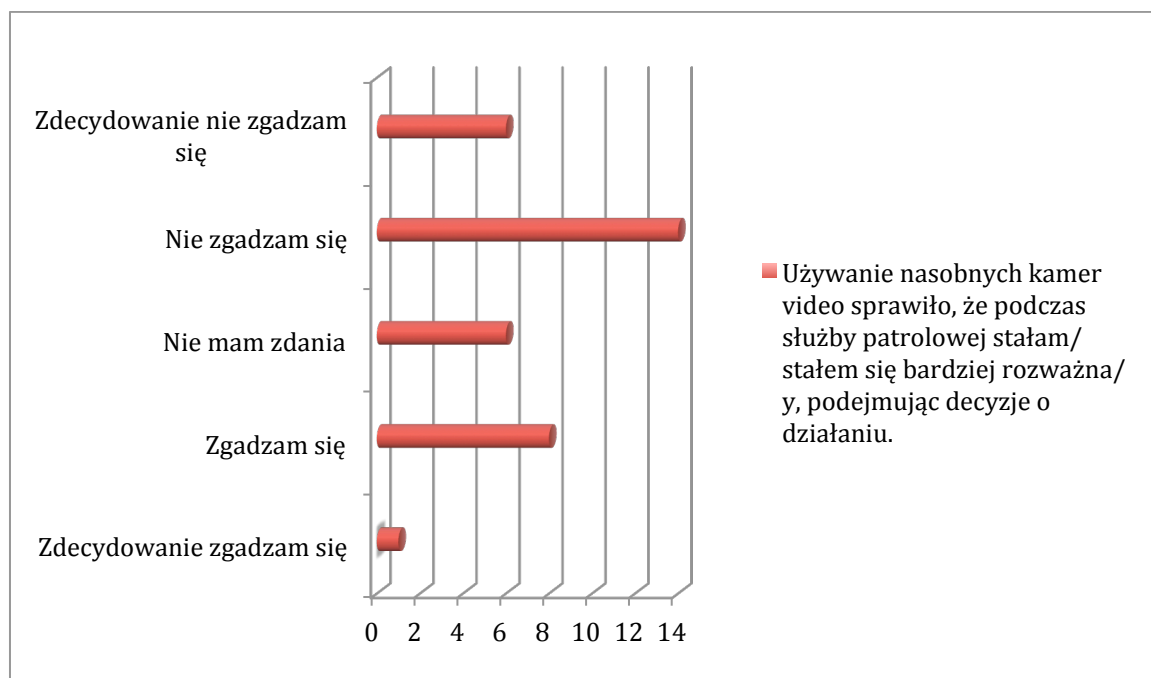

Większość respondentów (58,3%) przyznała, że obywatele byli mniej agresywni podczas kontaktu z policjantami na służbie, wyposażonymi w kamery video, natomiast 36% ankietowanych nie zgodziło się z taką opinią. Tylko 5,6% badanych osób nie miało zdania w tej kwestii.

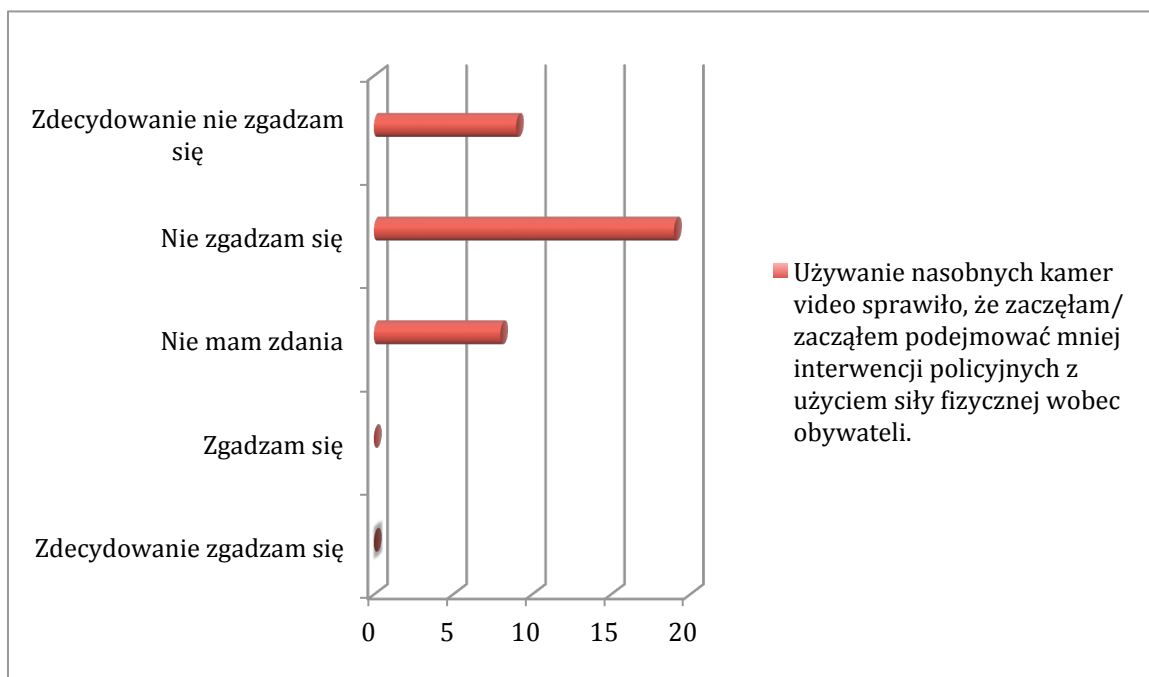

Większość badanych osób (55,5%) stwierdziła, że obywatele wykazywali więcej szacunku dla policjantów na służbie, wyposażonych w nowy sprzęt, a 36% respondentów wyraziło przeciwną opinię. Zdania nie miało 8,4% ankietowanych.

Zestaw pytań Nr 2.

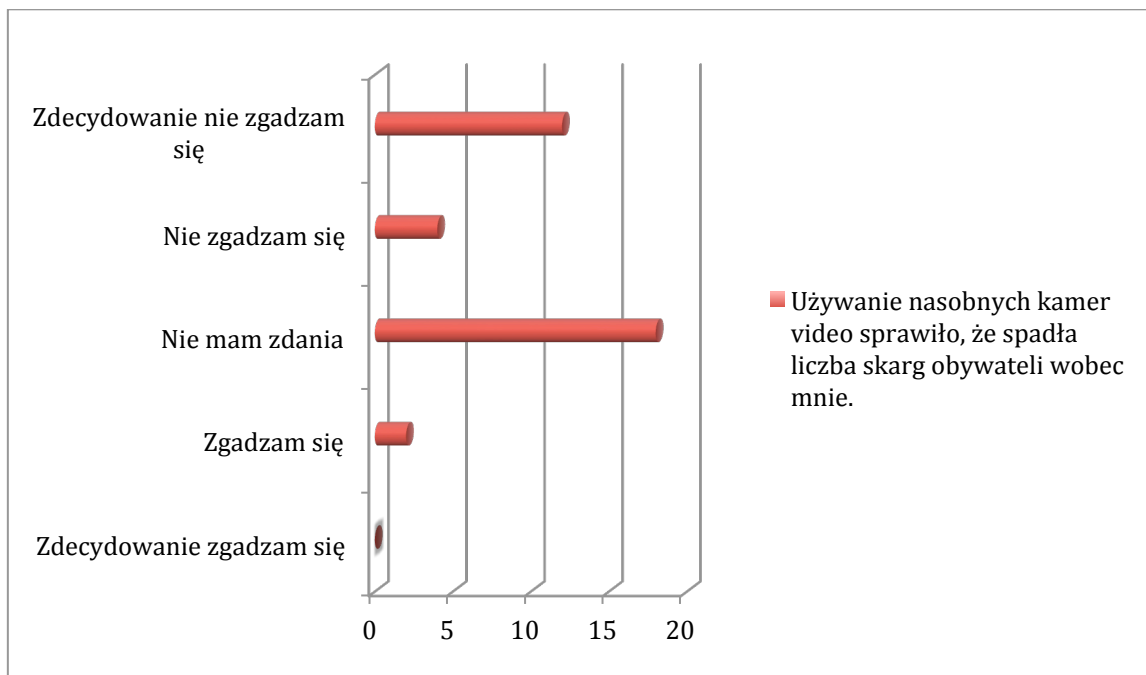

W tym wypadku ponad połowa respondentów (55,5%) nie zgodziła się z twierdzeniem, że policjanci na służbie, wyposażeni w nasobne kamery video działali w bardziej odpowiedzialny i przemyślany sposób, z kolei ¼ ankietowanych osób przyznało, że w takiej sytuacji działali rozważniej. Blisko 20% wstrzymało się od głosu w tej sprawie.

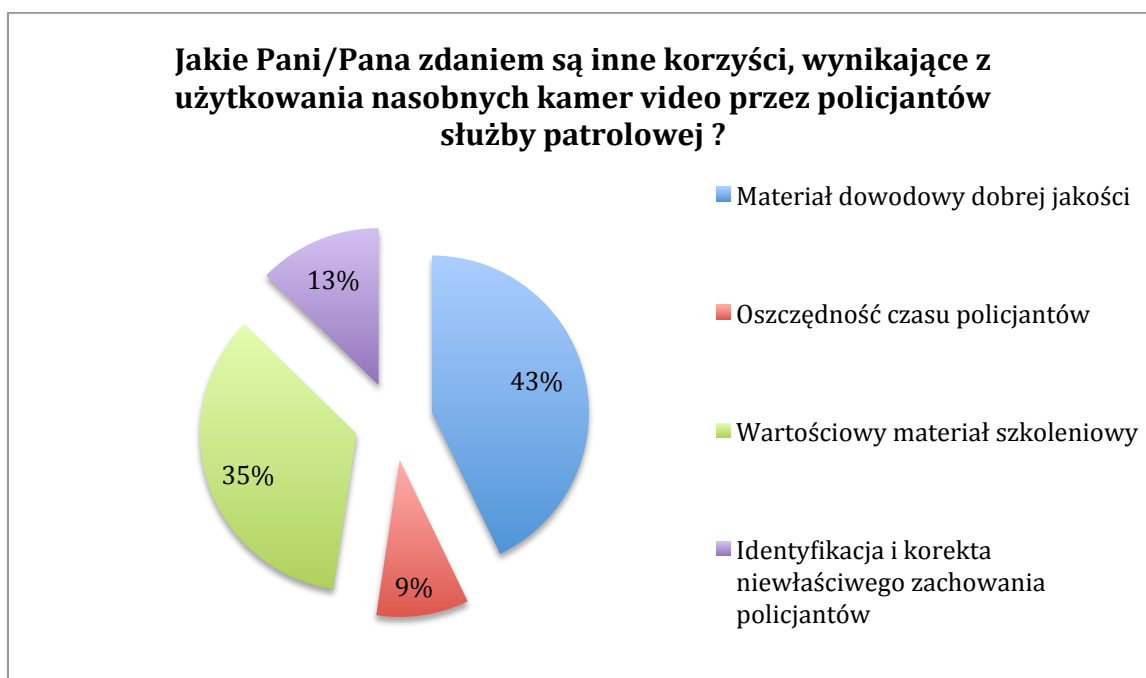
Zdecydowana większość respondentów (77,7%) nie zgodziła się ze stwierdzeniem, że z powodu nasobnych kamer video funkcjonariusze zaczęli podejmować mniej interwencji

policyjnych z użyciem siły fizycznej wobec obywateli. Reszta ankietowanych (22,3%) nie miała zdania na ten temat.

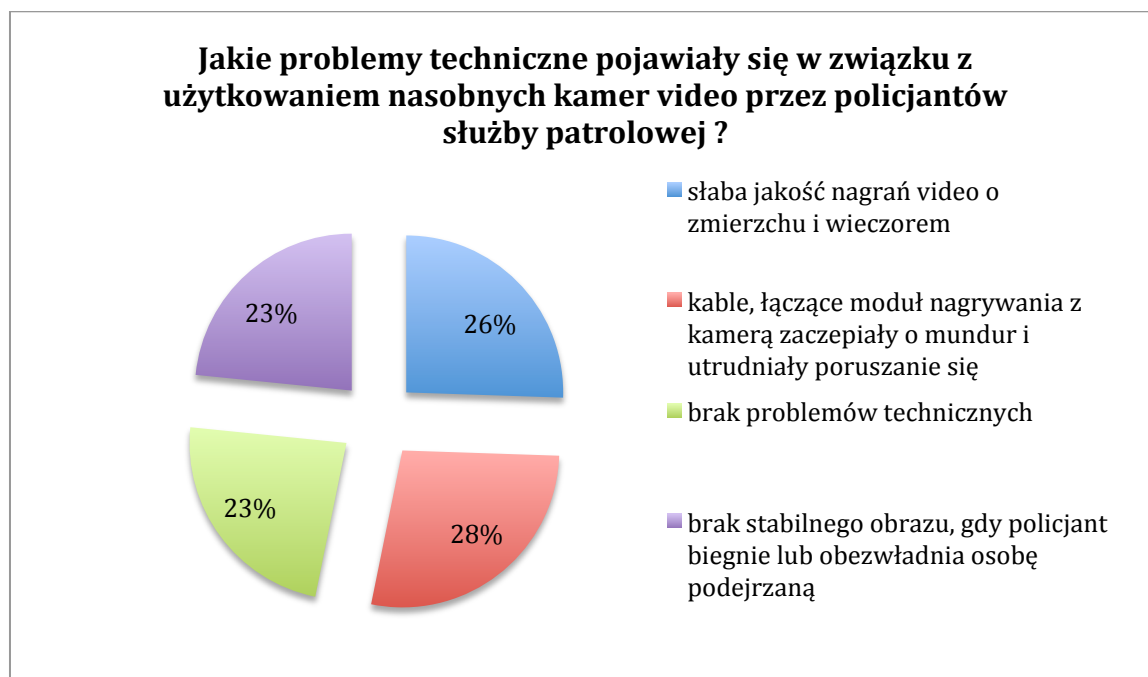

Duża grupa respondentów (44,4%) nie zgodziła się z tezą, że w wyniku stosowania nasobnych kamer video spadła liczba skarg obywateli wobec nich. Co zastanawiające, połowa ankietowanych nie miała zdania na ten temat. Tylko 5,6% przyznało, że zmniejszyła się liczba skarg obywateli wobec nich.

Zestaw pytań nr 3.

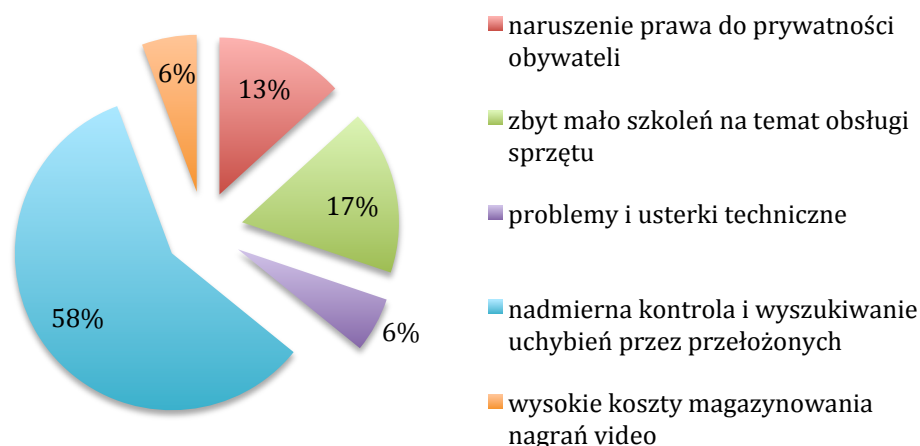

Największa grupa respondentów (43%) uznała, że nagrania video stanowią solidny materiał dowodowy, który pozwoli aresztować, a potem skarżyć osobę podejrzaną. Duża grupa ankietowanych osób (35%) stwierdziła, że wybrane nagrania video stanowią wartościowy materiał szkoleniowy np. dla młodych funkcjonariuszy, którzy rozpoczynają służbę w policji. Pozostałe osoby były zdania, że zarejestrowane obrazy będą służyć do identyfikacji i korekty niewłaściwego zachowania niektórych policjantów (13%) oraz pozwolą im spędzić mniej czasu na wypełnianiu protokołów czy pisaniu notatek służbowych na temat interwencji, podjętych w czasie służby (9%).

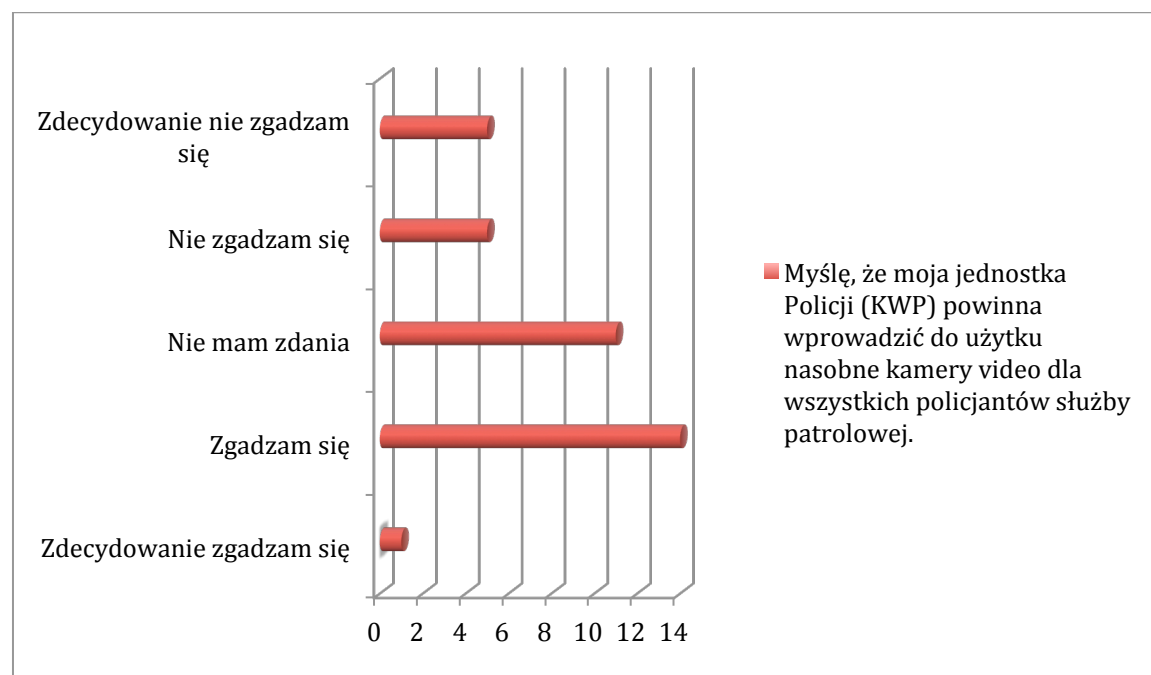

Najczęściej wskazywane problemy techniczne, jakie pojawiły się w związku z użytkowaniem nowych urządzeń to fakt, że kable łączące moduł nagrywania z kamerą video (typ Axon Flex) zaczepiały o mundur i utrudniały poruszanie się (28%) oraz słaba jakość nagrań video o zmierzchu lub wieczorem (26%). Inne bolączki techniczne, wymieniane przez badanych z grupy eksperymentalnej to brak stabilnego obrazu video, gdy policjant biegł lub starał się obezwładnić osobę podejrzaną, która stawiała czynny opór (23%). Żadnych problemów technicznych nie zgłosiło 23% ankietowanych osób.

Jakie Pani/Pana zdaniem są ujemne strony, wynikające z użytkowania nasobnych kamer video przez policjantów służby patrolowej ?

Większość respondentów (58%) obawiała się, że w wyniku wprowadzenia do użytku nasobnych kamer video dojdzie do nadmiernej kontroli zachowania policjantów i wyszukiwania nawet drobnych uchybień proceduralnych przez przełożonych. Inne osoby wskazywały, że odbyło się zbyt mało szkoleń na temat obsługi sprzętu oraz reguł nagrywania i przechowywania nagrań video (17%) oraz twierdziły, że dojdzie do naruszenia prawa do prywatności obywateli w sytuacjach, dotyczących ich życia prywatnego i rodzinnego, miru domowego (13%).

Większa grupa badanych osób (41,6%) przyznała, że wszyscy policjanci służby patrolowej na terenie województwa małopolskiego powinny otrzymać nasobne kamery video. Znacznie

mniej osób nie zgodziło się z tym postulatem (27,7%), a duża część nie miała w tej kwestii żadnego zdania (30,7%).

Odpowiadając na ostatnie pytanie o charakterze otwartym respondenci z grupy eksperymentalnej podali na piśmie przyczyny, dla których sprzeciwiają się powszechnemu stosowaniu nasobnych kamer przez funkcjonariuszy służby patrolowej w ich województwie.

Najważniejszą przesłanką był fakt, że zwierzchnicy mogą wykorzystywać nagrania do karania drobnych uchybień i błędów policjantów podczas wykonywania obowiązków służbowych (5 opinii). Ponadto mundurowi z pierwszej linii to w przygniatającej większości młodzi ludzie z małym stażem pracy, którzy dopiero zaczynają zdobywać pierwsze doświadczenia zawodowe. Obecność kamery może ich stresować i blokować psychicznie, a przez to utrudniać kontakt z obywatelami. Policjanci powinni otrzymywać taki sprzęt dopiero po 3-4 latach służby (2 opinie). Z drugiej strony osoby legitymowane często źle się czują mając świadomość, że są nagrywane, niechętnie odpowiadają na pytania, itp. (2 opinie).

Funkcjonariusze traktują wprowadzanie do użytku nasobnych kamer video w jednostkach policji jako obciążenie dodatkowymi obowiązkami (1 opinia), a także podkreślają wysokie koszty zakupu tego rodzaju sprzętu. Pieniądze można by przeznaczyć na inne, ważniejsze cele (1 opinia).

5. Wyniki. Oddział Prewencji Policji, KWP Kraków. Grupa kontrolna

Grupa kontrolna Oddziału Prewencji Policji, KWP Kraków liczyła 29 osób, wszyscy byli mężczyznami, 3 osoby nie wypełniły metryczki.

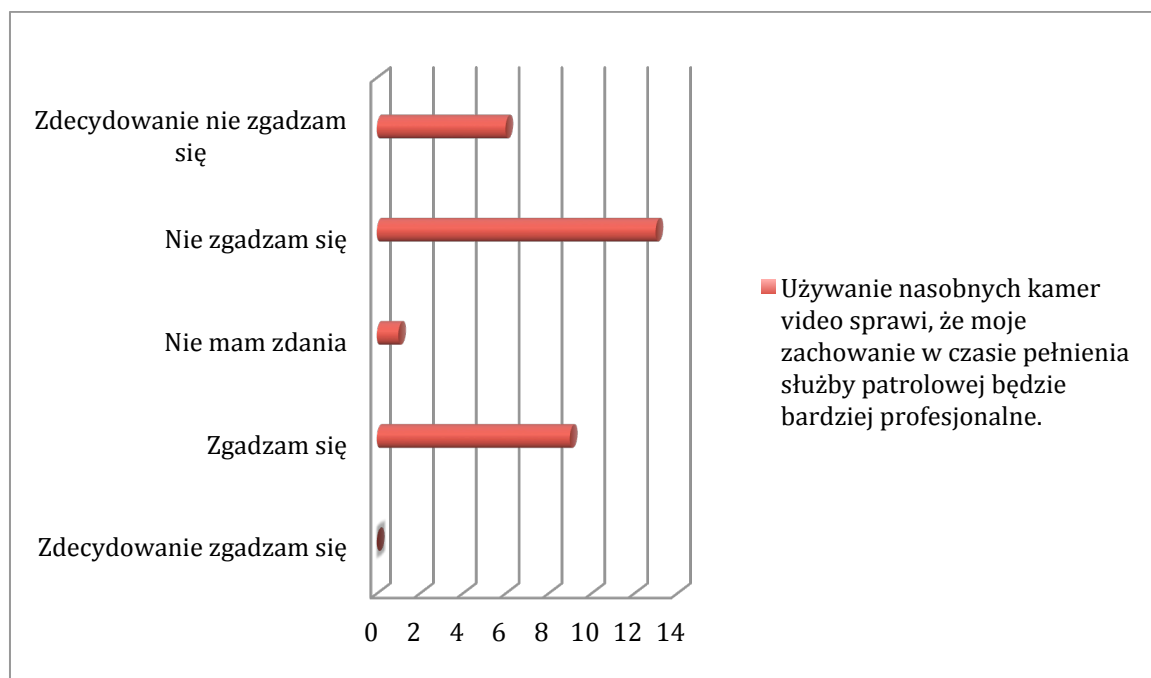
Płeć:	Liczba osób	Udział procentowy
M	26	100%
K	-	-
Wiek:		
19-29 lat	18	69,2%
30-39 lat	7	26,9%
40-49 lat	1	3,9%

50-59 lat	-	-
60 lat i więcej	-	-
Wykształcenie:		
podstawowe	-	-
zasadnicze zawodowe	-	-
średnie i pomaturalne	13	50%
licencjat i wyższe	13	50%
Lata służby w policji:		
do 4 lat	20	76,9%
od 5 do 9 lat	4	15,3%
od 10 do 19 lat	2	7,8%
od 20 do 24 lat	-	-
od 25 do 30 lat	-	-
30 lat i więcej	-	-

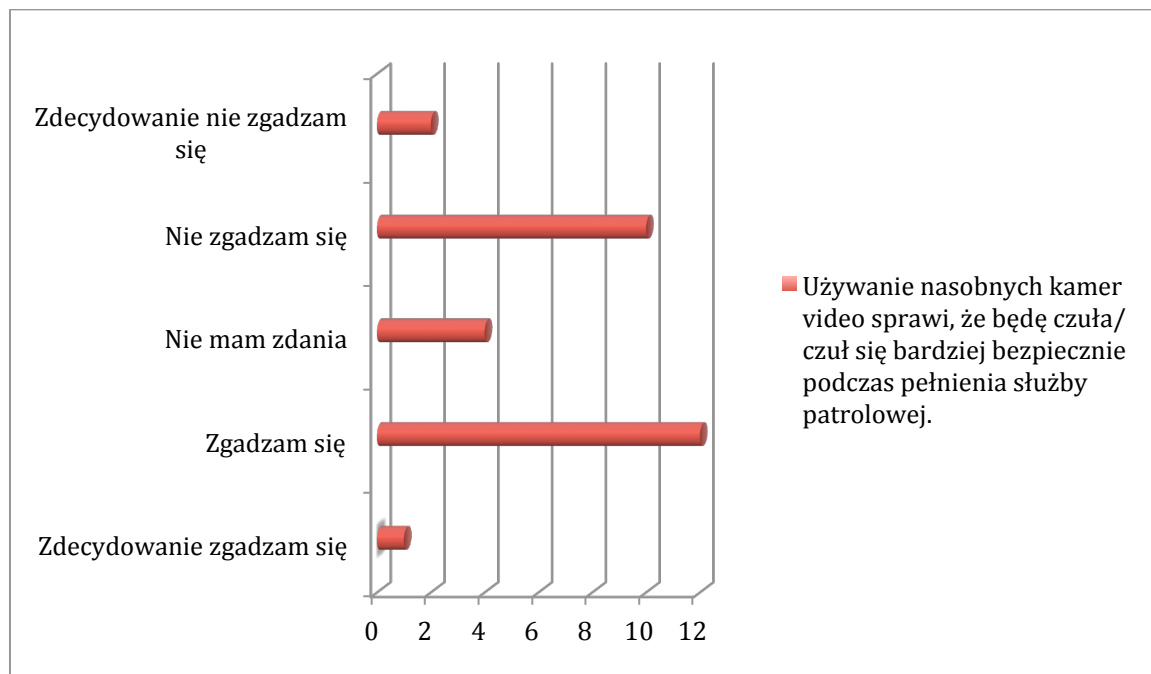
Tabela 4. Charakterystyka demograficzna respondentów. Oddział Prewencji Policji, KWP Kraków. Grupa kontrolna.

Przeważająca większość respondentów z grupy kontrolnej to młodzi ludzie w wieku 19-29 lat, którzy dopiero zaczynają służbę w policji (blisko 70%), druga duża grupa to ludzie w średnim wieku 30-39 lat (blisko 27%). Połowa ankietowanych osób zdobyła wykształcenie średnie i pomaturalne, a druga połowa miała tytuły licencjata lub magistra. W zasadzie wszyscy badani mieli krótki staż zawodowy w policji – blisko 77% pracowało nie dłużej, niż 4 lata, a ponad 15% pracowało od 5 do 9 lat.

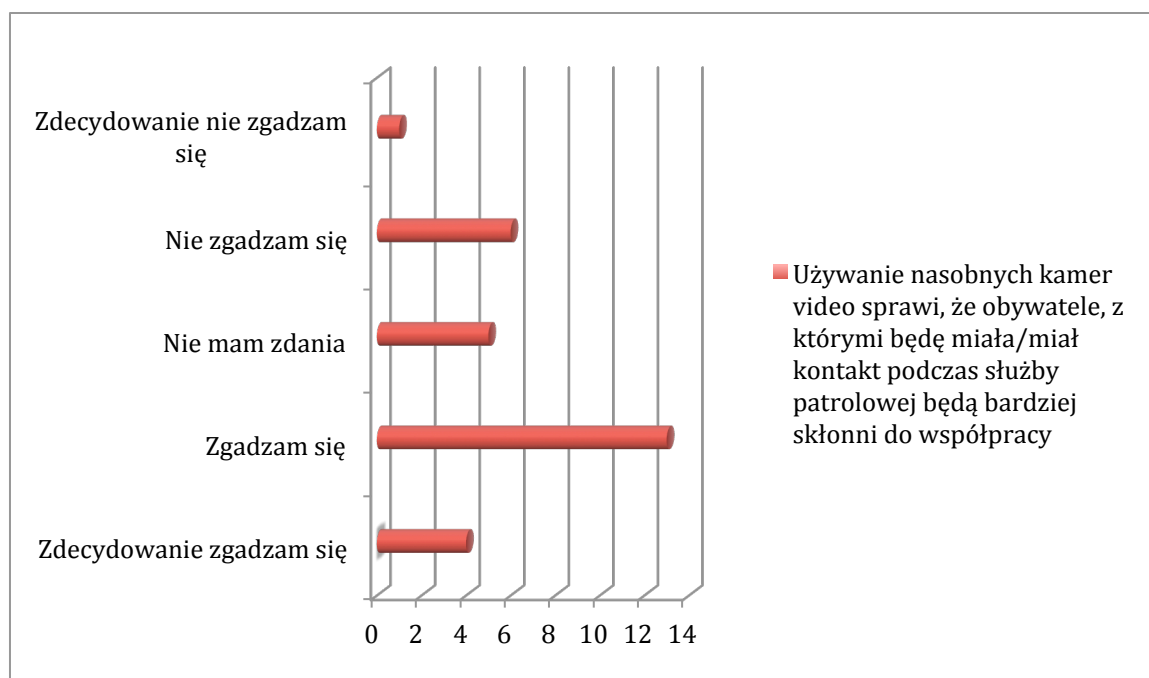
Zestaw pytań nr 1.

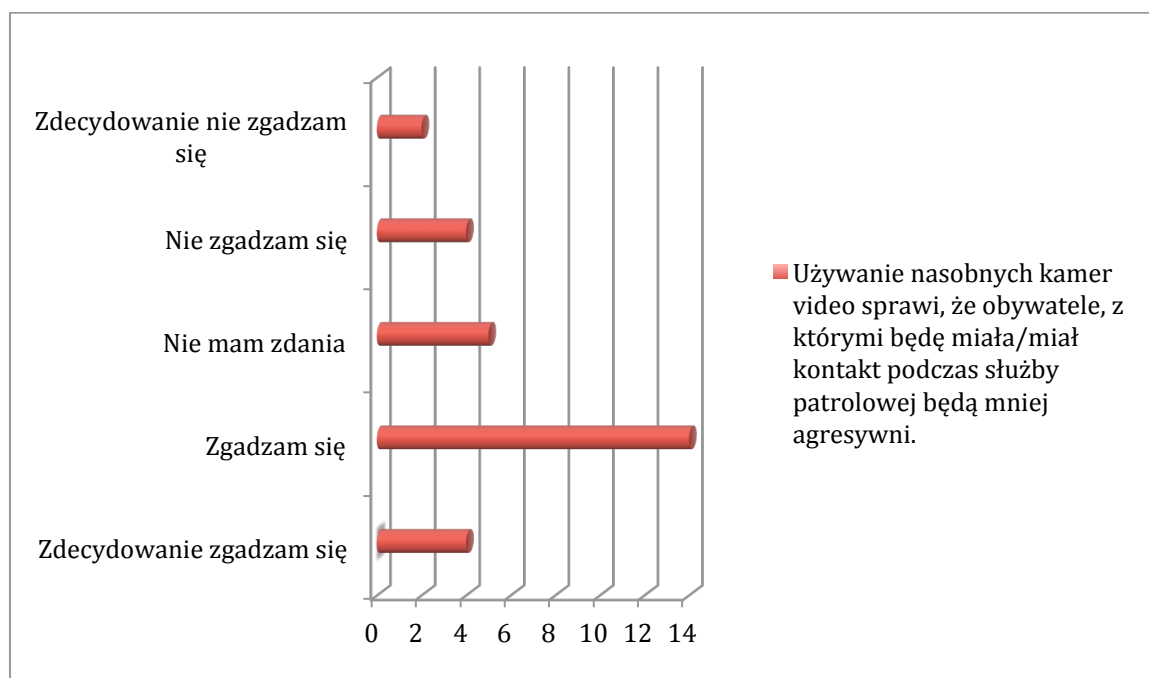
Zdecydowana większość, czyli 2/3 respondentów nie zgodziła się z poglądem, że ich zachowanie podczas służby będzie bardziej profesjonalne w wypadku zastosowania nasobnych kamer video. O połowę mniej osób (34,4%) uznało, że będą w takiej sytuacji bardziej kompetentni.

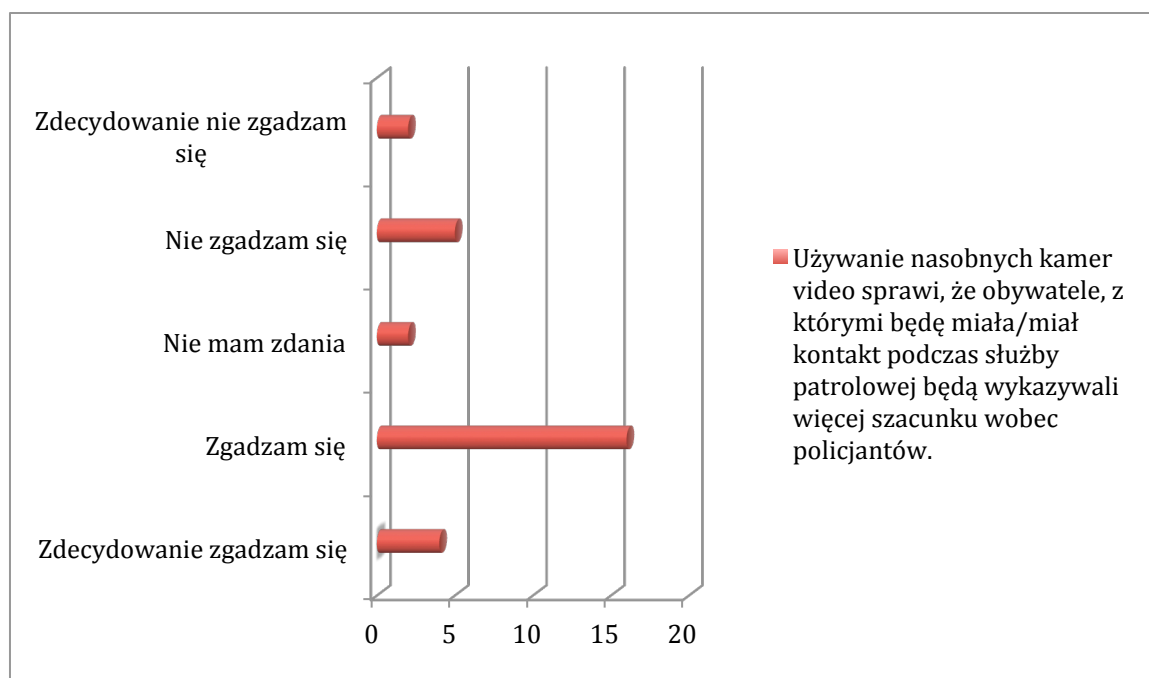
Większa grupa ankietowanych osób (44,8%) stwierdziła, że będzie czuła się bardziej bezpiecznie i pewnie, wyposażona w nowe urządzenia, a 41,3% badanych nie zgodziło się z taką opinią. Z kolei 13,9% nie miało zdania w tej kwestii.

Ponad połowa respondentów (58,6%) była przekonana, że w wyniku użytkowania kamer video obywatele, z którym policjanci będą mieli kontakt byliby bardziej chętni do współpracy. Tylko 24,1% wyraziło przeciwną opinię. Zdania nie miało w tej sprawie 17,3%.

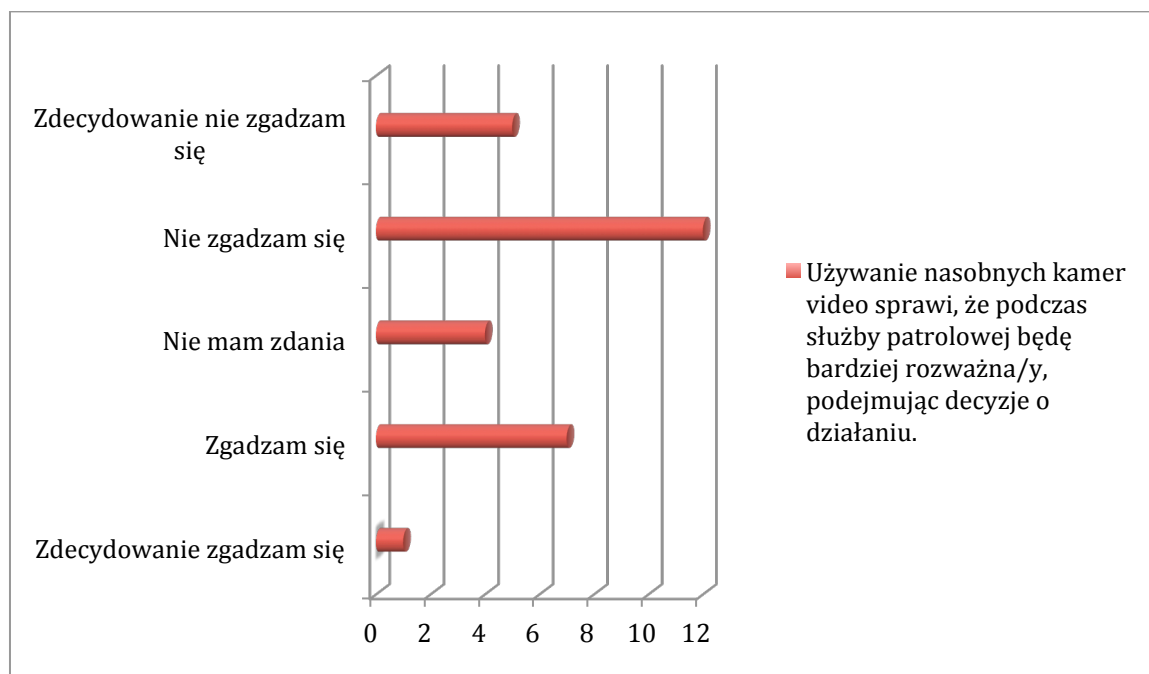

Zdecydowana większość badanych osób (62%) założyła, że w obecności nasobnych kamer video obywatele, mający kontakt z policjantami będą mniej agresywni. Jedynie 20,6% ankietowanych było odmiennego zdania, a 17,4% respondentów nie wyraziło żadnej opinii.

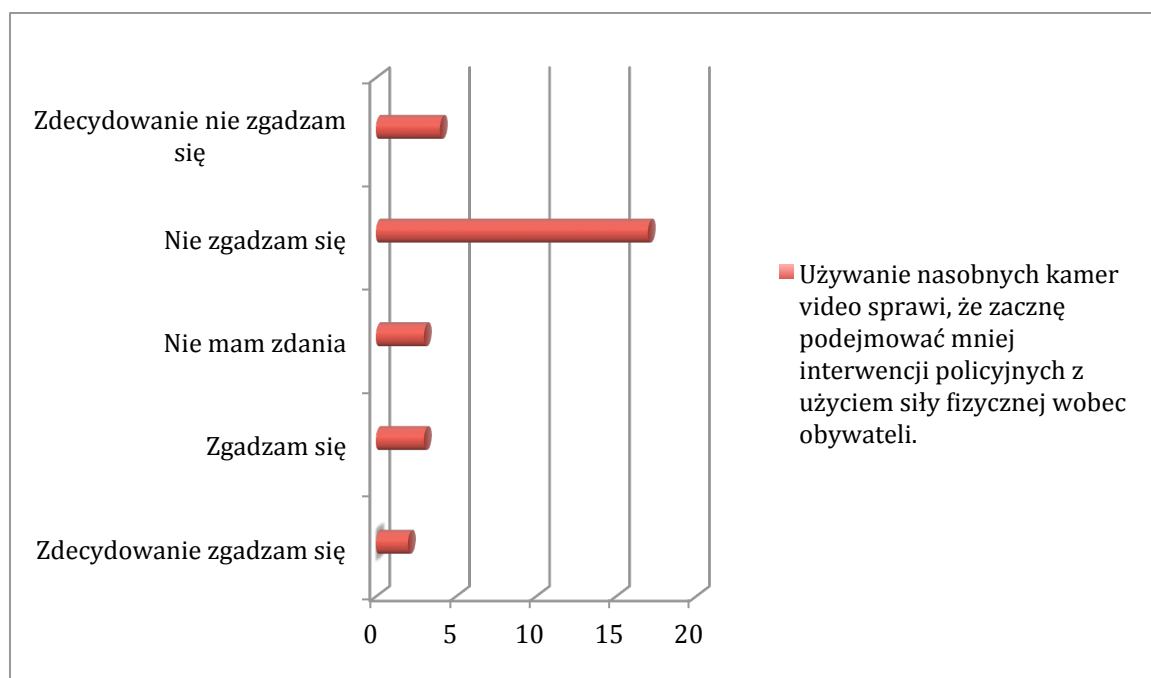

Przeważająca większość respondentów (70%) przyjęła, że w wyniku zastosowania nasobnych kamer video obywatele wykażą więcej szacunku wobec policjantów na służbie, z którymi dojdzie do kontaktu, a 24,1% ankietowanych nie zgodziło się z tym twierdzeniem. Tylko 5,9% badanych osób nie wyraziło swojej opinii w tej sprawie.

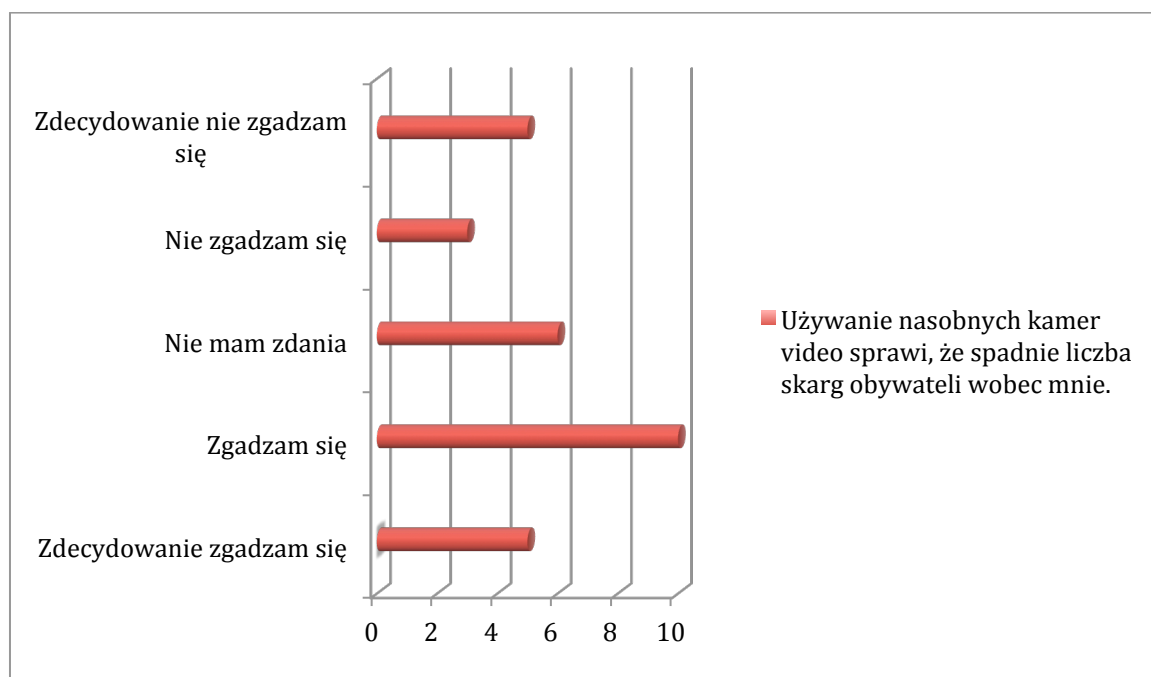
Zestaw pytań Nr 2.

Większość respondentów (58,6%) nie zaakceptowała stwierdzenia, że wyposażeni w kamery video będą bardziej rozważni na służbie, podejmując decyzje o działaniu. Tylko mniejszość (27,6%) przyznała, że w takiej sytuacji działaliby bardziej odpowiedzialnie, a 13,8% ankietowanych nie miało zdania w tej materii.

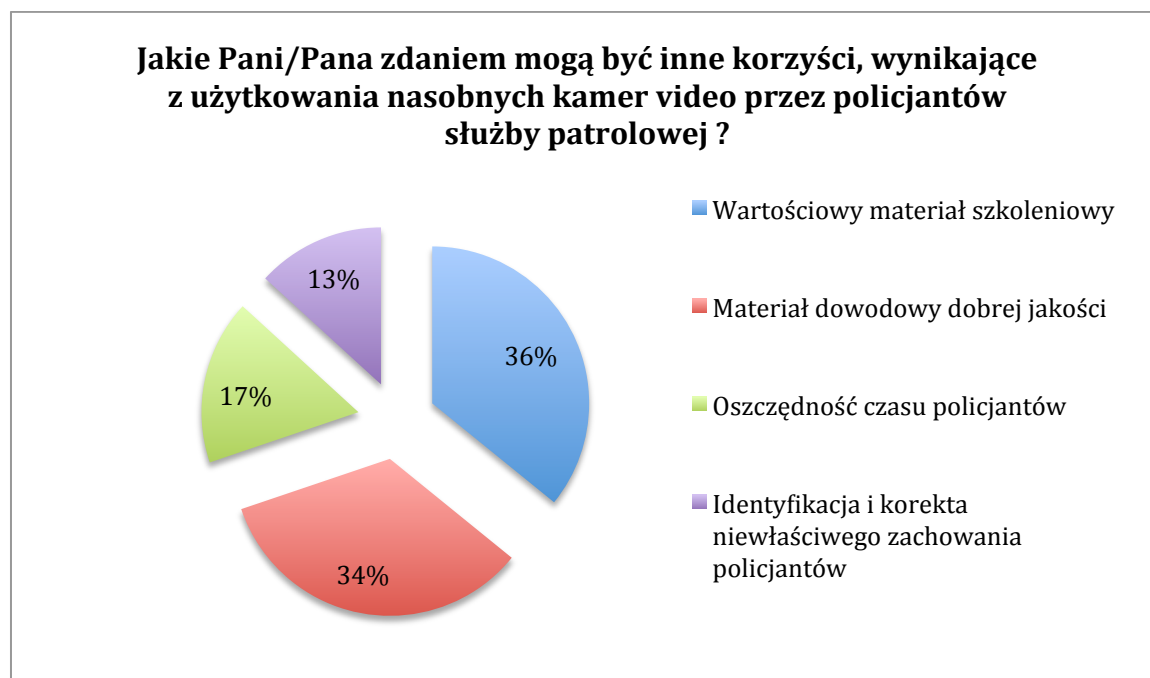

Przeważająca większość ankietowanych osób (72,4%) nie zgodziła się z założeniem, że policjanci wyposażeni w nowy sprzęt zaczną podejmować mniej interwencji z użyciem siły fizycznej wobec obywateli. Jedynie 17,2% respondentów poparło taką przesłankę. Od głosu wstrzymało się 10,4% badanych.

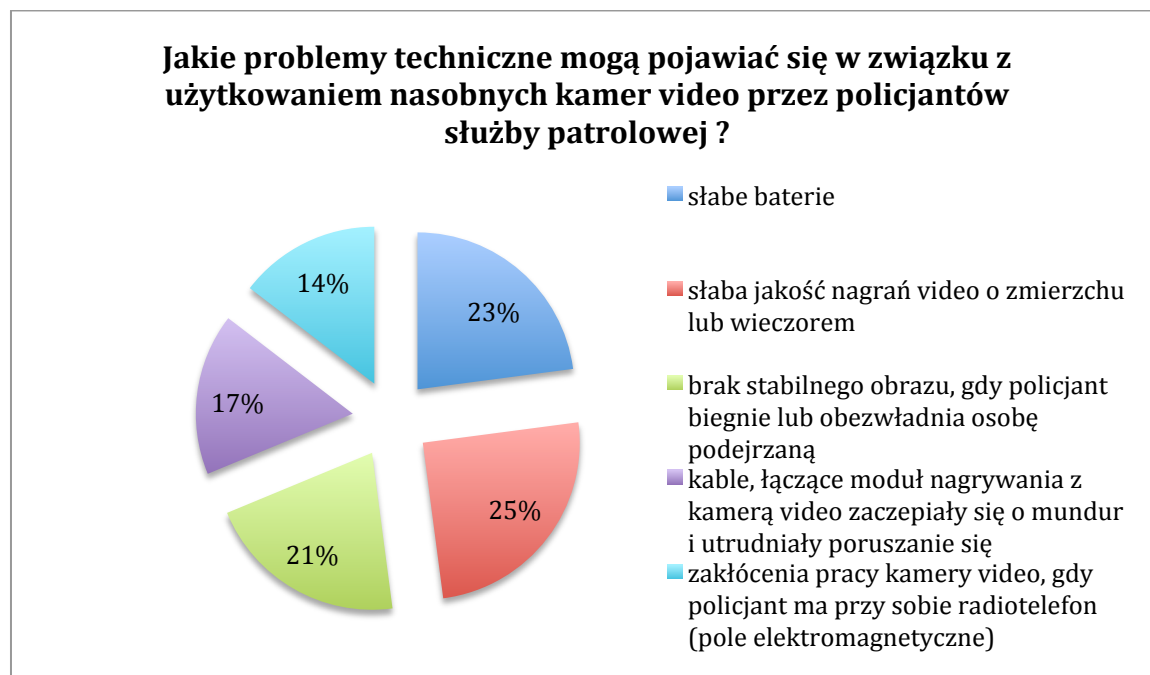

Ponad połowa respondentów (51,7%) była przekonana, że w wyniku stosowania nasobnych kamer video podczas służby spadnie liczba skarg obywateli wobec nich. Mniejszość (27,5%) była przeciwnego zdania. Opinii na ten temat nie wyraziło 20,8% badanych osób.

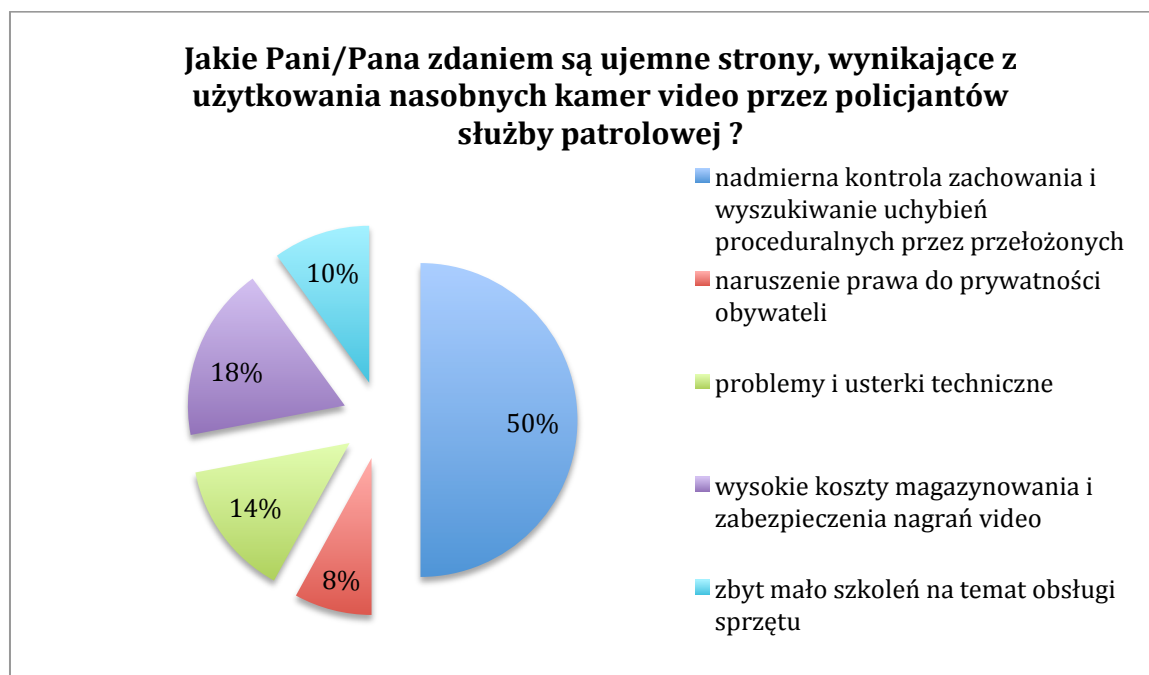
Zestaw pytań Nr 3.

Największe grupy respondentów uznały, że wybrane nagrania video będą stanowić wartościowy materiał szkoleniowy np. dla młodych funkcjonariuszy, którzy dopiero rozpoczynają służbę w policji (36%) lub będzie to solidny materiał dowodowy, który pozwoli aresztować, a potem postawić w stan oskarżenia osobę podejrzaną (34%). Inne korzyści polegają na tym, że policjanci będą tracić mniej czasu na wypełnianiu protokołów czy pisaniu notatek służbowych na temat interwencji, podjętych w czasie służby (17%), a nagrania video będą do identyfikacji i korekty niewłaściwego zachowania niektórych funkcjonariuszy (13%).

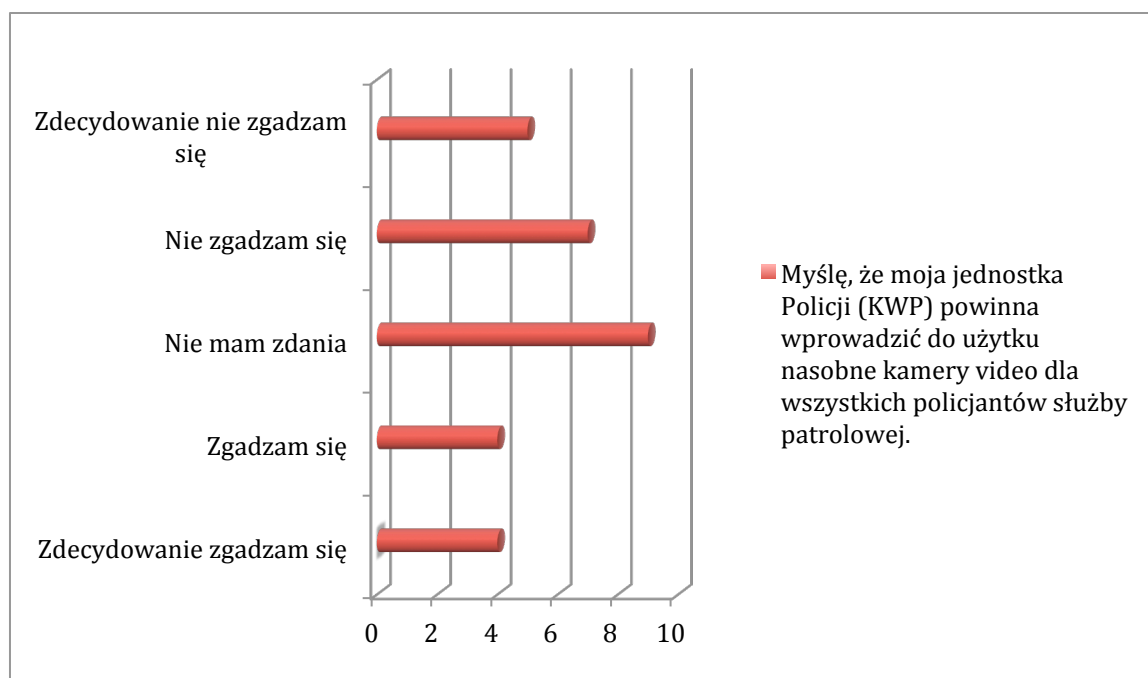

Duże grupy badanych osób uznały, że mogą pojawiać się problemy techniczne takie, jak kiepska jakość nagrań video przy słabym świetle, np. o zmierzchu lub wieczorem (25%), słabe baterie, które wytrzymują tylko kilka godzin ciągłej pracy (23%), czy też brak stabilnego obrazu video w sytuacji, gdy policjant biegnie lub stara się obezwładnić osobę podejrzaną, która stawia czynny opór (21%). Inne kłopoty techniczne, na które wskazywano to założenie, że kable łączące moduł nagrywania z kamerą video (typ Axon Flex) będą zaczepiać o mundur i utrudniać poruszanie się (17%) oraz możliwe zakłócenia pracy urządzenia, gdy policjant będzie miał przy sobie radiotelefon, z uwagi na wpływ pola elektromagnetycznego (14%).

Połowa respondentów obawiała się, że wprowadzenie w życie nowej technologii doprowadzi do nadmiernej kontroli zachowania policjantów oraz wyszukiwania nieznaczących błędów i uchybień proceduralnych przez przełożonych. Inne negatywy, prezentowane przez ankietowane osoby z grupy kontrolnej to wysokie koszty magazynowania i zabezpieczenia nagrań video w jednostkach policji (18%), pojawiające się problemy i usterki techniczne (14%), zbyt mało szkoleń na temat obsługi sprzętu oraz reguł nagrywania i przechowywania materiału video (10%) i naruszenie prawa obywateli do zachowania prywatności w życiu prywatnym i rodzinnym (8%).

Duża grupa ankietowanych osób (41,3%) nie zgodziła się z postulatem, aby wszystkich policjantów służby patrolowej w województwie małopolskim wyposażyć w nasobne kamery video. Dezyderat poparło 27,6% badanych, a nieco większa część (31,1%) nie miało zdania w tej sprawie.

Odpowiadając na piśmie, dlaczego sprzeciwiają się planom wprowadzenia do powszechnego użytku nasobnych kamer video wśród policjantów z pierwszej linii respondenci z grupy kontrolnej argumentowali, że pieniądze powinny być przeznaczone na zakup innego sprzętu policyjnego takiego, jak np. radiowozy, umundurowanie i komputery (2 opinie). Podkreślali także, że dojdzie do nadmiernej kontroli funkcjonariuszy przez przełożonych, którzy będą szukać pretekstu, aby ukarać podwładnych (2 opinie). Ponadto uważano, że z powodu zbyt dużej ingerencji w prywatność obywateli nie będą oni wykazywać chęci współpracy ze strażnikami prawa (1 opinia).

6. Wyniki. Oddział Prewencji Policji, KWP Katowice. Grupa eksperymentalna

Od 17 marca 2017 roku funkcjonariusze Oddziału Prewencji Policji w Katowicach wykorzystują w codziennej służbie 8 sportowych nasobnych kamer video typu „OMNA SJ 7000 Ultra HD 4K 120fps”. Policjanci, za każdym razem losowo wyznaczeni przez dowódcę oddziału, który liczy 600 osób pobierają sprzęt, pełniąc 8- lub 12-godzinną służbę na wszystkich zmianach w Katowicach (populacja ponad 302.000 osób) oraz - w zależności od

potrzeb - na terenie całego województwa śląskiego. Funkcjonariusze przeszli krótkie, kilkugodzinne dniowe szkolenia na temat obsługi technicznej i zasad użytkowania kamer.

Kamery są wykorzystywane podczas zabezpieczeń meczów piłki nożnej, demonstracji, manifestacji oraz tzw. "wahadła", czyli udziału policjantów w przejazdach kibiców piłki nożnej na terenie województwa śląskiego oraz w czasie 3-zmianowych służb alarmowych w wyznaczonych rejonach Katowic.⁴⁶⁴

Ankietę przeprowadzono w dniu 19.10.2017 roku (grupa eksperymentalna i kontrolna).

Grupa eksperymentalna składała się z 15 osób, byli to wyłącznie mężczyźni, 3 osoby nie wypełniły metryczek.

Płeć:	Liczba osób	Udział procentowy
M	12	100%
K	-	-
Wiek:		
19-29 lat	6	50%
30-39 lat	4	33,3%
40-49 lat	2	16,7%
50-59 lat	-	-
60 lat i więcej	-	-
Wykształcenie:		
podstawowe	-	-
zasadnicze zawodowe	-	-
średnie i pomaturalne	3	25%
licencjat i wyższe	9	75%

⁴⁶⁴ insp. Rafał Stanek, Dowódca Oddziału Prewencji Policji w Katowicach, *Informacje na temat użytkowania nasobnych kamer video przez OPP Katowice*, Katowice 16.11.2017.

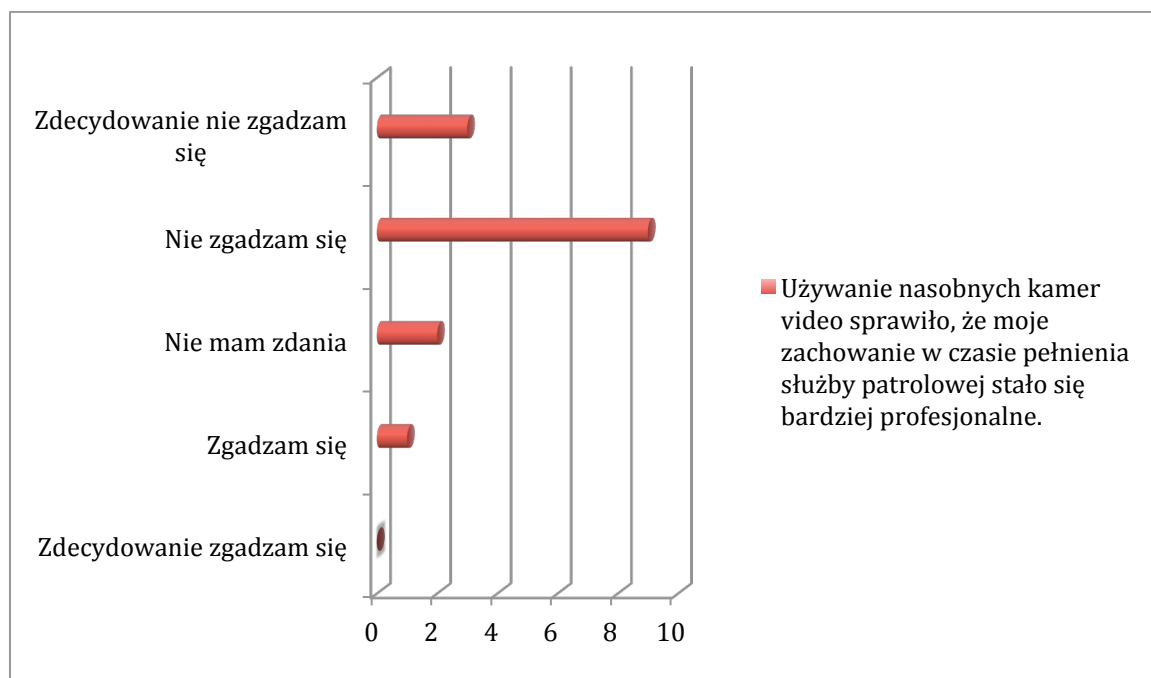
Lata służby w policji:		
do 4 lat	6	50%
od 5 do 9 lat	4	33,3%
od 10 do 19 lat	1	8,3%
od 20 do 24 lat	1	8,4%
od 25 do 30 lat	-	-
30 lat i więcej	-	-

Tabela 5. Charakterystyka demograficzna respondentów. Oddział Prewencji Policji, KWP Katowice. Grupa eksperymentalna.

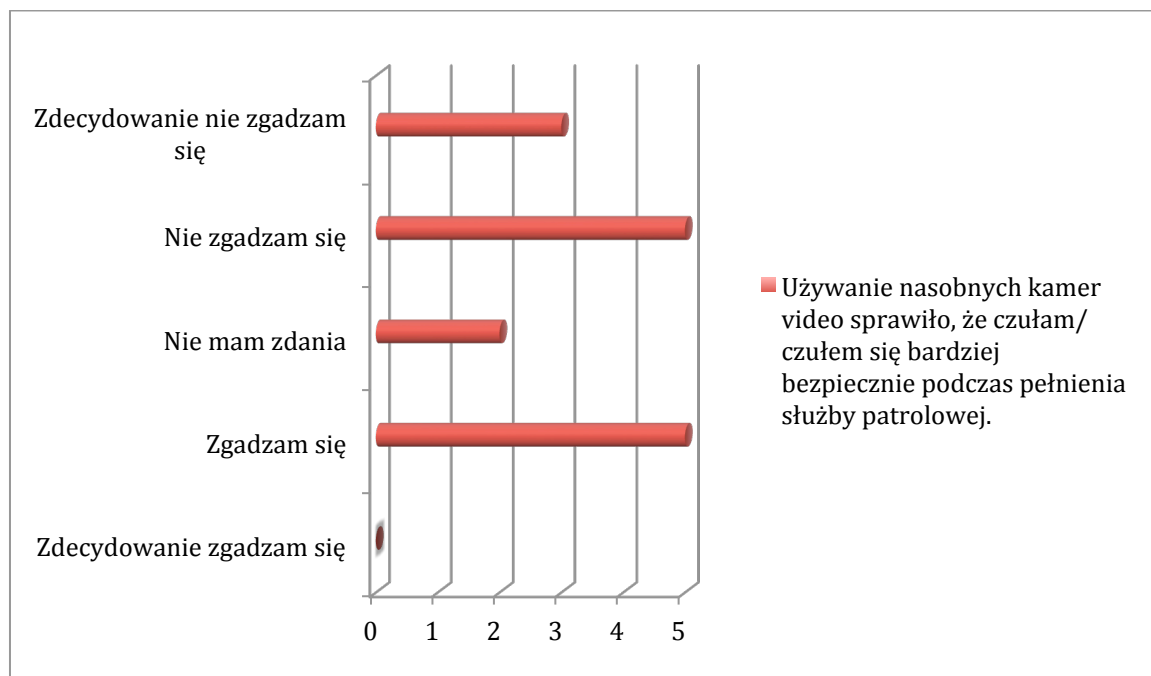
Połowa respondentów z grupy eksperymentalnej to bardzo młodzi ludzie w wieku 19-29 lat, a druga znacząca grupa to ludzie w wieku 30-39 lat (ponad 33%). $\frac{3}{4}$ ankietowanych osób legitymuje się tytułem licencjata lub magistra, a $\frac{1}{4}$ ma wykształcenie średnie lub pomaturalne. Połowa badanych dopiero rozpoczęła karierę zawodową w policji i pracuje tam nie dłużej, niż 4 lata, a ponad 33% pracuje od 5 do 9 lat.

Zasady naboru do oddziałów prewencji policji są takie same w Krakowie, jak i w Katowicach. Z uwagi na wymagający i trudny charakter służby, koszarową dyscyplinę oraz konieczność działań zespołowych w pododdziałach zwartych do tego typu formacji trafiają przede wszystkim młodzi mężczyźni wkrótce po ukończeniu szkolenia podstawowego w jednym z policyjnych ośrodków szkoleniowych w kraju. Po 2-3 latach służby w oddziałach prewencji policji i zdobyciu niezbędnego doświadczenia zawodowego funkcjonariusze mogą starać o przeniesienie się do innych jednostek policji.

Zestaw pytań Nr 1

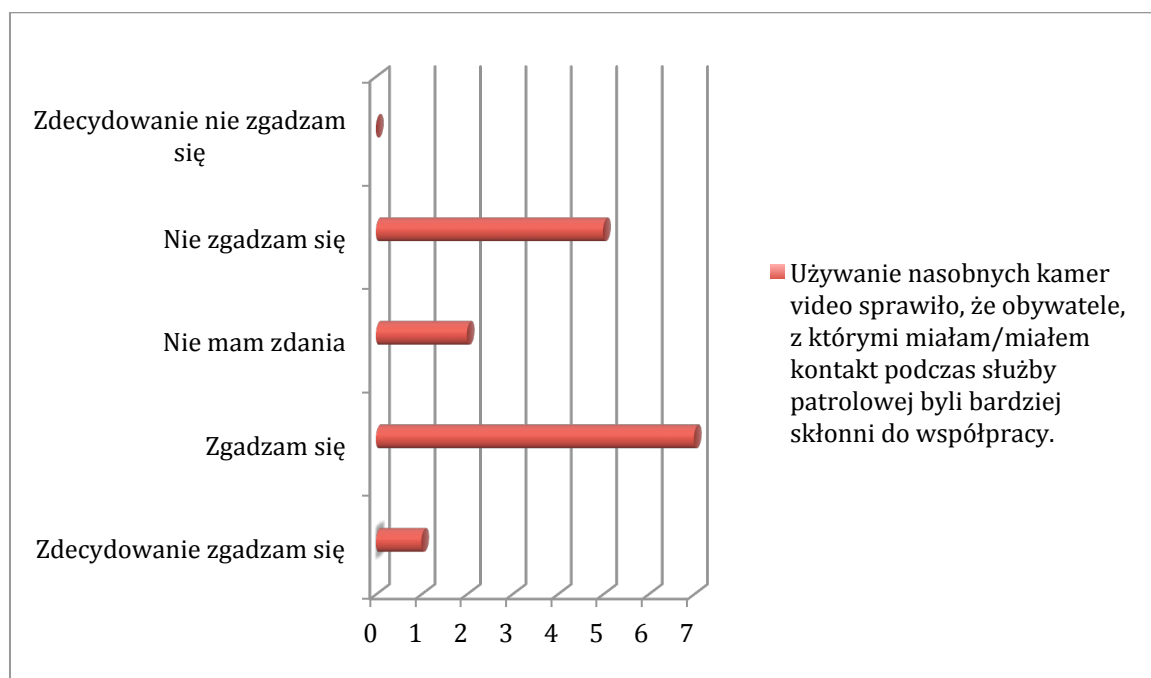

Przeważająca większość respondentów (80%) nie zgodziła się z twierdzeniem, że w wyniku zastosowania nasobnych kamer video ich zachowanie stało się bardziej profesjonalne. Zaledwie 6,7% badanych osób potwierdziło, że wyposażenie w kamery video zachowywali się bardziej kompetentnie. 13,3% ankietowanych nie miała zdania w tej sprawie

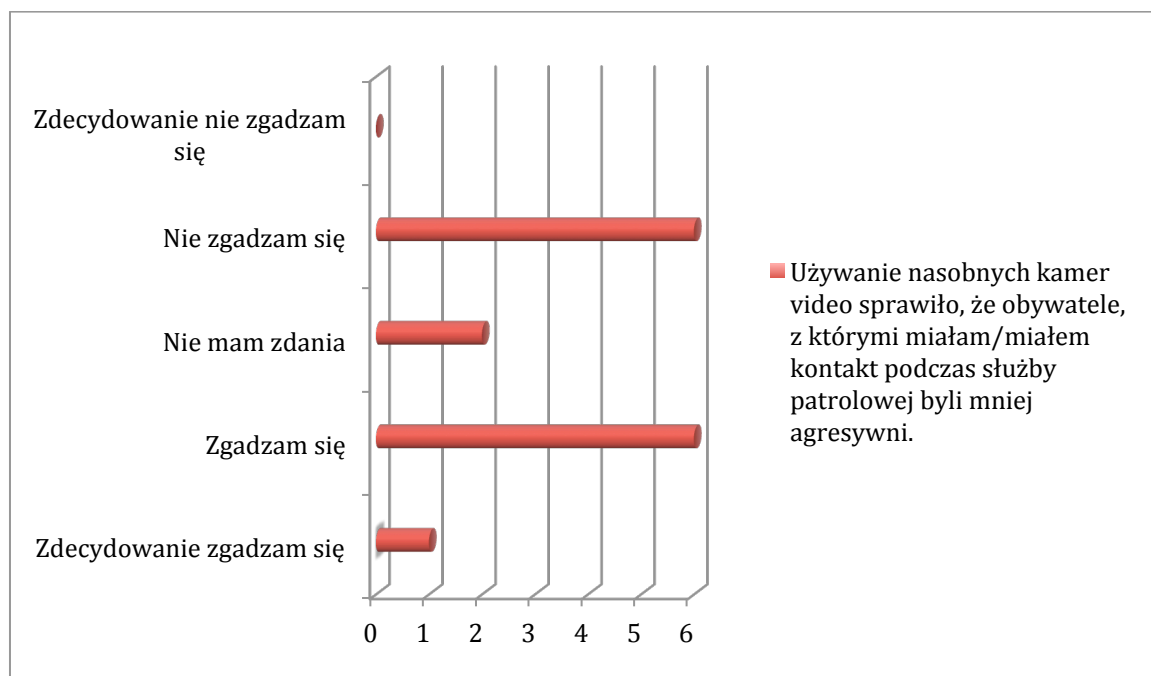

Ponad połowa respondentów (53,3%) stwierdziła, że nie czuła się bardziej bezpiecznie, używając na służbie nasobnych kamer video, natomiast 33,3% badanych osób przyznało, że

czuło się bezpieczniej i pewniej, zabierając ze sobą na służbę nowe urządzenia. 13,4% ankietowanych nie wyraziło żadnej opinii na ten temat.

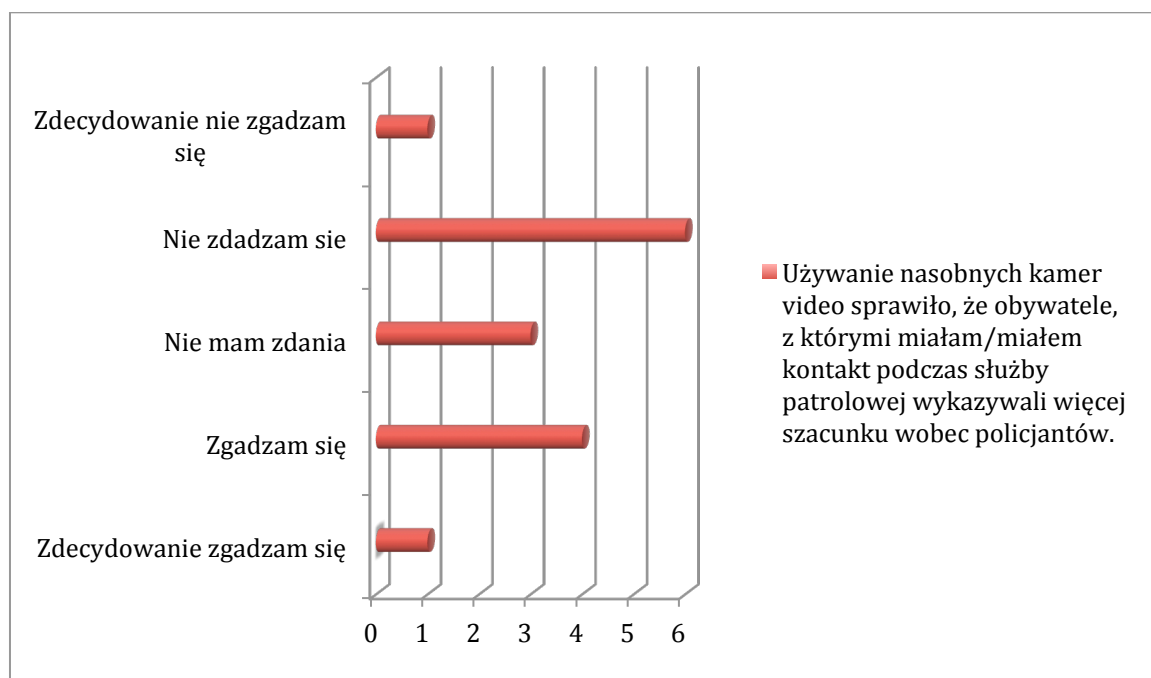

Ponad połowa ankietowanych (53,3%) potwierdziła, że w obecności kamer video obywatele podczas kontaktu z policjantami byli bardziej chętni do współpracy, a 33,3% badanych osób nie zgodziło się z tym stwierdzeniem. 13,4% respondentów nie miała zdania w tej kwestii.

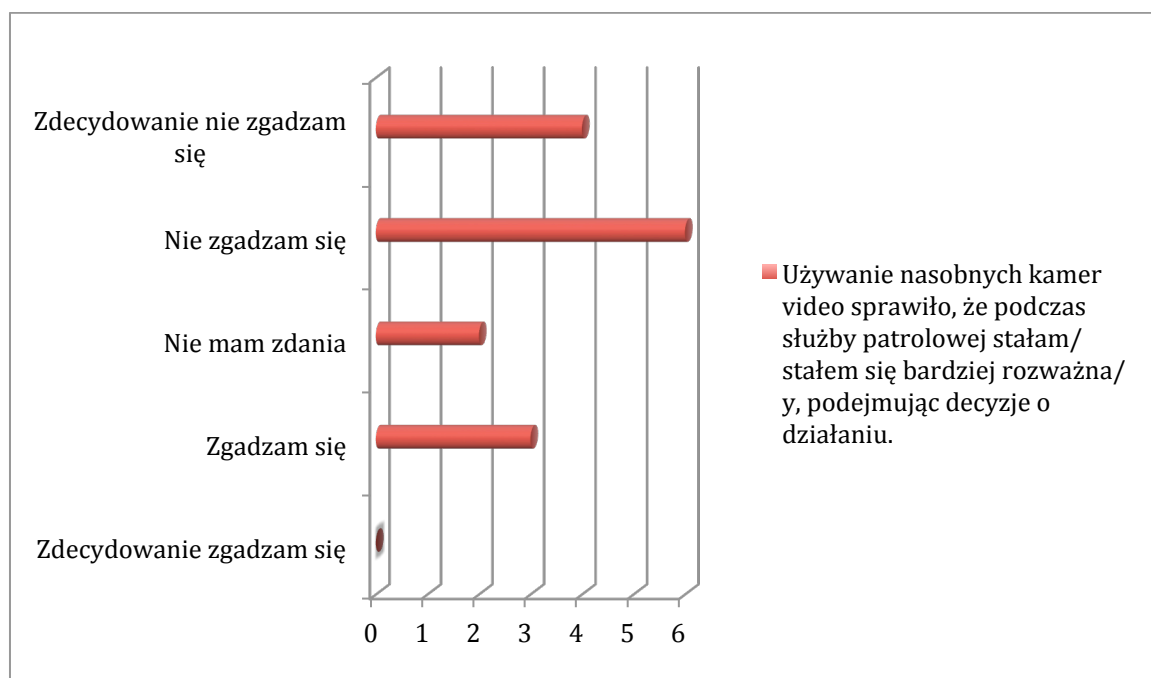
Nieco większa grupa respondentów (46,6%) przyznała, że w wyniku użytkowania nasobnych kamer video obywatele, z którymi mieli kontakt byli mniej agresywni, natomiast 40%

badanych osób było przeciwnego zdania. 13,4% ankietowanych nie wyraziło żadnej opinii w tej materii.

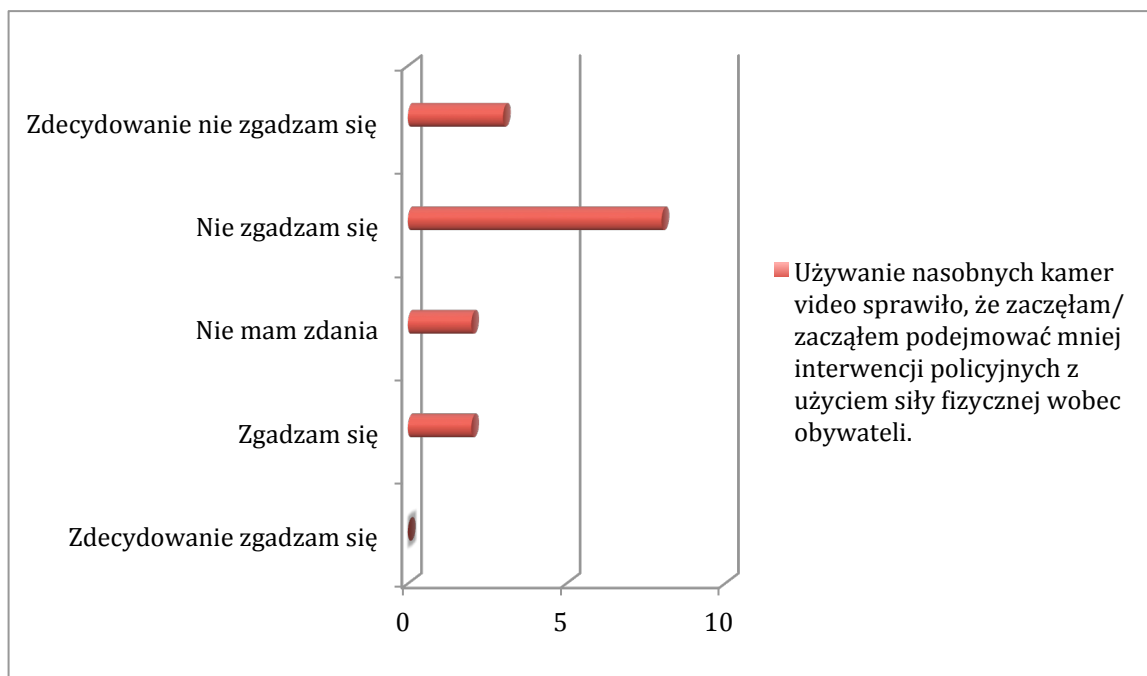

Większa grupa badanych osób (46,6%) nie potwierdziła założenia, że obywatele przejawiali więcej szacunku wobec policjantów na służbie, wyposażonych w nasobne kamery video, natomiast 33,3% ankietowanych przyznało, że w takiej sytuacji obywatele podchodzili do nich z większym respektem. 20,1% respondentów nie miało zdania w tej sprawie.

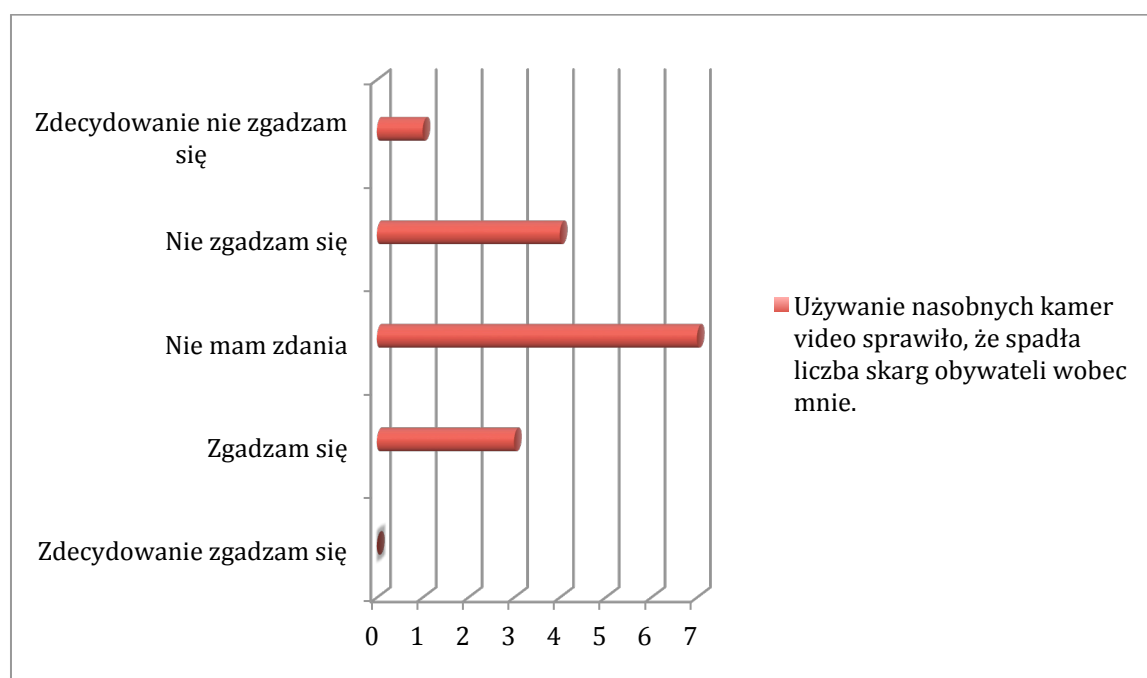
Zestaw pytań Nr 2

Większość respondentów (66,6%) zaprzeczyła, że w wyniku zastosowania nasobnych kamer video stali się bardziej odpowiedzialni podczas służby patrolowej, podejmując decyzje o działaniu. Z kolei 20% badanych osób potwierdziło, że w takiej sytuacji byli bardziej rozważni, decydując się na działania. 13,4% ankietowanych nie miało zdania w tej kwestii.

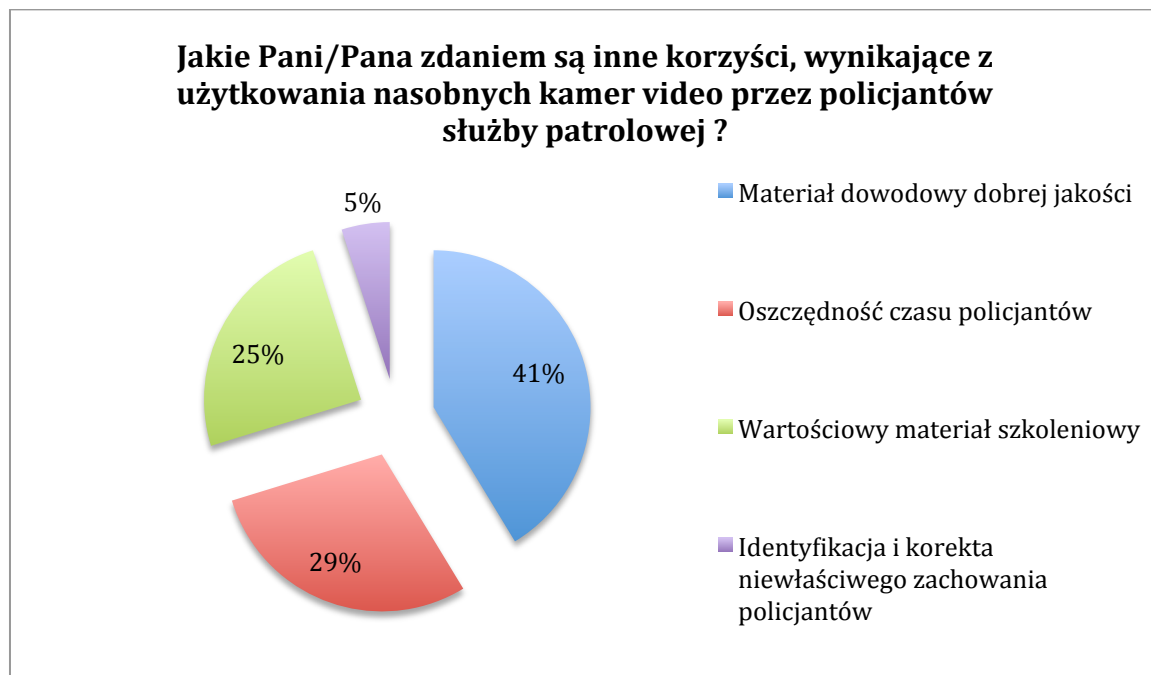

Zdecydowana większość respondentów (73,3%) nie zgodziła się z twierdzeniem, że policjanci na służbie, wyekwipowani w nasobne kamery video zaczęli podejmować mniej interwencji policyjnych z użyciem siły fizycznej wobec obywateli. Z kolei 13,4%% ankietowanych potwierdziło, że w takich warunkach rzadziej odwoływali się do siły fizycznej. 13,3% badanych osób nie miało na ten temat żadnego zdania.

1/3 respondentów nie zaakceptowała twierdzenia, że z powodu użytkowania nasobnych kamer video spadła liczba skarg obywateli wobec nich, natomiast 20% ankietowanych uznało, że w takim wypadku doszło do zredukowania liczby skarg wobec nich. Największa grupa badanych osób nie miała żadnego zdania na ten temat (46,6%).

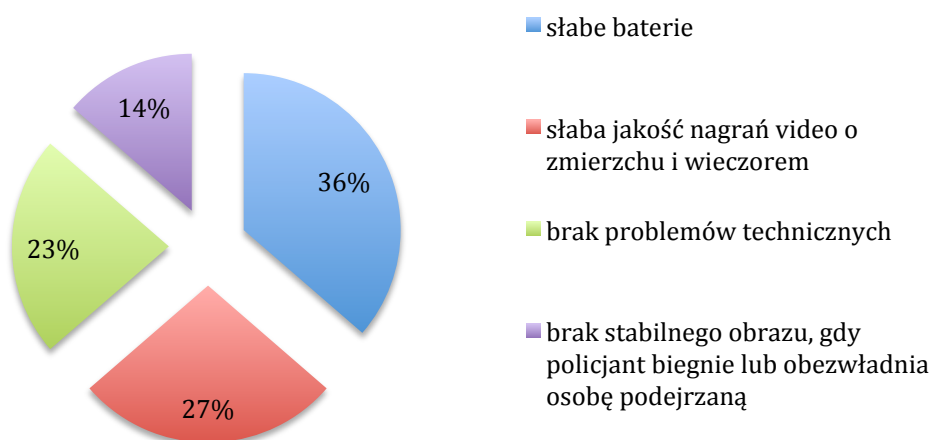
Zestaw pytań Nr 3.

Najwięcej osób wskazywało, że nagrania video stanowią solidny materiał dowodowy, dzięki któremu można aresztować, a następnie postawić w stan oskarżenia osobę podejrzaną (41%). Duże grupy respondentów wskazywały również na inne korzyści takie, jak to, że policjanci będą tracili mniej czasu na wypełnianie protokołów czy też pisanie notatek służbowych na temat interwencji, podjętych podczas służby (29%) oraz fakt, że wybrane nagrania video stanowią wartościowy materiał szkoleniowy np. dla młodych funkcjonariuszy, rozpoczynających dopiero służbę w policji (25%).

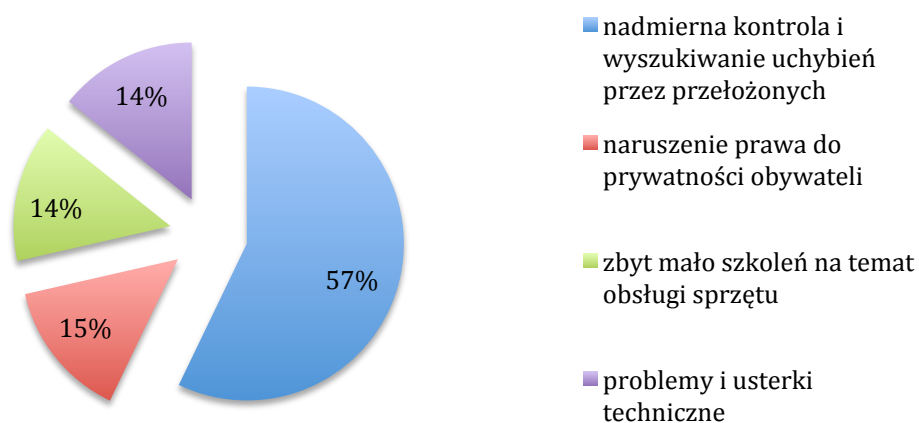

Jakie problemy techniczne pojawiały się w związku z użytkowaniem nasobnych kamer video przez policjantów służby patrolowej ?

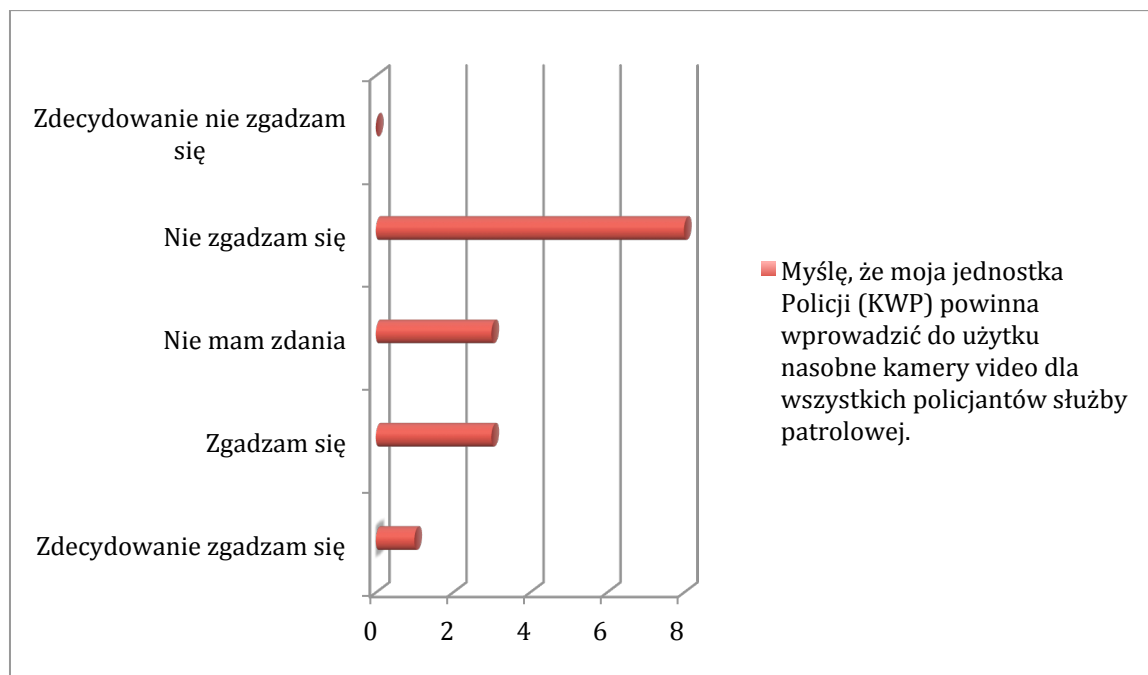

Duża grupa respondentów narzekała na słabe baterie, które wystarczały tylko na kilka godzin ciągłej pracy urządzenia (36%). Inni wskazywali na takie problemy techniczne, jak kiepska jakość nagrań video przy słabym świetle, np. o zmierzchu lub wieczorem (27%), a także brak stabilnego obrazu video, gdy policjant biegnie lub stara się obezwładnić osobę podejrzaną, która stawia czynny opór (14%). Ponad 20% ankietowanych nie zgłosiło żadnych kłopotów natury technicznej.

Jakie Pani/Pana zdaniem są ujemne strony, wynikające z użytkowania nasobnych kamer video przez policjantów służby patrolowej ?

Większość badanych osób z grupy eksperymentalnej (57%) podkreślała, że negatywną stroną, wynikającą z wprowadzenia do użytku nowej technologii jest nadmierna kontrola zachowania policjantów i wyłapywanie nawet drobnych uchybień proceduralnych przez przełożonych. Inne pejoratywne skutki to naruszenie prawa do zachowania prywatności przez obywateli w życiu prywatnym i rodzinnym (15%), zbyt mało szkoleń na temat obsługi sprzętu oraz reguł nagrywania i przechowywania nagrań video (14%), a także problemy i usterki techniczne (14%).

Ponad połowa respondentów (53,3%) odrzuca postulat wyposażenia w nasobne kamery video wszystkich policjantów służby patrolowej w województwie śląskim. Propozycję popiera 26,7% badanych osób. 20% ankietowanych nie wyraziło żadnego zdania w tej kwestii.

Respondenci, którzy nie zgadzali się na wprowadzenie do powszechnego użytku nowej technologii wśród wszystkich policjantów z pierwszej linii najbardziej obawiali się, że dojdzie do nadmiernej kontroli podwładnych i karania ich przez szefów za drobne błędy i uchybienia proceduralne (5 opinii). Inne argumenty przeciwko to nakaz rejestrowania całej zmiany służbowej, podczas gdy funkcjonariusze powinni samodzielnie oceniać sytuację i uruchamiać sprzęt przed rozpoczęciem interwencji policyjnych (2 opinie), zbyt duży koszt magazynowania nagrań video w jednostce policji (1 opinia), brak akceptacji ze strony osób legitymowanych, aby ich filmować (1 opinia).

7. Wyniki. Oddział Prewencji Policji, KWP Katowice. Grupa kontrolna

Grupa kontrolna składała się z 14 osób, wszyscy byli mężczyznami, 1 osoba nie wypełniła metryczki.

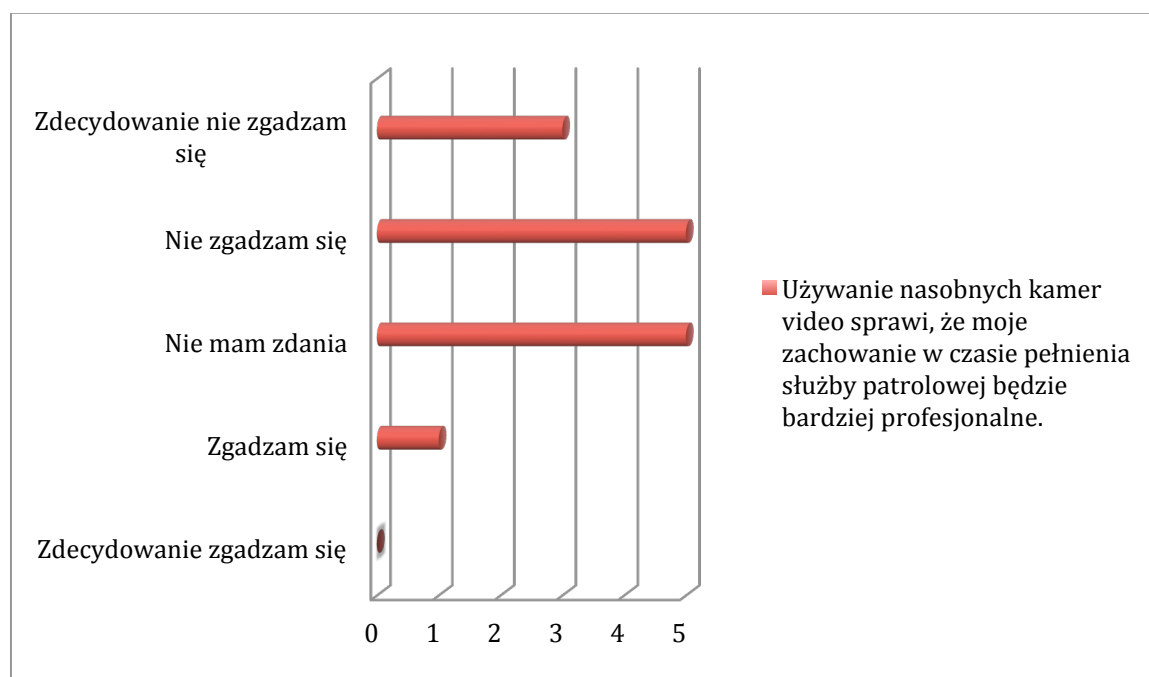
Płeć:	Liczba osób	Udział procentowy
M	13	100%
K	-	-
Wiek:		
19-29 lat	5	38,5%
30-39 lat	6	46,2%
40-49 lat	2	15,3%
50-59 lat	-	-
60 lat i więcej	-	-
Wykształcenie:		
podstawowe	-	-
zasadnicze zawodowe	-	-
średnie i pomaturalne	9	69,2%
licencjat i wyższe	4	30,8%
Lata służby w policji:		
do 4 lat	5	38,5%
od 5 do 9 lat	3	23%
od 10 do 19 lat	4	30,8%
od 20 do 24 lat	1	7,7%

od 25 do 30 lat	-	-
30 lat i więcej	-	-

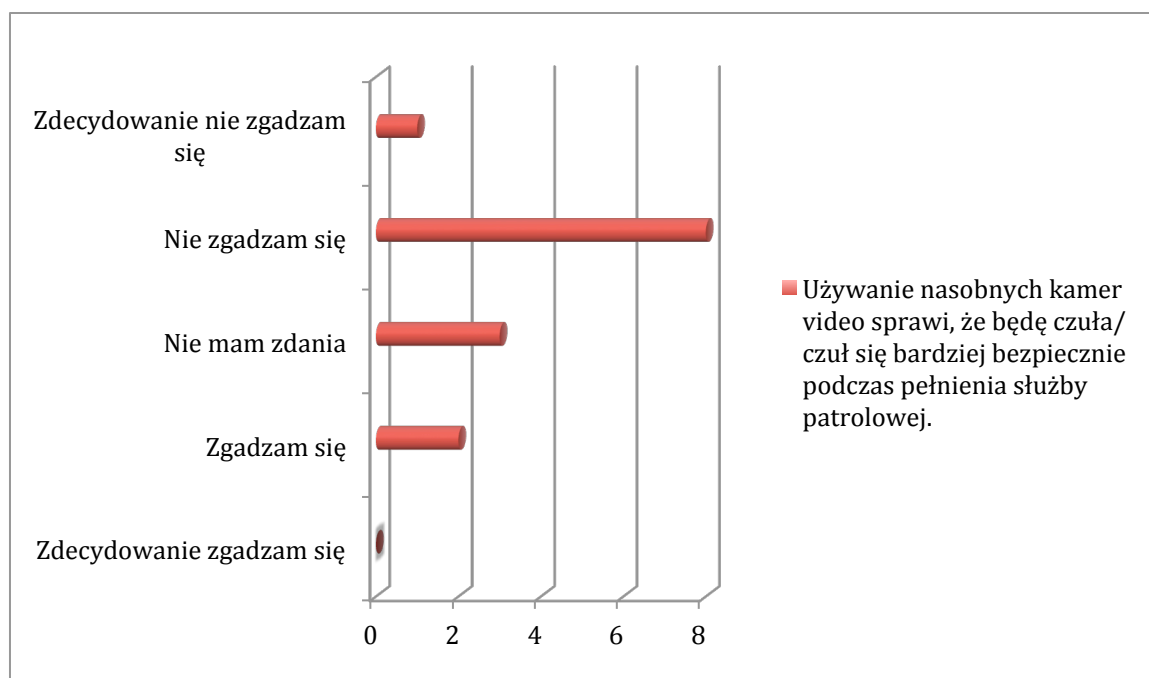
Tabela 6. Charakterystyka demograficzna respondentów. Oddział Prewencji Policji, KWP Katowice. Grupa kontrolna.

Największa grupa respondentów to ludzie młodzi (38,5%) w wieku 19-29 lat lub osoby w średnim wieku 30-39 lat (46,2%). Ponad 15% ankietowanych to osoby w wieku 40-49 lat. W grupie kontrolnej dominuje wykształcenie średnie i pomaturalne (69,2%), z kolei tytuł licencjata lub magistra zdobyło blisko 31% badanych osób. Zdecydowana większość funkcjonariuszy to ludzie z niewielkim stażem zawodowym w policji – do 9 lat służby (dwie grupy, razem 61,5%). Część respondentów (30,8%) przepracowała dłuższy okres czasu - od 10 do 19 lat.

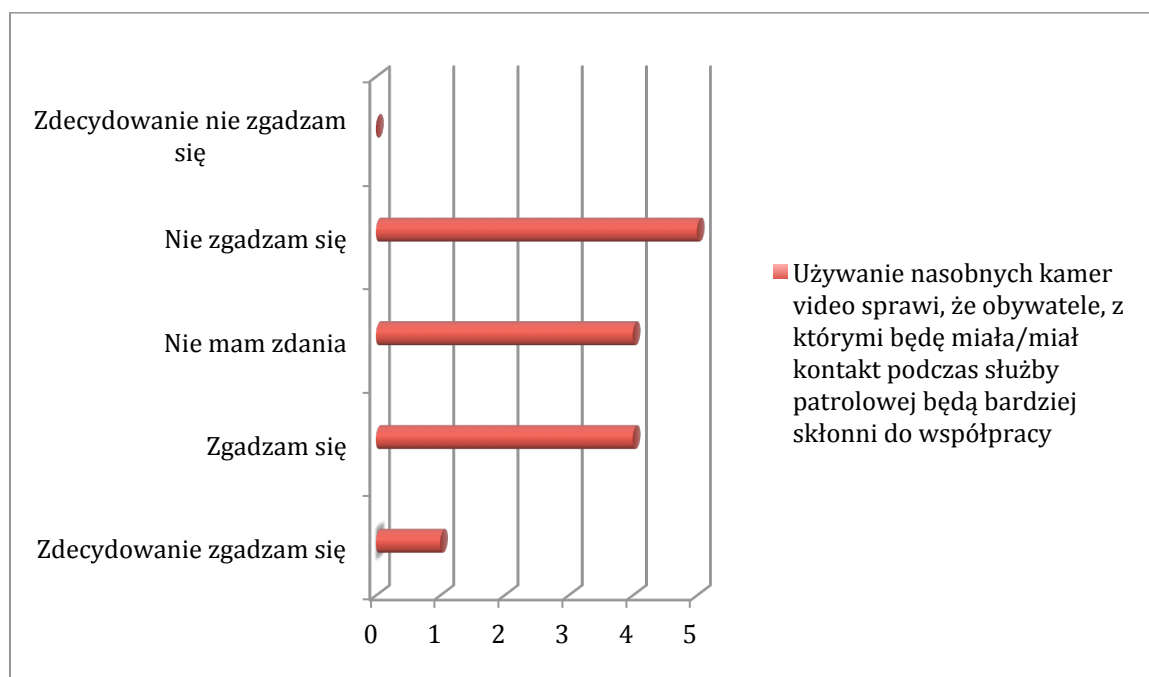
Zestaw pytań Nr 1.

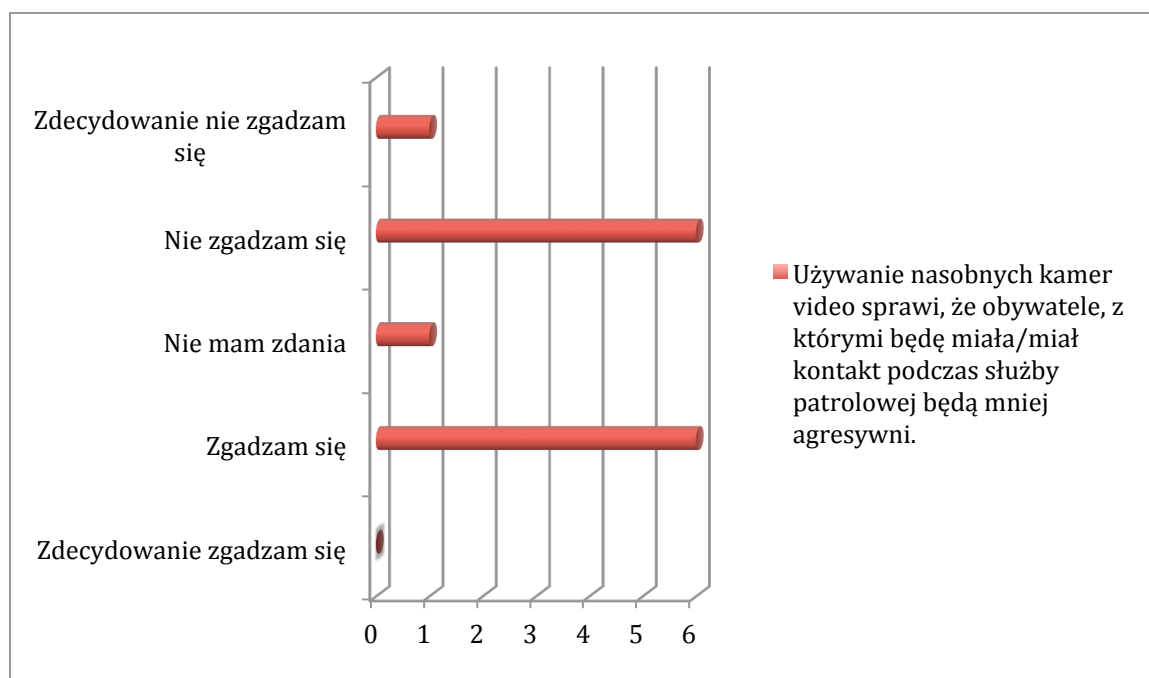
Tylko 7,2% respondentów stwierdziło, że w wyniku zastosowania nasobnych kamer video ich zachowanie w trakcie służby będzie bardziej profesjonalne, natomiast ponad połowa ankietowanych osób (57,1%) była przeciwnego zdania. Znacząca grupa badanych nie wyraziła żadnej opinii na ten temat (35,7%).

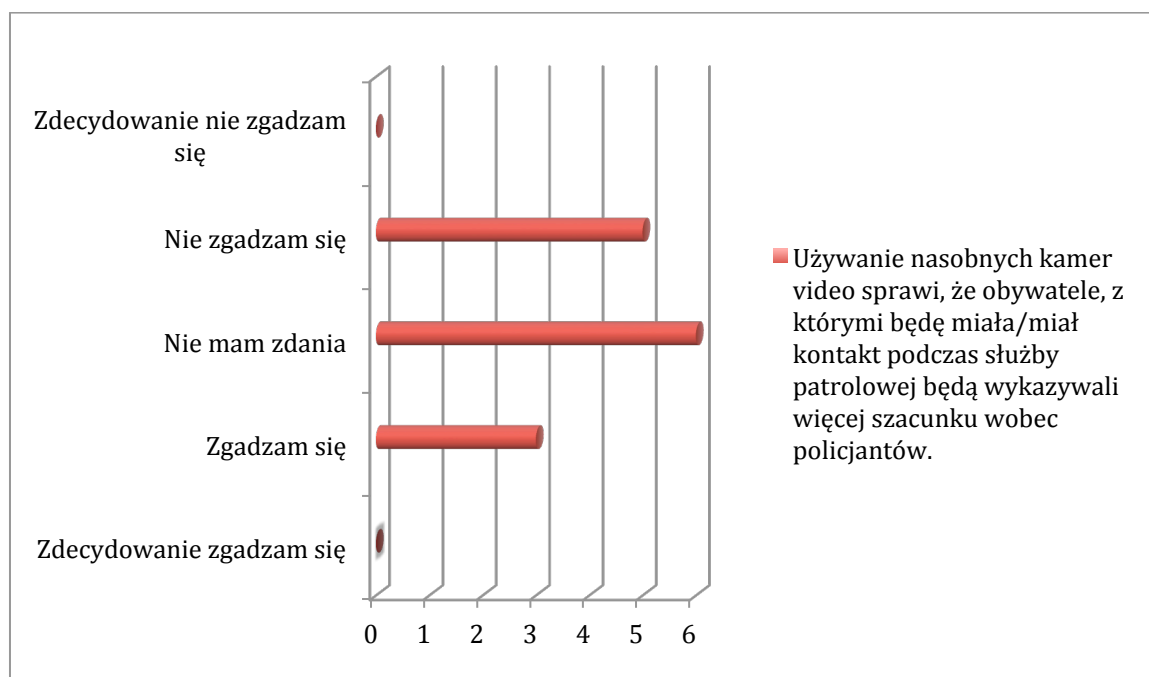
Większość respondentów (64,2%) nie zgodziła się z twierdzeniem, że policjanci na służbie wyposażeni w nasobne kamery video będą czuli się bardziej bezpiecznie, natomiast 14,4% badanych potwierdziło, że w takiej sytuacji czuliby się pewniej i bezpieczniej. 21,4% ankietowanych osób nie miało zdania w tej kwestii.

Taka sama liczba badanych osób poparła, jak i odrzuciła stwierdzenie, że w obecności nasobnych kamer video obywatele będą bardziej chętni do współpracy, kontaktując się z policjantami na służbie patrolowej (dwie grupy po 37,5% oddanych głosów każda). Zdania nie miało 28,6% ankietowanych.

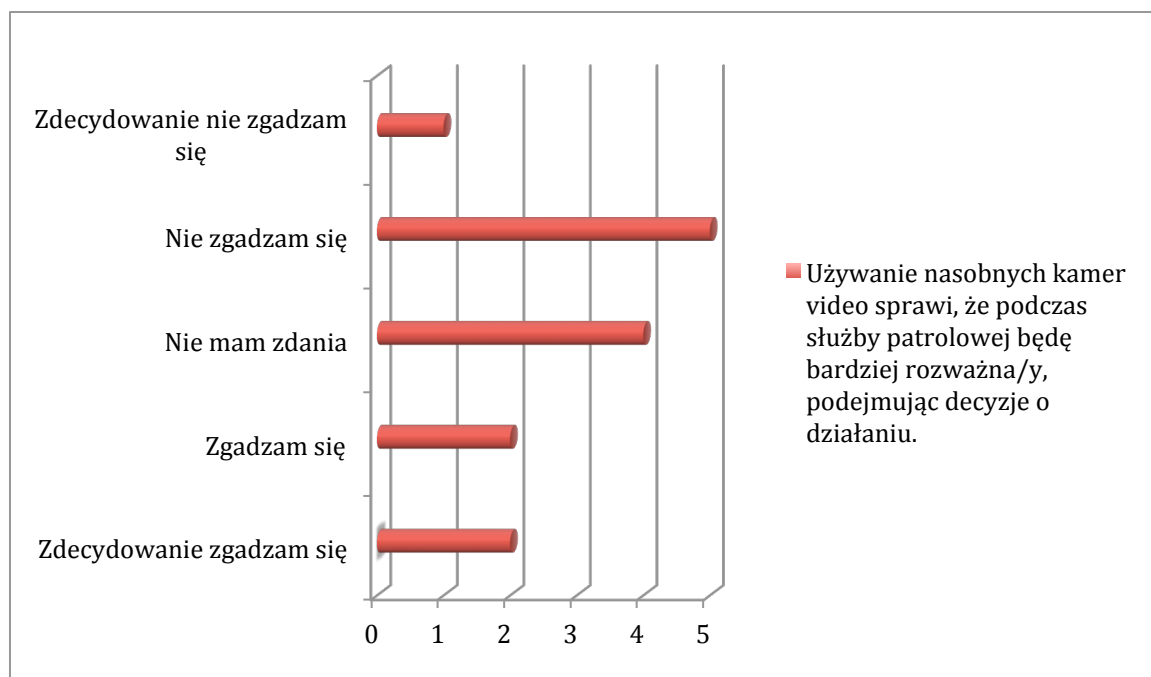

Połowa respondentów odrzuciła stanowisko, że w wyniku stosowania nasobnych kamer video obywatele będą mniej agresywni podczas kontaktu z policjantami na służbie patrolowej, natomiast 42,8% ankietowanych osób zgodziło się z tym twierdzeniem. Tylko 7,2% badanych nie wyraziło swojego zdania na ten temat.

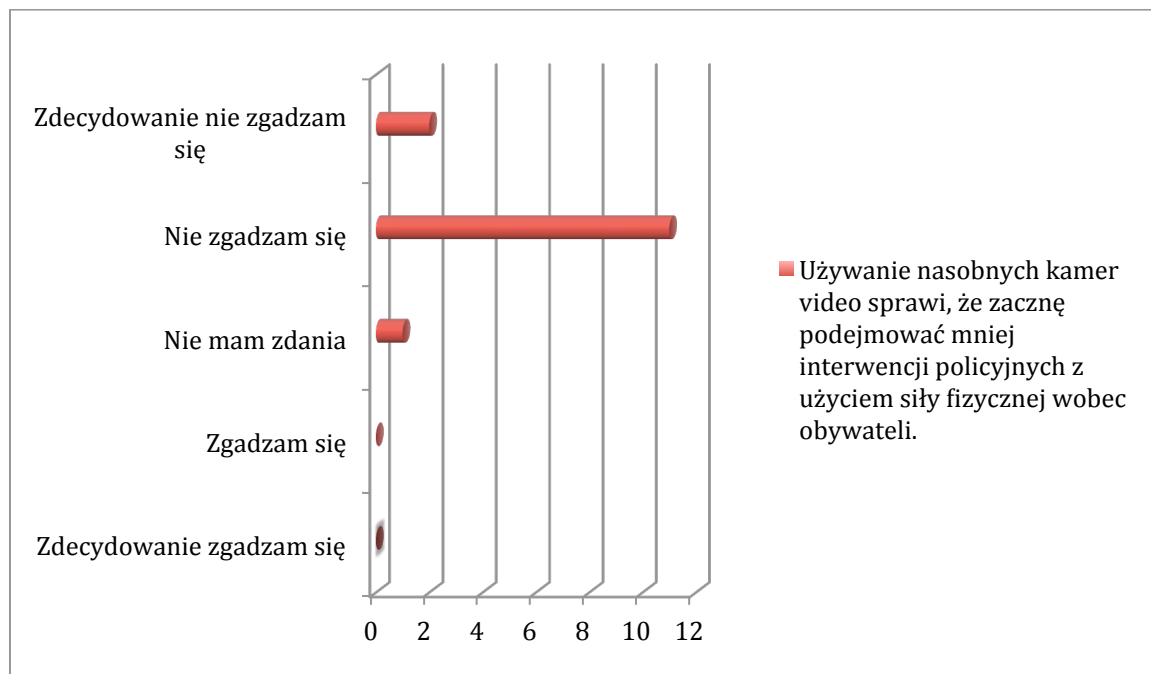

Większa grupa respondentów (35,7%) odrzuciła założenie, że obywatele wykażą więcej respektu podczas kontaktu z policjantami na służbie, wyposażonymi w nasobne kamery video. Nieco mniej badanych osób zgodziło się z takim stwierdzeniem (21,5%). Największa grupa ankietowanych nie wyraziła żadnej opinii w tej sprawie (42,8%).

Zestaw pytań Nr 2

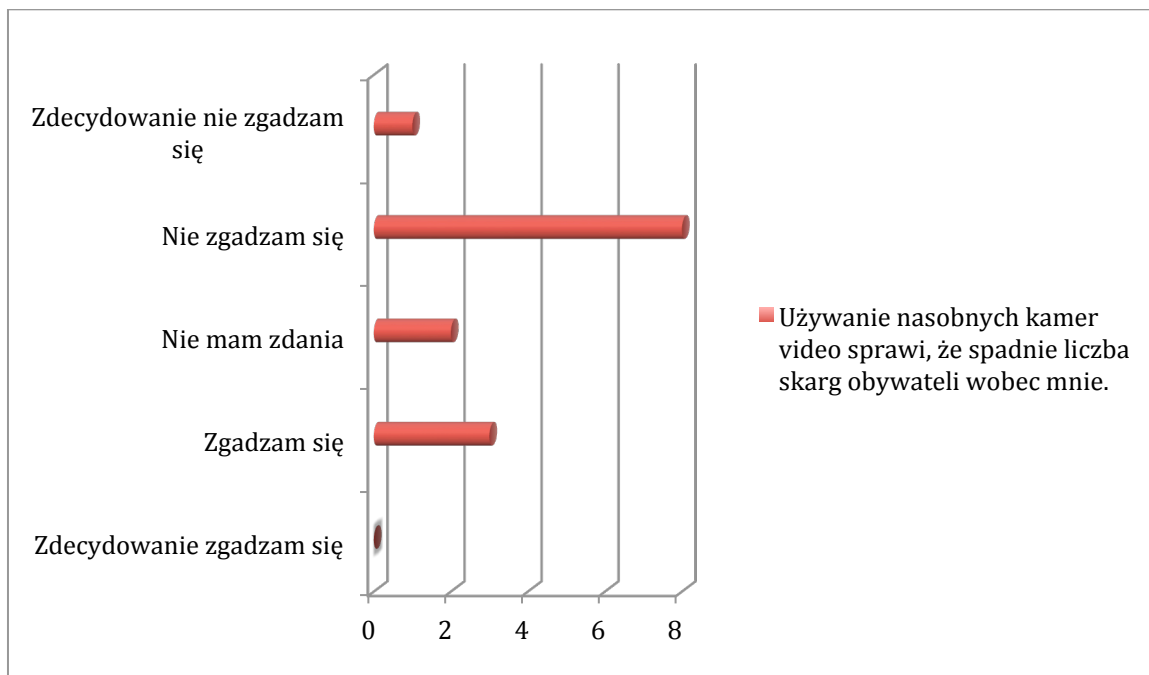

Większa grupa ankietowanych (42,8%) nie zgodziła się, że w wyniku stosowania nasobnych kamer video w czasie służby patrolowej będą bardziej odpowiedzialni, podejmując decyzje o działaniu, natomiast 28,6% badanych osób zaakceptowało takie zdanie. Żadnego zdania na ten temat nie miało 28,6% respondentów.

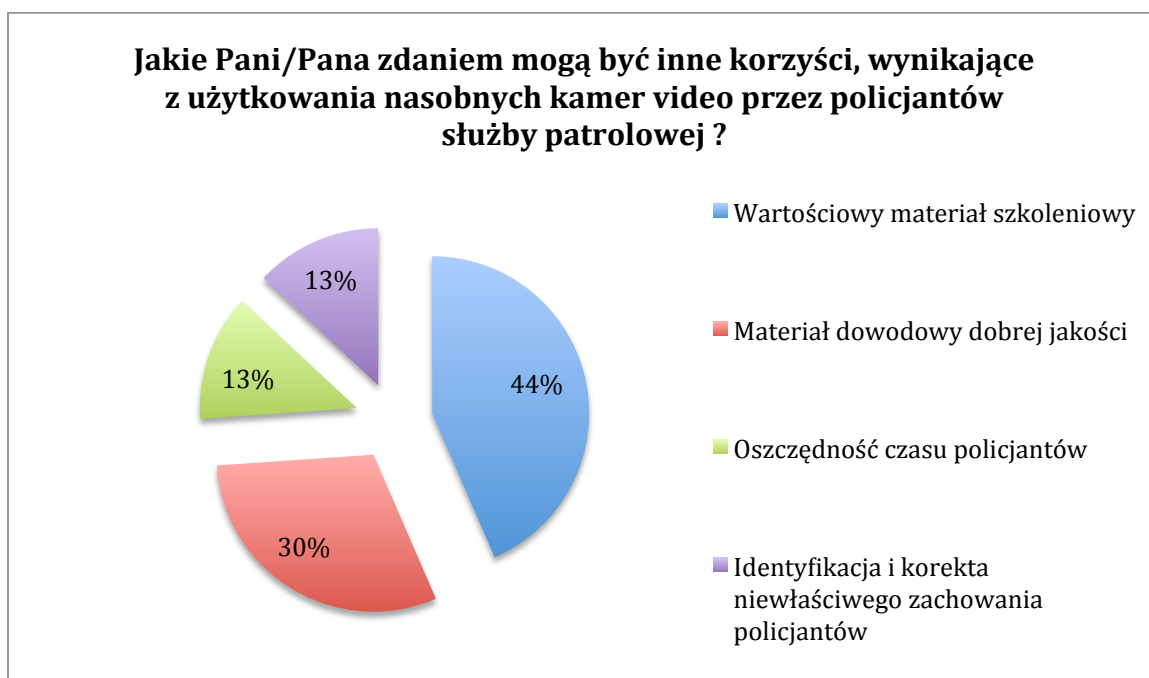
Przygniatająca większość respondentów (92,8%) odrzuciła konstatację, że funkcjonariusze na służbie patrolowej, wyposażeni w nowy sprzęt zaczną podejmować mniej interwencji

policyjnych z użyciem siły fizycznej wobec obywateli. Żadna z ankietowanych osób nie poparła tego poglądu, a tylko 7,2% badanych nie miało zdania na ten temat.

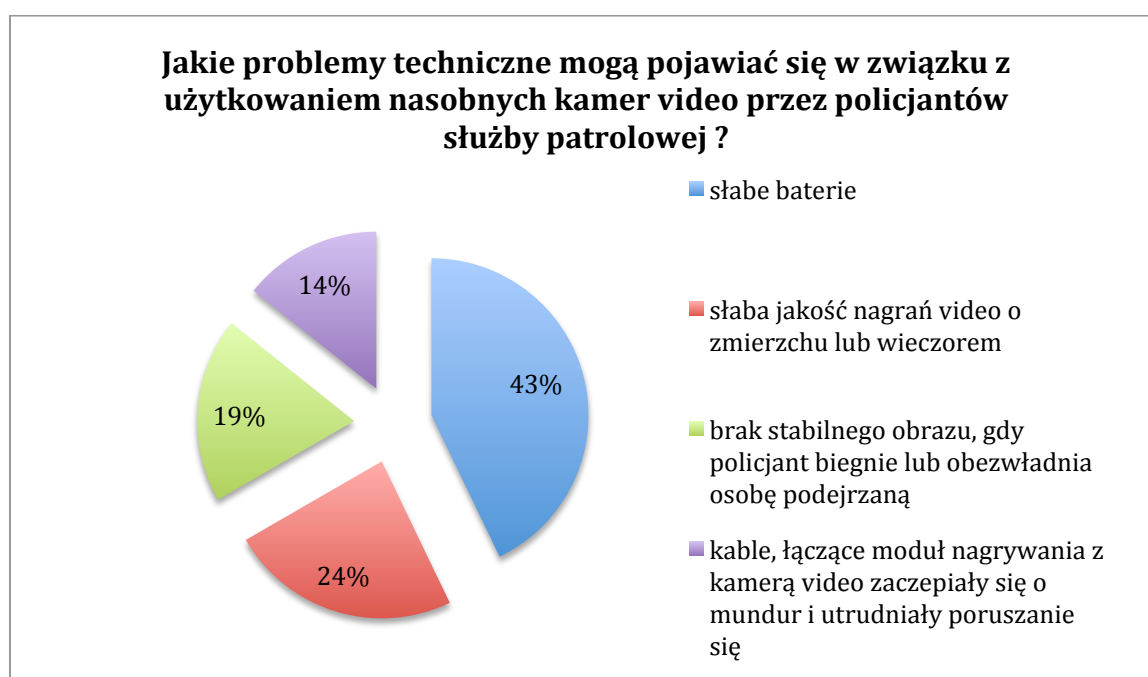
Większość respondentów (64,2%) nie zgodziła się ze stwierdzeniem, że z powodu wprowadzenia do użytku kamer video spadnie liczba skarg obywateli wobec policjantów, natomiast 21,4% badanych osób poparło taką deklarację, a 14,4% ankietowanych nie wyraziło żadnej opinii w tej sprawie.

Zestaw pytań Nr 3.

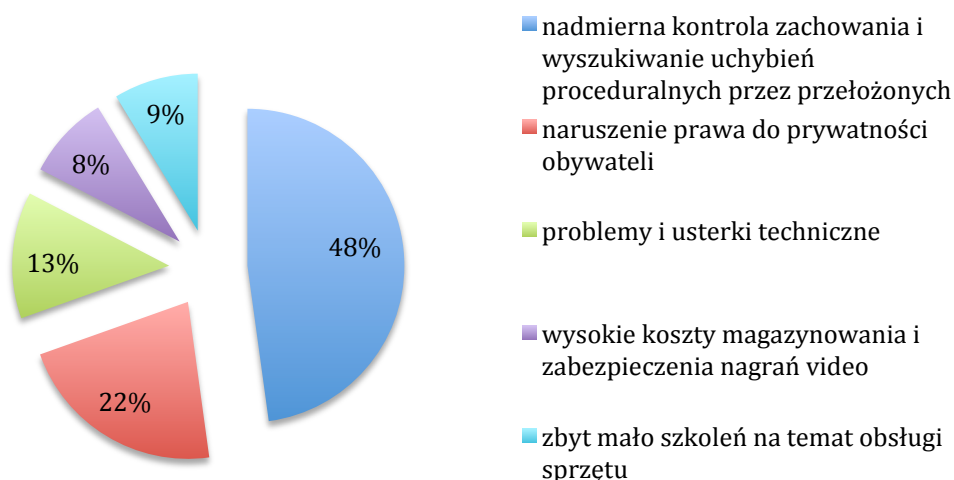

Największa grupa respondentów (44%) uznała, że wybrane nagrania video mogą stanowić wartościowy i użyteczny materiał szkoleniowy np. dla młodych funkcjonariuszy, którzy dopiero zaczynają służbę w policji. Nieco mniejsza grupa ankietowanych osób (30%) wskazywała, że nagrania video mogą być solidnym materiałem dowodowym, który pozwoli aresztować, a następnie oskarżyć osobę podejrzaną. Reszta badanych stwierdziła, że inne korzyści, wynikające z zastosowania nowej technologii to fakt, że policjanci będą spędzać mniej czasu na wypełnianiu protokołów lub pisaniu notatek służbowych na temat interwencji, podjętych w czasie służby (13%) oraz to, że nagrania video będą służyć do identyfikacji i korekty niewłaściwego zachowania niektórych policjantów (13%).

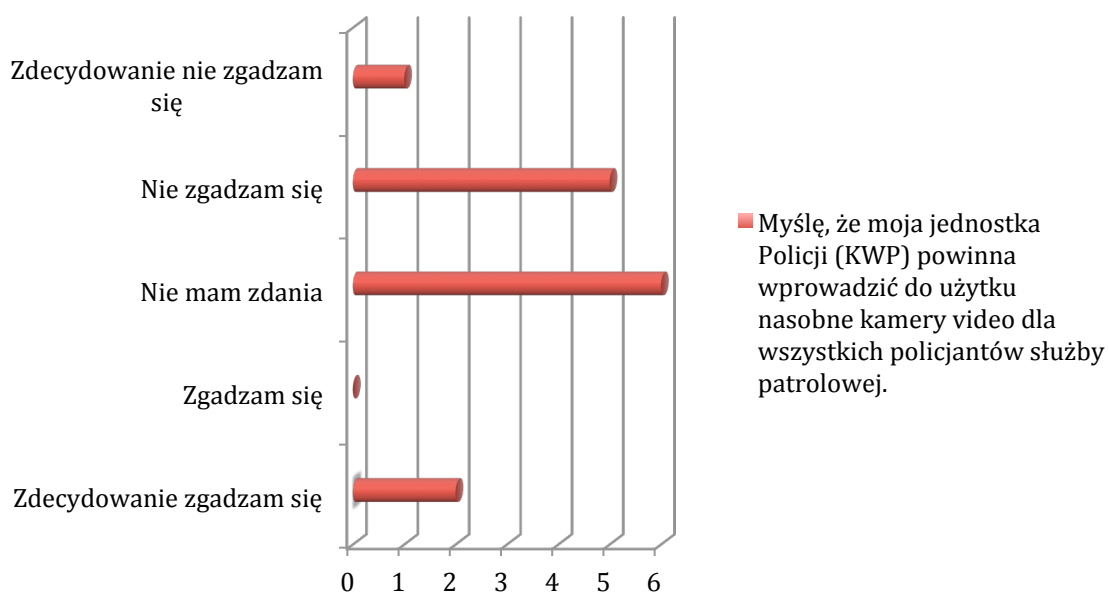

Najwięcej respondentów (43%) uznało, że jednym z głównych problemów technicznych, który pojawi się w związku z wprowadzeniem do użycia nasobnych kamer video będą słabe baterie, które wystarczą jedynie na kilka godzin nieprzerwanej pracy urządzenia. Wskazywano także na kiepską jakość nagrań video przy słabym świetle, np. o zmierzchu lub wieczorem (24%). Pozostałe uwagi dotyczyły takich bolączek technicznych, jak brak stabilnego obrazu video w sytuacji, gdy policjant biegnie lub stara się obezwładnić osobę podejrzaną, która stawia czynny opór (19%) oraz fakt, że kable łączące moduł nagrywania z kamerą video będą zaczepiać o mundur i utrudniać poruszanie się (14%).

Jakie Pani/Pana zdaniem są ujemne strony, wynikające z użytkowania nasobnych kamer video przez policjantów służby patrolowej ?

Blisko połowa respondentów (48%) obawiała się, że w wyniku wprowadzenia w życie nowej technologii dojdzie do nadmiernej kontroli zachowania policjantów oraz wyszukiwania i karania nawet drobnych uchybień proceduralnych przez przełożonych. Inną ujemną stroną będzie naruszenie prawa obywateli do zachowania prywatności w przypadku życia prywatnego i rodzinnego, miru domowego (22%). Zwrócono również uwagę na inne negatywy takie, jak problemy i usterki techniczne (13%), zbyt mało szkoleń na temat obsługi sprzętu oraz reguł nagrywania i magazynowania nagrań (9%), wysokie koszty przechowywania i zabezpieczenia nagrań video w jednostkach policji (8%).

Duża grupa ankietowanych osób z grupy kontrolnej (42,8%) nie zgodziła się z postulatem, że wszyscy policjanci służby patrolowej w województwie śląskim powinni zostać wyekwipowani w nasobne kamery video. Mniejszość, czyli w tym wypadku 14,4% respondentów poparło taką propozycję. Duża grupa badanych (42,8%) nie miała żadnego zdania w tej sprawie, prawdopodobnie zakładając, że ostateczną decyzją w tej sprawie podejmą przełożeni najwyższego szczebla wojewódzkiego.

Ostatnie pytanie było otwarte i dawało respondentom możliwość swobodnej odpowiedzi na piśmie. Policjanci z grupy kontrolnej mieli podać główne powody, dla których sprzeciwiają się wprowadzeniu do użytku nasobnych kamer video wśród wszystkich funkcjonariuszy służby patrolowej w ich województwie. Argumentowano, że dojdzie do nadmiernej kontroli policjantów przez ich zwierzchników (1 opinia), nowe rozwiązanie technologiczne w rzeczywistości nie usprawni służby policyjnej (1 opinia), do tej pory funkcjonariusze obywali się bez kamer video i tak powinno pozostać (1 opinia).

8. Wyniki. Studenci Wydziału Prawa i Administracji, Uniwersytet Warszawski

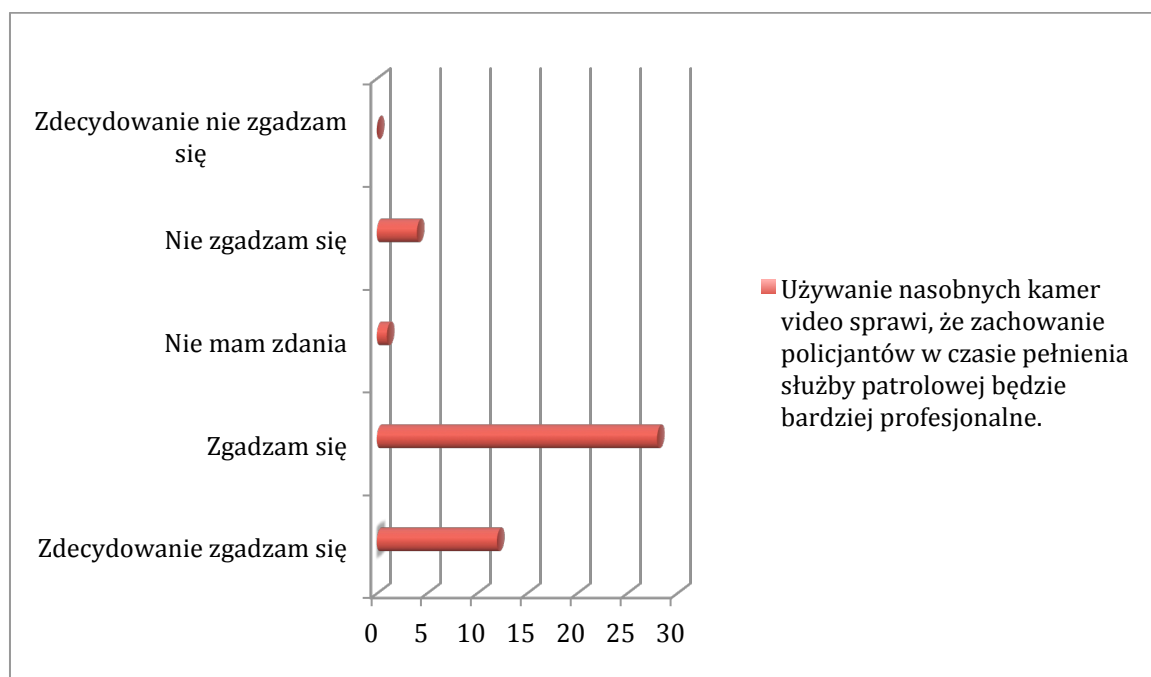
Ankiety wypełniło 45 osób, z czego zdecydowaną większość stanowiły kobiety (62,2%). W zasadzie wszyscy respondenci to młodzi ludzie w wieku 19-25 lat (97,7%), zaczynający studia na Wydziale Prawa i Administracji UW.

Płeć:	Liczba osób	Udział procentowy
M	17	37,8%
K	28	62,2%
Wiek:		
19-25 lat	44	97,7%
26-30 lat	-	-
31-35 lat	-	-
36-40 lat	1	2,3%
40 lat i więcej	-	-

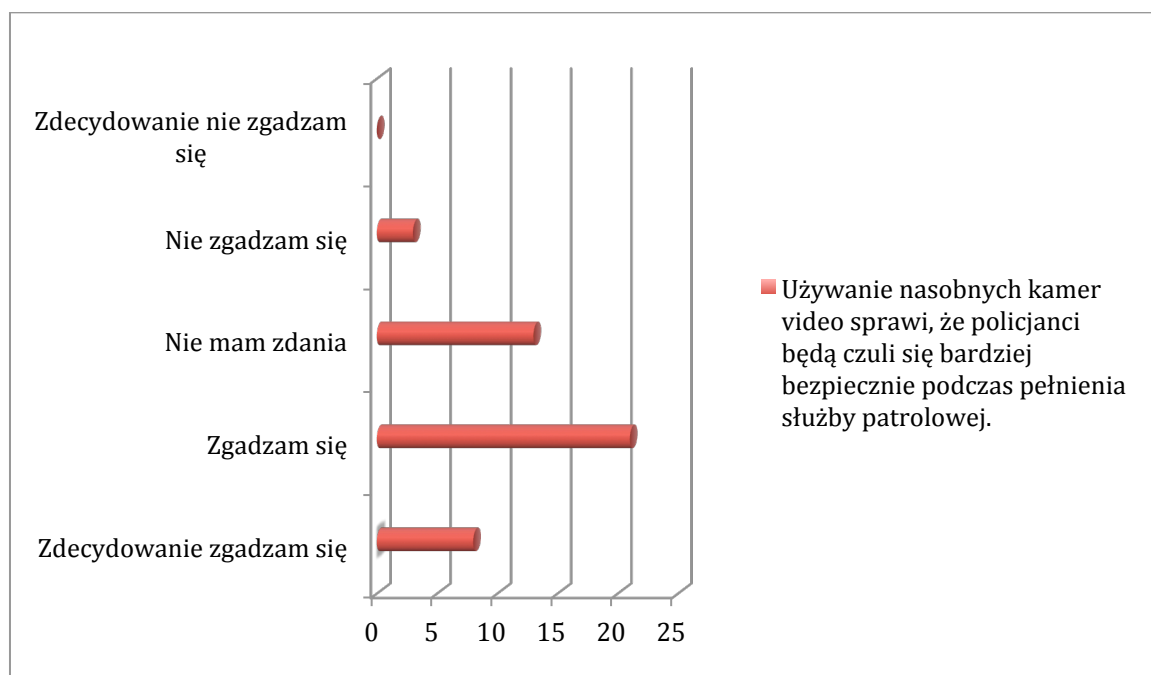
Tabela 7. Charakterystyka demograficzna respondentów. Studenci Wydziału Prawa i Administracji UW.

Ankiety rozprowadzono wśród badanych osób i zebrano w dniu 25.01.2017 roku.

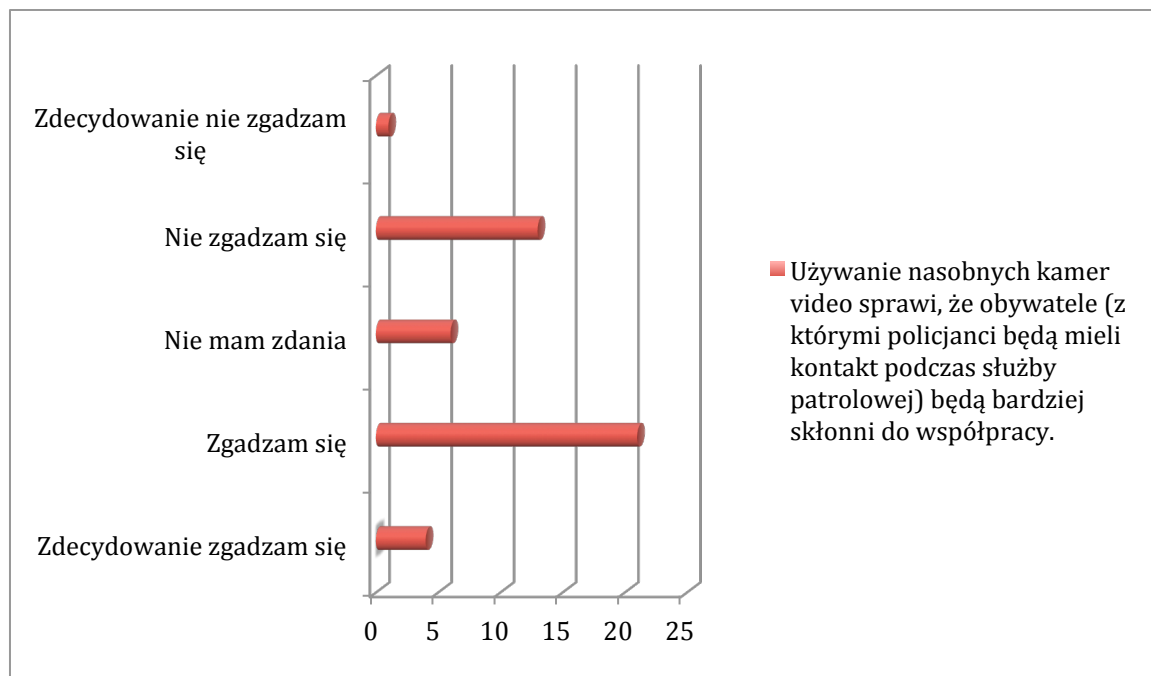
Zestaw pytań Nr 1.

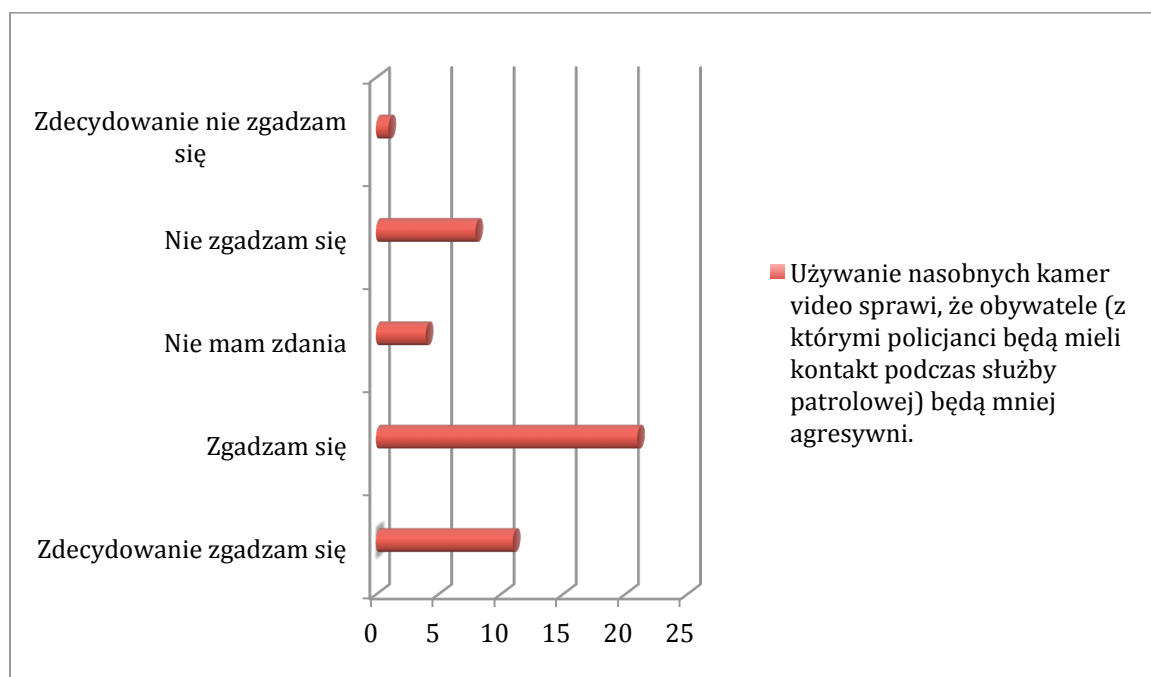
Przytłaczająca większość respondentów (88,8%) stwierdziła, że policjanci, wyposażeni w nasobne kamery video będą bardziej profesjonalni na służbie. Tylko 8,8% ankietowanych osób było przeciwnego zdania i tylko 2,4% badanych nie wyraziło żadnej opinii w tej sprawie.

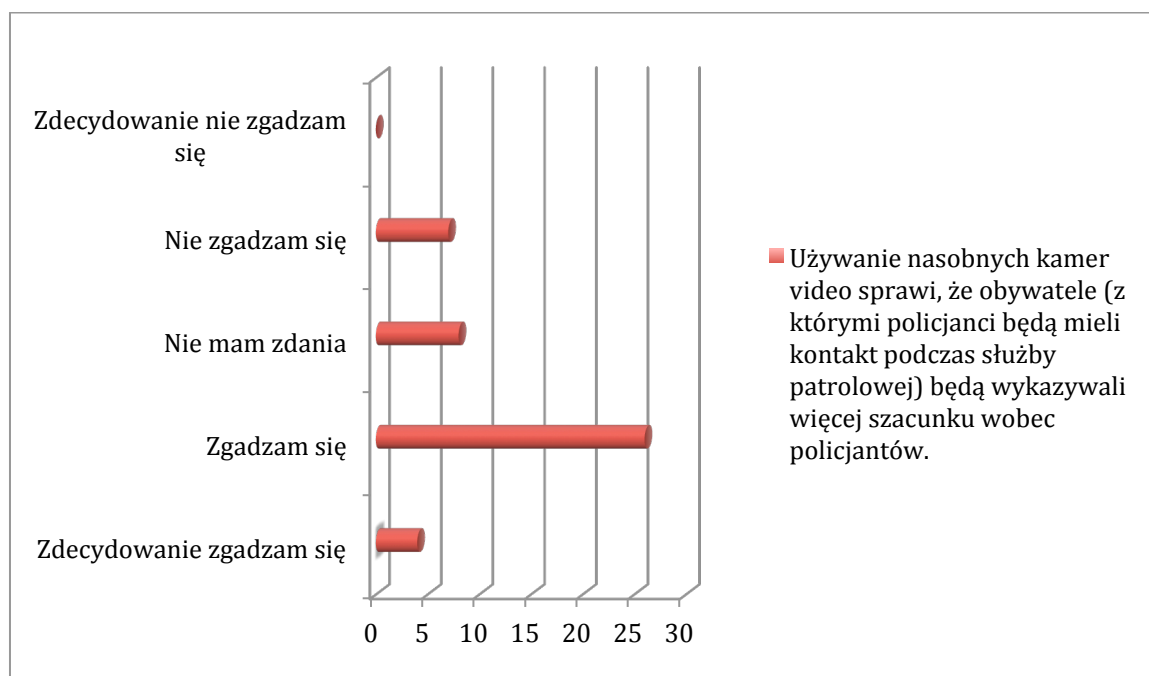
Zdecydowana większość respondentów (64,4%) uznała, że używając nowego sprzętu policjanci będą się czuli bardziej bezpiecznie na służbie. Zaledwie 6,8% ankietowanych nie zgodziło się z taką opinią przy znaczącej liczbie osób, które nie miały zdania w tej kwestii (28,8%).

Ponad połowa respondentów (55,6%) była przekonana, że obywatele będą bardziej chętni do współpracy podczas kontaktu z policjantami, którzy używają nasobnych kamer video, natomiast 31,1% badanych osób nie zgodziło się z tym stwierdzeniem. Z kolei 13,3% ankietowanych nie miało zdania w tej kwestii.

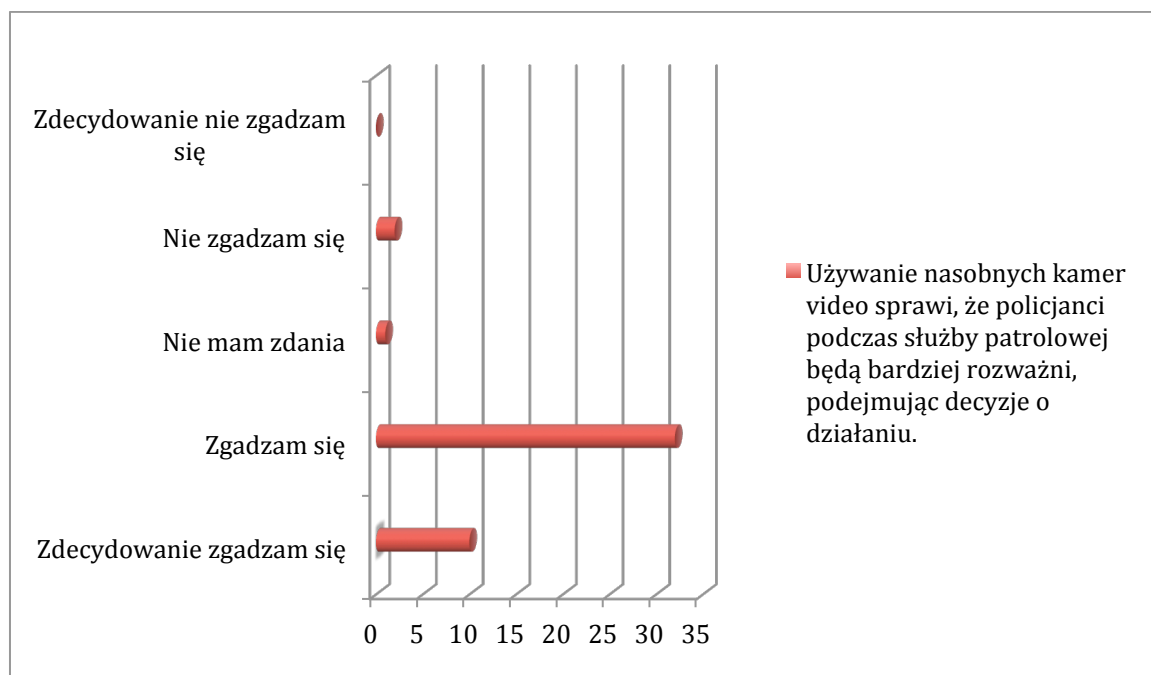

Blisko $\frac{3}{4}$ ankietowanych (71,1%) przyznało, że obywatele będą zachowywać się w mniej agresywny sposób w czasie kontaktu z policjantami, wyposażonymi w nasobne kamery video, natomiast 20% respondentów było przeciwnego zdania, a 8,9% badanych osób nie wyraziło żadnej opinii na ten temat.

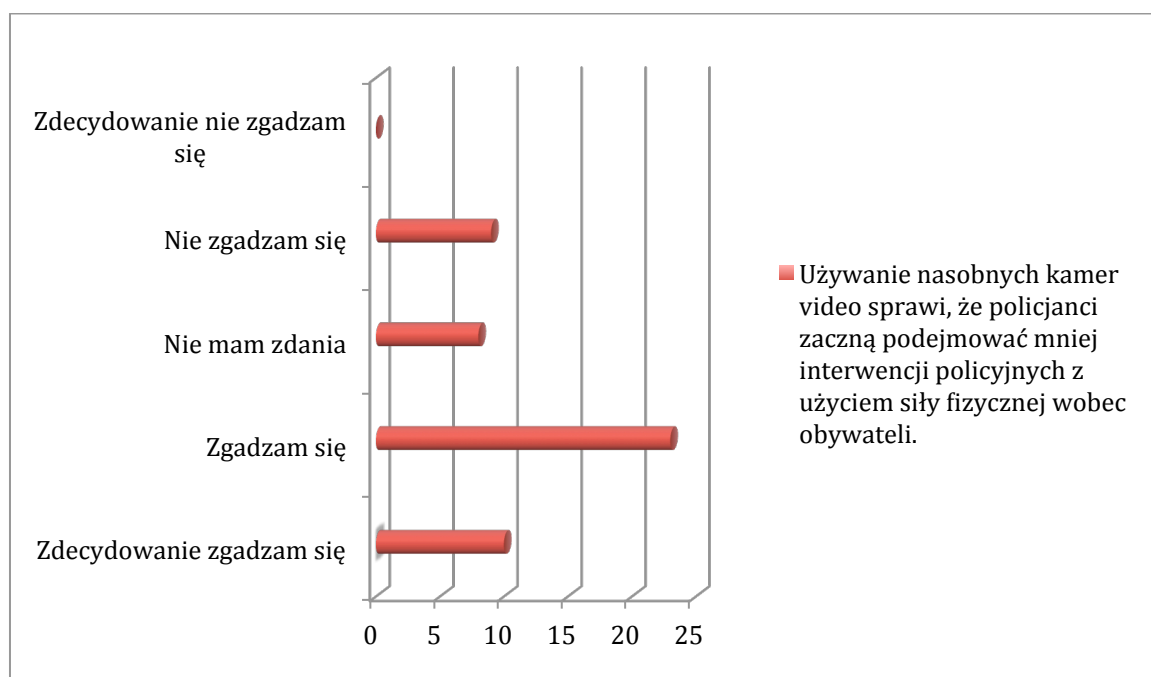

Zdecydowana większość respondentów (66,7%) zgodziła się z twierdzeniem, że obywatele będą wykazywać więcej respektu wobec funkcjonariuszy, którzy wykorzystują na służbie nasobne kamery video podczas, gdy 15,6% badanych osób było odmiennego zdania, a 17,7% ankietowanych nie wyraziło żadnej opinii w tej kwestii.

Zestaw pytań Nr 2.

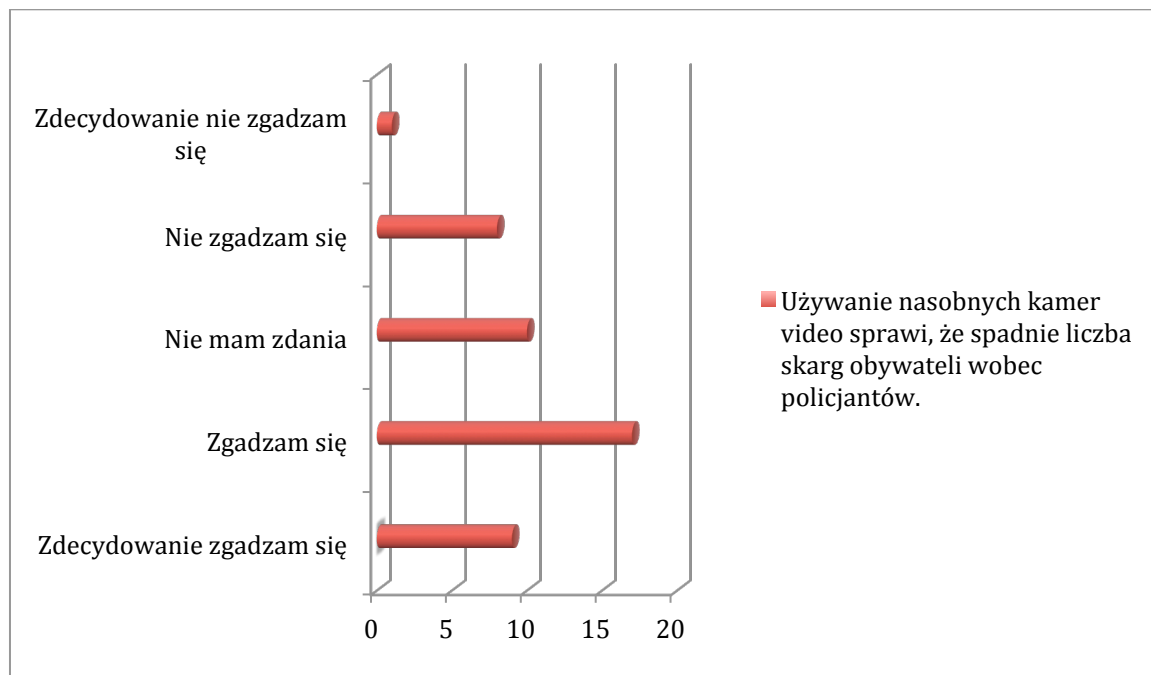

W zasadzie prawie wszyscy respondenci (93,3%) byli przekonani, że dzięki zastosowaniu nasobnych kamer video funkcjonariusze na służbie będą podejmować decyzje o działaniu w bardziej rozważny i odpowiedzialny sposób. Zaledwie 4,4% ankieterowanych osób było przeciwnego zdania i tylko 2,3% badanych wstrzymało się od głosu w tej sprawie.

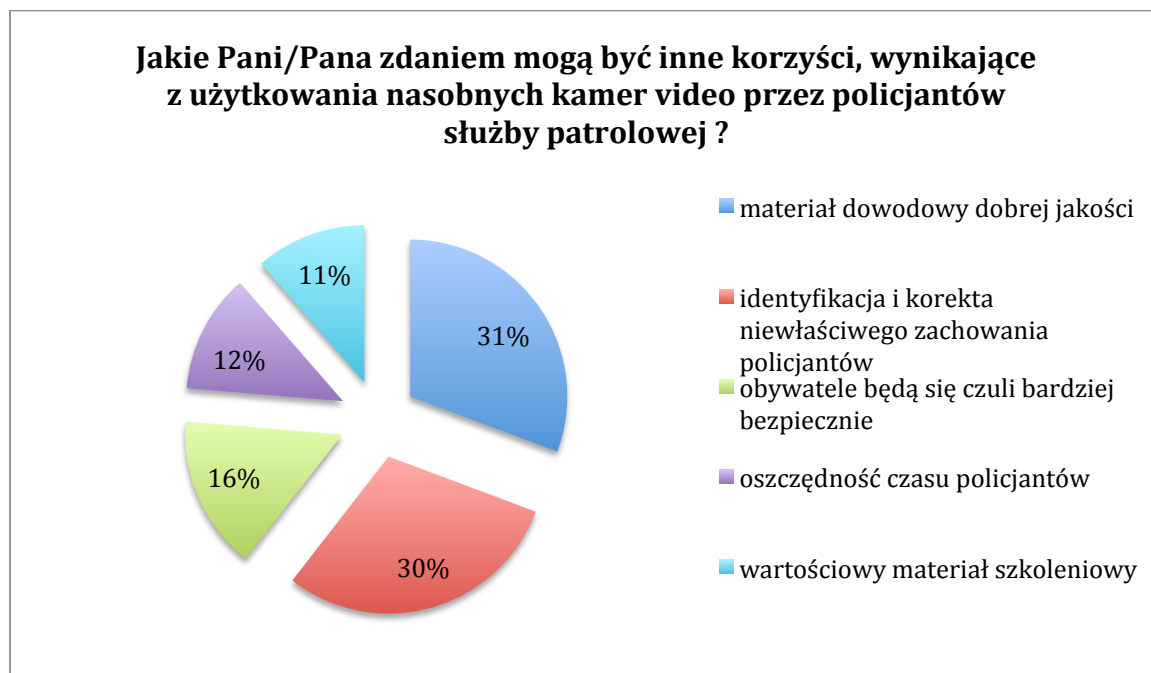
Blisko $\frac{3}{4}$ respondentów (73,3%) uważało, że w wyniku zastosowania nasobnych kamer video policjanci na służbie będą podejmować mniej interwencji z użyciem siły fizycznej wobec

obywateli. Tylko 9% badanych osób było przeciwnych, a 17,7% ankietowanych nie miało zdania na ten temat.

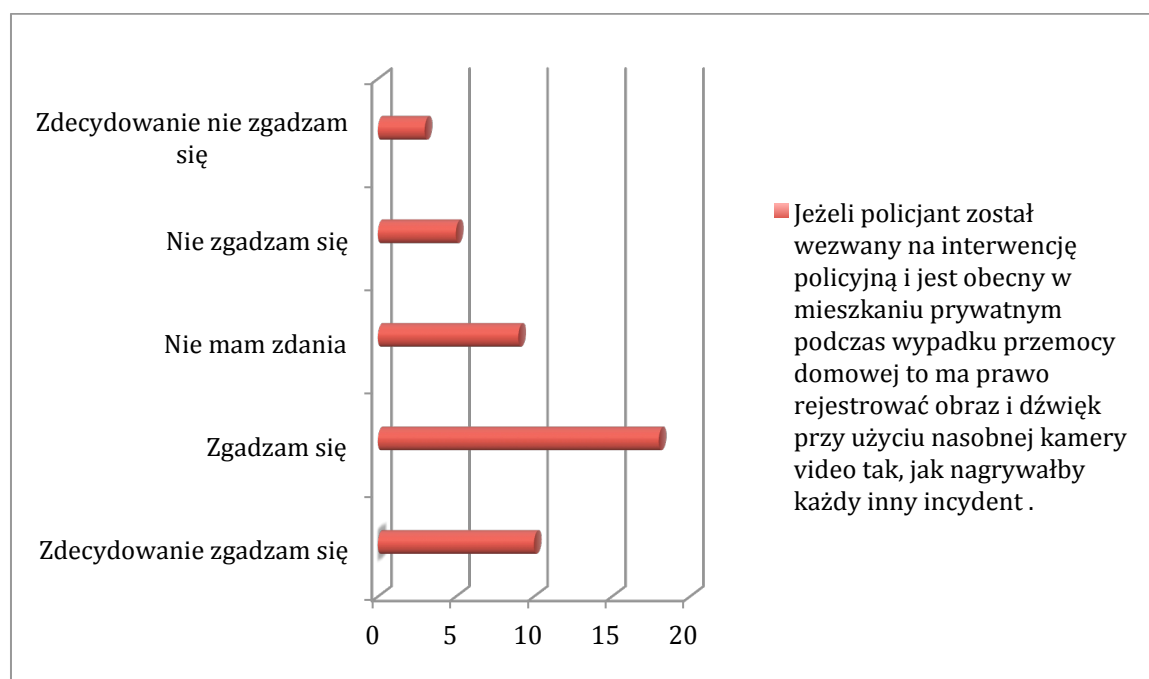
Większość respondentów (57,8%) była przekonana, że dzięki wprowadzeniu do użytku nasobnych kamer video spadnie liczba skarg obywateli wobec funkcjonariuszy na służbie podczas, gdy 20% nie zgodziło się z taką opinią, a 22,2% nie miało żadnego zdania.

Zestaw pytań Nr 3.

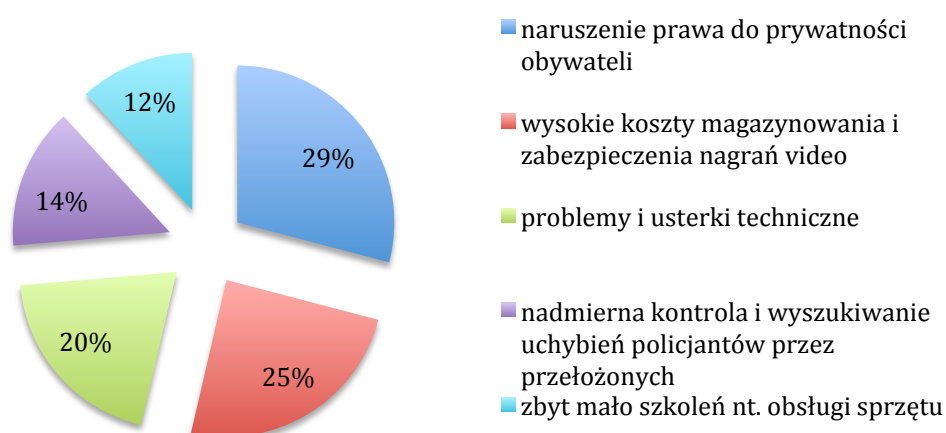

Duża grupa ankietowanych osób (31%) uznała, że nagrania video będą stanowić solidny materiał dowodowy, dzięki czemu można będzie aresztować, a następnie oskarżyć osobę podejrzaną, np. w przypadkach przemocy domowej. Ponadto duża część respondentów (30%) była zdania, że nagrany materiał video będzie służyć do identyfikacji i korekty niewłaściwego zachowania niektórych policjantów. Wskazywano także, że obywatele będą czuli się bardziej bezpiecznie w wyniku wprowadzeniu do użytku w polskiej policji nowej technologii (16%), funkcjonariusze spędzą więcej czasu na ulicach ponieważ nie będą wypełniać wielu protokołów czy pisać notatek służbowych na temat interwencji, podjętych podczas służby (12%), a wybrane nagrania video będą stanowić cenny materiał szkoleniowy dla młodych funkcjonariuszy, którzy dopiero zaczynają służbę w policji (11%).

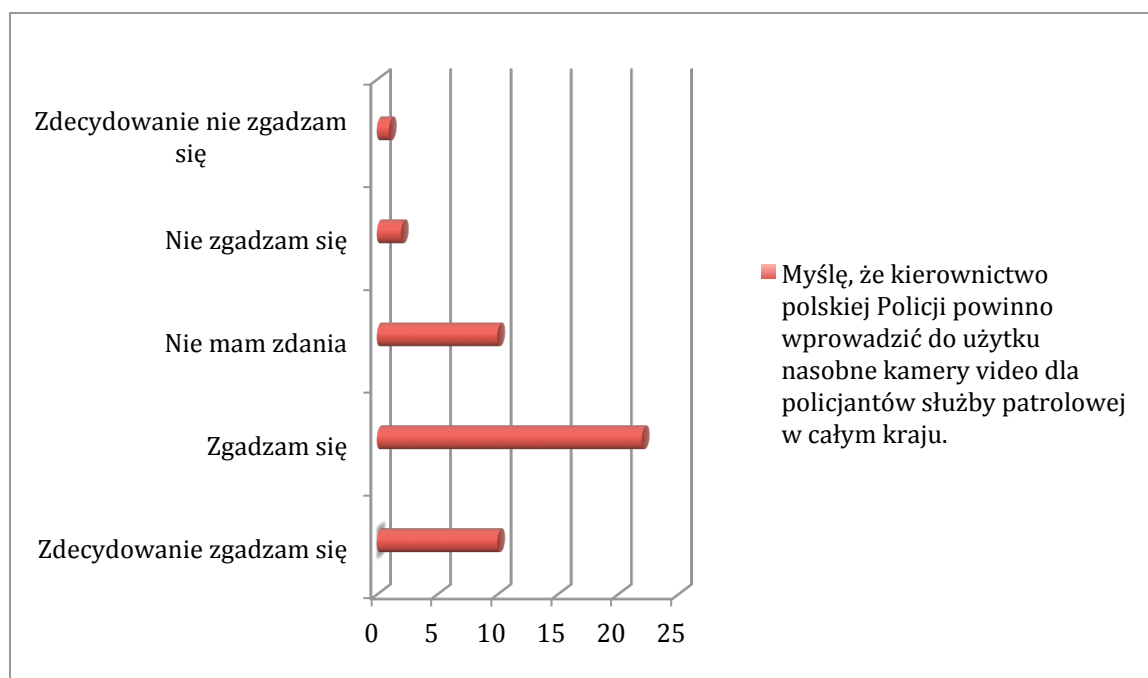

Zdecydowania większość respondentów (62,2%) przyznała, że w wypadku wezwania telefonicznego na interwencję policyjną w przypadku przemocy domowej funkcjonariusze, obecni w mieszkaniu prywatnym powinni mieć prawo, aby rejestrować obraz i dźwięk przy pomocy nasobnej kamery video tak, jak w przypadku każdego innego incydentu, gdy istnieje podejrzenie, że doszło do wykroczenia lub złamania prawa. Przeciwnego zdania było 17,7% ankietowanych, a ponad 20% badanych osób nie wyraziło żadnej opinii w tej kwestii.

**Jakie Pani/Pana zdaniem mogą być ujemne strony,
wynikające z użytkowania nasobnych kamer video przez
policjantów służby patrolowej ?**

Największa grupa respondentów (29%) uznała, że wprowadzenie do użytku nasobnych kamer video w policji może skutkować naruszeniem prawa obywateli do zachowania prywatności w życiu osobistym i rodzinnym, w zakresie miru domowego. Wskazywano ponadto na takie ujemne strony nowej technologii, jak wysokie koszty przetrzymywania i zabezpieczenia nagrań video w jednostkach policji (25%), pojawiające się problemy i usterki techniczne (20%), nadmierna kontrola zachowania policjantów i wychwytywanie nawet drobnych uchybień proceduralnych przez przełożonych (14%), czy też zbyt mało szkoleń na temat obsługi sprzętu oraz zasad nagrywania i przechowywania nagrań video (12%).

Przeważająca większość respondentów (71,1%) poparła postulat, aby w całym kraju wprowadzić do użytku nasobne kamery video wśród policjantów służby patrolowej. Za ledwie 6,7% ankietowanych osób nie zgodziło się z taką propozycją przy sporej liczbie badanych, którzy nie mieli zdania na ten temat (22,2%).

Studenci, którzy byli przeciwko wyposażeniu w nasobne kamery video wszystkich funkcjonariuszy służby patrolowej w kraju argumentowali (swobodne opinie na piśmie), że grozić to będzie naruszeniem prawa do prywatności obywateli i zbyt dużą inwigilacją niektórych sfer życia ludzi (1 opinia).

9. Dyskusja

9.1. Komenda Miejska Policji w Gorzowie Wielkopolskim

Respondenci z grupy eksperymentalnej i kontrolnej z Komendy Miejskiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim w przeważającej większości nie zgadzali się lub zdecydowanie nie zgadzali się ze stwierdzeniami, że w wyniku wprowadzenia do użytku nasobnych kamer video policjanci będą bardziej profesjonalni i bardziej ostrożni w działaniu, czując się bezpieczniej i podejmując mniej interwencji z użyciem siły fizycznej, a obywatele staną się bardziej skłonni do współpracy, mniej agresywni, będą wykazywać więcej szacunku wobec stróżów prawa i składać mniej skarg wobec funkcjonariuszy służby patrolowej. W grupie kontrolnej liczba odpowiedzi negatywnych była wyjątkowo wysoka i utrzymywała się na

poziomie 70%-95% oddanych głosów. W grupie kontrolnej poziom odpowiedzi negatywnych był niewiele niższy i utrzymywał się w granicach 60% - 75% oddanych głosów.

Obydwie grupy badanych osób z KMP Gorzów Wielkopolski uznały, że najważniejszy pożytek, wynikający z użytkowania nowego sprzętu to fakt, że nagrania video stanowią solidny, dobrej jakości materiał dowodowy, który pozwoli aresztować, a potem postawić w stan oskarżenia osobę podejrzaną (odpowiednio 37% i 36% wskazań). Obie grupy stwierdziły również, że największy problem techniczny stwarzały kable, łączące moduł nagrywania z kamerą video, które zaczepiały o mundur i utrudniały poruszanie się (odpowiednio 52% i 23% głosów). Zarówno respondenci z grupy eksperymentalnej, jak i kontrolnej najbardziej obawiali się nadmiernej kontroli policjantów i wyszukiwania nawet drobnych błędów proceduralnych przez przełożonych (odpowiednio 41% i 44% odpowiedzi). 60% ankietowanych osób z grupy eksperymentalnej oraz 50% z grupy kontrolnej odrzuciło postulat, aby wszyscy policjanci służby patrolowej w województwie lubuskim zostali wyposażeni w nasobne kamery video.

Wyniki wskazują, że stopień sprzeciwu wobec przedstawionych twierdzeń był bardzo wysoki w grupie eksperymentalnej i wysoki w grupie kontrolnej. Generalnie wszystkie ankietowane osoby miały negatywne nastawienie co do możliwych korzyści, wynikających z zastosowania nowej technologii w policji.

9.2. Oddział Prewencji Policji, KWP Kraków

Postrzeganie nasobnych kamer video przez respondentów z Oddziału Prewencji Policji w Krakowie było bardziej zróżnicowane. Większość ankietowanych osób z obydwu grup (od 52,7% do 72% oddanych głosów) zgodziła się lub zdecydowanie zgodziła się z założeniem, że obywatele będą traktować policjantów, wyposażonych w nowy sprzęt z większym respektem, będą bardziej skłonni do współpracy i mniej agresywni wobec stróżów prawa. Ponadto większa część badanych osób z grupy eksperymentalnej (41,6%) i kontrolnej (44,8%) przyznała, że funkcjonariusze stosując nasobne kamery video podczas służby patrolowej będą czuli się bardziej bezpiecznie i pewnie. Odmiennego zdania było odpowiednio 38,8% oraz 41,3% respondentów.

Z kolei 51,7% badanych osób z grupy kontrolnej uznało, że w wyniku zastosowania nowej technologii spadnie liczba skarg obywateli wobec policjantów. Większa część ankietowanych z grupy eksperymentalnej była przeciwnego zdania w tej kwestii (44,4%)

Z drugiej strony większość badanych osób z grupy eksperymentalnej i kontrolnej odrzuciła twierdzenie, że policjanci, wyposażeni w nasobne kamery video będą zachowywać się na służbie bardziej profesjonalnie (odpowiednio 61% i 65,5% głosów przeciw), będą bardziej rozważni, podejmując decyzje o działaniu (odpowiednio 55,5% i 58,6% głosów przeciw) i zaczną podejmować mniej interwencji policyjnych z użyciem siły fizycznej (odpowiednio 77,7% i 72,4% głosów przeciw).

Obydwie grupy respondentów z Oddziału Prewencji Policji w Krakowie uznały, że jedną z najważniejszych korzyści praktycznych, płynących z zastosowania nowego sprzętu są nagrania video, stanowiące materiał dowodowy dobrej jakości, dzięki czemu można będzie aresztować, a następnie oskarżyć osobę podejrzaną (odpowiednio 43% i 34% oddanych głosów). Ponadto większość ankietowanych osób z obydwu grup najbardziej obawiała się, że dojdzie do nadmiernej kontroli zachowania policjantów i wyłapywania nawet drobnych błędów proceduralnych przez przełożonych (odpowiednio 58% i 50% oddanych głosów).

Większa grupa badanych osób z grupy eksperymentalnej opowiedziała się za wprowadzeniem do powszechnego użytku nasobnych kamer video wśród policjantów służby patrolowej w województwie małopolskim (41,6%), przeciwnego zdania było 27,7% ankietowanych. W grupie kontrolnej proporcje były odwrotne: 41,3% badanych osób odrzuciło postulat wyposażenia wszystkich funkcjonariuszy z pierwszej linii w nowe urządzenia, a propozycję poparło 27,6% respondentów.

Zdaniem ankietowanych osób z grupy eksperymentalnej najpoważniejszymi problemami technicznymi były kable łączące moduł nagrywania z kamerą video, które zaczepiały się o mundur i utrudniały poruszanie się (28%) oraz słaba jakość nagrań video przy słabym świetle, np. o zmierzchu lub wieczorem (26%). Respondenci z grupy kontrolnej również wskazywali na kiepską jakość nagrań video przy słabym oświetleniu (25%) oraz słabe baterie, które pozwalają tylko na kilka godzin ciągłej pracy urządzenia (23%).

9.3. Oddział Prewencji Policji, KWP Katowice

Przeważająca większość respondentów z grupy eksperymentalnej i kontrolnej Oddziału Prewencji Policji w Katowicach nie zgadzała się lub zdecydowanie nie zgadzała się ze stwierdzeniami, że policjanci używając nasobnych kamer video na służbie policjanci będą działać bardziej profesjonalnie, będą czuli się bardziej bezpiecznie oraz będą podejmować

mniej interwencji policyjnych z użyciem siły wobec obywateli (poziom odpowiedzi negatywnych od 53,3% do 92,8%).

Badane osoby z grupy eksperymentalnej zdecydowanie odrzuciły założenie, że policjanci na służbie wyposażeni w kamery video będą zachowywać się bardziej odpowiedzialnie i rozważnie (66,6%). Poziom sprzeciwu grupy kontrolnej w tej kwestii był nieco mniejszy (42,%), a stwierdzenie to poparło tylko 28,6% ankietowanych.

Opinie respondentów z obydwu grup w pozostałych sprawach były zróżnicowane. Ponad połowa ankietowanych z grupy eksperymentalnej (53,3%) przyznała, że obywatele będą bardziej skłonni do współpracy, mając kontakt z funkcjonariuszami wyposażonymi w nasobne kamery video, a 1/3 badanych osób była odmiennego zdania. Natomiast w grupie kontrolnej rozkład głosów za i przeciw był taki sam – po 35,7%.

Większa grupa respondentów z grupy eksperymentalnej (46,6%) podzieliła pogląd, że obywatele staną się mniej agresywni, mając kontakt z policjantami, którzy korzystają na służbie z nasobnych kamer video, jednak niemal taka sama grupa była przeciwnego zdania (40%). W grupie kontrolnej proporcje były odwrotne, jakkolwiek rozkład głosów był wyrównany – połowa ankietowanych była przeciwko, a tylko nieco mniejsza liczba osób poparła tezę, że obywatele będą mniej agresywni wobec stróżów prawa (42,8%).

Większa część respondentów z grupy eksperymentalnej i kontrolnej odrzuciła stwierdzenie, że obywatele wykażą więcej respektu wobec policjantów na służbie, wyposażonych w nowy sprzęt (odpowiednio 46,6% oraz 35,7%), jednak niewiele mniej głosów oddano, odpowiadając pozytywnie w tej kwestii (odpowiednio 33,3% oraz 21,5%).

Zdecydowana większość respondentów z grupy kontrolnej (64,2%) odrzuciła tezę, że w wyniku wprowadzeniu do użytku nasobnych kamer video spadnie liczba skarg obywateli wobec policjantów. W grupie eksperymentalnej takie samo założenie odrzuciło 33,3% ankietowanych osób, a poparło ponad 20% badanych, przy zaskakująco dużej liczbie głosów neutralnych – 46,6%.

Obydwie grupy respondentów uważały, że najważniejszą korzyścią, jaka płynie z użytkowania nowej technologii jest to, że nagrania video stanowią solidny materiał dowodowy, który pozwoli aresztować, a potem postawić w stan oskarżenia osobę podejrzaną (odpowiednio 41% oraz 44% oddanych głosów). Zarówno grupa eksperymentalna, jak i kontrolna wskazały, że największą bolączką techniczną sprzętu są słabe baterie, które

wystarczają tylko na kilka godzin ciągłej pracy urządzenia (odpowiednio 36% oraz 43% głosów), a najpoważniejszą stroną ujemną, wynikającą z zastosowania kamer video jest przesadna kontrola zachowania policjantów i wyszukiwanie nawet drobnych uchybień proceduralnych przez zwierzchników (odpowiednio 57% oraz 48% głosów). Obydwie grupy odrzuciły również postulat wyposażania wszystkich policjantów służby patrolowej w województwie śląskim w nasobne kamery video (odpowiednio 53,3% oraz 42,8% głosów, przy czym 42,8% ankietowanych osób w grupie kontrolnej nie miało zdania w tej sprawie).

9.4. Studenci z Wydziału Prawa i Administracji, Uniwersytet Warszawski

Większość i zdecydowana większość respondentów była przekonana, że wprowadzenie nasobnych kamer video w policji będzie miało pozytywny wpływ na zachowanie policjantów i obywateli, gros badanych akceptował i popierał wszystkie możliwe korzyści, wynikające z zastosowania nowych urządzeń przez funkcjonariuszy służby patrolowej. Ankietowane osoby zaaprobowały wszystkie przedstawione w ankiecie stwierdzenia, a liczba odpowiedzi pozytywnych była wysoka lub wyjątkowo wysoka i utrzymywała się na poziomie od 55,6% do 93,3%.

Dla przykładu, ponad połowa badanych osób (55,6%) zgadzała się lub zdecydowanie zgadzała się z założeniem, że obywatele będą bardziej skłonni do współpracy, mając kontakt z policjantami na służbie, wyposażonymi w nasobne kamery video. W innych przypadkach przytłaczająca większość uznała, że policjanci będą działać bardziej profesjonalnie (88,8%) i bardziej odpowiedzialnie (93,3%), patrolując ulice i używając kamer video.

Największa grupa ankietowanych osób wskazała, że nagrania video będą stanowiły materiał dowodowy dobrej jakości, który pozwoli aresztować, a potem oskarżyć osobę podejrzaną (31%), a także będą służyć do identyfikacji i korekty niewłaściwego zachowania niektórych policjantów (30%). Najwięcej respondentów uznało, że zastosowanie nowej technologii może wiązać się z takim efektem negatywnym, jak naruszenie prawa obywateli do zachowania prywatności w życiu prywatnym i rodzinnym (29%). Z drugiej strony zdecydowana większość (62,2%) przyznała, że funkcjonariusz wezwany na interwencję policyjną w przypadku przemocy domowej, obecny w mieszkaniu prywatnym powinien mieć prawo, aby rejestrować obraz i dźwięk przy użyciu nasobnej kamery video tak, jak nagrywałby każdy inny incydent.

Generalnie blisko $\frac{3}{4}$ badanych poparło postulat, aby wszyscy policjanci służby patrolowej w kraju otrzymali osobne kamery video.

10. Wnioski

Wszyscy ankietowani policjanci, ze wszystkich grup eksperymentalnych i kontrolnych uważali, że najpoważniejszą stroną ujemną, wynikającą z użytkowania osobnych kamer video jest nadmierna kontrola zachowania funkcjonariuszy i wyszukiwanie drobnych uchybień proceduralnych przez przełożonych. Obawy tego rodzaju mogą wiązać się z kilkoma charakterystycznymi cechami kultury policyjnej takimi, jak np. podejrzliwość i konserwatyzm wobec zmian organizacyjnych i nowych rozwiązań technologicznych.^{465 466} Inne badania na temat kultury policyjnej wykazały, że negatywne nastawienie policjantów z pierwszej linii wobec bezpośrednich zwierzchników i szefów wyższego szczebla wiąże się z niepewnością co do oczekiwań kadry dowódczej i nadmierną, rygorystyczną kontrolą z ich strony.⁴⁶⁷

Ponadto nadzór ze strony przełożonych jest w wielu sytuacjach przypadkowy i polega przede wszystkim na karaniu. Wynika to z niejednoznacznej roli policji, która z jednej strony ma skutecznie egzekwować przepisy prawa, a z drugiej wymaga się, aby funkcjonariusze postępowali zgodnie z procedurami i regulaminami. Błędna egzekucja prawa może skutkować postępowaniem dyscyplinarnym. Innymi słowy instytucja oczekuje, aby wszystkie problemy na ulicy były załatwiane szybko i sprawnie, a z drugiej strony działania policjantów są cenzurowane przez czujnych i gorliwych administratorów.⁴⁶⁸

Nieufność i niechęć wobec przełożonych mogą być potęgowane przez niewłaściwy styl zarządzania, polegający głównie na koncepcji tzw. "wzmocnienia negatywnego", czyli wyszukiwaniu błędów i wymierzaniu kar, co w ostatecznym efekcie może stanowić jedno z największych zagrożeń dla przyszłości osobnych kamer video w polskiej policji. Istnieje ryzyko, że nowe urządzenia postrzegane przez funkcjonariuszy z pierwszej linii jako kolejne narzędzie do kontroli ich zachowania w rękach szefów może przesłonić wszystkie możliwe korzyści, płynące z wprowadzenia nowej technologii w policji.

---

⁴⁶⁵ A. Workman-Stark, *Inclusive Policing from Inside Out*, Ottawa 2017, s. 20.

⁴⁶⁶ R. Reiner, *The politics of the police*, Nowy Jork 1985.

⁴⁶⁷ E. Paoline, *Shedding Light on Police Culture: An Examination of Officers' Occupational Attitudes*, „Police Quarterly” 2004, nr 7 (2), s. 209.

⁴⁶⁸ E. Paoline, *Taking Stock: Toward a Richer Understanding of Police Culture*, „Journal of Criminal Justice” 2003, nr 31, s. 201.

Przykładem może być Holandia⁴⁶⁹ i Australia,⁴⁷⁰ gdzie funkcjonariusze początkowo nie przyjęli jednoznacznie entuzjastycznie idei zastosowania nasobnych kamer video w policji. Ich opór wynikał z obaw przed nadmierną kontrolą działań funkcjonariuszy przez przełożonych, którzy zaczęli karać za drobne uchybienia proceduralne (zjawisko określane tam mianem „policing the police”) oraz brakiem prawa do zachowania prywatności na służbie.

Zgodnie z inną wykrytą tendencją zdecydowana większość wszystkich badanych policjantów ze wszystkich grup eksperymentalnych i kontrolnych odrzuciła stwierdzenie, że używając kamer video podczas służby patrolowej będą działać w bardziej profesjonalny (od 57,1% do 80% głosów przeciw) i bardziej odpowiedzialny sposób (od 42,8% do 85% głosów przeciw).

Można to wytłumaczyć charakterystyką demograficzną respondentów, z których większość lub dużą grupę stanowili młodzi ludzie w wieku od 19 do 29 lat, z niewielkim stażem i doświadczeniem zawodowym (do 4 lat służby). Istnieje duże prawdopodobieństwo, że ankietowane osoby założyły, iż z powodu braku wystarczających umiejętności zawodowych, podczas kontaktu z obywatelami, w warunkach dużego stresu nie będą w stanie odpowiednio wykorzystać nowego sprzętu, działać bardziej kompetentnie i bardziej rozważnie. Jak zaznaczyły badane osoby z grupy eksperymentalnej Oddziału Prewencji Policji w Krakowie, obecność kamery może stresować i blokować psychicznie młodych policjantów, a przez to utrudniać kontakt z obywatelami. Zdaniem ankietowanych nowicjusze powinni otrzymywać taki sprzęt dopiero po 3-4 latach służby (2 odpowiedzi na pytanie otwarte na końcu kwestionariusza ankiety).

Kolejna prawidłowość polegała na tym, że wszyscy ankietowani funkcjonariusze ze wszystkich grup eksperymentalnych i kontrolnych przyznali, że najważniejszą korzyścią, wynikającą z zastosowania nasobnych kamer video w policji jest to, że nagrania video stanowią solidny, dobrej jakości materiał dowodowy, który pozwoli aresztować, a następnie

---

⁴⁶⁹ T.Timan, *The body-worn cameras as a transitional technology*, „Tilburg Law School Legal Studies. Research Paper Series” 2017, nr 05/2017, s. 3.

⁴⁷⁰ Edmonton Police Service, *Body Worn Video: Considering the Evidence. Final Report of the Edmonton Police Service Body Worn Video Pilot Project*, Edmonton 2015, s. 142.

postawić w stan oskarżenia osobę podejrzaną. Wiąże się to z jedną z głównych cech kultury policyjnej, jaką jest pragmatyzm.^{471 472}

Polscy policjanci doceniają i koncentrują się na praktycznych, wymiernych efektach swoich działań, które mają przełożenie na liczbę zatrzymanych osób, zakończonych śledztw i wyroków skazujących. Ich koledzy ze Stanów Zjednoczonych Ameryki i Wielkiej Brytanii także zwracają znacznie większą uwagę na praktyczne aspekty zastosowania kamer video w codziennej służbie takie, jak jakość materiału dowodowego, większa liczba przypadków postawienia osób podejrzanych w stan oskarżenia, redukcja skarg obywateli wobec funkcjonariuszy, etc. Potwierdzają to badania opinii policjantów na temat nasobnych kamer video, przeprowadzone w krajach Europy Zachodniej i USA.

Problemy techniczne, które najbardziej doskwierały polskim policjantom i na które najczęściej wskazywano to kable, łączące moduł nagrywania z kamerą, które zaczepiały o mundur i utrudniały poruszanie się (grupy eksperymentalna i kontrolna z Gorzowa Wielkopolskiego, grupa eksperymentalna z Krakowa) oraz słabe baterie, które wytrzymały tylko kilka godzin ciągłej pracy (grupy eksperymentalna i kontrolna z Katowic, grupa kontrolna z Krakowa).

Należy podkreślić, że perspektywy wprowadzenia do użytku nasobnych kamer video w polskiej policji zależą w dużej mierze od lepszych rozwiązań konstrukcyjnych, które w przyszłości pozwolą wyeliminować największe bolączki techniczne. Dzięki temu policjanci będą z mniejszymi oporami, chętniej sięgali po nowy sprzęt.

Ankietowani policjanci z grup eksperymentalnej i kontrolnej z Krakowa w większości zgadzali się lub zdecydowanie zgadzali się z twierdzeniami, że czuli się bardziej bezpiecznie, korzystając na służbie z kamer video, a obywatele byli bardziej skłonni do współpracy, mniej agresywni i wykazywali więcej szacunku wobec mundurowych. W pozostałych przypadkach opinie ankietowanych funkcjonariuszy z Krakowa i Katowic były zróżnicowane.

Natomiast poglądy wszystkich respondentów z grup eksperymentalnej i kontrolnej z Gorzowa Wielkopolskiego na temat wszystkich kwestii, związanych z perspektywami wprowadzenia w życie nowej technologii w policji były zdecydowanie negatywne.

---

⁴⁷¹ J.Terpstra, D.Schaap, *Police culture, stress conditions and working styles*, „European Journal of Criminology” 2013, nr 10 (1), s. 68.

⁴⁷² R.Reiner, *op.cit.*

Prawdopodobnych powodów tego stanu rzeczy może być kilka. Komenda Miejska Policji w Gorzowie Wielkopolskim była pierwszą jednostką policji w kraju, gdzie testowano nasobne kamery video. Przypuszczalnie krótkie, 1-dniowe szkolenia na temat obsługi oraz zasad użytkowania sprzętu na służbie, a także krótki czas programu pilotażowego (4 miesiące) nie pozwoliły respondentom w pełni zapoznać się z nowymi urządzeniami i docenić ich zalet.

Zbyt mała próba (20 osób w grupie eksperymentalnej oraz 20 osób w grupie kontrolnej) oraz duży odstęp czasu od zakończenia pilotażu do przeprowadzenia badania ankietowego (12 miesięcy) również mogły mieć wpływ na ostateczny wynik. W grę wchodzić mogą także inne czynniki takie, jak powtarzające się problemy techniczne (ponad połowa respondentów z grupy eksperymentalnej twierdziła, że kable zaczepiały o mundur i utrudniały poruszanie się) oraz powszechna obawa przed nadmierną kontrolą zachowania i karaniem policjantów przez przełożonych.

Należy zwrócić uwagę na skrajnie negatywny wynik badania ankietowego policjantów z Gorzowa Wielkopolskiego, znacznie różniący się od rezultatów eksperymentów w Krakowie i Katowicach, a także postrzegania nasobnych kamer video przez funkcjonariuszy z Wielkiej Brytanii i USA, którzy generalnie popierają pomysł wyposażenia w kamery video wszystkich kolegów z pierwszej linii, jakkolwiek odsetek pozytywnych ocen na ten temat nie jest tak wysoki, jak w przypadku opinii publicznej.

Z kolei studenci z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego zdecydowanie popierają plany wprowadzenia do użytku nasobnych kamer video w polskiej policji i podzielają powszechne przekonanie zachodniej opinii publicznej co do znaczącego, pozytywnego wpływu nowych urządzeń na modyfikację zachowania stróżów prawa i obywateli podczas interwencji policyjnych, które będą bardziej cywilizowane, pozbawione wzajemnej nieufności i agresji.

Ogromna większość obywateli w Stanach Zjednoczonych Ameryki i Wielkiej Brytanii opowiada się za wprowadzeniem do powszechnego użytku nasobnych kamer video wśród policjantów służby patrolowej opierając się na przeświadczeniu, że wpłynie to na spadek przestępczości, zmieni się zachowanie stróżów prawa, którzy będą postępować zgodnie z prawem i procedurami oraz stosować znacznie mniej siły fizycznej podczas interwencji, a w konsekwencji poprawią się relacje na linii: policja – lokalne społeczności i wzrośnie poziom obywatelskiego zaufania do funkcjonariuszy.

Ankietowani studenci z Polski zgadzają się lub zdecydowanie zgadzają się ze wszystkimi stwierdzeniami, zaprezentowanymi w kwestionariuszu ankiety (od 55,6% do 93,3% głosów wyrażających aprobatę). Dla przykładu, ponad 71% badanych osób uważa, że wszyscy policjanci służby patrolowej w kraju powinni zostać wyposażeni w nasobne kamery video.

Reasumując, badania ankietowe policjantów z Gorzowa Wielkopolskiego, Krakowa i Katowic oraz studentów z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego na temat postrzegania nasobnych kamer video są pierwszymi tego rodzaju eksperymentami w Polsce.

Z uwagi na małe próby badawcze (grupy od 14 do 45 osób) oraz relatywnie krótki czas policyjnych programów pilotażowych, związanych z testowaniem nowego sprzętu (od 4 do 7 miesięcy) w przyszłości należałoby przeprowadzić podobne badania tyle, że na większych próbach badawczych w kilku innych jednostkach policji w kraju, gdzie wykorzystywane są nowe urządzenia oraz w dłuższym okresie (np. 12 miesięcy), aby porównać wyniki i przekonać się, jakie opinie mają na ten temat funkcjonariusze służby patrolowej z innych województw.

Ponadto należałoby zrealizować podobne badania ankietowe wśród szefów policji, prokuratorów i sędziów. Kolejne sondaże w kwestii postrzegania nasobnych kamer video przez przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości w Polsce są jak najbardziej uzasadnione.

Co więcej, dotychczas nie przeprowadzono żadnych badań polskiej opinii publicznej na temat perspektyw wykorzystania nasobnych kamer video przez policję oraz inne służby bezpieczeństwa i porządku publicznego. Badania studentów Wydziału Prawa i Administracji UW to pierwsza, wstępna próba określenia stosunku obywateli do nowej technologii, wprowadzanej do masowego użytku w takich krajach, jak Stany Zjednoczone Ameryki, Wielka Brytania, Francja, Chiny, itp. Podobne eksperymenty należałoby przeprowadzić na większych i bardziej zróżnicowanych demograficznie grupach respondentów w Polsce, w wybranych większych miastach lub w skali ogólnokrajowej, aby uzyskać bardziej miarodajne wyniki.

Dalsze badania na temat postrzegania nasobnych kamer video przez przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości i opinii publicznej w Polsce są konieczne, aby w pełni zrozumieć znaczenie i wpływ tej nowej technologii na wzajemne, złożone relacje między policją a obywatelami.

ROZDZIAŁ VIII

PERSPEKTYWY ROZWOJU TECHNOLOGII NASOBNYCH KAMER VIDEO

W okresie od 17.12.2014 roku do 01.01.2015 roku na całym świecie przeprowadzono badania ankietowe na temat wpływu nowoczesnych technologii do użytku osobistego na życie mieszkańców naszego globu. Badanie zleciła firma Microsoft. Na ankiety, rozprawdane za pomocą sieci Internet odpowiedziało ponad 12.000 osób z krajów wysoko rozwiniętych takich, jak USA, Francja, Niemcy, Japonia i Korea Południowa oraz państw rozwijających się takich, jak Brazylia, Indie, Rosja, Chiny, Turcja, Republika Południowej Afryki i Indonezja. Większość respondentów była przekonana, że nowe technologie prowadzą do innowacyjnych rozwiązań w biznesie, lepszej edukacji, zwiększonej produktywności i lepszej jakości życia.⁴⁷³

Nie ma wątpliwości, że technologia odgrywa i będzie odgrywać kluczową rolę w działaniach policji na całym świecie⁴⁷⁴ oferując nowe, skuteczniejsze sposoby pełnienia służby policyjnej. Nowy policyjny sprzęt taki, jak nasobne kamery video, urządzenia mobilne, drony, czy zaawansowane narzędzia do analizy predykcyjnej⁴⁷⁵ pozwolą na sprawniejszą pracę policjantów, włączając w to szybsze prowadzenie śledztw i lepsze zapobieganie przestępczości.⁴⁷⁶

W czasach cięć budżetowych w policji i mniejszej liczby funkcjonariuszy na ulicach oraz zagrożenia terrorystycznego z pomocą przychodzą nowe technologie.^{477 478} Szefowie policji, wprowadzając do użytku innowacyjne rozwiązania organizacyjne i technologiczne liczą, że funkcjonariusze będą pracować bardziej wydajnie i skutecznie, a produktywność operacyjna jednostek policji, mierzona liczbą zatrzymanych osób, ujawnionych przestępstw, zakończonych śledztw, wyroków skazujących i ogólnym spadkiem przestępczości na danym

---

⁴⁷³ M.Penn, *Views from Around the Globe. 2nd Annual Poll on How Personal Technology is Changing Our Lives*, Davos 2015, s. 3-8.

⁴⁷⁴ N.Joyce, P.Lyons, M.Scott, P.Sloly, *The Future is Here and We Are Already Late: Leadership Challenges with Emerging Police Technology*, Waszyngton 2017, s. 2.

⁴⁷⁵ Association of Police and Crime Commissioners, National Police Chief's Council, *Policing Vision 2025*, Londyn, s. 9-10, <http://www.npcc.police.uk/documents/PolicingVision.pdf>

⁴⁷⁶ M.Calam, *Policing – a vision for 2025*, Nowy Jork 2017, s.7.

⁴⁷⁷ T.Weiss, *Cool cop tech: 5 new technologies helping police fight crime*, „Computerworld” 16.02.2012.

⁴⁷⁸ L.Dearden, *Facial recognition to be deployed by police across London, sparking human rights concerns*, „The Independent” 28.06.2018.

terenie utrzyma się na odpowiednio wysokim poziomie. Jest to sprawa kluczowa w sytuacji dotkliwych braków kadrowych, szczególnie jeśli idzie o policjantów służby patrolowej.

W ten sposób technologie, traktowane jako jeden z ważnych czynników, który wpływa na wydajność pracy zaczynają być coraz bardziej powiązane z codzienną służbą policjantów na ulicach miast.⁴⁷⁹

Instytucja o nazwie „Computing Research Association” z siedzibą w Waszyngtonie, która zrzesza uniwersytety, laboratoria naukowe, ośrodki badawczo-przemysłowe i agendy rządowe, zajmujące się informatyką oraz inżynierią komputerową opracowała tzw. ”białą księgę”, czyli raport na temat możliwości rozwojowych i przyszłości nasobnych kamer video.

Autorzy dokumentu przewidują, że w ciągu najbliższych 2 lat kosztowna i czasochłonna manualna edycja policyjnych nagrań video, polegająca na zamazywaniu twarzy i ukrywaniu innych cech tożsamości osób, które znalazły się przypadkowo w obiektywie kamery zostanie zastąpiona przez oprogramowanie, pozwalające na szybkie, automatyczne wykrywanie i redagowanie twarzy, tablic rejestracyjnych i innych znaków identyfikacyjnych, a także automatyczne katalogowanie określonych wydarzeń takich, jak np. pożary, eksplozje, duże skupiska ludzkie, itp.

Pojawią się również rozwiązania technologiczne, oparte na sygnałach dźwiękowych lub bodźcach mechanicznych, które pozwolą na samoczynną aktywację lub dezaktywację nasobnej kamery video, bez udziału człowieka.⁴⁸⁰ Jest to szczególnie ważne, gdyby doszło do incydentu, a urządzenie z jakiegoś powodu nie zostało włączone, a wtedy policjant mógłby być posądzony o to, że próbował zatuszować swoje niezgodne z prawem działania. Już teraz producenci proponują rozwiązanie techniczne w postaci automatycznego uruchamiania kamery video w chwili, gdy funkcjonariusz wyciąga broń z kabury (firmy „Axon” i „Vievu”). Badacze pracują także nad wykorzystaniem sztucznej inteligencji do aktywacji nasobnej kamery video w sytuacji, gdy np. zostaną włączone światła i syreny policyjnego radiowozu, gdy dojdzie do gwałtownego hamowania pojazdu, gdy policjant jedzie na miejsce zdarzenia po odebraniu wezwania telefonicznego i jest to interwencja wysokiego ryzyka, etc.

---

⁴⁷⁹ G.Avalos, *Police use new technologies to fight crime*, „Contra Costa Times” 18.01.2018.

⁴⁸⁰ J.Corso, A.Alahi, K.Gruman at al., *Video Analysis for Body-Worn Cameras in Law Enforcement: A White Paper Prepared for the Computing Community Consortium Committee of the Computing Research Association*, Waszyngton 2015.

W przyszłości aktywacja sprzętu będzie możliwa przy pomocy komendy głosowej, a sztuczna inteligencja będzie w stanie analizować zdania i wyrazy tak, aby rozpoznać ich pozytywne lub negatywne znaczenie i w razie potrzeby uruchomić kamerę video.⁴⁸¹

Ponadto możliwe będzie elektroniczne wytyczanie geograficznych granic wybranych części miasta przez jednostki policji, a wejście funkcjonariusza do określonej dzielnicy lub sektora miejskiego spowoduje samoczynne uruchomienie kamery video. Policjanci mogą też być wyposażeni w czujniki, mierzące ich tętno, szybkość oddechów i ciśnienie krwi. Gdy tzw. „stres biometryczny” zostanie wykryty, urządzenie włączy się automatycznie.⁴⁸²

Według „Computing Research Association“ w ciągu 5 najbliższych lat zostaną opracowane i wdrożone w życie szkolenia, oparte na rzeczywistości wirtualnej i rozszerzonej, łączące świat rzeczywisty z generowanym komputerowo, z wykorzystaniem policyjnych nagrań video. Ponadto rozpocznie się personalizacja nasobnych kamer video, które będą przypisane do konkretnego policjanta, do jego określonych obowiązków i zadań, pojawi się indywidualny graficzny i tekstowy interfejs użytkownika, a dostęp do policyjnych baz danych będzie dopasowany do osobistych potrzeb, preferencji i praktyki działania danego funkcjonariusza.⁴⁸³

Dla przykładu, holenderska policja testuje tzw. „system rzeczywistości rozszerzonej” (augmented reality system) podczas oględzin miejsca zdarzenia. Policjanci służby patrolowej, korzystając z nasobnych kamer video przekazują „na żywo” obraz z miejsca przestępstwa do techników kryminalistyki, którzy znajdują się w innej lokalizacji, często oddaleni o dziesiątki kilometrów. Policjant może dokonać inspekcji miejsca zdarzenia przy pomocy kamery video lub specjalnych gogli, dzięki czemu eksperci kryminalistyki są w stanie kierować poczynaniami kolegi, zaznaczając zdalnie wybrane obiekty, które należy zabezpieczyć jako materiał dowodowy za pomocą odpowiednich symboli, doskonale widocznych dla policjanta-operatora.

---

⁴⁸¹ T.Dees, *What is the future of the body-worn camera in policing ?* „PoliceOne.com” 07.12.2017, <https://www.policeone.com/policing-in-the-video-age/articles/467246006-What-is-the-future-of-the-body-worn-camera-in-policing/>

⁴⁸² S.Fussel, *The Always-On Police Camera*, „The Atlantic” 26.09.2018.

⁴⁸³ J.Corso, A.Alahi, K.Gruman et al., *op.cit.*

Tego rodzaju rozwiązania w przyszłości mogą znaleźć zastosowanie podczas oględzin nielegalnych laboratoriów do produkcji narkotyków syntetycznych, składowisk substancji toksycznych, itp. Zgodnie z założeniami twórców system rzeczywistości rozszerzonej może być wykorzystywany, aby odtworzyć miejsce przestępstwa w trakcie procesu sądowego, na potrzeby sędziego lub ławy przysięgłych. Technologia rozwijana jest przez badaczy z Uniwersytetu Technicznego w mieście Delf, jedną z prywatnych firm z Rotterdamu, holenderską policję i straż pożarną oraz tamtejszy Instytut Nauk Kryminalistycznych.^{484 485}

Prognozy „Computing Research Association“ przewidują, że w ciągu dekady dojdzie do edycji policyjnych nagrań video w czasie rzeczywistym, zgodnie z ustalonymi wcześniej zasadami takimi, jak np. zamazywanie twarzy, witryn sklepowych, tablic z nazwami ulic, aby nie dopuścić do ustalenia lokalizacji mieszkania, domu lub innych budynków. Systemy służące do streszczania nagrań będą w stanie skondensować materiał video, liczący wiele godzin i dni pracy policjantów do krótkich wizualnych historii, które można będzie odczytywać w formie obrazu i tekstu tak, jak komiksy lub w formie obrazu i dźwięku tak, jak krótkie filmy. Monitorowanie stanu emocjonalnego i fizycznego policjanta, jego gotowości do działania w czasie rzeczywistym stanie się wzorcowym rozwiązaniem.

Ponadto policjanci z pierwszej linii będą mogli w pełni korzystać z systemów orientacji sytuacyjnej, tzn. błyskawicznie komunikować się między sobą i wymieniać się zarejestrowanymi obrazami, a każdy z nich będzie miał również połączenie video z jednostką macierzystą.⁴⁸⁶ Firma „Reveal“ wprowadza do swojej oferty opcję zdalnego uruchomienia kamery video przez przełożonych funkcjonariusza i przekazywania „na żywo” obrazu z działań policyjnych w terenie do macierzystej jednostki policji w sytuacjach kryzysowych.^{487 488}

Warto przypomnieć, że w 2018 roku zakończył się projekt badawczo-rozwojowy o nazwie „Bio-Ax”, prowadzony przez jedną z brytyjskich firm i finansowany w ramach Programu Unii Europejskiej „Horyzont 2020”, który polegał na budowie nasobnej kamery

---

⁴⁸⁴ T.Revell, *Dutch police use augmented reality to investigate crime scenes*, „New Scientist” 21.11.2016.

⁴⁸⁵ D.Datcu, S.Lukosch, H.Lukosch, *Handheld Augmented Reality for Distributed Collaborative Crime Scene Investigation*, „Proceedings of the 19th International Conference on Supporting Group Work - Sanibel Island, Florida, USA” 13.11.2016, s. 267-276.

⁴⁸⁶ J.Corso, A.Alahi, K.Gruman, at al., *op.cit.*

⁴⁸⁷ J.Stanley, *A Look at the High-Tech Gadgets Being Marketed to the Police*, „ACLU Blog” 27.10.2017, <https://www.aclu.org/blog/privacy-technology/surveillance-technologies/look-high-tech-gadgets-being-marketed-police>

⁴⁸⁸ T.Dees, *op.cit.*

video, zapewniającej szyfrowaną transmisję obrazów w czasie rzeczywistym (live streaming), za pośrednictwem dowolnej sieci telefonii komórkowej, przy użyciu własnej karty SIM, co znacznie obniży koszty. Produkt znalazł się już w sprzedaży.⁴⁸⁹

Inne rekomendacje „Computing Research Forum”, związane z rozwojem technicznym nowych urządzeń to standardowe wyposażenie w 2 kamery o wysokiej rozdzielczości i szerokim polu widzenia oraz mikrofony o szerokim zakresie dynamiki dźwięku, aby dokładnie uchwycić ludzkie głosy, a także wbudowany bezwładnościowy układ pomiarowy oraz system nawigacji satelitarnej GPS. Eksperci przewidują w przyszłości utworzenie centralnego ośrodka audio-video, gdzie jednostki policji z całego kraju mogłyby przechowywać, przeglądać i analizować swoje nagrania. Taki system, oparty na „chmurze internetowej” będzie oferował nowoczesne narzędzia do katalogowania i wyszukiwania materiału video.⁴⁹⁰

1. Integracja kamer video z modułami do automatycznego rozpoznawania ludzkich twarzy

Nasobne kamery video stają się coraz bardziej niezawodne i wyrafinowane technologicznie, zyskując nowe funkcje. Przykładem może być Policja Miasta Calgary w Kanadzie, która już w 2016 roku dokonała integracji technologii automatycznego rozpoznawania ludzkich twarzy z technologią nasobnych kamer video.⁴⁹¹

Chińska firma o nazwie „Nebula Science & Technology” z miasta Beijing również wyprodukowała nasobne kamery video z modułem do rozpoznawania ludzkich twarzy. Kamery, noszone na ramieniu mogą rejestrować panoramiczny obraz o wysokiej rozdzielczości w promieniu 720 stopni. Obecnie pole widzenia obiektywu standardowej policyjnej kamery video to 130-170 stopni. Ponadto sprzęt jest wyposażony w łącze komunikacji bezprzewodowej WI-FI czwartej generacji (4G), dzięki czemu możliwy jest bardzo szybki transfer danych wysokiej jakości do centralnej jednostki policji, gdzie przechowywane są zdjęcia i informacje na temat obywateli Chin.

---

⁴⁸⁹ European Commission, *Body-worn camera comes on stream*, 26.10.2018, [c.europa.eu/research/infocentre/article_en.cfm?id=/research/headlines/news/article_18_10_26_en.html?infocentre&item=Infocentre&artid=49733](http://ec.europa.eu/research/infocentre/article_en.cfm?id=/research/headlines/news/article_18_10_26_en.html?infocentre&item=Infocentre&artid=49733)

⁴⁹⁰ J.Corso, A.Alahi, K.Gruman, at al., *op.cit.*

⁴⁹¹ T.Bud, *The Rise and Risks of Police Body-Worn Cameras in Canada*, „Surveillance & Society” 2016, nr 14(1), s. 118.

Podczas protestów społecznych, manifestacji i innych imprez masowych funkcjonariusze, wyposażeni w nasobne kamery video nowego typu będą w stanie zidentyfikować osoby, poszukiwane przez policję w czasie rzeczywistym. Zmodernizowane urządzenia tego typu są testowane w stolicy Chin oraz w mieście Tianjin.⁴⁹²

Moduły do automatycznego rozpoznawania ludzkich twarzy są także integrowane z systemami monitoringu wizyjnego w miastach i portach lotniczych. Czeska policja od ponad roku wykorzystuje system do rozpoznawania ludzkich twarzy na lotnisku w Pradze w celu zapobiegania i zwalczania terroryzmu. Podobne systemy będą wkrótce zainstalowane na innych czeskich lotniskach, m.in. w Brnie i Karlovych Varach.⁴⁹³

Policja niemiecka testuje kamery do rozpoznawania ludzkich twarzy na stacji kolejowej Südkreutz w Berlinie (główny węzeł komunikacyjny w mieście), aby przekonać się, czy nowa technologia zda egzamin przy rozpoznawaniu, lokalizowaniu i zatrzymywaniu osób, podejrzanych o popełnienie przestępstw lub działalność terrorystyczną. Program pilotażowy będzie trwał pół roku.⁴⁹⁴

Policja Metropolitarna Miasta Londyn w ciągu najbliższych miesięcy rozpocznie testy systemu do rozpoznawania ludzkich twarzy w sześciu lokalizacjach w stolicy. Obrazy z kamer będą trafiać do krajowej policyjnej bazy danych, gdzie będą porównywane z ponad 12.000.000 zdjęć osób podejrzanych lub poszukiwanych. Celem tych działań będzie redukcja liczby rozbojów i innych brutalnych przestępstw w wybranych dzielnicach Londynu.⁴⁹⁵

Federalne Biuro Śledcze od 2010 roku stopniowo rozwija i udoskonala swój własny system do rozpoznawania ludzkich twarzy o nazwie "Next Generation Identification". W bazach danych FBI znajdują się obecnie zdjęcia połowy dorosłej populacji USA.⁴⁹⁶

---

⁴⁹² Z.Soo, *Chinese police testing panoramic-view body cameras with in-built facial recognition*, „South China Morning Post” 05.02.2018.

⁴⁹³ X.Guo, *New Facial Recognition Cameras to Be Installed at Prague Airport*, „The Prague Morning” 25.07.2017.

⁴⁹⁴ J.Nars, A.Doyle, *German police test facial recognition cameras at Berlin station*, „Reuters” 01.08.2017.

⁴⁹⁵ L.Dearden, *Facial recognition to be deployed by police across London, sparking human rights concerns*, „The Independent” 28.06.2018.

⁴⁹⁶ O.Solon, *Facial recognition database used by FBI is out of control, House committee hears*, „The Guardian” 27.03.2017.

W Chinach w bankach, na lotniskach i stacjach kolejowych, w hotelach i jednostkach policji powszechnie wprowadzane są do użytku urządzenia, które służą do weryfikacji tożsamości obywateli na podstawie analizy ich twarzy. Kraj buduje największą na świecie sieć monitoringu miejskiego. Szacuje się, że obecnie w Chinach funkcjonuje 170.000.000 kamer monitoringu miejskiego. W ciągu następnych trzech lat zainstalowanych będzie 400.000.000 kamer.⁴⁹⁷

Celem rządowego programu o nazwie “Xue Liang” (Przenikliwe Oczy) jest połączenie systemu kamer bezpieczeństwa, które monitorują ruch drogowy, centra handlowe oraz główne węzły komunikacyjne z prywatnymi kamerami w budynkach mieszkalnych po to, aby prowadzić obserwację, nadzór i wymianę informacji za pomocą jednej ogólnokrajowej, zintegrowanej platformy. Platforma będzie bazowała na systemie do rozpoznawania ludzkich twarzy i sztucznej inteligencji, aby analizować wielkie ilości materiału video, śledzić osoby podejrzane, wyłapywać niepokojące i agresywne zachowania, przewidywać możliwość popełnienia przestępstwa, koordynować pracę służb w sytuacjach kryzysowych i monitorować ruch obywateli Chin.

W efekcie chodzi o stworzenie bazy danych na temat mieszkańców Chin, zebranie ich akt medycznych i kryminalnych w jednym miejscu, dostęp do rezerwacji podróży krajowych i zagranicznych, informacje o zakupach w sieci internetowej, a nawet komentarze w mediach społecznościowych – i połączenie tego z dokumentem tożsamości oraz fotografią twarzy danej osoby.⁴⁹⁸

Ponadto chińska policja zaczęła używać inteligentnych okularów, podobnych do Google Glass i wyposażonych w system do rozpoznawania ludzkich twarzy na stacjach kolejowych w mieście Zhengzhou, stolicy prowincji Henan w centrum kraju. Urządzenie jest połączone z policyjną bazą danych, dzięki czemu można porównać i dopasować twarze osób, podróżujących pociągami z osobami podejrzаныmi lub poszukiwanymi. Zgodnie z zapewnieniami chińskiego producenta system jest w stanie identyfikować ludzkie twarze w bazie danych, liczącej 100.000 zdjęć w 100 milisekund (ms). Odnotowano już pierwsze sukcesy.

---

⁴⁹⁷ T.F.Chan, *Chinese police are using facial-recognition glasses to scan travelers*, „The Independent” 12.02.2018.

⁴⁹⁸ S.Denyer, *China’s watchful eye. Beijing bets on facial recognition in a big drive for total surveillance*, „Washington Post” 07.01.2018.

Lokalna policja zatrzymała osoby, które zajmowały się handlem ludźmi, używały fałszywych dokumentów tożsamości lub złamały przepisy ruchu drogowego. Warto dodać, że Chiny są światowym liderem w rozwoju technologii rozpoznawania ludzkich twarzy, jakkolwiek istnieją poważne obawy, że autorytarne władze kraju będą wykorzystywały tego rodzaju sprzęt, aby tropić dysydentów politycznych lub profilować przedstawicieli mniejszości etnicznych.⁴⁹⁹

2. Wykorzystanie nasobnych kamer video przez inne służby

Nasobne kamery video, pierwotnie wykorzystywane przez jednostki policji zaczynają znajdować zastosowanie w pracy innych służb porządkowych, ratowniczych i medycznych. Nowa technologia w naturalny sposób trafia do przedstawicieli różnego rodzaju instytucji rządowych i samorządowych, które na co dzień współpracują ze stróżami prawa.

W 2016 roku służba więzienna stanu Atlanta po raz pierwszy w historii Stanów Zjednoczonych Ameryki wyposażyła w urządzenia do rejestracji obrazu i dźwięku strażników w zakładach karnych. Kamery video są pomocne w rozstrzyganiu skarg, składanych przez osadzonych wobec personelu więziennego, zwiększają odpowiedzialność działań i bezpieczeństwo strażników oraz więźniów. Kilka zakładów karnych w stanie Nevada zakupiło już podobny sprzęt, który będzie wykorzystywany podczas incydentów o wysokim ryzyku i innych sytuacji kryzysowych.⁵⁰⁰

W 2016 roku w Wielkiej Brytanii ponad połowa lokalnych władz samorządowych wyposażyła w kamery video strażników miejskich, którzy kontrolują, czy samochody są właściwie zaparkowane, pracowników zajmujących się wylapywaniem bezpańskich psów, inspektorów BHP, kierowców autobusów oraz osoby, sprzątające ulice.⁵⁰¹ Obecnie na wyspach brytyjskich urządzenia są rozprowadzane wśród wszystkich strażników więziennych oraz inspektorów składowisk odpadów, którzy często spotykają się z agresją ze strony osób, nielegalnie pozbywających się śmieci.⁵⁰²

---

⁴⁹⁹ T.F.Chan, *Chinese police are using facial-recognition glasses to scan travelers*, „The Independent” 12.02.2018.

⁵⁰⁰ M.Gasior, *Developing Body-Worn Camera Policy in Corrections*, „PowerDMS” 31.05.2018, <https://www.powerdms.com/blog/developing-body-worn-camera-policy-in-corrections>

⁵⁰¹ The Economist, *Body-worn cameras are spreading beyond the police*, 28.07.2018.

⁵⁰² *Ibidem*.

W Nowej Zelandii nasobne kamery video są używane przez służbę więzienną, pracowników ogólnokrajowej organizacji na rzecz ochrony zwierząt przed okrutnym traktowaniem o nazwie „Royal New Zealand Society for the Prevention of Cruelty to Animals”⁵⁰³ oraz strażników miejskich, zajmujących się kontrolą miejsc parkingowych.⁵⁰⁴

Z kolei brytyjscy przedsiębiorcy prywatni kupują tego rodzaju sprzęt dla osób, które pilnują porządku w dyskotekach i klubach nocnych, ochroniarzy na meczach piłki nożnej, parkingowych oraz pracowników firm, które zarządzają budynkami mieszkalnymi. Kamery rejestrują agresywne, chuligańskie zachowania, akty wandalizmu i inne wykroczenia, popełniane przez obywateli.⁵⁰⁵

Strażnicy kolejowi z niemieckiego przedsiębiorstwa „Deutsche Bahn“ w latach 2017-2018 testowali nasobne kamery video na większych dworcach kolejowych w Berlinie.⁵⁰⁶ Władze firmy mają nadzieję, że dzięki nowej technologii spadnie liczba aktów przemocy wobec pracowników niemieckiej kolei. W 2015 roku odnotowano 1.876 przypadków uszkodzenia ciała personelu DB, w 2016 roku było ich 2.374, w 2017 roku 2.550, a tylko do września 2018 roku zgłoszono 1.981 ataków. Ponadto pracownicy „Deutsche Bahn“ wykorzystywali urządzenia na trasach kolejowych w całym kraju w okresie karnawałowych zabaw i balów w 2017 roku.⁵⁰⁷

Brytyjskie ministerstwo zdrowia planuje wyposażyć w nasobne kamery video szpitale, gdzie leczone są osoby chore psychicznie. W okresie od stycznia do marca 2017 roku w szpitalu psychiatrycznym Berrywood w Hrabstwie Northampton przeprowadzono program pilotażowy z wykorzystaniem 12 kamer video. Sprzęt testowały pielęgniarki, członkowie Zespołu ds. Zapobiegania oraz Zarządzania Aktami Przemocy i Agresji oraz kierownicy nocnych zmian (razem 39 osób).

---

⁵⁰³ TVNZ1, *Growing calls for police to use body cameras for the protection of officers and public*, Auckland 24.03.2017, <https://www.tvnz.co.nz/one-news/new-zealand/growing-calls-police-use-body-cameras-protection-officers-and-public>

⁵⁰⁴ NZ Herald, *\$83,000 worth of body cameras to protect Wellington parking officers*, 07.04.2017, https://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=11834283

⁵⁰⁵ The Economist, *op.cit.*

⁵⁰⁶ Deutsche Welle, *Deutsche Bahn tests body cameras for staff amidst rise in violence*, 10.07.2016.

⁵⁰⁷ Deutsche Welle, *Niemcy: Ponad 2 tys. ataków na pracowników kolei*, 23.12.2018.

Zgodnie z opinią zdecydowanej większości użytkowników:

- kamery video mogą zapobiegać konfrontacyjnym sytuacjom, ponieważ personel szpitalny zachowuje się bardziej profesjonalnie (61% oddanych głosów);
- kamery video mogą zapobiegać konfrontacyjnym sytuacjom, ponieważ pacjenci zachowują się lepiej, gdy są nagrywani (90% oddanych głosów);
- urządzenia zapewniają dokładną rejestrację wydarzeń, a więc incydenty mogą być szybciej rozwiązane (90% oddanych głosów);
- nagrania video mogą być wykorzystane do celów szkoleniowych (73% oddanych głosów);
- nagrania video mogą ujawnić sytuacje, w których personel szpitalny nie zachowuje się profesjonalnie (59% oddanych głosów).

Ponadto w czasie eksperymentu zmalała liczba incydentów, podczas których doszło do przemocy oraz liczba przypadków skrępowania pacjentów w sytuacjach krytycznych. Zmniejszyła się także liczba skarg na personel szpitalny.⁵⁰⁸

Fotografia nr 5. Nasobne kamery video na wyposażeniu personelu szpitala Gladstone w stanie Queensland, Australia.

⁵⁰⁸ S.Hardy, L.Bennett, P.Rosen at al, *The Feasibility of Using Body Worn Cameras in an Inpatient Mental Health Setting*, „Mental Health in Family Medicine” 2017, nr 13, str. 393-400.

W lipcu 2018 roku brytyjskie ministerstwo zdrowia ogłosiło, że załogi ponad 500 karet pogotowia zostaną wyposażone w nasobne kamery video w ramach programu pilotażowego, który w przyszłości może być rozszerzony na wszystkie ambulanse w kraju, a nawet oddziały szpitalne. Celem tych działań ma być ograniczenie rosnącej liczby ataków wobec ratowników i innego personelu medycznego.⁵⁰⁹

Podsumowując, zwiększony dostęp do informacji i nowe technologie to wielki potencjał, który może wykorzystać policja, aby poprawić sposoby ochrony obywateli przed przestępczością. Nowe techniki cyfrowe oraz zaawansowana infrastruktura elektroniczna oferują ogromne możliwości, aby znacząco usprawnić sposób zarządzania policją, skuteczniej kontrolować zagrożenia i unowocześnić cały system wymiaru sprawiedliwości.⁵¹⁰ Technologia zaczyna odgrywać kluczową rolę w działaniach policji na całym świecie.

Jest także faktem, że policyjne technologie rozwijają się szybciej, niż przepisy prawne i regulacje, które mają uporządkować obecny stan rzeczy.⁵¹¹

Zdaniem obrońców praw człowieka integracja nasobnych kamer video z modułami do automatycznego rozpoznawania ludzkich twarzy w wyraźny sposób poszerza praktyczne wykorzystanie sprzętu poza jego pierwotną rolę, jaką jest monitorowanie zachowania policjantów oraz obywateli. Połączenie mobilności kamer video z technologią biometryczną przy jednoczesnej, zbyt szerokiej interpretacji uprawnień policyjnych jest tym, co sprawia, że potencjał tych urządzeń do inwigilacji jest wyjątkowo niepokojący. Ciągłe skanowanie ludzkich twarzy, sortowanie zdjęć, identyfikowanie osób i dopasowywanie do ogólnokrajowych baz danych oznacza zagrożenie dla prawa obywateli do zachowania prywatności.⁵¹²

Organizacje pozarządowe, które zajmują się ochroną podstawowych praw i wolności obywatelskich uważają, że wykorzystanie przez policję technologii do rozpoznawania ludzkich twarzy w miejscach publicznych narusza prawo do zachowania prywatności oraz zniechęca i odstrasza ludzi od publicznego manifestowania swoich poglądów politycznych,

---

⁵⁰⁹ The Economist, *op.cit.*

⁵¹⁰ Association of Police and Crime Commissioners, *op.cit.*, s. 6.

⁵¹¹ N.Joyce, P.Lyons, M.Scott, P.Sloly, *op.cit.*, s. 2.

⁵¹² T.Bud, *op.cit.*, s. 118 – 120.

społecznych i religijnych. Ponadto nie istnieje legislacja i nie ma określonych policyjnych zasad czy procedur postępowania w tym zakresie.⁵¹³

Opinia publiczna zdaje się podzielać takie poglądy. Według wyników badań ankietowych, które przeprowadzono na przełomie lat 2014 i 2015 w 12 państwach świata na zlecenie firmy Microsoft większość respondentów stwierdziła, że najbardziej negatywnym skutkiem nowych technologii jest zagrożenie prawa do zachowania prywatności. Większość ankietowanych osób była zdania, że obecnie ochrona prawna użytkowników nowych rozwiązań technologicznych jest niewystarczająca, a obywatele nie mają poczucia pełnej wiedzy o sposobie gromadzenia i wykorzystywania informacji na ich temat przez instytucje rządowe i firmy prywatne, działające w sektorze zaawansowanych technologii.⁵¹⁴

Fundacja „Panoptykon“ podkreśla, że troska o bezpieczeństwo ma swoje granice w postaci naszej osobistej wolności i prywatności, a nasze prawa mogą zostać ograniczone tylko wtedy, gdy jest to rzeczywiście niezbędne. Dobre prawo powinno dawać podstawę do oceny, czy korzystanie z takich narzędzi, jak nasobne kamery video, sprzężone z modułami do automatycznego rozpoznawania ludzkich twarzy jest dopuszczalne, a także wyraźnie wskazywać, w jaki sposób korzystać z nowych rozwiązań technologicznych. Im głębiej konkretne działanie ingeruje w sferę prywatności, tym silniejsza jest potrzeba precyzyjnego określenia dopuszczalnego sposobu wykorzystania nowych urządzeń w przepisach.⁵¹⁵

Ekspert z dziedziny prawa i socjologii z amerykańskich uczelni wyższych zaproponowali zestaw nadrzędnych reguł postępowania etycznego, czyli tzw. „kodeks etyki cyfrowej“, którym powinni kierować się ustawodawcy, tworząc nowe prawo, a także szefowie jednostek policji decydując, czy wprowadzić do użytku nowe rozwiązania techniczne i informatyczne:

- technologia powinna być skuteczna i służyć do realizacji policyjnych celów takich, jak kontrola poziomu przestępczości na określonym terenie, bez narażania na szwank wolności obywatelskich i utraty zaufania obywateli wobec policji;
- technologia powinna być wykorzystywana przez policję w uczciwy i wiarygodny sposób tak, aby chronić obywatelskie prawo do zachowania prywatności;

---

⁵¹³ L.Dearden, *op.cit.*

⁵¹⁴ M.Penn, *op.cit.*, s. 5.

⁵¹⁵ M.Szumańska, W.Klicki, J.Niklas et al., *Zabawki wielkiego brata*, Warszawa 2016, s. 62.

- opinia publiczna powinna być informowana i konsultowana na temat nowych rozwiązań technologicznych przed wprowadzeniem ich w życie;
- technologia powinna doprowadzić do ograniczenia poziomu przymusu fizycznego, jaki policja stosuje wobec obywateli, aby osiągnąć swoje zgodne z prawem celem - należy rozwijać humanitarne metody działania policji, aby zbliżać do siebie funkcjonariuszy i obywateli, a nie izolować obydwie grupy;
- wykorzystywanie nowych technologii powinno być szczegółowo uregulowane i dokładnie monitorowane poprzez szkolenie funkcjonariuszy oraz konsekwentne egzekwowanie zasad użytkowania sprzętu.⁵¹⁶

Pojawia się również wiele innych wyzwań, związanych chociażby z eksploatacją dronów w przestrzeni publicznej, brakiem regulacji prawnych w tym zakresie^{517 518} i rosnącą obawą obrońców praw i wolności obywatelskich, że policja wykorzystując bezzałogowe statki powietrzne zacznie bezzasadnie ingerować w prywatne życie obywateli.⁵¹⁹

W takich sytuacjach należy brać pod uwagę kodeks etyki cyfrowej, który dotyczy mechanizmów kontroli nowych technologii oraz wykorzystywania danych zgodnie z prawem i zasadami etycznymi. Policja musi dbać o to, aby zagwarantować prawo do prywatności obywateli oraz bezpieczeństwo i integralność danych, które zdobywa i przetwarza, a etyka cyfrowa dotyczy tego, jakiego rodzaju dane są przekształcane w informacje, w jaki sposób policja wykorzystuje te informacje i jakie są rezultaty działań policyjnych, opartych na analizie zebranych informacji.⁵²⁰

Należy pamiętać i przestrzegać, że niewłaściwe i nieetyczne wykorzystywanie danych osobowych do analizy przez policję może doprowadzić do erozji zaufania opinii publicznej i sprawić, że policjantom będzie coraz trudniej działać w skuteczny sposób w XXI.⁵²¹

---

⁵¹⁶ N.Joyce, P.Lyons, M.Scott, P.Sloly, *op.cit.*, s. 10-11.

⁵¹⁷ O.Jensen, *New „Foucauldian Boomerang“: Drones and Urban Surveillance*, „Surveillance & Society” 2016, nr 14 (1), s. 31-32.

⁵¹⁸ T.Weiss, *op.cit.*

⁵¹⁹ N.Joyce, P.Lyons, M.Scott, P.Sloly, *op.cit.*, s. 9.

⁵²⁰ *Ibidem*, s. 9.

⁵²¹ *Ibidem*, s. 8-9.

ZAKOŃCZENIE

Nowe technologie takie, jak nasobne kamery video, systemy automatycznego rozpoznawania tablic rejestracyjnych, lokalizacja pojazdów oparta na systemie nawigacji satelitarnej GPS, monitoring miejski, urządzenia mobilne czy drony zaczynają odgrywać kluczową rolę w działaniach policji na całym świecie. Dzięki temu policja coraz skuteczniej zapobiega przestępczości, zdobywa materiały dowodowe lepszej jakości i sprawniej prowadzi śledztwa. Sędziowie zaczynają coraz częściej uznawać policyjne nagrania video za rozstrzygający w sprawie materiał dowodowy.⁵²² Małe, przenośne kamery video do rejestracji obrazu i dźwięku stały się jednym z najbardziej poszukiwanych rozwiązań technologicznych przez jednostki policji z wielu państw świata.⁵²³ Tysiące urządzeń trafiło już do policjantów z pierwszej linii w Stanach Zjednoczonych Ameryki, Wielkiej Brytanii, Francji, Niemiec czy Australii. Nowy sprzęt zaczynają wykorzystywać także inne służby, m.in. strażnicy miejscy, pracownicy zakładów karnych i szpitali, załogi karet pogotowia, straż ochrony kolei, etc.

W krajach, gdzie brutalne interwencje policyjne wobec obywateli zakończyły się tragicznie nasobne kamery video stały się jednym z najważniejszych elementów zmian organizacyjnych w wielu komendach policji, a głównym celem reform stała się odbudowa zaufania lokalnych społeczności do stróżów prawa.⁵²⁴

Idea wyposażenia funkcjonariuszy służby patrolowej w nasobne kamery video cieszy się poparciem zdecydowanej większości opinii publicznej, przedstawicieli środków masowego przekazu, polityków oraz organizacji pozarządowych, które zajmują się obroną praw i wolności obywatelskich. Obywatele mają wysokie oczekiwania co do skuteczności nowej technologii w służbie policji, która z kolei uzyskała pewien kapitał zaufania opinii publicznej.⁵²⁵ W tej sytuacji szefowie policji powinni podjąć wszelkie możliwe działania, aby potwierdzić nadzieje i oczekiwania pokładane przez ludzi w nowych środkach technicznych, jakie mają do dyspozycji stróże prawa.

---

⁵²² N.Mezey, *The Image Cannot Speak for Itself: Film, Summary Judgement, and Visual Literacy*, „Valparaiso University Law Review” 2013, nr 48 (1), s. 3.

⁵²³ B.Ariel, *Increasing Cooperation with Police Using Body-Worn Cameras*, „Police Quarterly” 2016, nr 19 (3), s. 23.

⁵²⁴ M.J.Blitz, *Police Body-Worn Cameras: Evidentiary Benefits and Privacy Threats*, Waszyngton 2015.

⁵²⁵ Edmonton Police Service, *Body Worn Video: Considering the Evidence. Final Report of the Edmonton Police Service Body Worn Video Pilot Project*, Edmonton 2015, s. 8.

Pierwszy krok, który w dużej mierze będzie decydować o sukcesie programu nasobnych kamer video w każdej jednostce policji to seria konsultacji i spotkań z obywatelami na temat możliwości technicznych oraz korzyści, jakich można spodziewać się po nowej technologii.⁵²⁶ Informacje na temat planów wyposażenia policjantów w kamery video powinny trafić do przedstawicieli lokalnych społeczności, władz samorządowych, prokuratorów i sędziów. Jest wskazane, aby pozytywny przekaz wspierała odpowiednia kampania informacyjna w wybranych środkach masowego przekazu takich, jak lokalne stacje telewizyjne i radiowe, media społecznościowe, itp.⁵²⁷ Brak zaplanowanej akcji informacyjnej może zmniejszyć szanse przychylnego przyjęcia przez opinię publiczną nowego sposobu pełnienia służby przez policjantów z pierwszej linii, z wykorzystaniem urządzeń do rejestracji obrazu i dźwięku.

W dalszej kolejności należy zwrócić uwagę na problemy techniczne i zlikwidować częste usterki sprzętu, na które skarżą się policjanci takie, jak słabe baterie, które wytrzymują tylko kilka godzin ciągłej pracy, kiepska jakość zarejestrowanego materiału video przy słabym świetle, brak stabilnego obrazu, gdy policjant biegnie lub gdy z kimś walczy,⁵²⁸ samorzutne wyłączanie się urządzeń⁵²⁹ czy niewygodne mocowanie kamer do munduru, itp. Drobne, ale uciążliwe wady techniczne mogą zniechęcać funkcjonariuszy do korzystania z kamer video, a wielu z nich z tego powodu z rozmysłem je wyłącza.⁵³⁰

Należy pamiętać, że kluczem do sukcesu w przypadku wprowadzania w życie programu nasobnych kamer video w każdym garnizonie policji jest niezawodny, bezpieczny i automatyczny system operacyjny do zarządzania danymi.⁵³¹ Problemy z oprogramowaniem, które nie pozwala policjantom zalogować ani wylogować urządzeń z systemu po zakończonej służbie, kłopoty z przrzucaniem nagrań z kamer video na serwery bądź z odnajdywaniem konkretnych, archiwalnych plików audio-video mogą opóźnić lub zastopować projekt i doprowadzić do dotkliwych strat finansowych.⁵³²

Zakup i wdrożenie w życie programu nasobnych kamer video przez duże jednostki policji będzie wymagał czasu, wiedzy i umiejętności technicznych oraz odpowiedniej liczby

⁵²⁶ M.Goodall, *Guidance for the Police Use of Body-Worn Video Devices*, Londyn 2007, s. 9,10.

⁵²⁷ U.S. Department of Justice, *A Primer on Body-Worn Cameras for Law Enforcement*, Waszyngton 2012, s. 7,9.

⁵²⁸ *Ibidem.*, s.7.

⁵²⁹ M.Goodall, *op.cit.*, s.33-34.

⁵³⁰ C.Owens, D.Mann, R.McKenna, *The Essex Body Worn Video Trial. The Impact of Body Worn Video on Criminal Justice Outcomes of Domestic Abuse Incidents*, College of Policing, Londyn 2014, s.19.

⁵³¹ Edmonton Police Service, *op.cit.*, s. 6.

⁵³² M.Ellison, L.Adams, *Issues with police body-worn camera system revealed*, BBC News, 28.04.2017.

personelu do takich zadań, jak np. magazynowanie materiału filmowego oraz przeglądanie i odzyskiwanie danych, a także odpowiedzi na żądania obywateli, domagających się ujawnienia nagrań video z interwencji policyjnych, zgodnie z przepisami o dostępie do informacji publicznej. Dotychczas nie doszło do wszechstronnej analizy wydatków i korzyści, wynikających z użytkowania kamer video, np. nie porównano kosztów postępowania sądowego w wypadku skarg obywateli wobec policjantów z kosztami wprowadzenia w życie nasobnych kamer video w danej komendzie,⁵³³ aby dowieść, że taka zmiana organizacyjna daje oszczędności finansowe lub skraca czas, spędzany na biurokratycznych obowiązkach.

Wprowadzenie w życie i zarządzanie programem nasobnych kamer video w dużej jednostce policji będzie wymagało wielomilionowych nakładów.⁵³⁴ Największe wydatki wiążą się z opłatami za przetrzymywanie nagranych materiałów video na bezpiecznych, policyjnych serwerach lub w tzw. „chmurze internetowej”.⁵³⁵ Im większa jednostka policji, tym większe koszty magazynowania i zarządzania zebranych materiałem filmowym, którego będzie coraz więcej i który powinien trafiać na twarde dyski o dużej pojemności.⁵³⁶ Większe garnizony mogą spodziewać się opłat za magazynowanie danych liczonych w milionach dolarów USA w ciągu paru lat.^{537 538} Dla przykładu, roczne koszty programu nasobnych kamer video w Policji Miasta Seattle (714.000 mieszkańców, 1.300 funkcjonariuszy) to 800.000 – 900.000 dolarów USA,⁵³⁹ 100 funkcjonariuszy służby patrolowej Policji Miasta Los Angeles, wyposażonych w nasobne kamery video zrzuca dziennie 287 GB danych do policyjnego serwera, a 500 funkcjonariuszy z Policji Miasta Greensboro w ciągu zaledwie 7 miesięcy wyprodukowało ponad 40.000 nagrań video i to nie rejestrując wszystkich interwencji policyjnych.⁵⁴⁰

---

⁵³³ U.S. Department of Justice, *Implementing a body-worn camera program. Recommendations and lessons learned*, Waszyngton 2014, s. 32-34.

⁵³⁴ Edmonton Police Service, *op.cit.*, s. 6,11.

⁵³⁵ V.Hung, S.Babin, J.Coberly, *A Primer on Body Worn Camera Technologies*, John Hopkins University for National Institute of Justice, US Department of Justice 2016, s. 32.

⁵³⁶ Edmonton Police Service, *op.cit.*, s. 142.

⁵³⁷ D.Hummer, J.Byrne, *Technology, innovation and twenty-first century policing w: "The Routledge Handbook of Technology, Crime and Justice"*, New York 2017, red. M.R.McGuire, T.J.Holt, s.382.

⁵³⁸ A.Tracy, E.J.Fox, *Is Your Police Force Wearing Body Cameras ?*, „Vocativ” 15.11.2014, <https://theweek.com/articles/441851/police-force-wearing-body-cameras>

⁵³⁹ S.Pierson, *The Police, Body Cameras, and Privacy in Washington State*, University of Washington 27.08.2018, <https://jsis.washington.edu/news/the-police-body-cameras-and-privacy-in-washington-state>

⁵⁴⁰ Police Foundation, *Symposium Body-Worn Cameras: Building a Secure and Manageable Program for Law Enforcement*, Police Foundation, International Association of Chiefs of Police, Major Cities Chiefs Association, Waszyngton 21.01.2016, <https://www.policefoundation.org/general-resources/2016-body-worn-camera-symposium>

Dodatkowo w grę wchodzić mogą także wysokie koszty administracyjne, związane z odpowiedziami na żądania obywateli, prawników lub dziennikarzy, aby upubliczniać policyjne materiały audio-video. Edycja policyjnego materiału video jest czasochłonna i kosztowna, ponieważ należy zatrzeć wszystkie cechy, identyfikujące daną osobę takie, jak twarz, ubranie, tatuaże, adresy, fotografie, etc. Koszty elektronicznej redakcji nagrań video w Policji Miasta Seattle w 2018 roku sięgnęły kwoty 224.000 dolarów USA.⁵⁴¹

Wydatki poniosą także urzędy prokuratorskie i sądy, z których wiele nie jest wyposażonych w odpowiedni sprzęt, aby przeglądać materiał dowodowy w postaci plików audio-video. Policyjne nagrania video powinny być zapisane w uniwersalnym formacie, aby prokuratorzy, obrońcy i sędziowie mogli bez problemów zapoznać się z dokumentacją filmową.⁵⁴² Ponadto w charakterze świadków trzeba będzie zatrudnić ekspertów z dziedziny technologii audio-video, którzy na wniosek stron postępowania sądowego będą potwierdzać autentyczność zebranych materiałów dowodowych.⁵⁴³

Tak więc skuteczne, zakończone sukcesem wprowadzenie w życie projektu nasobnych kamer video w policji wymaga analizy finansowej i rezerwacji odpowiednich środków budżetowych, zakupu sprzętu, przeszkolenia i przygotowania technicznego personelu oraz przeprowadzenia kampanii informacyjnej.

Kolejnym istotnym warunkiem jest konieczność określenia jasnych i szczegółowych zasad nagrywania interwencji policyjnych za pomocą nasobnych kamer video, które powinny dać odpowiedź na podstawowe pytania typu: kiedy włączać i wyłączać sprzęt, czy powiadamiać obywateli o fakcie nagrywania interwencji policyjnych, w jaki sposób wykorzystywać urządzenia podczas zgromadzeń publicznych i w mieszkaniach prywatnych, czy karać dyscyplinarnie funkcjonariuszy za złamanie reguł użytkowania kamer video, jak zabezpieczyć i jak długo przechowywać policyjny materiał filmowy, jak realizować prawo publicznego dostępu do nagrań video, a jednocześnie jak zadbać o prawo obywateli do zachowania prywatności, itp. Przejrzyste i konkretne zasady użytkowania urządzeń pozwolą w przyszłości szefom policji uniknąć wielu problemów natury prawnej.

Następnym ważnym elementem składowym programu nasobnych kamer video jest szkolenie policjantów z pierwszej linii na temat obsługi technicznej i reguł użytkowania

---

⁵⁴¹ S.Pierson, *op.cit.*

⁵⁴² S.Stoughton, *Police Body-Worn Cameras*, „North Carolina Law Review” 2018, nr 96, s. 1422-1423.

⁵⁴³ Edmonton Police Service, *op.cit.*, s. 9.

sprzętu oraz deeskalacji sytuacji konfliktowych, a także okresowa ocena skuteczności nowych rozwiązań organizacyjnych połączona z zajęciami, których celem jest przypomnienie obowiązujących zasad na przykładzie zarejestrowanych interwencji policyjnych.⁵⁴⁴

Szkolenia dotyczyć powinny również prokuratorów i sędziów, którzy coraz częściej zaczynają traktować nagrania video jako materiał dowodowy o pierwszorzędym znaczeniu, który staje się ośrodkiem współczesnego sporu sądowego.⁵⁴⁵ Sędziowie nie mogą zapominać, że materiał dowodowy w formie nagrań video ma pewne ograniczenia i nie należy podchodzić do niego w bezkrytyczny sposób, a ryzyka błędu poznawczego przy ocenie tego rodzaju dowodów można uniknąć zdobywając wiedzę oraz umiejętności rzeczowej analizy i interpretacji obrazów.⁵⁴⁶

Istotne jest także pozytywne nastawienie policyjnych przełożonych wobec nowych rozwiązań technologicznych oraz ich stała zachęta, wsparcie i motywowanie policjantów służby patrolowej, aby korzystać z nasobnych kamer video. Bez przychyłnej, otwartej postawy szefów policji, którzy muszą brać pod uwagę takie cechy kultury policyjnej, jak konserwatyzm i podejrzliwość wobec nowości technicznych oraz zmian organizacyjnych wśród szeregowych funkcjonariuszy może pojawić się przekonanie, że kamery video będą służyć przede wszystkim do rygorystycznej kontroli ich zachowania, wyszukiwania uchybień proceduralnych i karania przez zwierzchników.

Integracja nasobnych kamer video z modułami do automatycznego rozpoznawania ludzkich twarzy budzi uzasadnione obawy, że prawo obywateli do zachowania prywatności może być zagrożone tym bardziej, że nowe technologie rozwijają się zwykle szybciej, niż odnoszące się do nich przepisy prawa. Zdaniem obrońców praw i wolności obywatelskich takie rozwiązania technologiczne mogą służyć do inwigilacji obywateli oraz naruszać ich prawo do zachowania prywatności, odstraszać i zniechęcać do publicznego manifestowania swoich poglądów politycznych, społecznych i religijnych. Prawo powinno nadążać za zmianami technologicznymi i wskazywać, w jaki sposób korzystać z nowych urządzeń i systemów, aby nie ingerować w sferę ludzkiej prywatności i innych praw podstawowych. Jednym z podstawowych zadań policji, wprowadzającej do użytku nasobne kamery video

---

⁵⁴⁴ *Ibidem*, s. 9-10.

⁵⁴⁵ H. Wasserman, *Orwell's Vision: Video and the Future of Civil Rights Enforcement*, „Maryland Law Review” 2009, nr 68 (3), article 5, s. 601-602.

⁵⁴⁶ H. Wasserman, *Video Evidence and Summary Judgement. The Procedure of „Scott v. Harris”*, „Judicature” 2008, nr 91(4), s. 182.

będzie zagwarantowanie obywatelom prawa do prywatności oraz bezpieczeństwo i integralność danych osobowych.

Wprowadzanie do użytku małych urządzeń do rejestracji obrazu i dźwięku w jednostkach policji na całym świecie powinno toczyć się równolegle do rozwoju badań naukowych w tej dziedzinie. Należy podkreślić, że większość dotychczasowych eksperymentów naukowych koncentrowała się na wąskim zakresie pytań badawczych, dotyczących przede wszystkim wpływu nasobnych kamer video na poziom użycia siły fizycznej przez policjantów oraz liczby skarg obywateli wobec funkcjonariuszy służby patrolowej. Nadal zbyt mało jest badań empirycznych, stosujących sprawdzone, rzetelne metody naukowe takie jak losowa próba kontrolowana na temat możliwych związków między zastosowaniem nasobnych kamer video przez policję a liczbą zatrzymań i aresztowań osób podejrzanych lub postawionych w stan oskarżenia czy też liczbą wyroków skazujących.

Skromna jest również liczba badań opinii publicznej i policjantów na temat nowej technologii. Konieczne są dalsze prace badawcze w tym zakresie oraz sondaże innych grup zawodowych, takich jak np. prokuratorzy i sędziowie, aby rozpoznać ich rzeczywiste poglądy i zapatrywania na rolę i skuteczność nasobnych kamer video oraz zidentyfikować potencjalne problemy.

Ostatecznie musimy zdać sobie sprawę, że nasobne kamery video są tylko narzędziem, które służy do wykonywania określonych zadań,⁵⁴⁷ a nie substytutem szerszych reform, koniecznych w walce z niewłaściwym zachowaniem policjantów oraz obywateli, aby budować zaufanie między policją a lokalnymi społecznościami.⁵⁴⁸ Wykorzystywanie nowych technologii w policji jest zbyt skomplikowaną sprawą, aby po prostu kupić urządzenie ze sklepowej półki i zacząć je używać.⁵⁴⁹

Technologia nie jest lekiem na wszystkie trudności i dylematy, związane ze służbą policyjną we współczesnym świecie,⁵⁵⁰ a brak należytej uwagi, która powinna być poświęcona kwestiom technicznym, finansowym i prawnym, związanym z wykorzystaniem

---

⁵⁴⁷ S.Stoughton, *op.cit.*, s. 1422-1423.

⁵⁴⁸ H.Yu, M.Bogen, *The Illusion of Accuracy. How Body-Worn Camera Footage Can Distort Evidence*, Waszyngton 2017, <https://www.teamupturn.org/reports/2017/the-illusion-of-accuracy>

⁵⁴⁹ B.Custers, B.Vergouw, *Promising Policing Technologies: Experiences, Obstacles and Police Needs Regarding Law Enforcement Technologies*, „Computer Law & Security Review“ 2015, nr 31, s. 518-526.

⁵⁵⁰ D.Hummer, J.Byrne, *Technology, innovation and twenty-first century policing* w: *The Routledge Handbook of Technology, Crime and Justice*, red. M.McGuire, T.Holt, Nowy Jork 2017, s. 375-386.

nasobnych kamer video przez funkcjonariuszy z pierwszej linii może doprowadzić do sytuacji, gdy szefowie policji znajdą się na tzw. „proceduralnym polu minowym”.⁵⁵¹

Technologia rzadko rozwiązuje ludzkie kłopoty w całej ich złożoności.⁵⁵² Nasobne kamery video nie mogą być postrzegane jako idealna metoda, która rozstrzygnie wszystkie głęboko zakorzenione policyjne problemy, wynikające m.in. z nadużywania władzy i łamania reguł postępowania - to podkreśla porażkę takiego podejścia do sprawy, które nie dostrzega skomplikowanych i wieloaspektowych relacji między obywatelami a stróżami prawa.⁵⁵³ Innymi słowy należy obalić jeden z głównych mitów na temat nasobnych kamer video, że jest to złoty środek, który poprawi stosunki między policją a obywatelami.⁵⁵⁴ Jest to tylko jedno z ważnych narzędzi, które może służyć do realizacji tego celu.

Na zakończenie warto zacytować fragment raportu końcowego Prezydenckiej Grupy Zadaniowej ds. Działań Policyjnych w XXI wieku („The President’s Task Force on 21st Century Policing”) z 2015 roku:

„Wykorzystanie technologii może poprawić praktykę działań policyjnych, odbudować zaufanie społeczne i zwiększyć legitymizację policji w oczach obywateli, jednak wprowadzanie w życie nowych rozwiązań technologicznych musi być oparte na określonych zasadach i jasno wyznaczonych celach. Dla policji może to być okazja, aby zaangażować we współpracę lokalne społeczności i edukować obywateli, prowadzić z nimi dialog na temat ich oczekiwań co do przejrzystości i odpowiedzialności działań policji, a także prawa do zachowania prywatności. Ale technologia szybko się zmienia (sprzęt komputerowy, oprogramowanie, etc.), a jednostki policji i ich szefowie muszą być w stanie identyfikować i oceniać nowe środki techniczne, jakie mają w danej chwili do dyspozycji i robić to w taki sposób, aby poprawiła się skuteczność pracy funkcjonariuszy i następował rozwój, jednak bez naruszania praw i wolności obywatelskich.”⁵⁵⁵

---

⁵⁵¹ A.Bannister, *Body-Worn Cameras: a Panacea for Policing Problems ? Or a Regulatory and Technological Minefield ?*, „IFSEC Global” 27.06.2014.

⁵⁵² D.Harris, *Picture This: Body Worn Video Devices as Tools for Ensuring Fourth Amendment Compliance by Police*, „Legal Studies Research Paper Series”, Working Paper nr 2010-13, Pittsburgh 2010.

⁵⁵³ H.Wasserman, *Moral Panics and Body-Worn Cameras*, „Washington University Law Review” 2015, nr 92 (3), s. 837, 843

⁵⁵⁴ J.Ready, J.Young, *Three Myths About Police Body Cams*, „Slate” 02.09.2014, <https://slate.com/technology/2014/09/ferguson-body-cams-myths-about-police-body-worn-recorders.html>

⁵⁵⁵ President’s Task Force on 21st Century Policing, *Final Report of the President’s Task Force on 21st Century Policing*, Waszyngton 2015, U.S. Department of Justice, s.2-3. <http://elearning-courses.net/iacp/html/webinarResources/170926/FinalReport21stCenturyPolicing.pdf>

BIBLIOGRAFIA

1. Adamski,W., Pierwszy Zastępca Komendanta Miejskiego Policji w Gorzowie Wielkopolskim, *Informacja na temat projektu pilotażowego, dotyczącego nasobnych kamer video*, Gorzów Wielkopolski, 25.01.2017.
2. American Civil Liberties Union, *A Model Act for Regulating the Use of Wearable Body Cameras by Law Enforcement*, styczeń 2017 <https://www.aclu.org/other/model-act-regulating-use-wearable-body-cameras-law-enforcement>
3. American Civil Liberties Union Foundation of Massachussets, University of California, Berkeley, *No Tape, No Testimony. How Courts Can Ensure the Responsible Use of Body Cameras*, Boston 2016, https://aclum.org/wpcontent/uploads/2016/11/ACLU_BodyCameras_11.21_final.pdf
4. Anger,H., *German states give police more surveillance powers*, Handelsblatt, 17.04.2018.
5. Apanowicz,J., *Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej*, Centrum Doradztwa i Informacji DIFIN, Warszawa 2005, str. 38-58, 96-123.
6. Ariel, B., *Increasing cooperation with the police using body worn cameras*. Police Quarterly, 19 (3), 2016, str. 326-362.
7. Ariel,B., *Police Body Cameras in Large Police Departments*, Journal of Criminal Law and Criminology, 106(4), 2016, str. 729-768.
8. Ariel,B., Farrar,W., Sutherland,A., *The Effect of Police Body-Worn Cameras on Use of Force and Citizens Complaints Against the Police: a Randomized Controlled Trial*, Journal of Quantitative Criminology, 31(3), 2015, str.509-535.
9. Ariel,B., Sutherland,A., Henstock,D. et al., *Contagious Accountability. A Global Multisite Randomized Controlled Trial on the Effect of Police Body-Worn Cameras on Citizens Complaints Against the Police*, Criminal Justice and Behavior, 20(10), 2016, str.1-24.
10. Ariel,B., Sutherland,A., Henstock,D. i inni, *Wearing Body Cameras Increases Assaults Against Officers and Does Not Reduce Police Use of Force: Results from a Global Multi-Site Experiment*, European Journal of Criminology, 13(6), 2016, str. 744-755.

11. Ariel,B., Sutherland,A., Henstock,D. i inni, *Report: Increases in Police Use of Force in the Presence of Body-Worn Cameras Are Driven by Officer Discretion: a Protocol-Based Subgroup Analysis of Ten Randomized Experiments*, Journal of Experimental Criminology, 12(2016), str. 453-463.
12. Association of Police and Crime Commissioners, National Police Chief's Council, *Policing Vision 2025*, Londyn,
<http://www.npcc.police.uk/documents/PolicingVision.pdf>
13. Associated Press, *Britain straps video cameras to police helmets*, 13.07.2007.
14. Avalos,G., *Police use new technologies to fight crime*, Contra Costa Times, 18.01.2018.
15. Babbie,E., *Badania społeczne w praktyce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003, str. 514-533.
16. Bakardjiev,D., *Officer Body-Worn Cameras – Capturing Objective Evidence with Quality Technology and Focused Policies*, Jurimetrics 2015, nr 56, str.79-112.
17. Baker,A., Goodman,J., Mueller,B., *Beyond the Chokehold: The Path to Eric Garner's Death*, The New York Times, 13.06.2015.
18. Balloo,S., *How West Midlands Police are now using drones to catch criminals*, BirminghamLive, 18.04.2018, <https://www.birminghammail.co.uk/news/midlands-news/how-west-midlands-police-now-14546495>
19. Bannister,A., *Body-Worn Cameras: a Panacea for Policing Problems ? Or a Regulatory and Technological Minefield ?* IFSEC Global, 27.06.2014
<https://www.ifsecglobal.com/body-worn-camera-trials-can-police-surmount-regulatory-technological-challenges>
20. Bartkiewicz,A., *Śmierć Igora Stachowiaka: kolejna dymisja w Policji*, Rzeczpospolita, 23.05.2017.
21. Barthes,R., *Camera Lucida: Reflections of Photography*, Nowy Jork 2010.
22. Bateson,M., Nettle,D., Roberts,G., *Cues of being watched enhance cooperation in a real-world setting*, Biology Letters 2006, nr 2, s. 412-414.
23. BBC News, *First UK police drone unit launched in Devon, Cornwall and Dorset*, 14.07.2017.
24. BBC News, *Metropolitan Police Body-Worn Cameras Rolled Out*, 17.10.2016.
25. BBC News, *Radio-controlled aircraft trialled by Gatwick police*, 12.03.2014.
26. Becker,G., *Crime and Punishment: An Economic Approach*, Journal of Political Economy 1968, 76(2), s.169-217.

27. Berman,M., *Former South Carolina police officer who shot Walter Scott sentenced to 20 years*, The Washington Post 07.12.2017.
28. Bentham,J., *Wprowadzenie do zasad moralności i prawodawstwa*, tłum. A.Nawroczyński, Warszawa 1958, s. 17-56.
29. Biuro Logistyki, Komenda Główna Policji, *Specyfikacja techniczna. System kamer nasobnych*, Warszawa 29.09.2017.
30. Bleiker,C., *Police in Germany's most populous state will try out body cams*, Deutsche Welle, 10.04.2017.
31. Blitz,M.J., *Police Body-Worn Cameras: Evidentiary Benefits and Privacy Threats*, American Constitution Society for Law and Policy, Issue Brief, Waszyngton 2015.
32. Boivin,R., Gendron,A., Faubert,C., et al., *The body-worn camera perspective bias*, Journal of Experimental Criminology, nr 13(1), 2017, s. 125–142.
33. Bojanowski,W., *Śmierć w komisariacie. Reportaż SuperWizjera*, 20.05.2017
<http://www.tvn24.pl/superwizjer-w-tvn24,149,m/smierc-igora-stachowiaka-w-komisariacie-zobacz-reportaz-superwizjera,741647.html>
34. Braga,A., Barao,L., McDevitt,J., Zimmermann,G., *The Impact of Body-Worn Cameras on Complaints Against Officers and Officer Use of Force Incident Reports: Preliminary Evaluation Findings*, Boston 08.01.2018.
35. Braga,A., Coldren,J., Sousa,W. i inni *The Benefits of Body-Worn Cameras: New Findings from a Randomized Controlled Trial at the Las Vegas Metropolitan Police Department*, National Institute of Justice, Office of Justice Programs, US Department of Justice, 2017.
36. Bromwich,J., Victor,D., Isaac,M., *Police Use Surveillance Tool to Scan Social Media, A.C.L.U. Says*, The New York Times, 11.10.2016.
37. Bronitt,S., Stenning,P., *Understanding discretion in modern policing*, Criminal Law Journal, 319(35), 2011, str. 319-332.
38. Buchanan L., Fessenden F., Lai K. et al., *What Happened in Ferguson ?* The New York Times, 10.08.2014.
39. Bud,T., *The Rise and Risks of Police Body-Worn Cameras in Canada*, Surveillance & Society,14(1), 2016, s. 117-121.
40. Burdziej,S., *Legitymizacja władzy a sprawiedliwość proceduralna*, Studia Socjologiczne, 4(223), 2016, str. 167-199.
41. Calam,M., *Policing – a vision for 2025*, McKinsey Global Institute 2017, str.1-18.

42. Chadwick,J., *WA Police to get body-worn camera tech*, „ZDNet” 09.08.2018,
<https://www.zdnet.com/article/wa-police-to-get-body-worn-camera-tech>
43. Chan,T.F., *Chinese police are using facial-recognition glasses to scan travelers*, The Independent, 12.02.2018.
44. Chicago Mayor’s Press Office, *Body Worn Cameras Expansion Completed – One Year Ahead of Schedule*, 10.12.2017
https://www.cityofchicago.org/city/en/depts/mayor/press_room/press_releases/2017/december/body-worn-cameras-expansion-completed--one-year-ahead-of-schedule.html
45. Christianson S.A., *Emotional Stress and Eyewitness Memory: A Critical Review*, Psychological Bulletin, 112,1992, str. 284-304.
46. Chyliński,A., *Kamery dla policjantów*, Policja 997, 1(154), styczeń 2018, str. 24.
47. Chyliński,A., Krawczyńska,A., *Kamery nasobne, czyli policyjne GoPro*, Policja 997, 4(157), kwiecień 2018, str. 18-20.
48. Cicha,K., *Komunikacja wizualna – humanistyczne oblicze informatyki ?* Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach 2017, str.42-53.
49. Cieślak,M., *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, Warszawa 1984.
50. City of Chicago, Mayor’s Press Office, *Body-Worn Cameras Expansion Completed – One Year Ahead of Schedule*, Chicago 10.12.2017,
https://www.cityofchicago.org/city/en/depts/mayor/press_room/press_releases/2017/december/body-worn-cameras-expansion-completed--one-year-ahead-of-schedule.html
51. Coe,B., *The Birth of Photography*, Londyn 1976.
52. Cohen,S., *Folk Devils and Moral Panics, The Creation of the Mods and Rockers*, Routledge Classics, London, New York 2002, III wydanie.
53. Coldewey,D., *Taser rebrands as Axon and offers free body cameras to any police department*, TechCrunch.Com, 05.04.2017 <https://techcrunch.com/2017/04/05/taser-rebrands-as-axon-and-offers-free-body-cameras-to-any-police-department>
54. College of Policing, *Body-Worn Video*, Ryton-on-Dunsmore, August 2014.
55. Constitution Project, *Guidelines for the Use of Body-Worn Cameras by Law Enforcement*, Waszyngton 2016.
56. Corso,J., Alahi,A., Gruman,K. i inni, *Video Analysis for Body-Worn cameras in Law Enforcement: A White Paper Prepared for the Computing Community Consortium Committee of the Computing Research Association*, Waszyngton 2015.

57. Coudert,F., Butin,D., Le Metayer,D., Body-Worn Cameras for Police Accountability: Opportunities and Risks, *Computer Law & Security Review*, 31,2015, str. 749-762.
58. Crow,M., Snyder,J., Crichlow,V. i inni *Community Perceptions of Police Body-Worn Cameras. The Impact of Views on Fairness, Fear, Performance and Privacy*, *Criminal Justice and Behavior*, 44 (4), str. 589-610, 01.04.2017.
59. Custers,B., Vergouw,B., Promising Policing Technologies: Experiences, Obstacles and Police Needs Regarding Law Enforcement Technologies, *Computer Law & Security Review*, 31,2015, str.518-526.
60. Datcu,D., Lukosch,S., Lukosch,H., *Handheld Augmented Reality for Distributed Collaborative Crime Scene Investigation*, Proceedings of the 19th International Conference on Supporting Group Work - Sanibel Island, Florida, USA, ACM New York, 13.11.2016, str. 267-276.
61. Dawes,T., *Surrey and Sussex police buy from Aeryon Labs for U.K. drone policework*, Cantech Letter, 15.04.2016, <https://www.cantechletter.com/2016/04/surrey-sussex-police-buy-aeryon-labs-u-k-law-enforcement-drone-force>
62. Davey,M., Bosman,J., *Protests Flare After Ferguson Police Officer Is not Indicted*, The New York Times, 24.11.2014, <<http://www.nytimes.com/2014/11/25/us/ferguson-darren-wilson-shooting-michael-brown-grand-jury.html>>; [accessed 18 March 2015].
63. Dearden,L., *Facial recognition to be deployed by police across London, sparking human rights concerns*, The Independent, 28.06.2018.
64. Dearden,L., *How technology is allowing police to predict where and when crime will happen*, The Independent, 07.10.2018.
65. Dees,T., *The first police application for Google Glass ?*, PoliceOne.com 27.08.2013, <https://www.policeone.com/police-products/communications/articles/6412068-The-first-police-application-for-Google-Glass>
66. Dees,T., *Three ways cops could use Google Glass*, PoliceOne.com 26.03.2013, <https://www.policeone.com/police-products/body-cameras/articles/6167816-3-ways-cops-could-use-Google-Glass>
67. Dees,T., *What is the future of the body-worn camera in policing ?* PoliceOne.com 07.12.2017, <https://www.policeone.com/policing-in-the-video-age/articles/467246006-What-is-the-future-of-the-body-worn-camera-in-policing/>
68. Deffenbacher,K.A. et al., *A Meta- Analytic Review of the Effects of High Stress on Eyewitness Memory*, *Law & Human Behavior*, nr 28, 2004, str. 687-699.

69. Denyer, S., *China's watchful eye. Beijing bets on facial recognition in a big drive for total surveillance*, Washington Post, 07.01.2018.
70. Deutsche Welle, *Deutsche Bahn tests body cameras for staff amidst rise in violence*, 10.07.2016.
71. Deutsche Welle, Niemcy: Ponad 2 tys. ataków na pracowników kolei, 23.12.2018.
72. Doleac, J., *Do body-worn cameras improve police behavior ?* Waszyngton 25.10.2017
<https://www.brookings.edu/blog/up-front/2017/10/25/do-body-worn-cameras-improve-police-behavior>
73. DPA, *German Police Happy to Wear Body Cameras*, 10.04.2015.
74. Drabek, P., *Policjanci jeżdżą już na akcje z kamerkami*, Dziennik Zachodni, 30.05.2017 <http://www.dziennikzachodni.pl/wiadomosci/slask/a/policjanci-jezdza-juz-na-akcje-z-kamerkami,12127264>
75. Drabek, P., *Policja dostanie kamerki. Interwencje będą nagrywane*. Dziennik Zachodni, 22.06.2017 <http://www.dziennikzachodni.pl/wiadomosci/slask/a/policja-dostanie-kamerki-interwencje-beda-nagrywane,12200171>
76. Drover, P., Ariel, B., *Leading an Experiment in Police Body-Worn Video Cameras*, International Criminal Justice Review, 25(1), 2015, str.80-97.
77. Duval, S., Wicklund, R., *A Theory of Objective Self-Awareness*, Nowy Jork 1972.
78. Edmonton Police Service, *Body Worn Video: Considering the Evidence. Final Report of the Edmonton Police Service Body Worn Video Pilot Project*, Edmonton 2015.
79. Edwards-Levy, A., *Police Body Cameras Receive Near Universal Support in Poll*, HuffPost, 16.04.2015
80. Ellis, T., Jenkins, T., Smith, P., *Evaluation of the Introduction of Personal Issue Body-Worn Video Cameras (Operation Hyperion) on the Isle of Wight: Final Report to Hampshire Constabulary*, Institute of Criminal Justice Studies, University of Portsmouth, luty 2015.
81. Ellison, M., Adams, L., *Issues with police body-worn camera system revealed*, BBC News, 28.04.2017.
82. European Commission, *Body-worn camera comes on stream*, 26.10.2018.
83. Fan, M.D., *Justice Visualized: Courts and the Body Camera Revolution*, UC Davis Law Review, (50)3, luty 2017, University of California.
84. Fan, M.D., *Privacy, Public Disclosure, Police Body Cameras: Policy Splits*, Alabama Law Review, 68(2), 2016, str. 395-444.

85. Farrar, W., *Operation CANDID CAMERA: Rialto Police Department's Body-Worn Camera Experiment*, The Police Chief Magazine, Nr 81(2014).
86. Farrar, W., Ariel, B., *Self-Awareness to Being Watched and Socially-Desirable Behavior: A Field Experiment on the Effect of Body-Worn Cameras on Police Use of Force*, Police Foundation, Waszyngton, 2013.
87. Fernandez, K., *Open Government Survey 16.02-20.02.2015*, Elon University Poll, http://www.elon.edu/docs/e-web/elonpoll/031115_ElonPoll_Exec_Summary.pdf
88. Foulkes, C., *Body Worn Camera – Update*, West Midlands Office for Policing and Crime, Strategic Policing and Crime Board, 06.10.2015, <http://www.westmidlands-pcc.gov.uk/media/376259/09-spcb-06-oct-15-body-worn-cameras.pdf>
89. France 24, *France Orders Thousands of Body-Mounted Cameras for Police*, 18.08.2014, <http://www.france24.com/en/20140818-france-orders-thousands-cameras-be-worn-police-cctv>
90. Frankfort-Nachmias, C., Nachmias, D., *Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2001, wyd. 1, str. 220-320, 350-490.
91. Friedman, U., *Do police body cameras actually work ?* The Atlantic, 03.12.2014.
92. Fussel, S., *The Always-On Police Camera*, The Atlantic 26.09.2018.
93. Fyfe, A., *Body Worn Video Projects in Paisley and Aberdeen. Evaluation Report*, ODS Consulting, Glasgow, July 2011.
94. Gadawa, M., Rybak, M., *Szokujące zdjęcia z komisariatu. Tak umierał Igor Stachowiak*, Gazeta Wrocławska, 20.05.2017.
95. Gasior, M., *Developing Body-Worn Camera Policy in Corrections*, PowerDMS 31.05.2018, <https://www.powerdms.com/blog/developing-body-worn-camera-policy-in-corrections>
96. Gaub, J., Todak, N., White, M., *Beyond Patrol. Exploring the Perceptions of Police Body-Worn Cameras among Officers in Specialized Units*, Arizona State University, Center for Violence Prevention and Community Safety, luty 2017.
97. Geis, C., Blake, D., *Efficacy of Police Body Cameras for Evidentiary Purposes: Fact or Fallacy ?* The Police Chief Magazine, International Association of Chiefs of Police, maj 2015.
98. Gervais, W., Norenzayan, A., *Like a camera in the sky? Thinking about God increases public self-awareness and socially desirable responding*, Journal of Experimental Social Psychology 2012, 48(1), s. 298-302.

99. Gettinger,D., *Public Safety Drones: An Update*, Center for the Study of the Drone at Bard College, Annandale-On-Hudson, 2018.
100. Gibbs,J., Servinsky,T., Sturges,N., Wehnau,S., *Pennsylvanians' Perceptions of Police Body-Worn Cameras*, 20.02.2017, Penn State Harrisburg, Center for Survey Research, https://csr.hbg.psu.edu/Portals/44/Research%20Brief_Body%20Cams_Feb%202017_Final.pdf
101. Gimbel,V.N., *Body Cameras and Criminal Discovery*, The Georgetown Law Journal 2016, nr 104, str. 1581-1610.
102. Główny Sztab Policji KGP, *Informacje nt. procedury przetargowej, dotyczącej zakupu nasobnych kamer video na potrzeby polskiej policji*, Warszawa, 20.11.2018.
103. Główny Sztab Policji, Komenda Główna Policji, *Instrukcja obsługi Systemu Rejestracji Audio-Video*, Warszawa 2017.
104. Główny Sztab Policji, Komenda Główna Policji, *Instrukcja użytkowania kamery nasobnej Systemu Rejestracji Audio-Video*, Warszawa 2017.
105. Goldstein,J., *Judge Rejects New York's Stop-and-Frisk Policy*, The New York Times, 12.08.2013.
106. Golka,M., *Czym jest społeczeństwo informacyjne ?* Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 2005, rok LXVII, zeszyt 4, s.253-265.
107. Goodall,M., *Guidance for the Police Use of Body-Worn Video Devices*, Home Office, Police and Crime Standards Directorate, London, lipiec 2007.
108. Goodison,S., Wilson,T., Wellford,C., *Citizen Perceptions of Body-Worn Cameras: A Randomized Controlled Trial. Final Report*, Waszyngton 2017, Police Executive Research Forum.
109. Grave-Lazi,L., *Israel Developing Cutting Edge Artificial Intelligence Crime-Fighting Tools*, The Jerusalem Post, 02.03.2018.
110. Grossmith,L., Owens,C., Finn,W., et al. *Police, camera, evidence: London's cluster randomised controlled trial of Body Worn Video*, College of Policing and the Mayor's Office for Policing and Crime, London 2015.
111. Guo,X., *New Facial Recognition Cameras to Be Installed at Prague Airport*, The Prague Morning, 25.07.2017.
112. Gurdus,E., *Taser International, now Axon, to offer free body cameras for every US police officer*, CNBC, 05.04.2017 <https://www.cnbc.com/2017/04/05/taser-now-axon-to-offer-free-body-cameras-to-every-us-police-officer.html>

113. Hardy,S., Bennett,L., Rosen,P., i inni, *The Feasibility of Using Body Worn cameras in an Inpatient Mental Health Setting*, *Mental Health in Family Medicine* 2017, nr 13, str. 393-400.
114. Harłukowicz,J., *Dymisje za śmierć Igora. Zasłużona kara czy działanie pod publiczke* ? *Gazeta Wyborcza*, Wrocław, 22.05.2017
<http://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,21849129,dymisje-za-smierc-igora-zasluzona-kara-czy-dzialanie-pod-publiczke.html>
115. Harris,D., *Picture This: Body Worn Video Devices as Tools for Ensuring Fourth Amendment Compliance by Police*, University of Pittsburgh, Legal Studies Research Paper Series, April 2010.
116. Henstock,D., Ariel,B., *Testing the Effects of Body Worn Video on Police Use of Force During Arrest: A Randomized Controlled Trial*, Cambridge University, Oxford, 2015.
117. Hermann,P., Weiner,R., *Issues over police shooting in Ferguson lead push for officers and body cameras*, *Washington Post*, 02.12.2014
118. Holmes,O.W., *The Stereoscope and Stereograph*, *The Atlantic Monthly* czerwiec 1859.
119. Home Office, *Lessons learned from the Domestic Violence Enforcement Campaigns 2006*, Police and Crime Standards Directorate, October 2006.
120. Hummer,D., Byrne,J., *Technology, innovation and twenty-first century policing“ w: The Routledge Handbook of Technology, Crime and Justice*, red. McGuire,M.R., Holt,T.J., New York 2017, str. 375-386.
121. Hung,V., Babin,S., Coberly,J., *A Primer on Body Worn Camera Technologies*, John Hopkins University for National Institute of Justice, US Department of Justice, listopad 2016.
122. Informacyjny Serwis Policyjny, *Ponad dwa tysiące kamer osobistych trafi do policjantów*, Warszawa 26.07.2018 (sprawozdanie z konferencji prasowej kierownictwa MSWiA oraz polskiej policji),
<http://www.isp.policja.pl/isp/aktualnosci/13350,Ponad-dwa-tysiace-kamer-osobistych-trafi-do-policjantow.html>
123. Infosecurity24, *Rząd przyjął projekt ustawy, wdrażającej unijną dyrektywę policyjną (DODO)*, 29.08.2018, <https://www.infosecurity24.pl/rzad-przyjal-projekt-ustawy-wdrazajacej-unijna-dyrektywe-policyjna-dodo>

124. Jacobson,T.,Komosinski,S., *Charles Koch Institute and the Police Foundation Release Police Community Relations Poll*, Charles Koch Institute, Arlington 2017,
<https://www.charleskochinstitute.org/news/police-community-relations-poll>
125. Jameel,L., Bunn,S., *Body-Worn Video in UK Policing*, Post Brief, Nr 14, wrzesień 2015, Parliamentary Office of Science and Technology, Houses of Parliament.
126. Jennings,W.,Fridell,L.,Lynch,M., *Cops and Cameras: Officer Perceptions of the Use of Body-Worn Cameras in Law Enforcement*, Journal of Criminal Justice, nr 42(2014), str.549-556.
127. Jennings,W., Fridell,L., Lynch,M. i inni *A Quasi-Experimental Evaluation of the Effects of Police Body-Worn Cameras (BWCs) on Response-to-Resistance in a Large Metropolitan Police Department*, Journal Deviant Behavior, nr 38 (11), 2017, str. 1332-1339.
128. Jennings,W., Lynch,M., Fridell,L., *Evaluating the Impact of Police Officer Body-Worn Cameras on Response-to-Resistance and Serious External Complaints: Evidence from the Orlando Police Department Experience, Utilizing a Randomized Controlled Experiment*, Journal of Criminal Justice, nr 43, 2015, str. 480-486.
129. Jensen,O., *New „Foucauldian Boomerang“s: Drones and Urban Surveillance*, Surveillance & Society 2016, nr 14(1), str.20-33.
130. Jervis,R., *Rational Deterrence: Theory and Evidence*, World Politics 1989, 41(2), str. 183-207.
131. Jervis,R., Lebow,R., Stein,J., *Psychology & Deterrence*, Baltimore 1985.
132. Jones,K., Crozier,W., Strange,D., *Believing is Seeing: Biased Viewing of Body-Worn Camera Footage*, Journal of Applied Research in Memory and Cognition, nr 6(4), 2017, s.460-474.
133. Joyce,N., Lyons,P., Scott,M., Sloly,P., *The Future is Here and We Are Already Late: Leadership Challenges with Emerging Police Technology*, Waszyngton 2017.
134. Kahan,D., Hoffman,D., Braman,D., *Whose eyes are you going to believe? Scott v. Harris and the perils of cognitive illiberalism*, Harvard Law Review 2009, nr 122, str. 8-18.
135. Katz,C., Kurtenbach,M., *Deploying Officer Body-Worn Cameras in Phoenix*, U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs Diagnostic Center, Waszyngton, 08.08.2014.

136. Katz,C., Kurtenbach,M., Choate,D.W., et al., *Phoenix, Arizona, Smart Policing Initiative: Evaluating the Impact of Police Officer Body-Worn Cameras*, U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Assistance, Waszyngton 2015.
137. Katz,C. et al., *Evaluating the Impact of Officer Worn Body Cameras in the Phoenix Police Department*, Arizona State University, Center for Violence Prevention and Community Safety, grudzień 2014.
138. Kelling,G. "Broken Windows and Police Discretion". Research Report. Washington D.C. U.S. Department of Justice, National Institute of Justice, październik 1999.
139. Kindy,K., Lowery,W., Rich,S., *Fatal Shootings by Police Are Up in the First Six Months of 2016, Post Analysis Finds*, The Washington Post, 07.07.2016.
140. Kitzmuller, M., *Are You Recording This ? Enforcement of Video Taping*, Connecticut Law Review, 2014, 47(1), s.167-196.
141. Klepper,S., Nagin,D.,*The deterrent effect of perceived certainty and severity of punishment revisited*, Criminology 2006, 27(4), s. 721-746.
142. Kozłowski,M., *Można kręcić, ale nie przeszkadzać*, Rzeczpospolita, 25.07.2017.
143. Kroneberg,C., Heintze,I., & Mehlkop,G. *The interplay of moral norms and instrumental incentives in crime causation*. Criminology, 2010, 48, str. 259–294.
144. Laperruque,J., *How to Police the Police: What Rules Should Govern Police Use of Body Cameras?* Center for Democracy & Technology, Washington D.C. 26.11.2014.
145. Lassiter,G.D., Beers,M.J., Geers,A.L. i inni. *Further evidence of a robust point-of-view bias in videotaped confessions*. Current Psychology, 2002, 21, str.265-288.
146. Lassiter,G.D., Diamond,S.S., Schmidt,H.C. i inni. *Evaluating videotaped confessions: Expertise provides no defense against the camera perspective effect*. Psychological Science, 2007, 18, str. 224-226.
147. Lassiter,G.D., Irvine,A.A., *Videotaped Confessions: The Impact of Camera Point of View on Judgments of Coercion*. Journal of Applied Social Psychology, 1986,16, str. 268-276.
148. Lassiter,G.D., Munhall,P.J., Berger,I.P. i inni. *Attributional complexity and the camera perspective bias in videotaped confessions*. Basic and Applied Social Psychology, 2005, 27, str.143–154.
149. Lassiter,G.D., Munhall,P.J., Geers,A.L. i inni. *Accountability and the camera perspective bias in videotaped confessions*. Analyses of Social Issues and Public Policy, 2001,1, str. 53–70.

150. Lassiter, G.D., Slaw, R.D., Briggs, M.A. i inni. *The potential for bias in videotaped confessions*. Journal of Applied Social Psychology, 1992, 22, str. 1838 –1851.
151. Lassiter, G.D. i inni. *Videotaped Confessions: Is Guilt in the Eye of the Camera ?* Advances in Experimental Social Psychology, 2001, 33, str. 189-254.
152. Lawrence, D., Peterson, B., Thompson, P., *Community Views of Milwaukee's Police Body-Worn Camera Program. Results From Three Waves of Community Surveys*, Waszyngton 2018.
153. Leadership Conference on Civil and Human Rights, *Civil Rights Principles on Body-Worn Cameras*, Waszyngton 2015, <https://civilrights.org/civil-rights-privacy-and-media-rights-groups-release-principles-for-law-enforcement-body-worn-cameras>
154. Logist, K., *France is using police drones to catch reckless drivers*, Drone Community, 14.11.2017.
155. Los Angeles Police Department, *Los Angeles: City Council announced today that it has approved the BWC project to continue as planned by the Los Angeles Police Department*, News Release 24.06.2016
156. Los Angeles Police Department Department Manual Section 3/579.15, *Body Worn Video Procedures* (Apr. 23, 2015), <https://www.bwccscorecard.org/static/advance/policies/2015-04-28%20Los%20Angeles%20-%20BWC%20Policy.pdf>.
157. Lum, C. *Body-Worn Cameras: Rapid Adoption in a Low-Information Environment ?* Transnational Criminology Magazine, Center for Evidence-Based Crime Policy, George Mason University, wiosna 2015, str. 6-10.
158. Lum, C., Koper, C., Merola, L. et al. *Existing and Ongoing Body Worn Camera Research: Knowledge Gaps and Opportunities*. Report by George Mason University for the Laura and John Arnold Foundation, 2015.
159. Macari, J., *Body-Worn Cameras: Concerns and Considerations*, North Carolina Conference of District Attorneys, 2015 https://www.bja.gov/bwc/pdfs/North-Carolina-District-Attorneys_Best-Practices-Committee_Body-Worn-Cameras-Concerns-and-Considerations.pdf
160. MacLean, W., *Dubai detectives to get Google Glass to fight crime*, Reuters, 02.10.2014.
161. Mastrobuoni, G., *Information Technology and Police Productivity*, University of Essex, 2015

162. Maury,K., *Police Body-Worn Camera Policy: Balancing the Tension Between Privacy and Public Access in State Law*, Notre Dame Law Review, 92(1), listopad 2016, artykuł 11, str.478-512.
163. Mateescu,A., Rosenblat,A., Boyd,D., *Police Body-Worn Cameras*, Data & Society Research Institute, New York, luty 2015.
164. McClure,D., LaVigne,N., Lynch,M. I inni, *How Body Cameras Affect Community Member's Perceptions of Police*, Urban Institute, Justice Policy Center, sierpień 2017.
165. McPartland,B., *France to give all police body cameras to protect the public*, The Local, 08.04.2016, <https://www.thelocal.fr/20160408/france-to-roll-out-body-cameras-for-every-police-officer>
166. McPartland,B., *French police to start wearing body cameras*, The Local, 19.08.2014, <https://www.thelocal.fr/20140819/french-police-to-wear-body-cameras>
167. Merola,L., Lum,C., Koper,C. I inni. *Body Worn Cameras and the Courts: A National Survey of State Prosecutors*, Center for Evidence-Based Crime Policy, George Mason University, Fairfax, 2016.
168. Meyer,R., *The Big Money in Police Body Cameras*, The Atlantic, 30.04.2015 <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2015/04/the-big-money-in-police-body-cameras/392009>
169. Meyer,R., *Body Cameras Are Betraying Their Promise*, The Atlantic, 30.09.2016.
170. Mezey,N., *The Image Cannot Speak for Itself: Film, Summary Judgement, and Visual Literacy*, „Valparaiso University Law Review“ 2013, nr 48(1), str.1-39.
171. Miller,L., Toliver,J., *Implementing a Body-Worn Camera Program: Recommendations and Lessons Learned*, Police Executive Research Forum, Office of Community Oriented Policing Services, Washington, 2014.
172. Milmo,C., *Most British forces now have drones – and they're getting better at watching us. Is the future we want ?* The Essential Daily Briefing, 29.06.2018.
173. Mnookin,J., *The Image of Truth: Photographic Evidence and the Power of Analogy*, „Yale Journal of Law & the Humanities“ 1998, nr 10(1), str.1-74.
174. *Modernizacja w policji. Plan zakupu 760 minikamer*, Radio Zet, 31.05.2017.
175. Morin,R., Parker,K., Stepler,R., *Behind the Badge. Amid protests and calls for reform how police view their jobs, key issues and recent fatal encounters between blacks and police*, Waszyngton 2017, s. 84-85.
176. Moyer, J.Wm., *Arlington Police to Test Body Cameras*, The Washington Post, 26.08.2016.

177. Munger,K., Harris,S., *Effects of an Observer on Handwashing in a Public Restroom*, „Perceptual and Motor Skills” 1989, nr 69, s. 733-734.
178. Murphy,S.T., *Police Body Cameras and Sexual Assaults Investigations: Considerations and Unanswered Questions*, „Battered Wome’s Justice Project“ 12.2015.
179. Nars,J., Doyle,A., *German police test facial recognition cameras at Berlin station*, Reuters, 01.08.2017.
180. National Archives, *Freedom of Information Act 2000*,
http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/36/pdfs/ukpga_20000036_en.pdf
181. Nowak,J., Dowódca Oddziału Prewencji Policji w Krakowie, *Opinia dotycząca kamer nasobnych, użyczonych do testowania policji*, Kraków 20.12.2016.
182. Nyczka,T., *Policja z kamerą na mundurze*, Gazeta Wyborcza, 01.06.2017.
183. NZ Herald, *\$83,000 worth of body cameras to protect Wellington parking officers*, 07.04.2017,
https://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=11834283
184. Office of the Privacy Commissioner of Canada, *Guidance for the Use of Body-Worn Cameras by Law Enforcement Authorities*, Quebec, Canada, 2015.
185. Orlikowski,W., Gash,D., *Technological frames: making sense of information technology in organizations*, "ACM Transactions on Information Systems" 1994, nr 12(2), s. 174-207.
186. Owens,C., Mann,D., McKenna,R., *The Essex Body Worn Video Trial. The Impact of Body Worn Video on Criminal Justice Outcomes of Domestic Abuse Incidents*, College of Policing, Londyn, październik 2014.
187. Panasiuk,R., *Feuerbach*. Warszawa 1972.
188. Paoline,E., *Shedding Light on Police Culture: An Examination of Officers’ Occupational Attitudes*, Police Quaterly 2004, nr 7(2), str. 205-236.
189. Paoline,E., *Taking stock: Toward a richer understanding of police culture*, Journal of Criminal Justice 2003, nr 31, str. 199-214.
190. PAP, *Policja chce rejestrować wszystkie intwerwencje za pomocą kamer w mundurach*, 26.03.2014.
191. Pelt,M., *Do police body cameras protect the public ?* Silicon Angle, 14.09.2015
<https://siliconangle.com/blog/2015/09/14/do-police-body-cameras-protect-the-public>
192. Penn,M., *Views from Around the Globe. 2nd Annual Poll on How Personal Technology is Changing Our Lives*, Davos 2015.

193. Peters,M., Eure,P., *Body-Worn Cameras in New York City: An Assessment of NYPD's Pilot Program and Recommendations to Promote Accountability*, New York City Department of Investigation, OIG-NYPD, lipiec 2015.
194. Peterson,B., Yu,L., La Vigne,N. et al., *The Milwaukee Police Department's Body-Worn Camera Program. Evaluation Findings and Key Takeaways*, Waszyngton 2018
195. Pierson,S., *The Police, Body Cameras, and Privacy in Washington State*, University of Washington 27.08.2018, <https://jsis.washington.edu/news/the-police-body-cameras-and-privacy-in-washington-state>
196. Pike,N., *When Discretion to Record Becomes Assertive: Body Camera Footage as Hearsay*, Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law, nr 20(4), 2018, s.1259-1302.
197. Police Foundation, *Symposium Body-Worn Cameras: Building a Secure and Manageable Program for Law Enforcement*, Police Foundation, International Association of Chiefs of Police, Major Cities Chiefs Association, Washington 21.01.2016. <https://www.policefoundation.org/general-resources/2016-body-worn-camera-symposium>
198. Policja Miasta Los Angeles, *Los Angeles: City Council announced today that it has approved the Body Worn Camera project to continue as planned by the Los Angeles Police Department*, News Release 24.06.2016.
199. Policja Miasta Nowy Jork, *Rozkaz Operacyjny Nr 48 z dnia 12.02.2014 roku* (na podstawie pilotażowego programu użytkowania nasobnych kamer video przez policjantów służby patrolowej).
200. Policja Nowej Południowej Walii, *Police Service Regulation*, 1990, s. 7.
201. PR NewsWire, *Australia's Victoria Police to Deploy 11.000 Axon Body Cameras backed by Evidence.com*, 13.02.2018, <https://www.prnewswire.com/news-releases/australias-victoria-police-to-deploy-11000-axon-body-cameras-backed-by-evidencecom-300597595.html>
202. PR NewsWire, *Baden-Wuerttemberg is First German State to Fully Deploy Axon Body-Worn Cameras*, 18.10.2018, <https://www.prnewswire.com/news-releases/baden-wuerttemberg-is-first-german-state-to-fully-deploy-axon-body-worn-cameras-300730050.html>
203. PredPol, *How Predictive Policing Works*, Santa Cruz 2018, <http://www.predpol.com/how-predictive-policing-works>

204. President's Task Force on 21st Century Policing, *Final Report of the President's Task Force on 21st Century Policing*, Office of Community Oriented Policing Services, Waszyngton 2015. https://cops.usdoj.gov/pdf/taskforce/taskforce_finalreport.pdf
205. Raubo,J., *Nagranie prawdę ci powie, czyli o kamerach na policyjnych mundurach*, InfoSecurity24, 19.04.2018 <http://www.infosecurity24.pl/nagranie-prawde-ci-powie-czyli-o-kamerach-na-policyjnych-mundurach-analiza>
206. Ready,J., Young,J., *The Impact of On-Officer Video-Cameras on Police-Citizen Contacts: Findings from a Controlled Experiment in Mesa, Arizona*, Journal of Experimental Criminology, 11(3), 2015 str.445-458.
207. Ready,J., Young,J., *Three Myths About Police Body Cams*, „Slate“ 02.09.2014, http://www.slate.com/articles/technology/future_tense/2014/09/ferguson_body_cams_myths_about_police_body_worn_recorders.html?via=gdpdpr-consent
208. Reiner,R., *The politics of the police*, Nowy Jork 1985.
209. Revell,T., *Dutch police use augmented reality to investigate crime scenes*, New Scientist, 21.11.2016.
210. Rich,M., *Machine Learning, Automated Suspicion Algorithms and the Fourth Amendment*, University of Pennsylvania Law Review 2016, nr 164.
211. Roufa,T., *Technologies That Are Changing the Way Police Do Business. How Advancements Shape Criminal Justice Professions*, The Balance Careers 13.05.2018.
212. Roy,A., *On-Officer Video Cameras: Examining the Effects of Police Department Policy and Assignment on Camera Use and Activation*, (praca magisterska), Arizona State University, Phoenix, 2014.
213. Sanburn,J., *The One Battle Michael Brown Family Will Win*, Time 25.11.2014.
214. Sarzanini,F., *Body-Worn Cameras for Police*, Corriere Della Sera, 14.03.2014.
215. Satter,R., *UK Straps Cameras to Bobbies' Helmets*, Associated Press, 13.07.2007. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/07/13/AR2007071301325.html>
216. Scammell,R., *Italian police to use Predator drones*, The Local, 27.11.2014.
217. Scheindlin,S., *Floyd v. City of New York*, United States District Court, S.D.New York, 959F.Supp.2d 691 (S.D.N.Y. 2013).
218. Shingler,B., *Canadian Police Forces Looking to Arm Officers with Cameras*, The Canadian Press, 20.01.2014.

219. Silbey, J., *Filmmaking in the Precinct House and the Genre of Documentary Film*, „Suffolk University Law School Faculty Publications“ 2005, 8(16), str.107-180.
220. Silbey, J., *Judges as Film Critics: New Approaches to Filmic Evidence*, „University of Michigan Journal of Law Reform“ 2004, nr. 37, str.493-572.
221. Silvia, P., Duval, T., *Objective Self-Awareness Theory: Recent Progress and Enduring Problems*, *Personality and Social Psychology Review* 2001, 5(3), s. 230-241.
222. Słowik, P., *Policjanci dostaną kamery. Na razie tylko do testów*, *Dziennik Gazeta Prawna*, 29.06.2017.
223. Smith, K.L. i inni, *Handbook of Visual Communication: Theory, Methods, and Media*, Londyn 2005.
224. Smykla, J., Crow, M., Crichlow, V. i inni *Police Body-Worn Cameras: Perceptions of Law Enforcement Leadership*, *American Journal of Criminal Justice*, 41(3), wrzesień 2016, str. 424-443.
225. Solon, O., *Facial recognition database used by FBI is out of control, House committee hears*, *The Guardian*, 27.03.2017.
226. Soo, Z., *Chinese police testing panoramic-view body cameras with in-built facial recognition*, *South China Morning Post*, 05.02.2018.
227. Sousa, H., Miethe, T., Sakiyama, M., *Body Worn Cameras on Police: Results from a National Survey of Public Attitudes*, 2015, University of Nevada, Las Vegas, Center for Crime and Justice Policy.
228. Sousa, H., Miethe, T., Sakiyama, M., *Inconsistencies in Public Opinion of Body-Worn Cameras on Police: Transparency, Trust, and Improved Police-Citizen Relationships*, *Policing: a Journal of Policy and Practice*, nr 11(1), 2017.
229. Squires, N., *Police use drones and dogs to stop migrants crossing border on Riviera between Italy and France*, *The Telegraph*, 30.06.2017.
230. Stanek, R., Dowódca Oddziału Prewencji Policji w Katowicach, *Informacje na temat użytkowania nasobnych kamer video przez OPP Katowice*, Katowice 16.11.2017.
231. Stanley, J., *A Look at the High-Tech Gadgets Being Marketed to the Police*, *ACLU Blog*, 27.10.2017 <https://www.aclu.org/blog/privacy-technology/surveillance-technologies/look-high-tech-gadgets-being-marketed-police>
232. Stanley, J., *Police Body-Mounted Cameras: With Right Policies in Place, a Win for All*, *ACLU*, New York 2013.
233. Stanley, J., Crump, C., *Protecting Privacy from Aerial Surveillance. Recommendations for Government Use of Drone Aircraft*, Nowy Jork 2011.

234. Steppler,U., Iwantscheff,S., *Police Begin using drones*, International Law Office, 14.02.2018, <https://www.internationallawoffice.com/Account/Login.aspx?ReturnUrl=https%3a%2f%2fwww.internationallawoffice.com%2fNewsletters%2fAviation%2fGermany%2fArnecke-Sibeth%2fPolice-begin-using-drones>
235. Stoughton,S., *Police Body-Worn Cameras*, North Carolina Law Review 2018, nr 96.
236. Stoughton,S., *Understanding the Practical Aspects of Interpreting Video Footage*, BWC Training & Technical Assistance, US Department of Justice <http://bwctta.com/resources/commentary/view-interpreting-bwc-video-footage>
237. Sulowski,K., *Policjanci z kamerami na mundurach*“, Gazeta Wyborcza, 16.11.2017.
238. Szpunar,M., *Kultura obrazu a ikonosfera Internetu*, Studia Medioznawcze 2008, nr 3, s.105-124.
239. Szumańska,M., Klicki,W., Niklas,J., i inni, *Zabawki wielkiego brata*, Warszawa 2016.
240. Taylor,E., *Lights, Camera, Redaction... Police Body-Worn Cameras: Autonomy, Discretion and Accountability*, Surveillance & Society, 14(1), 2016, str.128-132.
241. Terpstra,J., Schaap,D., *Police culture, stress conditions and working styles*, European Journal of Criminology 2013, nr 10(1), str. 59-73.
242. Thaler, R. H., & Sunstein, C. R. *Nudge: improving decisions about health, wealth, and happiness*. New Haven: Yale University Press, 2008.
243. The Economist, *Body-worn cameras are spreading beyond the police*, 28.07.2018.
244. The Local, *France to give all police cameras to protect public*, 08.04.2016.
245. The Local, *Police drones spots 15.000 cannabis plants growing on Italian tomato farm*, 02.05.2018.
246. Timan,T.,*The body-worn camera as a transitional technology*, Research Paper Series. Tilburg Law School Legal Studies 2017, nr 5, s.145-149.
247. Turner,B., Caruso,E., Dilich,M., et al., *Body camera footage leads to lower judgments of intent than dash camera footage*, Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, Waszyngton 2019, <https://www.pnas.org/content/pnas/early/2019/01/02/1805928116.full.pdf>
248. TVNZ1, *Growing calls for police to use body cameras for the protection of officers and public*, Auckland 24.03.2017, <https://www.tvnz.co.nz/one-news/new-zealand/growing-calls-police-use-body-cameras-protection-officers-and-public>
249. TVP.INFO, *Błaszczak w Sejmie: na mundurach policjantów będą kamery*, 01.12.2016, <http://www.tvp.info/28054909/blaszczak-w-sejmie-na-mundurach-policjantow-beda-kamery>

250. Tyler, T., *Why People Obey the Law: Procedural Justice, Legitimacy, and Compliance*, Yale University Press, New Haven, CT, 1990.
251. University of Cincinnati, *Five Fascinating Police Technologies That Really Exist*, Online Master of Science in Criminal Justice Program, <https://cjonline.uc.edu/resources/news/five-fascinating-police-technologies-that-really-exist>
252. Urban, B., *Represywne i resocjalizacyjne modele ograniczania przestępczości*, Nauczyciel i Szkoła 2002, nr 3-4 (16-17), s. 337-345.
253. U.S. Department of Justice, *A primer on body-worn cameras for law enforcement*, Office of Justice Programs, National Institute of Justice, Washington D.C., wrzesień 2012.
254. U.S. Department of Justice, *Freedom of Information Act*, <https://www.foia.gov/index.html>
255. U.S. Department of Justice, *Implementing a body-worn camera program. Recommendations and lessons learned*, The Office of the Community Oriented Policing Services and Executive Research Forum, Washington D.C. 2014.
256. U.S. Department of Justice, *Justice Department Announces \$20 Million in Funding to Support Body-Worn Camera Pilot Program*, Press Release, Office of Public Affairs, Washington 01.05.2015, <http://www.justice.gov/opa/pr/justice-department-announces-20-million-fundingsupport-body-worn-camera-pilot-program>
257. U.S. District Court, S.D. *Floyd v. City of New York*, Shira Scheindlin, New York. 959 F.Supp.2d691(S.D.N.Y. 2013).
258. United States Supreme Court, *Scott v. Harris*, 550 U.S. 372, 2007, No 05-1631, decyzja z dnia 30.04.2007.
259. Vincent, J., *22.000 London Police to be Issued Body Cameras*, The Verge, 17.10.2016.
260. Wasserman, H., *Moral Panics and Body-Worn Cameras*, Washington University Law Review 92(3), 2015, str. 830-843.
261. Wasserman, H., *Orwell's Vision: Video and the Future of Civil Rights Enforcement*, Maryland Law Review 2009, nr 68(3), article 5, str. 599-661.
262. Wasserman, H., *Video Evidence and Summary Judgement. The Procedure of „Scott v. Harris“*, Judicature 91(4), 2008, str. 180-184.
263. Weiss, M., *High-Tech NYPD Unit Tracks Criminals Through Facebook and Instagram Photos*, DNAInfo, 25.03.2016 <https://www.dnainfo.com/new-york/20130325/new-york-city/high-tech-nypd-unit-tracks-criminals-through-facebook-instagram-photos>

264. Weiss,T., *Cool cop tech: 5 new technologies helping police fight crime*, ComputerWorld, 16.02.2012.
265. Wells,J., *The Big Business of Police Body Cameras*, CNBC, 17.12.2014
<https://www.cnbc.com/2014/12/17/the-big-business-of-police-body-cameras.html>
266. West Midlands Police and Crime Commissioner, *Study Shows Body Worn Video Cuts Complaints*, 29.09.2016, <https://www.west-midlands.police.uk/latest-news/news.aspx?id=4986>
267. White,M., *Police Officer Body-Worn Cameras. Assesing the Evidence*, US Department of Justice, Office of Justice Programs, Diagnostic Center, Washington D.C., 2014.
268. White,M., Flippin,M., Katz,C., *Key Trends in Body-Worn Camera Policy and Practice: A Two-Year Policy Analysis of US Department of Justice-Funded Law Enforcement Agencies*, 2017.
269. White,M., Gaub,J., Todak,N., *Exploring the Potential for Body-Worn Cameras to Reduce Violence in Police-Citizen Encounters*, Policing: A Journal of Policy and Practice, Oxford University Press, 19.01.2017.
270. White House, *Fact Sheet: Strengthening Community Policing*, Press Release, Office of the Press Secretary, Waszyngton, 01.12.2014 <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/12/01/fact-sheet-strengthening-community-policing>
271. Wikariak,S., *Śmierć Igora Stachowiaka nie spowoduje zmiany prawa*, Dziennik Gazeta Polska, 20.07.2017.
272. A.Woods, *NYPD response time faster thanks to smartphone program*, New York Post, 22.04.2016.
273. Workman-Stark,A., *Inclusive Policing from Inside Out*, Ottawa 2017.
274. wPolityce.Pl, *Kamery na policyjnych mundurach wkrótce staną się normą, Zieliński: W tym roku funkcjonariusze dostaną ponad 2110 takich urządzeń*, 26.07.2018, <https://wpolityce.pl/polityka/405471-kamery-na-policyjnych-mundurach-wkrotce-stana-sie-norma>
275. Yokum,D., Ravishankar,A., Coppock,A., *Evaluating the Effects of Police Body-Worn Cameras: A Randomized Controlled Trial (Working Paper)*, The LAB@DC – Executive Office of the Mayor and Executive Office of the Chief of Police, Metropolitan Police Department, Washington, 20.10.2017.
276. YouGov, *Overwhelming support for police body cameras*, <https://today.yougov.com/news/2015/05/07/body-cams>, 07.05.2015

277. Young, J.T., Ready, J.T., *Diffusion of Ideas and Technology: the Role of Networks in Influencing the Endorsement and Use of On-Officer Video Cameras*, Journal of Contemporary Criminal Justice, 08.08.2015, 31(3), str. 243-261.
278. Yu, H., Bogen, M., *The Illusion of Accuracy. How Body-Worn Camera Footage Can Distort Evidence*, Waszyngton 2017, <https://www.teamupturn.org/reports/2017/the-illusion-of-accuracy>
279. Zawadka, G., *Dron dla strażaków i kamerki dla policji*, Rzeczpospolita, 16.11.2017.
280. Zawadka, G., *Kamery na mundurach policjantów już działają*, Rzeczpospolita, 29.04.2018.
281. Zawadka, G., *Policja tylko dla uczciwych*, Rzeczpospolita, 13.04.2017.
282. Zepcam, *Austrian police uses Zepcam body worn cameras*, 03.03.2016, <http://www.zepcam.nl/news/austrian-police-uses-zepcam-body-worn-cameras.aspx>
283. Zięba, S., *Interwencje pomorskiej policji zarejestruje kamera*, Dziennik Bałtycki, 12.06.2017.
284. Żółciak, T., *Kamery dla policjantów, ratownicy ich nie dostaną*, Dziennik Gazeta Prawna, 08.01.2019.
285. Żółciak, T., *Kamery uspokajają obywateli i chronią funkcjonariuszy przed pomówieniami*, Dziennik Gazeta Prawna, 24.05.2018.
286. Żółciak, T., *Straż Miejska z kamerami*, Dziennik Gazeta Prawna, 22.08.2017.